

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16

ESITYS TAVOITEOHJELMASTA PUOLUEKOKOUKSELLE
5.-7.6.2026

Kansallisen Kokoomuksen tavoiteohjelma 2026

**VAPAAUS ONNISTUA,
VASTUU HUOLEHTIA**

Kohti vapaampaa, vakaampaa ja vauraampaa Suomea

1	Sisällysluettelo	
2		
3	Hyvä yhteiskunta tarjoaa tikapuita ja turvaverkkoja	3
4	1. Talous ja elinkeinot	5
5	Varmistetaan julkinen talouden kestävyys	6
6	Toteutetaan työn, yrittämisen ja kasvun verouudistus	7
7	Parannetaan säästämisen ja sijoittamisen mahdollisuuksia	8
8	Vahvistetaan reilua kilpailua ja kuluttajien asemaa	9
9	Palautetaan yrittäjyys kunniaan	10
10	Ruokitaan yritysten ja omistajien kasvun nälkää	11
11	Viritetään elinkeinopolitiikka uuteen aikaan	12
12	2. Työelämä ja sosiaaliturva	13
13	Vahvistetaan työllisyyttä joustavilla työmarkkinoilla	14
14	Luodaan turvaa tekoälymurrokseen	15
15	Tehdään työurista parempia ja pidempiä	16
16	Uudistetaan työttömän sosiaaliturva ja palvelut	17
17	Vahvistetaan eläkejärjestelmän kestävyyttä ja oikeudenmukaisuutta	18
18	3. Sivistys, osaaminen ja kulttuuri	19
19	Annetaan jokaiselle lapselle vahva alku varhaiskasvatuksessa	20
20	Vahvistetaan peruskoulun perustehtävää	21
21	Turvataan jokaiselle nuorelle tutkinto ja mahdollisuus tavoitella unelmia	22
22	Avataan ovet korkeakouluun yhä useammalle	23
23	Viedään Suomi maailman huipulle tutkimuksessa ja innovaatioissa	24
24	Vahvistetaan suomalaista kulttuuria ja luovia aloja	25
25	Lisää liikettä arkeen ja huippuja maailmalle	26
26	4. Lapset, nuoret ja perheet	27
27	Mahdollistetaan yhä useamman lapsitoiveen toteutuminen	28
28	Tehdään lapsiperheiden arjesta toimivampaa	29
29	Vahvistetaan perheiden tasa-arvoa ja toimeentuloa	30
30	Panostetaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin	31
31	Turvataan lasten ja nuorten kasvurauha	32
32	Suojellaan lapsia, nuoria ja perheitä väkivallalta	33
33	5. Hyvinvointi ja terveys	34
34	Lisätään terveydenhuollon valinnanvapautta ja hoidon jatkuvuutta	35
35	Rakennetaan Suomeen maailman paras erikoissairaanhoido	36
36	Lisätään palvelujen vaikuttavuutta tutkimuksella, tiedolla ja teknologialla	37
37	Edistetään terveellisiä elämäntapoja ja kokonaisvaltaista hyvinvointia	39
38	Vahvistetaan mahdollisuuksien tasa-arvoa sosiaalipalveluilla	40
39	Turvataan ikäihmisten hyvinvointi, terveys ja toimintakyky	41
40	Rakennetaan esteetöntä ja yhdenvertaista yhteiskuntaa	42
41	6. Ympäristö, energia ja luonnonvarat	43
42	Torjutaan ilmastonmuutosta markkinaehtoisesti	44
43	Tehdään Suomesta puhtaan energian suurvalta	45
44	Edistetään kiertotaloutta ja mineraalien kestävä hyödyntämistä	46
45	Suojellaan Suomen ainutlaatuista luontoa	47
46	Pelastetaan Itämeri ja Suomen vesistöt	48
47	Kohdellaan eläimiä kunnioittaen	49
48	Hyödynnetään metsiä kestävästi	50
49	Parannetaan maatalouden kilpailukykyä	51
50	7. Asuminen, liikenne ja viestintä	52
51	Rakennetaan viihtyisiä asuinalueita ja eläviä kaupunkikeskustoja	53
52	Sujuvoitetaan kaavoitusta ja rakentamista	54
53	Mahdollistetaan jokaiselle oma koti	55
54	Kehitetään liikenneyhteyksiä koko Suomessa	56
55	Vahvistetaan Suomen kansainvälistä saavutettavuutta	57

1	Turvataan toimivat viestintäyhteydet ja median toimintaedellytykset	58
2	8. Teknologia, tieto ja tekoäly	59
3	Ihmislähtöiset ja modernit julkiset palvelut	60
4	Datalous ja digitalisaatio yritysten kasvun ajureina	61
5	Kriittiset teknologiat ja infra kasvun moottoriksi	62
6	9. Hallinto, kunnat ja hyvinvointialueet	63
7	Vahvistetaan kaupunkien ja kuntien roolia	64
8	Uudistetaan hyvinvointialueiden rakenne ja rahoitus	65
9	Päivitetään valtionhallinto 2030-luvulle	66
10	10. Maahanmuutto ja kotoutuminen	67
11	Toivotetaan tervetulleeksi töihin ja opiskelemaan	68
12	Kohdennetaan turvapaikat kaikista hädänalaisimmille	69
13	Hallitaan muuttoliikettä Eurooppaan	70
14	Rakennetaan selkeää ja kannustavaa oleskelulupajärjestelmää	71
15	Varmistetaan maahanmuuttajien integroituminen yhteiskuntaan	72
16	11. Oikeusvaltio ja sisäinen turvallisuus	73
17	Lujitetaan oikeusvaltion ja demokratian perustuksia	74
18	Rakennetaan tasa-arvoista ja yhdenvertaista yhteiskuntaa	75
19	Sujuvoitetaan oikeusprosesseja	76
20	Varmistetaan oikeudenmukaiset rangaistukset	77
21	Vahvistetaan Suomen rajoja ja sisäistä turvallisuutta	78
22	Turvataan pelastuspalvelujen toimintakyky koko maassa	79
23	Varaudutaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin	80
24	12. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka	81
25	Vahvistetaan sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää	82
26	Vaikutetaan taloussuhteilla ja kehityspolitiikalla	83
27	Varmistetaan Suomen ja Euroopan turvallisuus	84
28	Vahvistetaan Suomen maanpuolustusta	85
29	13. Eurooppa-politiikka	86
30	Kasvatetaan EU:n painoarvoa maailmanpolitiikassa	87
31	Edistetään EU:n strategista omavaraisuutta	89
32	Lujitetaan eurooppalaista demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta	90
33	Varmistetaan EU:n ja jäsenmaiden vastuullinen taloudenpito	91
34	Uudistetaan EU:n päätöksentekoa ja Suomen vaikuttamista	92
35		
36		
37		

1 Hyvä yhteiskunta tarjoaa tikapuita ja turvaverkkoja

2 *Kokoomus haluaa rakentaa Suomesta vapaamman, vakaamman ja vauraamman yhteiskunnan, jossa jokaisella*
3 *suomalaisella on mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä suuntaan. Hyvä yhteiskunta tarjoaa sekä tikapuita että*
4 *turvaverkkoja. Se kannustaa yrittämään, tekemään työtä, oppimaan ja ottamaan vastuuta, mutta pitää huolta myös*
5 *silloin, kun omat voimat eivät riitä.*

6 **Kokoomuksen tavoitteena on Suomi, jossa mahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet kulkevat käsi kädessä.**

7 Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta tarjoaa mahdollisuuksia kouluttautua, vaurastua ja toteuttaa unelmia.
8 Suomalaisilla on oikeus yhteiskunnan turvaverkkoihin ja yhdenvertaiseen kohteluun. Samaan aikaan jokaisella
9 suomalaisella on velvollisuus kantaa vastuuta itsestään, läheisistään ja ympäristöstään.

10 Meille vapaus tarkoittaa ennen kaikkea jokaisen ihmisen oikeutta tavoitella omia unelmiaan, tehdä valintoja ja
11 rakentaa tulevaisuuttaan. Vapaus merkitsee myös itsenäistä isänmaata. Vapaassa yhteiskunnassa vapaat yksilöt
12 ja markkinatalous sekä vahva omaisuudensuoja luovat perustan kansanvallalle ja oikeusvaltiolle. Vapaassa ja
13 avoimessa yhteiskunnassa ihmisillä on tilaa ajatella, osallistua, yrittää ja onnistua.

14 Haluamme kehittää Suomea pohjoismaisena hyvinvointiyhteiskuntana, joka tarjoaa turvaa koko elämän ajan.
15 Hyvinvointiyhteiskunnan tehtävä on antaa lapsille ja nuorille vahvat eväät elämään, tukea vaikeissa
16 elämäntilanteissa sekä varmistaa jokaiselle suomalaiselle turvallinen ja arvokas vanhuus. Mahdollisuuksien tasa-
17 arvo syntyy toimivista palveluista: laadukkaasta varhaiskasvatuksesta, korkeatasoisesta koulutuksesta,
18 toimivista sosiaali- ja terveystalouksista sekä sosiaaliturvasta, joka auttaa eteenpäin eikä passivoi.

19 Mahdollisuuksien ja oikeuksien rinnalla yksilöllä on hyvinvointiyhteiskunnassa myös velvollisuuksia. Kattavia ja
20 kannustavia turvaverkkoja kannattelee korkea työllisyysaste ja vahva julkinen talous. Jotta voimme pitää huolen
21 heistä, jotka eivät pysty pitämään huolta itsestään, meidän on voitava odottaa jokaiselta työkäiseltä panosta
22 yhteiskunnan rakentamiseen. Kyse on myös reiluuudesta ja oikeudenmukaisuudesta. Jokaisella lapsella on oikeus
23 nähdä vanhempansa tekemässä töitä.

24 **Yhteiskuntaa on rakennettava yhtäaikaisesti kannustavuuden ja välittämisen arvojen varaan.**

25 Emme usko politiikkaan, joka lupaa kaikille kaikkea ja päätyy antamaan liian vähän niille, jotka tarvitsevat eniten.
26 Ymmärrämme, että hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen edellyttää valintoja ja asioiden laittamista
27 tärkeysjärjestykseen.

28 Kokoomus haluaa, etteivät ihmisiä määritä tausta ja alkuperä, vaan teot ja määränpää. Tasa-arvoinen Suomi on
29 maa, jossa sukupuoli ei ratkaise ihmisen mahdollisuuksia, palkkaa, urakehitystä, turvallisuutta tai asemaa
30 yhteiskunnassa. Haluamme, että Suomi on avoin ja kansainvälinen maa. Tarjoamme kodin kaikille, jotka haluavat
31 tulla suomalaisiksi, noudattaa Suomen lakeja, oppia kielen ja tehdä töitä. Toivotamme tervetulleiksi kaikki, jotka
32 jakavat yhteiset arvomme ja tahtotilan rakentaa hyvää elämää ja yhteiskuntaa.

33 **Kokoomuksen visiossa Suomi on 2040-luvulla kansakunta, joka on herännyt uuteen kukoistukseen.**

34 Yhteiskunta, joka luo puitteet onnistua, ei syitä lannistua. Kokoomuksen arvot yhdistävät vapauden ja vastuun,
35 kannustavuuden ja välittämisen sekä vakauden ja uudistumiskyvyn. 2040-luvulle tultaessa Suomessa on
36 valjastettu käyttöön kaikki se potentiaali, joka meissä suomalaisissa jo on. Kokoomuksen ratkaisut tarjoavat niin
37 yksilöille kuin koko yhteiskunnalle mahdollisuuden saavuttaa se, mikä on vielä unelmaa.

38

1 **Tavoiteohjelman valmistelu**

2 Tämä tavoiteohjelma kuvaa Kansallisen Kokoomuksen tavoitteita vuoteen 2040 mennessä. Ohjelman
3 valmisteluun on osallistunut lähes 1000 kokoomuslaista. Ohjelman valmistelu käynnistettiin puoluehallituksen
4 päätöksellä lokakuussa 2025.

5 Valmistelun ensimmäisessä vaiheessa jokaisessa vaalipiirissä järjestettiin Toivo kotiin -tilaisuus, jossa
6 jäsenistöllä oli mahdollisuus kertoa näkemyksensä Suomen suurimmista yhteiskunnallisista ongelmista sekä
7 konkreettisista politiikkatoimista niiden korjaamiseksi. Ohjelmatyön tueksi kerättiin näkemyksiä myös puolueen
8 verkkosivujen Idearinkka-lomakkeella sekä puolueen Toivo kotiin -puheenjohtajapäivillä helmikuussa 2026.

9 Tavoiteohjelma määrittää Kokoomuksen kannan niihin asiakysymyksiin, jotka se sisältää, siihen saakka, että
10 puoluekokous tai -valtuusto toisin päättää. Jos jokin vuoden 2026 puoluekokouksessa tai sitä aiemmin otettu
11 kanta on ristiriidassa tämän ohjelman kanssa, tämä ohjelma pätee.

12 Kokoomuksella on neljän tyyppisiä ohjelmia:

- 13 • **Periaateohjelmassa** kuvataan puolueen politiikkaa ohjaavat arvot ja periaatteet puolueen sääntöjen
14 tarkoituspykälän pohjalta. Periaateohjelma on puoluelain 2 §:ssä tarkoitettu kokoomuksen yleisohjelma.
15 Ohjelman hyväksyy aina puoluekokous ja se päivitetään noin 10–15 vuoden välein.
- 16 • **Tavoiteohjelmassa** kuvataan puolueen tärkeimmät tavoitteet ja linjaukset kaikilta politiikan sektoreilta
17 kaikilta päätöksenteon tasoilta. Tavoiteohjelma perustuu periaateohjelmassa määriteltyihin arvoihin ja
18 periaatteisiin. Ohjelma sijoittuu yksityiskohtaisuudessaan periaateohjelman ja erityisohjelmien
19 välimaastoon. Ohjelman hyväksyy aina puoluekokous ja se päivitetään neljän (4) vuoden välein
20 eduskuntavaaleja edeltävässä puoluekokouksessa.
- 21 • **Erytisohjelmassa** käsitellään aina yhtä politiikan osa-aluetta. Erytisohjelmassa on vältettävä
22 tavoiteohjelman kanssa ristiriidassa olevia linjauksia.
- 23 • **Vaaliohjelmassa** käsitellään aina yhtä valtakunnallista vaalia koskevia tavoitteita. Kuhunkin vaaliin
24 tuotetaan oma vaaliohjelmansa (esimerkiksi kunta- ja aluevaaleihin omat ohjelmansa). Vaaliohjelmiin
25 kootaan puolueen tavoitteet ja linjat tavoiteohjelmasta ja erityisohjelmista. Vaaliohjelmien
26 hyväksymisestä päättää puoluehallitus.

27

28 **Kansallinen Kokoomus**

29 Kokoomus on yhteiskuntaa rakentava ja uudistava poliittinen liike, joka yhdistää erilaisia ihmisiä ja ihmisryhmiä.
30 Kokoomus uskoo ihmiseen itsestään ja toisistaan huolehtimaan kykenevänä yksilönä. Yksilö tarvitsee kuitenkin
31 ympärilleen yhteiskunnan, johon voi kuulua, tarvittaessa tukeutua ja jonka hyväksi itse antaa oman
32 merkityksellisen panoksensa.

33 Vuonna 1918 perustettu Kansallinen Kokoomuspuolue otti tehtäväkseen tuoda yhteen eri kansanosat
34 rakentamaan yhteistä Suomea. Kokoomus perustettiin Suomen vanhimman poliittisen liikkeen, suomalaisen
35 puolueen perinnön suoraksi jatkajaksi. Suomalainen puolue oli aikansa yhteiskunnallinen uudistaja, joka muun
36 muassa edisti kansan sivistystä, hyvinvointia ja vaurastumista, elinkeinojen vapautta sekä kansallistunteen
37 voimistumista.

38 Kokoomus on nykyään osa eurooppalaisten keskustaoikeistolaisten kansanpuolueiden muodostamaa yhteisöä,
39 joka jakaa samat liberaalin demokratian arvot ja periaatteet. Haluamme kehittää Suomea länsimaisena
40 yhteiskuntana, joka rakentuu yksilöiden vapauden ja vastuun, mahdollisuuksien tasa-arvon, sivistyksen,
41 kansanvallan, oikeusvaltion ja markkinatalouden perustalle. Kannamme vastuuta ihmisistä ja ympäristöstä.

42

43

1. Talous ja elinkeinot

2 Kokoomus haluaa rakentaa yhteiskuntaa, jossa koulutus, työ ja yrittäminen palkitaan. Suomessa jokaisella on
3 oikeus tavoitella omia unelmiaan ja vaurastua omalla työllään. Haluamme pitää kiinni suomalaisesta unelmasta –
4 siitä, että omalla työllä voi nostaa elintasoaan, ja jossa omalla työllä voi rakentaa sellaisen elämän kuin haluaa.
5 Tähän kuuluu myös vahva omaisuudensuoja ja luottamus siihen, että työn tulokset, säästöt, koti ja yritys ovat
6 turvassa. Kun työnteko, yrittäminen ja riskinotto kannattavat, talous kasvaa ja suomalaiset vaurastuvat.
7 Kokoomus haluaa, että jokaisella on Suomessa lupa toivoa, tehdä ja menestyä. Silloin myös Suomi menestyy.

8 Kasvava talous houkuttelee yrityksiä ja maailman parasta osaamista Suomeen. Haluamme, että Suomesta tulee
9 Euroopan johtava kasvuyritysten hautomo. Yritykset kansainvälistyvät ja vievät suomalaisia innovaatioita
10 maailmalle, mutta omistus kannattaa ja halutaan pitää kotimaassa. Suomessa on saatava yrittää, ottaa riskejä ja
11 myös epäonnistua. Uuteen alkuun on aina oltava mahdollisuus. Vapaat ja kilpailulliset markkinat luovat parhaat
12 ratkaisut nyt ja tulevaisuudessa.

13 Tekoäly, digitalisaatio ja data muokkaavat työtä ja palveluja nopeammin kuin koskaan. Kokoomus tahtoo nostaa
14 Suomen tekoälymurroksen voittajaksi. Tämän mahdollistavat korkea osaamistaso, ainutlaatuiset tietovarannot,
15 puhdas energia sekä luotettava yhteiskunta. Kokoomus haluaa varmistaa, etteivät ihmiset putoa murroksen
16 keskellä tyhjän päälle, vaan työmarkkinoilta ja sosiaaliturvasta löytyy joustavuutta. Muutoksesta voi syntyä myös
17 uusia mahdollisuuksia ja parempaa työelämää.

18 Kokoomus ei usko suureen valtioon, vaan toimivaan valtioon. Julkisella sektorilla on vastuu luoda hyvät
19 edellytykset yritystoiminnalle investoimalla infrastruktuuriin ja kouluttamalla osaavia työntekijöitä. Vapaakauppa
20 luo hyvinvointia, mutta Suomen on samalla puolustettava yritystensä kilpailukykyä ja edistettävä aktiivisesti
21 suomalaisyritysten vientiä ja kasvua.

22 Pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta on turvattava myös tuleville sukupolville. Aito pohjoismainen
23 hyvinvointiyhteiskunta edellyttää myös pohjoismaista työllisyysastetta, oikeuksien ja velvollisuuksien välistä
24 tasapainoa sekä vastuullista taloudenpitoa. Menot on asetettava tärkeysjärjestykseen ja tulot turvattava reiluun
25 markkinatalouteen perustuvalla talouskasvulla. Hyvinvointiyhteiskunta ei voi tarjota kaikkea kaikille, mutta sen
26 minkä lupaamme, pidämme.

27 Työ on talouskasvun ja hyvinvoinnin perusta. Tulevaisuuden Suomessa entistä useammalla on työtä ja työn tuomia
28 mahdollisuuksia sekä turvaa. Uudistusten on kannustettava yrityksiä työllistämään ja ihmisiä ottamaan työtä
29 vastaan. Työnteon, kouluttautumisen ja ideoiden toteuttamisen tulee aina olla kannattavaa. Siksi omasta työstä
30 on saatava pitää suurempi osa. On oikein, että ponnistelu ja ahkeruus palkitaan. Verotuksen painopistettä on
31 siirrettävä työnteosta ja yrittämisestä haittojen ja kulutuksen verottamiseen.

32

1 Varmistetaan julkinen talouden kestävyys

2 Julkisen talouden vahvistamista on jatkettava määrätietoisesti tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Jokainen
3 julkiseen kulutukseen velaksi otettu euro on pois tulevien sukupolvien mahdollisuuksista. Kestävä julkinen talous
4 on perusta sille, että Suomi kykenee vahvistamaan turvallisuuttaan ja huolehtimaan ikääntyvän väestön
5 palveluista.

6 Kestävä julkinen talous edellyttää työllisyysasteen nostamista, talouskasvun vauhdittamista, menojen kasvun
7 hillitsemistä, rakenteellisia uudistuksia sekä suoria säästöjä. Hyvinvointiyhteiskunnan pelastaminen vaatii
8 lähitulevaisuudessa vaikeita päätöksiä, mutta ei ikuista sopeutuskierrettä. Ajoissa tehty korjausliike on aina
9 inhimillisempi ja järkevämpi kuin pakon edessä tehty raju sopeutus.

10 Haluamme tehdä Suomesta aidon pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan, jossa oikeuksien vastapainoksi
11 ihmisillä on velvollisuuksia. Haluamme rakentaa yhteiskuntaa, jossa jokainen työkäinen hankkii toimeentulonsa
12 lähtökohtaisesti työnteolla. Korkea työllisyysaste kasvattaa verotuloja ja vähentää sosiaaliturvaan tarvittavia
13 euroja. Työllisyysasteen nostaminen on kivuttomin tapa vahvistaa julkista taloutta.

14 Menojen kasvun hillintä edellyttää rohkeita rakenteellisia uudistuksia läpi julkisen sektorin. Samalla julkisten
15 palveluiden tuottavuutta on parannettava merkittävästi: parempi johtaminen, edistyksellisemmät toimintatavat
16 sekä digitalisaation ja tekoälyn hyödyntäminen mahdollistavat laadukkaat palvelut ilman kustannusten
17 hallitsematonta kasvua. Vastuu veronmaksajien rahoista kuuluu kaikille julkisen vallan käyttäjille.

18 Koska Suomessa elettiin liian kauan velaksi eikä uudistuksia kyetty tekemään ajoissa, tarvitaan julkisen talouden
19 tasapainottamiseksi myös suoria säästöjä. Mitään julkisen sektorin osaa ei voida sulkea tarkastelun ulkopuolelle.
20 Menot on asetettava tärkeysjärjestykseen. Jos menoja lisätään, on niitä vähennettävä toisaalla.

21 Mitä ehdotamme?

- 22 • **Sitoudutaan parlamentaarisesti sovittuun velkajarruun.** Lasketaan julkisyhteisöjen velka suhteessa
23 bruttokansantuotteeseen enintään 60 prosenttiin ja pitkällä aikavälillä enintään 40 prosenttiin.
- 24 • **Uudistetaan rohkeasti julkisen talouden rakenteita ja palveluita.** Toteutetaan julkista taloutta,
25 talouskasvua ja työllisyyttä vahvistavia rakenteellisia uudistuksia.
- 26 • **Vauhditetaan talouskasvua.** Kasvatetaan työn määrää ja tuottavuutta. Panostetaan korkeaan
27 osaamiseen, tutkimukseen ja innovaatioihin sekä uuden teknologian hyödyntämiseen. Houkutellaan
28 Suomeen kansainvälisiä osaajia ja investointeja.
- 29 • **Vahvistetaan työllisyyttä.** Nostetaan työllisyysaste muiden Pohjoismaiden tasolle muun muassa
30 työläinsäädäntöä, työmarkkinoita, työelämää, sosiaaliturvaa ja verotusta uudistamalla.
- 31 • **Hillitään julkisten menojen kasvua.** Valtion talousarvion menoista noin kaksi kolmasosaa on
32 indeksisidonnaisia, eli menot kasvavat vuosittain automaattisesti ilman erillisiä päätöksiä. Arvioidaan
33 automaattisten indeksikorotusten määräytymisperusteita. Tuodaan nykyiset indeksisidonnaiset
34 menokohteet normaalin kehys- ja budjettineuvottelun piiriin.
- 35 • **Laitetaan julkiset menot tärkeysjärjestykseen.** Menokohteiden priorisointi on keino välttää menojen
36 vähentäminen tasaisesti kaikkialta. Käynnistetään laaja yhteiskunnallinen keskustelu siitä, mikä on
37 yhteiskunnan ja mikä yksilön vastuulla. Siirretään julkiselle sektorille siirrettyä vastuuta takaisin yksilölle
38 sellaisissa asioissa, joissa julkisin varoin järjestämisestä ei ole erityistä hyötyä.
- 39 • **Parannetaan julkisen sektorin tuottavuutta.** Edistetään esimerkiksi julkisen hallinnon ja julkisten
40 palvelujen digitalisaatiota sekä kevennetään, sujuvoitetaan ja automatisoidaan lupa- ja
41 valvontaprosesseja. Siirretään julkisen sektorin rajallisia resursseja hallinnosta ihmisten palveluihin.
42 Luodaan julkisen sektorin työntekijöille rahallinen kannustin etsiä tehostamistoimia ja säästöjä julkisen
43 sektorin toiminnoissa.

44

1 Toteutetaan työn, yrittämisen ja kasvun verouudistus

2 Kokoomuksen tavoitteena on yksinkertainen ja läpinäkyvä verojärjestelmä sekä laaja veropohja ja matalat
3 verokannat. Haluamme siirtää verotuksen painopistettä työn ja yrittämisen verotuksesta päästöjen, haittojen ja
4 kulutuksen verottamiseen. Sitä, mitä halutaan enemmän, pitää verottaa vähemmän - ja sitä, mitä halutaan
5 vähemmän, voidaan verottaa enemmän. Kokonaisveroasteen lisäksi myös sillä, mitä verotetaan, on merkitystä
6 talouskasvun ja työllisyyden kannalta.

7 Työn verotusta on kevennettävä kaikissa tuloluokissa työnteon kannustimien lisäämiseksi. Kun työtä kannattaa
8 tehdä ja ottaa vastaan enemmän, vahvistaa se myös työllisyyttä ja koko Suomen taloutta. Palkankorotuksella tai
9 ylitöillä tienatusta lisäeurosta on jäätävä aina vähintään puolet käteen. Kyse on paitsi kannustavuudesta, myös
10 oikeudenmukaisuudesta. Myös yrittämisen ja omistamisen verotuksen on oltava kannustavaa, selkeää ja
11 kansainvälisesti kilpailukykyistä, jotta Suomi kykenee houkuttelemaan investointeja ja yritystoimintaa.

12 Kokoomukselle verojen korottaminen ei ole milloinkaan ensisijainen tapa tasapainottaa julkista taloutta. Veroja
13 tulee kerätä enintään sen verran, mitä julkisen sektorin välttämättömien tehtävien rahoittaminen edellyttää.

14 Mitä ehdotamme?

- 15 • **Lasketaan Suomen kokonaisveroastetta.** Lasketaan Suomen kokonaisveroastetta pohjoismaiselle
16 tasolle tulevina vuosikymmeninä. Julkista taloutta on tasapainotettava ensisijaisesti menoja
17 vähentämällä.
- 18 • **Yksinkertaistetaan verotusta ja tiivistetään veropohjaa.** Karsitaan verotuksesta huonosti perusteltuja ja
19 epätarkoituksenmukaisia poikkeuksia ja vähennyksiä. Ohjataan kasvavia verotuloja työnteon ja
20 yritystoiminnan verokantojen alentamiseen.
- 21 • **Jatketaan työn verotuksen keventämistä kaikissa tuloluokissa.** Varmistetaan, että ihmiselle jää kaikissa
22 tilanteissa vähintään yli puolet palkasta itselleen. Rahoitetaan työn verotuksen keventämistä
23 verottamalla enemmän haittoja, päästöjä ja kulutusta.
- 24 • **Luovutaan perintö- ja lahjaverosta.** Luovutaan pitkällä aikavälillä perintö- ja lahjaverosta kokonaan tai
25 korvataan se muilla veroratkaisuilla.
- 26 • **Luovutaan asunto- ja kiinteistökaupan varainsiirtoverosta.** Varainsiirtovero hidastaa muuttamista ja
27 vaikeuttaa ihmisten liikkumista esimerkiksi työn perässä. Korvataan verotuotto säätämällä pitkälle ajalle
28 jaksottuva, olennaisesti matalampi vero tai vaihtoehtoisesti korottamalla vähemmän haitallisia veroja.
- 29 • **Uudistetaan yritysten ja pääomien verotusta kasvun tukemiseksi.** Uudistetaan yritysverotusta siten,
30 että se kannustaa yrityksiä investoimaan ja kasvamaan. Varmistetaan, että yritysten verotus on Euroopan
31 kilpailukykyisimmällä tasolla.
- 32 • **Parannetaan verotuksen oikeusturvaa, sujuvuutta ja ennakoitavuutta.** Kartoitetaan verotusmenettelyn
33 ongelmakohdat sekä yksityishenkilöiden että yritysten kohdalla ja tehdään tarvittavat muutokset
34 lainsäädäntöön. Hyödynnetään digitaalisia ratkaisuja sujuvoittamaan verotusmenettelyä ja vähentämään
35 sekä verovelvollisen että Verohallinnon hallinnollista taakkaa.

36

1 Parannetaan säästämisen ja sijoittamisen mahdollisuuksia

2 Kokoomuksen tavoitteena on rakentaa Suomeen aitoa kansankapitalismia ja tehdä suomalaisista pitkällä
3 aikavälillä maailman vaurain kansa. Jokaisella suomalaisella on oltava mahdollisuus säästää, sijoittaa ja omistaa.
4 Yhteiskunnallisen ilmapiirin, asenteiden ja verotuksen on kannustettava työnteolla, yrittämisellä ja säästämisellä
5 vaurastumiseen – isoilla ja pienillä summilla.

6 Yhdelle omistaminen tarkoittaa omistusasuntoa, toiselle kuukausisäästämistä matalariskiseen sijoitusrahastoon,
7 kolmannelle vastuunkantoa perheyrityksessä ja neljännelle riskipitoisia sijoituksia kotimaisiin kasvuyrityksiin.
8 Vaurastumisen tapoja on monia. Suomessa on oltava tilaa monimuotoiselle omistamiselle. Usein merkittävienkin
9 omaisuuksien kerryttäminen on mahdollista, kun säästämisen ja sijoittamisen aloittaa varhain.

10 Kokoomus haluaa tehdä jokaisesta suomalaislapsesta sijoittajan säästötilillä, joka perustetaan kaikille
11 vastasyntyneille. Valtio lahjoittaa tilille 500 euron alkupääoman. Samassa yhteydessä lapsen vanhemmille
12 tarjotaan tietoa sijoittamisesta ja siihen liittyvistä mahdollisuuksista ja riskeistä. Kyse on sekä
13 kansankapitalismin että mahdollisuuksien tasa-arvon edistämisestä.

14 Suomi on ollut historiallisesti pääomaköyhä maa. Olemme vaurastuneet muihin Pohjoismaihin ja Länsi-
15 Eurooppaan nähden myöhään. Tämä näkyy myös omistamiseen liittyvissä asenteissa, kulttuurissa ja
16 osaamisessa. Viime vuosina suunta on kuitenkin kääntynyt. Sijoitusrahastoihin ja pörssiosakkeisiin
17 sijoittamisesta on tullut arkipäivää yhä useammalle suomalaiselle.

18 Kokoomus haluaa Suomeen ilmapiirin, joka kannustaa ahkeruuteen, yritteliäisyyteen ja säästäväisyyteen.
19 Työnteon ja yrittämisen ohella säästäminen ja sijoittaminen ovat avaimia sekä yksilöiden että yhteiskunnan
20 vaurastumiseen ja hyvinvoinnin kasvuun. Kotitalouksien säästämisasteen kasvu vähentää riskiä
21 ylivelkaantumiseen ja syrjäytymiseen sekä vahvistaa ostovoimaa.

22 Mitä ehdotamme?

- 23 • **Päivitetään osakesäästötili aidoksi sijoitussäästötiliksi.** Poistetaan osakesäästötilin säästörajoitukset
24 ja laajennetaan sen käyttöala rahastoihin sekä listaamattomiin yrityksiin. Uudistetaan osakesäästötilin
25 verotusta ja sääntelyä tukemaan sijoittamista, kuten yhtenäistämällä tappioiden vähentämisoikeus
26 rahastojen kanssa, mahdollistamalla osallistuminen osakeantoihin ja poistamalla tilien
27 lukumäärärajoitus.
- 28 • **Otetaan käyttöön vastasyntyneen säästötili.** Annetaan jokaiselle syntyvälle lapselle alkupääoma
29 sijoitussäästötilille. Autetaan suomalaisia vaurastumaan pienestä pitäen perhetaustaan katsomatta.
30 Poistetaan samalla sijoittamiseen kohdistuvia epäluuloja.
- 31 • **Tehdään pienistä pääomatuloista verovapaita.** Kannustetaan aloittamaan sijoittaminen pienilläkin
32 summilla.
- 33 • **Vahvistetaan talousosaamista kaikilla koulutusasteilla.** Lisätään taloustiedon ja yrittäjyyden opetusta.
34 Varmistetaan jokaiselle toisen asteen päättävälle hyvät perustaidot omaan taloudenpitoon sekä
35 perusymmärrys talouden toiminnasta.
- 36 • **Levitetään talousosaamisen hyviä käytänteitä.** Tehdään jokaiselle nuorelle tutuksi Nuorten yrittäjyys ja
37 talous NYT, Yrityskylät, Talousguru-kilpailu ja Sijoittajakoulu.
- 38 • **Huolehditaan mahdollisuudesta ottaa vastuullista sijoituslainaa.** Ei heikennetä maksukykyisten
39 suomalaisten rahoituksen saantia uudella sääntelyllä.
- 40 • **Mahdollistetaan omistusasuminen yhä useammalle.** Huolehditaan, ettei ylikireä asuntorakentamisen ja -
41 rahoituksen sääntely muodosta estettä omistusasumiselle, asuntorakentamiselle ja asuntokaupalle.
42 Vapautetaan asuntolainojen takaisinmaksuaikoja kuukausittaisten asumiskustannusten laskemiseksi ja
43 näin parannetaan edellytyksiä asunnon ostamiseen sekä tuetaan muuta säästämistä ja sijoittamista.

44

1 **Vahvistetaan reilua kilpailua ja kuluttajien asemaa**

2 Kokoomus on markkinatalouspuolue. Olemme uskaltaneet puolustaa markkinataloutta myös silloin, kun se ei ole
3 ollut muodikasta. Markkinatalous on osoittautunut historiassa tehokkaimmaksi talousjärjestelmäksi tuottaa
4 taloudellista hyvinvointia. Markkinatalous tarvitsee tietenkin rinnalleen instituutioita, jotka turvaavat yksilöille
5 mahdollisuuksien tasa-arvon ja markkinoille reilun kilpailun.

6 Reiluun kilpailuun ja vahvaan omistusoikeuteen perustuva markkinatalous on meille olennainen osa
7 pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa. Elinkeino toiminnassa menestymisen on perustuttava pärjäämiseen
8 avoimessa kilpailussa. Epärehellistä toimintaa emme hyväksy. Harmaa talous, veronkierto ja talousrikollisuus
9 eivät kuulu toimiville markkinoille.

10 Reilu kilpailu on kuluttajan paras turva. Kilpailu kannustaa yrityksiä kehittämään parempia tuotteita ja palveluja
11 sekä pitämään hinnat kohtuullisina. Haluamme vahvistaa kilpailua kaikilla toimialoilla, purkaa tarpeetonta
12 sääntelyä ja estää markkinoiden keskittymistä kuluttajan kustannuksella. Julkisen vallan tehtävä on luoda selkeät
13 ja reilut pelisäännöt markkinoiden toimivuudelle sekä valvoa niiden noudattamista.

14 Markkinatalous on osoittanut kykynsä luoda vaurautta, innovaatioita ja hyvinvointia. Yritysten välinen kilpailu
15 ohjaa rajalliset resurssit tehokkaasti sinne, missä niistä syntyy eniten arvoa ihmisille ja yhteiskunnalle. Avoimet
16 markkinat, yrittämisen vapaus ja toimiva kilpailu ovat suomalaisen hyvinvoinnin perusta.

17 **Mitä ehdotamme?**

- 18 • **Puretaan tarpeettomia normeja ja kevennetään sääntelyä.** Sujuvoitetaan byrokratiaa määrätietoisesti ja
19 noudatetaan uudessa sääntelyssä vähintään yksi sisään, kaksi ulos -periaatetta.
- 20 • **Karsitaan lainsäädännöstä EU-sääntelyn ylittävää kansallista lisäsääntelyä.** Varmistetaan, että uudesta
21 EU- ja muusta ylikansallisesta sääntelystä viedään kansalliseen lainsäädäntöön vain minimi. Tehdään
22 aktiivisesti ehdotuksia EU-sääntelyn järkevöittämiseksi.
- 23 • **Uudistetaan alkoholipolitiikkaa eurooppalaiseen suuntaan.** Puretaan valtion alkoholiyhtiö Alkon
24 vähittäismyyntimonopoli yli 8-prosenttisissa alkoholijuomissa hallitusti. Yksinkertaistetaan alkoholilakia
25 ja otetaan käyttöön alkoholin anniskelun ja vähittäismyyntin yhden luvan malli.
- 26 • **Uudistetaan apteekkipalveluita vastuullisesti yhteiskunnan ja kuluttajien lääkekustannusten**
27 **laskemiseksi.** Puretaan apteekkien yhtiömuotoon ja omistukseen liittyviä rajoitteita, mutta rajataan
28 jatkossakin apteekkien omistajuuden ulkopuolelle lääkärit, lääkeyhtiöt ja lääketukut. Mahdollistetaan
29 apteekin perustaminen ilman sijainti- ja määräsääntelyä. Tunnistetaan apteekkien rooli osana
30 terveydenhuoltoa. Turvataan rationaalisen lääkehoidon toteutuminen. Varmistetaan koko maan kattava
31 apteekkiverkosto tarvittaessa tukimekanismilla. Kannustetaan apteekkeja hintakilpailuun.
- 32 • **Annetaan Kilpailu- ja kuluttajavirastolle rajattu otto-oikeus kynnysrajat alittaviin yrityskauppoihin.**
33 Otto-oikeuden avulla virasto voisi puuttua yrityskauppoihin keskittyneillä, mutta kokonaisvolyymiltään
34 pienillä aloilla.
- 35 • **Vahvistetaan Kilpailu- ja kuluttajaviraston kilpailuneutraliteettivalvontaa.** Resursoidaan julkisen ja
36 yksityisen sektorin välisen kilpailuneutraliteetin valvonta nykyistä paremmin. Laajennetaan viraston
37 toimivaltaa puuttua julkisen sektorin kilpailua rajoittaviin toimiin.
- 38 • **Mahdollistetaan vahingonkorvaukset kilpailu- ja hankintamenettelyrikkomuksissa.** Lainvastaisen
39 toiminnan kieltäminen tai uhkasakko eivät nykyisellään muodosta julkisille toimijoille riittävää pelotetta.
- 40 • **Lisätään julkisten palveluiden monituottajuutta.** Edellytetään, että julkinen sektori vertailee eri
41 tuotantotapoja ja valitsee kustannuksiltaan ja laadultaan parhaan ratkaisun.
- 42 • **Arvioidaan jatkuvasti yritystukia ja niiden tehokkuutta.** Laaditaan kaikille yritystuille kriteerit, joiden
43 täytyessä yritystuki lopetetaan. Tavoitellaan aktiivisesti yritystukien karsimista EU-tasolla.

44

1 Puretaan esteet yrittäjyyden tieltä

2 Kokoomus haluaa rakentaa Suomea, jossa yrittäjällä on mahdollisuus ottaa riskiä, menestyä ja epäonnistua,
3 kasvattaa yritystään ja palkata ihmisiä töihin. Yrittäjyys kuuluu itseisarvoisesti toimivaan yhteiskuntaan, mutta
4 yrittäjät myös kannattelevat hyvinvointiyhteiskuntaa.

5 Pienet, yrittäjävetoiset yritykset muodostavat suomalaisen elinkeinoelämän kivijalan. Ilman yrittäjiä Suomesta
6 puuttuisi riskinottoa ja ilman riskinottoa moni työpaikka jäisi syntymättä. Haluamme purkaa yrittäjäksi ryhtymisen
7 esteitä, vahvistaa mikro- ja yksinyrittäjien turvaverkkoja ja varmistaa, että Suomessa kannattaa aina ryhtyä
8 yrittäjäksi. Yrittäjät ansaitsevat arvostuksen, tuen ja mahdollisuuden onnistua.

9 Toimivaan markkinatalouteen kuuluu myös se, että toiminta päättyy ja yritys poistuu markkinoilta. Sen ei tule
10 tarkoittaa tuomiota ikuiseen häpeään ja velkavankeuteen. Suomi on liian pieni maa menettämään kenenkään
11 yrittämisen intoa. Riskinottoon on kannustettava nykyistä enemmän ja uuteen alkuun on päästävä
12 mahdollisimman sujuvasti.

13 Mitä ehdotamme?

- 14 • **Madalletaan yrittäjäksi ryhtymisen kynnystä.** Nostetaan arvonlisäverovelvollisuuden alaraja 30 000
15 euroon. Tämä vähentää myös pienyritysten hallinnollista taakkaa. Tarjotaan jokaiselle suomalaiselle
16 henkilökohtainen y-tunnus automaattisesti, jotta yrittäjäksi ryhtyminen on hallinnollisesti
17 mahdollisimman vaivatonta.
- 18 • **Vapautetaan alle 25-vuotiaat yrittäjät sosiaalivakuutusmaksuista.** Madalletaan kynnystä ryhtyä
19 yrittäjäksi nuorena, jolloin useimmilla on vielä vähän pääomaa ja paljon epävarmuutta.
- 20 • **Parannetaan kotitalousvähennyistä.** Pienennetään työn verokiilaa ja vahvistetaan palveluyrittäjyyttä
21 nostamalla kotitalousvähennyksen tasoa ja laajentamalla sitä uusiin palveluihin.
- 22 • **Parannetaan yritysten rahoituksen saantia.** Poistetaan ylimääräinen kansallinen pankkisääntely ja
23 kevennetään ylikireitä vakavaraisuusvaatimuksia. Edistetään pankkien välistä kilpailua ja uusien
24 rahoituslaitosten markkinoille tuloa.
- 25 • **Puretaan keinotekoisia esteitä yksinyrittäjyyden tieltä.** Otetaan toiminimiyrittäjät mukaan positiiviseen
26 luottotietorekisteriin. Yrittäjän lainansaanti ja henkilökohtaisten hankintojen tekeminen ei voi jäädä kiinni
27 puutteellisesti toteutetusta luottotietorekisteristä.
- 28 • **Varmistetaan, etteivät yrittäjien eläkemaksut nouse.** YEL-järjestelmän kehittämisessä lähtökohtana on
29 oltava yrittäjyyden edellytysten turvaaminen ja yrittäjien luottamuksen vahvistaminen.
- 30 • **Karsitaan yrityksiä kohtuuttomasti rasittavaa sääntelyä.** Puretaan erityisesti elintarvike- ja
31 anniskelulainsäädännöstä EU-vaatimukset ylittäviä normeja. Kevennetään myös tapahtuma-alan
32 sääntelytaakkaa.
- 33 • **Lisätään elinkeinotoiminnan ja kilpailukyvyn tukeminen viranomaisten tehtäväksi.** Synnytetään
34 hallintoon kulttuuri, jossa yritysten huomioiminen tulee luonnolliseksi osaksi julkisia palveluita.
- 35 • **Huolehditaan mikro- ja yksinyrittäjien oikeusturvasta.** Mikro- ja yksinyrittäjät jäävät usein alakynteen
36 yritysten välisissä sopimussuhteissa. Veloitetaan viranomaisen valvomaan maksuehtolain 30 päivän
37 maksuehdon noudattamista.
- 38 • **Annetaan yrittäjille mahdollisuus uusiin alkuihin.** Mahdollistetaan henkilökohtainen konkurssi.
39 Uudistetaan maksukyvyttömyyttä koskevaa lainsäädäntöä siten, että ihmisen tai yrittäjän uusi alku on
40 mahdollinen ilman kohtuuttoman pitkää velkavankeutta.
- 41 • **Minimoidaan yrittäjien hallinnollinen taakka.** Mahdollistetaan pienyrittäjille automatisoitu kirjanpito,
42 verotus ja sosiaalivakuutusmaksujen tilitys. Varmistetaan, että yrittäjät voivat keskittyä hallinnon ja
43 byrokratian sijaan asiakkaiden palvelemiseen parhaalla mahdollisella tavalla.

44

45

1 Ruokitaan yritysten ja omistajien kasvun nälkää

2 Kasvu syntyy rohkeudesta ottaa riskiä ja tavoitella suurempaa. Se syntyy omistajista, jotka uskaltavat tarttua
3 mahdollisuuksiin, sitoa pääomia ja rakentaa uutta silloinkin, kun lopputulos ei ole ennalta taattu. Se syntyy myös
4 kunnianhimoisista johtajista, jotka uskaltavat uudistaa, ja joilla on nälkää kasvattaa yritystä.

5 Kokoomus haluaa rakentaa Suomeen omistamisen kulttuurin, jossa riskin ottaminen on luonnollista ja
6 kannustettavaa. Tällaisessa ilmapiirissä kunnianhimo on hyve, onnistuminen kannustaa uusiin yrityksiin ja
7 menestys ruokkii seuraavaa kasvun aaltoa.

8 Startup- ja kasvuyritykset ovat kasvun moottori: ne uudistavat taloutta, luovat työpaikkoja ja tuovat Suomeen
9 sekä osaamista että vaurautta. Suomessa on oltava Euroopan paras toimintaympäristö startup-yrityksille.
10 Tarvitsemme Suomeen pääomamarkkinat, jotka turvaavat yrityksille rahoitusta niiden koko elinkaaren ajan, myös
11 kasvuloikissa. Myös verotuksen on kannustettava riskinottoon ja investointeihin.

12 Kokoomus haluaa, että Suomesta tulee 2040-luvulla eniten kasvuyrityksiä koko Euroopassa ja että maailman 20
13 arvokkaimman yrityksen joukosta löytyy vähintään yksi suomalaisyritys.

14 Mitä ehdotamme?

- 15 • **Edistetään kaupankäyntiä listaamattomien yritysten osakkeilla.** Luodaan edellytykset uusille
16 markkinapaikoille, joilla voidaan käydä kauppaa listaamattomien yritysten osakkeilla. Kevennetään
17 pienempien yhtiöiden sääntely- ja raportointitaakkaa sekä pienten listautujien veloitteita.
- 18 • **Luodaan kasvuyritysosakemalli.** Kasvuyritykseen tehdyn sijoituksen myyntivoitto olisi kokonaan tai
19 osittain verovapaa, kun tuotto sijoitetaan uuteen kasvuyritykseen.
- 20 • **Lisätään yksityistä kotimaista omistajuutta.** Luodaan välineet, joilla julkista rahoitusta voidaan
21 kanavoida vivuttamaan yksityisiä pääomia.
- 22 • **Mahdollistetaan kansainvälisten käytäntöjen mukaiset rahastot.** Parannetaan Suomen kilpailukykyä
23 kansainvälisestä kasvupääomasta mahdollistamalla kansainvälisten standardien mukaiset
24 rahastorakenteet.
- 25 • **Tehdään Suomesta houkutteleva sijoituskohde kansainvälisesti.** Puretaan byrokratiaa ja kehitetään
26 verotusta siten, että Suomeen sijoittaminen on kansainvälisesti Euroopan kilpailukykyisintä.
- 27 • **Kanavoidaan yleishyödyllisten yhteisöjen ja säätiöiden pääomia kasvuyrityksille.** Yleishyödyllisten
28 yhteisöjen suomalaisiin pääomasijoitusrahastoihin tekemiä sijoituksia on kohdeltava verotuksessa
29 samoin kuin suoria sijoituksia kasvuyrityksiin tai ulkomaisiin rahastoihin. Tällä hetkellä lainsäädäntö
30 asettaa suomalaiset yleishyödylliset yhteisöt verotuksellisesti huonompaan asemaan ulkomaisiin
31 säätiöihin ja yhdistyksiin nähden, ja ohjaa kotimaisten yleishyödyllisten yhteisöjen pääomia ulkomaille.
- 32 • **Vähennetään valtion ei-strategisia omistuksia yrityksissä.** Luovutaan esimerkiksi valtion
33 pörssiomaisuudesta aloilla, joilla ei ole ilmeisiä markkinapuutteita ja joita ei voida katsoa yhteiskunnan
34 kriittisten toimintojen tai turvallisuuden kannalta strategisiksi. Varmistetaan erityisesti pörssiyhtiöiden
35 kohdalla, ettei valtio-omistus muodosta yhtiöille rasitetta niihin kohdistuvien odotusten kautta.
- 36 • **Parannetaan kasvuyritysten rahoituspalveluita.** Keskitetään julkisen sektorin yritysrahoitustoiminta
37 yhden katon alle.
- 38 • **Helpotetaan yritysten omistajanvaihdoksia.** Huolehditaan riittävästä rahoituksesta ja riskipääoman
39 saatavuudesta ja sujuvoitetaan yrityskauppojen hallinnollisia prosesseja ja verotuksen ennakoitavuutta.

40

41

42

1 Viritetään elinkeinopolitiikka uuteen aikaan

2 Elinkeino- ja kauppapolitikassa eletään nyt uudenlaista aikakautta, halusimme tai emme. Protektionismi on
3 nostanut päätään, vaikka siitä ei hyödy maailmantaloudessa kukaan. Valtiontukikilpailu on voimistunut myös EU:n
4 sisällä. Pienenä maana Suomen on oltava ketterä ja älykäs. Suomi elää ulkomaankaupasta ja siksi
5 kansainvälistymisen edellytykset on luotava kaikille sitä tavoitteleville yrityksille.

6 Kansainvälisten investointien houkuttelemiseksi Suomen on oltava maa, joka kykenee kilpailemaan osaavalla
7 työvoimalla, kilpailukykyisellä verotuksella, toimivalla infrastruktuurilla sekä edullisella, päästöttömällä ja
8 toimitusvarmalla sähköllä. Suomen ehdottomia etuja ovat vahvat instituutiot ja vakaa yhteiskunnallinen kehitys.

9 Kokoomus haluaa nostaa Suomen elinkeino-, teknologia- ja innovaatiopolitiikan kunnianhimon tasoa, jotta
10 nousemme teollisen ja teknologisen murroksen voittajaksi. Suomi voi olla vahva edelläkävijä esimerkiksi puhtaan
11 siirtymän ratkaisuisissa, puolustusteollisuudessa, meriteollisuudessa, tekoälyn hyödyntämisessä, tieto- ja
12 viestintäverkoissa, kaivannaisalalla sekä kvantti-, avaruus- ja terveysteknologioissa.

13 Menestyminen edellyttää selkeitä valintoja siinä, millaiselle yritystoiminnalle, osaamiselle, tutkimukselle ja
14 innovaatioille luomme vahvoja elinkeinoelämän, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja julkisen sektorin yhteisiä
15 ekosysteemejä. Toisaalta kaiken elinkeinotoiminnan kannalta on tärkeää, että perusasiat ovat kunnossa.

16 Suomessa on jatkettava panostuksia koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Meidän on huolehdittava
17 myös vahvasta infrastruktuurista ja Suomen kustannuskilpailukykyistä. Tarpeettomien normien purkamista ja
18 lupaprosessien sujuvoittamista on syytä jatkaa. Kun rakennamme maailman parhaan toimintaympäristön
19 investoinneille, rakennamme samalla kestäväää kasvua, omavaraisuutta ja vaurautta tuleville sukupolville.

20 Teollisuuden lisäksi Suomella on hyödyntämätöntä potentiaalia myös palvelualoilla. Esimerkiksi matkailu on
21 kasvava vientiala, jolla on myös vahvat aluetaloudelliset vaikutukset. Kokoomus haluaa tuplata Suomen
22 matkailuviennin, mikä edellyttää muun muassa Suomen saavutettavuuden vahvistamista.

23 Mitä ehdotamme?

- 24 • **Laaditaan toimialakohtaiset innovaatio- ja kilpailukykystrategiat.** Huomioidaan strategioissa muuttuva
25 toimintaympäristö ja tunnistetaan ne vahvuudet ja kasvun mahdollisuudet, joihin Suomen kannattaa
26 tarttua. Laaditaan strategia elinkeinorakenteen uudistamiseksi ja karsitaan talouden uudistumista
27 hidastavat yritystuet.
- 28 • **Houkutellessaan Suomeen lisää investointeja.** Sujuvoitetaan investointihankkeiden toteuttamista
29 luvituksen yhden luukun periaatteella. Turvataan poikkihallinnollisella yhteistyöllä kunkin investoinnin
30 tarpeet, kuten riittävä osaavan työvoiman saatavuus, infrastruktuuri ja nopea luvitus.
- 31 • **Toteutetaan puhtaan siirtymän investointiohjelma.** Vauhditetaan investointeja puhtaaseen energiaan,
32 teknologiaan ja vähäpäästöiseen tuotantoon nopeammin ja kannattavammin. Hyödynnetään erityisesti
33 verokannustimia, jotta tuet ohjautuvat kannattavimpiin hankkeisiin.
- 34 • **Turvataan kansallisesti merkittävien investointihankkeiden eteneminen.** Priorisoidaan hankkeet lupa-
35 ja valitusprosesseissa. Sujuvoitetaan entisestään kaavoitusta ja luvitusta.
- 36 • **Vahvistetaan yritysten viennin edellytyksiä.** Rakennetaan yrityksille selkeä ja saumaton
37 kansainvälistymisen palvelupolku, jossa rahoitus, neuvonta ja verkostot ovat saatavilla yhdeltä luukulta.
38 Karsitaan julkisten toimijoiden päällekkäisyyksiä alueellisesti ja valtakunnallisesti. Vahvistetaan
39 vientirahoitusta ja -takauksia erityisesti kasvuhakuisille pk- ja midcap-yrityksille sekä nopeutetaan
40 päätöksentekoa. Hyödynnetään suurlähetystöverkostoa ja Team Finland -toimintaa aktiivisesti
41 kaupallisten ovien avaajana.

42

43

1 **2. Työelämä ja sosiaaliturva**

2 Kokoomus haluaa, että Suomessa on 2040-luvulla maailman paras työelämä, kilpailukykyisimmät työmarkkinat ja
3 osaavimmat työntekijät. Työ ei ole pakollinen paha, vaan keskeinen osa merkityksellistä elämää. Suomalaisessa
4 työelämässä jaksetaan ja halutaan olla pitkään. Työtä kannattaa tehdä, sillä työnteko mahdollistaa hyvän elämän.
5 Työelämä kannustaa kehittymään ja tavoittelemaan enemmän.

6 Kokoomus haluaa yhä useammalle suomalaiselle työtä ja sen tuomia mahdollisuuksia. Haluamme, että jokainen
7 työkäinen suomalainen osallistuu työelämään omien kykyjensä ja jaksamisensa mukaan. Haluamme, että työllä
8 ansaittu palkka riittää arjen kulujen lisäksi vapaa-ajan viettämiseen ja varallisuuden kartuttamiseen. Palkkatyöllä
9 säästämisen, sijoittamisen ja vaurastumisen on oltava mahdollista riippumatta ihmisen taustasta, lähtökohdista
10 tai perhetilanteesta. Ahkeruus, osaaminen ja halu kehittyä pitää palkita.

11 Tekoäly ja teknologinen kehitys tulevat uudistamaan työtehtäviä. Ihmisillä on mahdollisuus tehdä tuottavampaa,
12 mielekkäämpää työtä, toisaalta työelämä ja työtehtävät voivat muuttua nopeasti. Siksi ihmisillä on oltava monia
13 väyliä hankkia uutta osaamista ja päivittää olemassa olevaa joustavasti työuran varrelle. Suomen tulee edelleen
14 olla maa, jossa muutoksen ei tarvitse merkitä epävarmuutta, vaan turvaverkkoihin voi luottaa.

15 Kokoomus haluaa rakentaa Suomea maaksi, joka houkuttelee investointeja, yrityksiä ja parhaita osaajia.
16 Suomessa työn tarjoamisen on oltava kannattavaa. Työntekijät ja työnantajat yhdessä luovat edellytykset
17 yritysten menestymiselle ja uusien työpaikkojen syntymiselle.

18 Suomen on oltava turvallinen maa muualta tuleville työntekijöille. Työmarkkinarikollisuuteen on puututtava
19 ankarasti. Ulkomaalais- ja maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden oikeudet on turvattava nykyistä paremmin.
20 Valvontaa on lisättävä ja rangaistuksia kiristettävä.

21 Työ mahdollistaa hyvää ja arvokasta elämää, mutta hyvän elämän palaset rakentuvat myös muusta. Kokoomus
22 haluaa, että Suomessa jokaisella on mahdollisuus tehdä työtä, joka tuo toimeentulon lisäksi merkitystä, turvaa ja
23 toivoa tulevaisuudesta. Työn tulee joustaa silloin, kun perhe ja läheiset vaativat enemmän aikaa. Perheen
24 perustaminen ei saa olla este uralla etenemisessä, eikä lapsen saaminen laskea perheen elintaso.

25 Syrjintä ei kuulu hyvään työelämään. Kokoomus haluaa kitkeä suomalaisesta työelämästä muun muassa
26 raskauteen, perhevapaisiin, ikään ja sukupuoleen liittyvää syrjintää. Syrjintään on puututtava työpaikoilla
27 määrätietoisesti ja matalalla kynnyksellä. Työelämän tasa-arvoa on vahvistettava myös palkka-avoimuudella,
28 piilosyrjinnän kitkemisellä sekä rekrytointiprosesseja kehittämällä.

29 Tulevaisuudessa eläkejärjestelmään luotetaan ja se koetaan oikeudenmukaiseksi eri sukupolvien välillä.
30 Pienenevä työkäisten joukko ei joudu kantamaan kohtuutonta taakkaa eläkejärjestelmän rahoituksesta, eivätkä
31 eläkemaksut enää nouse. Ihmisten tulee voida päättää entistä vapaammin omasta eläkesäästämistään ja
32 eläkkeensä kertymisestä.

33

34

1 Vahvistetaan työllisyyttä joustavilla työmarkkinoilla

2 Tulevaisuuden Suomessa työmarkkinat toimivat joustavasti. Tämä tarkoittaa sitä, että työpaikkoja on enemmän
3 ja useammin tarjolla, työstä toiseen on helpompi siirtyä ja sopivat työntekijät ja työnantajat kohtaavat toisensa
4 nykyistä helpommin.

5 Työpaikkojen turvaaminen ja uusien luominen edellyttää, että yritykset pärjäävät yhä kiristyvässä
6 kansainvälisessä kilpailussa. Julkisen vallan ei tule luoda esteitä yritysten kilpailukykyyn vahvistumiselle.
7 Yrityksiltä vaaditaan ketteryyttä. Siksi työsuhteen ehdoista on voitava sopia nykyistä laajemmin yritystasolla
8 työnantajan ja työntekijän kesken. Yritysten menestyminen tarkoittaa myös työntekijöiden menestymistä.

9 Paikallisen sopimisen lisääntyessä yhä useampi työntekijä voi vaikuttaa oman työnsä sisältöön ja työn tekemisen
10 tapoihin. Paikallinen sopiminen mahdollistaa myös palkkojen paremman reagoimisen tuottavuuden kasvuun.
11 Hyvästä työstä ja osaamisesta on voitava saada kansainvälisesti kilpailukykyinen palkka. Yhdessä sopiminen
12 edistää työnantajien ja työntekijöiden välistä vuoropuhelua ja luottamusta. Tämä lisää työn mielekkyyttä ja
13 parantaa suomalaisten yritysten menestymisen edellytyksiä.

14 Suomalaisesta työelämästä päätetään Suomessa. EU-sääntely ja kansainväliset velvoitteet eivät saa asettaa
15 tarpeettomia esteitä suomalaisten työmarkkinoiden järkevälle kehittämiselle. EU-tason vaikuttamisessa Suomen
16 on puolustettava johdonmukaisesti ja tehokkaasti kansallista päätäntävaltaa työelämää koskevassa sääntelyssä.

17 Mitä ehdotamme?

- 18 • **Luotetaan työntekijöiden ja työnantajien yhteistyöhön työpaikoilla.** Mahdollistetaan paikallinen
19 sopiminen työajoista, palkoista, lomista ja kaikista muista työehtosopimuksen määräyksistä.
- 20 • **Parannetaan yrityskohtaisten työehtosopimusten syntymisen edellytyksiä.** Yksi ja sama muotti ei aina
21 sovi kaikille ja kaikkialle. Annetaan ihmisten valita ja sopia.
- 22 • **Parannetaan työnantajan mahdollisuuksia palkita työntekijöitä ahkeruudesta.** Mahdollistetaan
23 palkankorotusten kohdentaminen esimerkiksi henkilökohtaiseen palkitsemiseen ja tulospalkkaukseen
24 kaavamaisten ja joustamattomien yleiskorotusten sijaan.
- 25 • **Edistetään yritysten rohkeutta palkata uusia työntekijöitä.** Poistetaan työllistämiseen liittyviä esteitä ja
26 vähennetään yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Luovutaan esimerkiksi
27 takaisinottovelvollisuudesta ja lisätyön tarjoamisvelvollisuudesta.
- 28 • **Helpotetaan työpaikan vaihtamista rajoittamalla houkuttelukielloista sopimista.** Kilpailukieltoihin
29 rinnastuvat houkuttelukiellot aiheuttavat oikeudellista epävarmuutta ja jäykistävät työmarkkinoita, koska
30 työntekijöille on epäselvää, voivatko he siirtyä samalla alalla olevan yrityksen palvelukseen ilman
31 sopimussakon riskiä. Houkuttelukiellot rajoittavat työntekijän työpaikan vaihtoa usein käytännössä yhtä
32 paljon kuin nykyisin jo kielletyt kilpailukieltoisopimukset.
- 33 • **Helpotetaan työntekijöiden ottamista yrityksen omistajiksi.** Uudistetaan työsuhtekannustimien, kuten
34 työsuhteoptioiden verotusta ja lainsäädäntöä siten, että Suomessa on Euroopan kilpailukykyisimmät
35 keinot henkilöstön sitouttamiseen ja kannustamiseen.
- 36 • **Puututaan määräaikaisten työsuhteiden ketjuttamiseen.** Määräaikaisten työsuhteiden
37 ketjuttaminen on erityisen yleistä ja iso ongelma julkisen sektorin naisvaltaisilla aloilla. Vahvistetaan
38 Lupa- ja valvontaviraston toimivaltaa ja resursseja puuttua lainvastaiseen toimintaan työpaikoilla.
- 39 • **Turvataan työperäisen hyväksikäytön uhreiksi joutuneiden korvaukset.** Turvataan työntekijöille
40 tuomitut maksamattomat palkkasaatavat ja muut korvaukset ensisijaisina saatavina
41 ulosottojärjestyksessä ja turvaamistoimenpiteissä.
- 42 • **Pidetään lainsäädäntövalta työelämäasioissa kansallisissa käsissä.** Korostetaan EU-tasolla
43 johdonmukaisesti sääntelyn toissijaisuusperiaatetta, unionin rajattua toimivaltaa työelämänsäätelyssä
44 sekä jäsenvaltioiden työmarkkinamallien rakenteellista erilaisuutta ja tarvetta laajalle kansalliselle
45 liikkumavaralle.

46

1 Luodaan turvaa tekoälymurrokseen

2 Työelämä ja osaamisvaatimukset ovat historiallisen murroksen edessä tekoälyn nopean kehityksen myötä.
3 Tekoäly voi korvata merkittävän määrän hallinnollista ja avustavaa työtä, ja sen vaikutukset ulottuvat lähes
4 kaikkiin ammatteihin koulutustasosta riippumatta. Epävarmuudesta huolimatta teknologiset murrokset ovat
5 ennenkin synnyttäneet uusia töitä vanhojen tilalle. Suomen tulee olla tekoälyn kärkimaa Euroopassa. Tämä
6 edellyttää tekoälyn hyödyntämistä mahdollisimman monessa yrityksessä ja kautta julkisen sektorin. Tekoälyllä
7 tulee tavoitella merkittävää talouden ja tuottavuuden kasvua seuraavien kymmenen vuoden aikana.

8 Kokoomus tavoittelee yhteiskuntaa, jossa ihmiset löytävät osaamistaan vastaavaa mielekästä työtä myös
9 muutoksen keskellä. Laajan joukon jääminen työelämän ulkopuolelle tekoälyn seurauksena kasvattaisi
10 eriarvoisuutta, eikä se ole hyväksyttävä kehityssuunta. Siksi työmarkkinoiden ja sosiaaliturvan on joustettava
11 kitkatilanteissa, ja autettava ihmisiä nopeasti osaamista täydentävään koulutukseen sekä uusiin tehtäviin.

12 Paras turva tekoälymurroksessa on koulutus ja osaaminen. Kokoomus pitää suomalaisten koulutustason
13 nostamista välttämättömänä ikäluokkien pienentyessä ja työelämän vaatimusten kasvaessa.
14 Korkeakoulututkintojen sisältöjä on suunniteltava uudelleen, kun tekoäly korvaa työtehtäviä urien alkupäissä.
15 Kokoomus tahtoo myös kehittää kannustimia oman osaamisen päivittämiseen ja uudelleen kouluttautumiseen.

16 Samalla työn tekemisen tavat muuttuvat. Alustatyön pelisääntöjä on selkeytettävä niin, että työntekijöiden
17 oikeudet turvataan ja alustatyö toimii myös väylänä eteenpäin työelämässä.

18 Mitä ehdotamme?

- 19 • **Valjastetaan tekoäly palvelemaan ihmisiä.** Luodaan Viron mallin mukaisesti strategia tekoälyn
20 hyödyntämiselle sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Hyödynnetään tekoälyn kykyä ratkaista
21 ongelmia, tehostaa prosesseja ja parantaa palveluiden laatua, ja sitä kautta vapauttaa aikaa ihmisten
22 välisille kohtaamisille ja ajatustyölle.
- 23 • **Ennakoidaan osaamistarpeita tekoäljajassa.** Hyödynnetään dataa ja työmarkkinaennusteita, jotta
24 koulutuspaikkoja ja täydennyskoulutusta voidaan kohdentaa aloille, joilla kysyntä kasvaa. Näin vältetään
25 osajapulaa ja työttömyyden kasautumista.
- 26 • **Parannetaan kannustimia opiskella työn ohessa.** Tuetaan erityisesti työvoimapula-aloille
27 kouluttautumista ja koulutustasoa nostavien opintojen suorittamista esimerkiksi
28 verovähennysoikeudella. Luodaan täydennyskoulutusmoduuleja vaihtoehtoiksi kokonaisille tutkinnoille.
- 29 • **Mahdollistetaan täysipäiväinen opiskelu nykyistä korkeampaan tutkintoon.** Tarjotaan yli 30-vuotiaille 5-
30 10 vuoden työssäoloehdon täyttävälle mahdollisuus opiskella täysipäiväisesti yleistuen suuruisella (800
31 €/kk) etuudella ja opintolainalla (1000 €/kk). Tavoiteajassa valmistuville maksettaisiin kannustava
32 opintolainahyvitys. Mahdollisuus koskisi tilanteista, jossa peruskoulun käynyt opiskelisi toisen asteen
33 tutkinnon, toiselta asteelta valmistunut opiskelisi korkeakoulututkinnon tai alemman
34 korkeakoulututkinnon suorittanut opiskelisi ylemmän korkeakoulututkinnon.
- 35 • **Rakennetaan nopeita uudelleen kouluttautumisen väyliä kasvualoille.** Luodaan 6-12 kuukauden
36 intensiivikoulutuksia aloille, joilla työvoimapula on tulevaisuudessa suuri.
- 37 • **Säädetään alustatyölaki.** Selkiytetään työsuhteen ja yrittäjyyden välistä rajanvetoa ja luodaan
38 pelisäännöt alustatyölle. Veloitetaan alustayhtiöt olemaan tietoisia alihankkijoiden ja sijaisten
39 työehdoista ja puuttumaan epäkohtiin.

40

41

42

1 Tehdään työurista parempia ja pidempiä

2 Kokoomus haluaa rakentaa Suomeen maailman parasta työelämää: sellaista, jossa suomalaiset jaksavat, voivat
3 hyvin ja kokevat työn merkitykselliseksi. Työ ei ole vain toimeentulon lähde, vaan parhaimmillaan tapa toteuttaa
4 itseä ja omia unelmia. Työnteko tuo elämään merkityksellistä sisältöä, parempaa toimeentuloa ja mahdollisuuksia
5 tehdä omia valintoja.

6 Hyvinvointiyhteiskunta perustuu sopimukseen, jossa jokaisella työkäisellä on velvollisuus osallistua yhteisen
7 hyvän rakentamiseen työnteolla – olipa sitten Suomessa syntynyt tai tänne muualta muuttanut. Vain näin meillä
8 on mahdollisuus toteuttaa sopimuksen toinen puoli: pitää huolta heistä, jotka eivät siihen itse pysty.

9 Työelämän on tarjottava motivoivia urapolkuja, nuorille uskoa tulevaan ja kokeneemmille joustoja elämäntilanteen
10 mukaan. Tarvitsemme sekä pidempiä että eheämpiä työuria: sujuvampaa siirtymistä opinnoista työelämään,
11 parempaa työhyvinvointia sekä kannustimia jatkaa työelämässä pidempään. Suomessa on pidettävä huolta siitä,
12 että jokainen voi osallistua työmarkkinoille omien kykyjensä ja tilanteensa mahdollistamalla tavalla. Myös
13 osatyökykyisillä on oikeus työntekoon.

14 Työurien pidentäminen edellyttää muun muassa koulutusjärjestelmän uudistamista, työkyvyn ja työhyvinvoinnin
15 vahvistamista sekä sosiaaliturvan ja verotuksen kannustimien parantamista. Kokoomus puolustaa
16 työterveyshuoltoa osana laadukasta työelämää ja toimivaa terveydenhuoltoa, ja haluaa vahvistaa sen roolia
17 työkyvyn, turvallisten työympäristöjen ja hyvin toimivien työyhteisöjen tukena.

18 Mitä ehdotamme?

- 19 • **Kehitetään suomalaista työterveyshuoltoa.** Huomioidaan työpaikoilla tunnistetut tarpeet ja työkykyriskit
20 työterveyden palveluissa entistä paremmin. Vahvistetaan työterveyshuollon ja työeläkekuntoutuksen
21 ydinosaamista, kuten työkyvyn arviointia ja työkykyä tukevia toimia.
- 22 • **Tehostetaan työterveyshuollon ja julkisen terveydenhuollon välistä yhteistyötä.** Luodaan sujuvia
23 hoitopolkuja ja lyhennetään sairauspoissaoloja. Parannetaan tiedonkulkua työterveyshuollon ja julkisen
24 terveydenhuollon välillä.
- 25 • **Uudistetaan kuntoutuspalvelut ja -etuudet kokonaisuutena.** Aloitetaan kuntoutus riittävän ajoissa, jotta
26 työkyky ei ehdi heikentyä pysyvästi. Helpotetaan työkokeiluja ja ammatillista kuntoutusta lainsäädäntöä
27 ja työeläkekuntoutuksen kriteerejä uudistamalla. Nostetaan yli 60-vuotiaiden osalta ammatillisen
28 työkyvyttömyyseläkekriteerin ikärajaa lakisääteisen vanhuuseläkeiän alaikärajan noustessa.
- 29 • **Poistetaan työeläkelakien väliset erot työkyvyttömyyden arvioinnissa.** Ei ole perusteita sille, miksi
30 julkisten alojen työntekijöiden työkyvyttömyyttä pitäisi arvioida kevyemmin kuin yksityisellä sektorilla.
31 Työkykyä tulee verrata yleisesti mihin tahansa sellaiseen työhön, jota henkilön voidaan kohtuudella
32 edellyttää tekevän.
- 33 • **Varmistetaan vammaisille henkilöille ja osatyökykyisille pääsy työelämään matalalla kynnyksellä.**
34 Työvoimapalvelujen rahoitusmallin tulee kannustaa kuntia ohjaamaan osatyökykyisiä avoimille
35 työmarkkinoille sekä välityömarkkinoille esimerkiksi palkkatuen, oppisopimusten ja työllistymiseen
36 tähtäävän kuntouttavan työtoiminnan kautta.

37

38

1 Uudistetaan työttömän sosiaaliturva ja palvelut

2 Kokoomus haluaa Suomeen vahvan sosiaaliturvan, joka tukee tuen tarpeessa olevia, mutta ei passivoi ja syrjäytä
3 ihmisiä työelämästä ja yhteiskunnasta. On oikein, että jokainen työikäinen suomalainen turvaa oman ja perheensä
4 toimeentulon lähtökohtaisesti työnteolla. Sosiaaliturvan on turvattava riittävä toimeentulo, kun työttömyys,
5 sairaus tai muu perusteltu syy sitä edellyttää.

6 Työnteon on oltava aina kannattavampaa kuin sosiaaliturvan varaan jääminen. Osa-aikatyön, keikkatyön ja
7 yrittäjyyden on oltava mahdollisia ilman kannustinloukkuja. Sosiaaliturvaa on kehitettävä edelleen
8 yksinkertaisempaan ja ymmärrettävämpään suuntaan.

9 Kokoomus haluaa myös kytkeä työttömän sosiaaliturvan ja palvelut tiukemmin toisiinsa. Työttömällä työnhakijalla
10 on oltava oikeus, mutta myös velvollisuus edistää omaa työllistymistään aktiivisella työhaulla ja työllistymistä
11 edistävillä työllisyys- ja sosiaalipalveluilla. Haluamme vahvistaa työllisyyspalvelujen tasoa, laatua ja
12 saavutettavuutta. Samalta luukulta on saatava apua ja ohjausta kaikkiin työllistymistä edistäviin palveluihin.

13 Mitä ehdotamme?

- 14 • **Puretaan sosiaaliturvan kannustinloukkuja.** Uudistetaan verotusta ja sosiaaliturvaa siten, että
15 työllistymisveroaste kannustaa työn vastaanottamiseen. Työttömyysturvan sovittelun, matalien
16 työtulojen verotuksen ja tulosidonnaisten maksujen tulee kokonaisuutena olla tasolla, jolla työn
17 vastaanottaminen on kannattavaa, eikä vähäinen työnteko ainakaan pienennä kokonaistuloja.
- 18 • **Vahvistetaan sosiaaliturvan vakuutusluonnetta.** Esimerkiksi oikeudet työttömyysturvaan kerrytetään
19 asteittain työnteon kautta. Työttömän sosiaaliturvan on oltava vastikkeellista ja ehdollista, jotta
20 työttömällä on riittävät kannustimet ottaa työtä vastaan. Huomioidaan alentunut työkyky velvoitteissa.
- 21 • **Jatketaan työttömän sosiaaliturvan yksinkertaistamista ja yhdenmukaistamista.** Kehitetään
22 työttömien sosiaaliturvaa yleistukimallilla, jotta jatkossa työttömälle maksettaisiin vain yhtä etuutta
23 turvaamaan toimeentuloa. Vähennetään tuen määrää lineaarisesti tulojen kasvaessa.
- 24 • **Sidotaan työttömän palvelut ja etuudet kokonaisuudeksi.** Pelkkä rahaetus ei palauta työkykyä,
25 osaamista tai arjen hallintaa. Kun työttömyysetuus sidotaan vahvemmin velvoitteeseen osallistua
26 työllistymistä edistäviin palveluihin ja hakea töitä, työtöntä ei jätetä yksin, vaan hänet autetaan takaisin
27 työhön ja aktiiviseen elämään.
- 28 • **Tuetaan työttömän osallisuutta ja aktiivisuutta.** Lisätään työmarkkinoiden dynamiikkaa niin sanotun
29 Tanskan joustoturvamallin mukaisesti. Tanskassa työntekijöitä voidaan palkata ja irtisanoa matalalla
30 kynnyksellä, mutta työttömyysturva on vahva ja aktiiviset palvelut auttavat nopeasti takaisin työhön.
- 31 • **Parannetaan ansiosidonnaisen työttömyysturvan ansioperustaisuutta.** Ansiosidonnaisen
32 työttömyysturvan tulee tarjota parempaa turvaa kaikilla tulotasoilla. Tarkastellaan ansiosidonnaisen
33 työttömyysturvan porrastuksen portaita, jotta se on kohtuullinen ja aidosti kannustava. Rahoitetaan
34 muutos lyhentämällä ansiosidonnainen työttömyysturva 300 päivään.
- 35 • **Otetaan käyttöön universaalin ansioturvan malli.** Ansiosidonnainen työttömyysturva kuuluu jokaiselle
36 työttömyysvakuutusmaksuja maksavalle työntekijälle, ei vain työttömyyskassojen jäsenille.
- 37 • **Otetaan käyttöön perhekohtainen etuuskatto.** Työnteon on oltava ensisijainen keino hankkia
38 toimeentulo myös monilapsisille perheille. Jätetään lapsilisät etuuskaton ulkopuolelle.
- 39 • **Rakennetaan Suomeen vahvemmat työllisyyspalvelut.** Työllisyyspalvelujen järjestämisen on
40 perustuttava riittävän vahvaan osaamiseen, resursseihin ja yhteistyöhön, jotta ihmiselle löytyy työtä ja
41 tukea ajoissa. Tuotetaan työllisyyspalvelut lähellä ihmistä siellä, missä arki, työpaikat ja yritykset ovat.
- 42 • **Turvataan kuntien kannusteet toimivien työllisyyspalveluiden järjestämiseen.** Jokaisella
43 työllisyysalueella on oltava edellytykset tukea mahdollisimman hyvin työllistymistä.
- 44 • **Vahvistetaan kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyötä työttömien palveluissa.** Tiivistetään yhteistyötä
45 esimerkiksi työllisyys-, sosiaali- ja koulutuspalvelujen välillä sekä työllisyyspalvelujen ja yritysten kesken.
46 Kun palvelut toimivat yhteen, ihmisen työkykyä voidaan tukea ajoissa ja työttömyyden pitkäytymistä
47 ehkäistä tehokkaammin.

48

1 **Vahvistetaan eläkejärjestelmän kestävyyttä ja oikeudenmukaisuutta**

2 Tulevaisuuden Suomessa hyvin hoidettu talous ja työikäisen väestön riittävä määrä turvaavat eläkejärjestelmän
3 rahoituksen kestävyyttä. Eläkejärjestelmä koetaan oikeudenmukaiseksi eri sukupolvien välillä. Nuoret voivat
4 luottaa siihen, että eläkejärjestelmä turvaa hyvän elämän edellytykset paitsi nykyisille eläkeläisille, niin myös
5 aikanaan heille itselleen.

6 Tulevaisuudessa ihmisillä on enemmän valinnanvapautta rahastoitujen eläkevarojen sijoittamiseen, jotta
7 sijoitusten tuotto tukee eläkkeen kertymistä. Valinnanvapautta on tuettava tarjoamalla laadukkaita ja turvallisia
8 rahastointivaihtoehtoja.

9 Jatkossa työeläkettä kertyy vain työstä ja vanhempainvapaista. Eläkkeiden riittävä taso ja kattavuus, sukupolvien
10 välinen oikeudenmukaisuus sekä rahoituksen kestävyys ovat tärkeitä työeläkepolitiikan tavoitteita
11 tulevaisuudessakin.

12 Eläkejärjestelmää on tulevaisuudessakin välttämätöntä kehittää osana julkista taloutta. Valtion talouden
13 kestävyys edellyttää, että valtion maksuosuuksien kasvua hillitään. Kaikki toimet tuottavuuden ja talouden
14 kasvun, korkean työllisyyden ja syntyvyyden edistämiseksi ovat keskeisiä työeläkejärjestelmän rahoituksen
15 kestävyuden turvaamiseksi.

16 **Mitä ehdotamme?**

- 17 • **Turvataan eläkejärjestelmän rahoitus kunnianhimoisella kasvu- ja työllisyyspolitiikalla.**
18 Eläkejärjestelmän rahoitus nojaa viime kädessä siihen, kuinka moni on työssä ja kuinka paljon talous
19 kasvaa. Ilman vahvaa kasvua ja korkeaa työllisyyttä eläkemaksupaine kasvaa, mikä heikentää eläkkeiden
20 kestävyyttä ja siirtää taakkaa tuleville sukupolville.
- 21 • **Varmistetaan sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus eläkejärjestelmää uudistettaessa.** Tämä
22 tarkoittaa muun muassa ennakoivaa päätöksentekoa, järjestelmän automaattisia vaikuttajia ja hyvin
23 hoidettua rahastointia, jotta eläkemaksujen kasvu voidaan välttää.
- 24 • **Vahvistetaan eläkejärjestelmää osana julkista taloutta.** Työeläkejärjestelmä on yksi julkisen talouden
25 suurimmista ja pitkävaikutteisimmista kokonaisuuksista. Kun eläkejärjestelmää kehitetään osana julkista
26 taloutta, turvataan eläkkeiden kestävyys, sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus ja koko
27 hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja pitkällä aikavälillä.
- 28 • **Lisätään eläkeyhtiöiden mahdollisuuksia sijoittaa Suomen kasvuun.** Mahdollistetaan eläkeyhtiöille
29 kestäväällä tavalla enemmän riskinottoa ja sijoittamista kotimaisiin yhtiöihin.
- 30 • **Annetaan ihmisten sijoittaa itse osa eläkemaksuistaan.** Ruotsissa vastaava malli on lisännyt ihmisten
31 mahdollisuuksia vaikuttaa oman eläketurvansa tuottoon, vahvistanut pääomamarkkinoita ja tehnyt
32 kaikista kansalaisista sijoittajia.
- 33 • **Rajataan eläkkeen kertymistä muusta kuin työstä.** Rakennetaan työeläkejärjestelmä niin, että
34 työeläkettä kertyy vain työnteosta, vanhempainvapaista ja varusmiespalveluksen ajalta. Luovutaan
35 muista palkattomien jaksojen eläkekertymistä.

36

1 **3. Sivistys, osaaminen ja kulttuuri**

2 Sivistys on aina ollut Suomen menestyksen perusta. Sivistys on kokoomukselle enemmän kuin
3 koulutusjärjestelmä. Sydämen sivistys on hyvää tahtoa toisia ihmisiä kohtaan, vastuun kantamista itsestä ja
4 muista sekä halua rakentaa parempaa tulevaisuutta. Se on ymmärrystä maailmasta ja rohkeutta asettua totuuden
5 ja rehellisyyden puolelle. Ilman sivistystä ei ole demokratiaa.

6 Sivistyksen perusta luodaan kotona ja koulussa. Kotona opitaan arvot, toisten kunnioittaminen ja työn merkitys.
7 Vanhemmilla on ensisijainen vastuu kasvatuksesta, mutta yhteiskunnan on tuettava vanhempia tässä tehtävässä.
8 Koulussa sivistys saa tiedollisen ja taidollisen perustansa: opitaan lukemaan, kirjoittamaan, laskemaan,
9 ajattelemaan kriittisesti ja ymmärtämään maailmaa. Koulu antaa valmiudet jatkaa eteenpäin, mutta myös kyvyn
10 elää vastuullisena yhteiskunnan jäsenenä.

11 Suomalaisten osaamistaso on viime vuosina heikentynyt. Perustaidot ovat rapautuneet, koulutustason nousu on
12 pysähtynyt ja kansainvälinen kilpailu kiristyy. Samalla maailma muuttuu nopeasti, kun teknologinen murros ja
13 tekoälyn yleistyminen muuttavat työn sisältöä ja osaamisvaatimuksia. Tulevaisuudessa menestyvät ne, joilla on
14 vahvat perustaidot, kyky oppia uutta ja ymmärtää teknologian mahdollisuuksia ja rajoja. Siksi koulutuspolitiikan
15 on vastattava tähän muutokseen ajoissa ja kunnianhimoisesti.

16 Ikäluokkien pieneneminen ja alueellinen eriytyminen haastavat koulutusjärjestelmää uudella tavalla.
17 Kouluverkkoa on tarkasteltava vastuullisesti. Jokaisella lapsella on oltava oikeus laadukkaaseen opetukseen
18 asuinpaikasta riippumatta.

19 Varhaiskasvatus ja koulutus ovat tärkeimmät keinot turvata aito mahdollisuuksien tasa-arvo. Jokaisella on oltava
20 taustastaan riippumatta mahdollisuus kouluttautua niin pitkälle kuin haluaa ja kykenee. Tämä edellyttää, että
21 koko koulutusjärjestelmää varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen kehitetään määrätietoisesti ja
22 pitkäjänteisesti pistemäisen uudistamisen sijaan.

23 Toisella asteella on varmistettava, että jokainen nuori saavuttaa riittävät valmiudet jatkaa korkeakouluun tai
24 suoraan työelämään. Ammatillisen ja lukiokoulutuksen on oltava laadukasta ja kunnianhimoista. Korkeakoulujen
25 tehtävänä on tarjota opetusta ja tutkimusta, joka kestää kansainvälisen vertailun ja vastaa muuttuvan työelämän
26 tarpeisiin.

27 Kokoomuksen tavoitteena on, että Suomi palaa koulutuksessa maailman huipulle, ja että meillä on
28 tulevaisuudessa maailman koulutetuin kansa. Tämä edellyttää kunnianhimoa, korkeampaa vaatimustasoa ja
29 pitkäjänteisiä päätöksiä. Kun nostamme osaamistasoa, vahvistamme samalla demokratiaa, kilpailukykyä ja uskoa
30 tulevaisuuteen. Sivistyksen puolustaminen ja kehittäminen on kokoomukselle arvovalinta ja välttämätön ehto
31 Suomen menestykselle.

32

1 **Annetaan jokaiselle lapselle vahva alku varhaiskasvatuksessa**

2 Varhaislapsuus on elämän tärkeintä aikaa oppimisen, kielen kehityksen ja sosiaalisten taitojen näkökulmasta.
3 Laadukas varhaiskasvatus vahvistaa lapsen itseluottamusta, uteliaisuutta ja kykyä toimia yhdessä muiden
4 kanssa. Se luo pohjan koulupolulle ja myöhemmälle menestykselle. Kokoomukselle varhaiskasvatus on investointi
5 lapsiin ja mahdollisuuksien tasa-arvon toteutumiseen elämän ensimmäisistä vuosista alkaen.

6 Lapsen tulevaisuus ei saa määräytyä kodin taustan, kielen tai asuinpaikan perusteella. Kun mahdollisimman moni
7 lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen, kavennetaan oppimiseroja jo varhaisessa vaiheessa. Erityisen tärkeää tämä
8 on vieraskielisille lapsille, joille varhaiskasvatus on avain suomen tai ruotsin kielen oppimiseen ja sujuvaan
9 kotoutumiseen.

10 Nykyisin varhaiskasvatuksen ulkopuolelle jäävät liian usein juuri ne lapset, jotka hyötyisivät varhaiskasvatuksen
11 tarjoamista mahdollisuuksista kaikkein eniten. Kokoomuksen tavoitteena on, että vuonna 2035 jokainen yli
12 neljävuotias lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen vähintään 20 tuntia viikossa. Perheiden on voitava valita
13 varhaiskasvatus luottavaisin mielin. Laadukas, saavutettava ja monipuolinen varhaiskasvatus tukee perheitä
14 arjessa, vahvistaa lasten hyvinvointia ja rakentaa kestäväää pohjaa koko koulutusjärjestelmälle.

15 **Mitä ehdotamme?**

- 16 • **Kasvatetaan varhaiskasvatuksen osallistumisastetta.** Edistetään tavoitetta uudistamalla
17 varhaiskasvatusmaksuja, perhevapaita ja lastenhoidon tukia.
- 18 • **Nostetaan erityisesti maahanmuuttajataustaisten lasten osallistumisastetta varhaiskasvatuksessa.**
19 Laadukas varhaiskasvatus kaventaa oppimiseroja, edistää kielen oppimista ja vahvistaa kotoutumista.
20 Tarjotaan vieraskielisille perheille tietoa varhaiskasvatuksen hyödyistä selkokielisesti eri kielillä.
21 Huolehditaan, että vieraskielisten lasten osuus ei kasva varhaiskasvatussyksiköissä liian suureksi, jotta
22 vieraskielisillä lapsilla on aito mahdollisuus oppia suomen tai ruotsin kieli.
- 23 • **Laajennetaan varhaiskasvatuksen palvelusetelien käyttöä.** Mahdollistetaan palvelusetelillä
24 varhaiskasvatuksen monipuolinen tarjonta ja perheiden valinnanvapaus.
- 25 • **Mahdollistetaan yliopistollisten harjoittelupäiväkotien perustaminen suoraan yliopiston yhteyteen.**
26 Näin varmistetaan, että varhaiskasvatus perustuu tutkittuun tietoon ja kehittyy jatkuvasti. Samalla
27 vahvistetaan opettajankoulutuksen laatua ja houkuttelevuutta.
- 28 • **Huolehditaan varhaiskasvatuksen ammattilaisten riittävydestä.** Turvataan riittävät aloituspaikat
29 tutkinto-ohjelmiin ja huolehditaan toimivista täydennyskoulutusmahdollisuuksista. Kehitetään
30 varhaiskasvatuksen ammattilaisten työnjakoa siten, että se vastaa parhaalla tavalla eri-ikäisten lasten
31 tarpeisiin.
- 32 • **Parannetaan vuorohoidon saatavuutta.** Yhä useampi työpaikka toimii iltaisin, öisin ja viikonloppuisin.
33 Ilman toimivaa vuoroa vanhemmat joutuvat tinkimään työmahdollisuuksistaan.
- 34 • **Tuodaan varhaiskasvatukseen lisää kielten oppimista.** Lisätään kielikylpyjä, kielisuihkua sekä
35 monipuolista altistumista vieraille kielille jo parhaassa herkkyyksikäivävaiheessa, eli varhaiskasvatuksessa ja
36 esiopetuksessa.
- 37 • **Uudistetaan varhaiskasvatuksen oppimisen tuki.** Yhtenäistetään oppimisen tuen mallit kaikille
38 kouluasteille, jotta tuki jatkuu sujuvasti varhaiskasvatuksesta perusopetukseen ilman katkoksia.
- 39 • **Turvataan varhaiskasvatuksen digirauha.** Minimoidaan lasten ruutu-aika varhaiskasvatuksessa.

40

41

42

1 **Vahvistetaan peruskoulun perustehtävää**

2 Peruskoulu on suomalaisen sivistyksen ja mahdollisuuksien tasa-arvon kulmakivi. Sen tehtävä on varmistaa, että
3 jokainen lapsi oppii lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan sujuvasti sekä saa valmiudet jatko-opintoihin ja
4 elämään, taustasta ja asuinpaikasta riippumatta. Ilman vahvoja perustaitoja oppimisen erot kasvavat ja
5 tulevaisuuden vaihtoehdot kaventuvat. Siksi peruskoulun ydintehtävä on selkeä: perustaidot kuntoon jokaiselle.

6 Kodeilla on keskeinen rooli lasten koulumenestyksen ja sivistyksen rakentumisessa. Jokaisella vanhemmalla on
7 vastuu kasvattaa lapsensa ja huolehtia siitä, että he täyttävät oppivelvollisuutensa. Vanhempien on tuettava
8 opettajia ja opettajien vanhempia, jotta molemmilla säilyy lapsiin terve auktoriteetti. Koulu sivistää, koti
9 kasvattaa.

10 **Mitä ehdotamme?**

- 11 • **Turvataan lasten ja nuorten oikeus hyvään opetukseen.** Varmistetaan, että kunnilla on riittävät resurssit
12 ja riittävä määrä lapsia laadukkaana perusopetuksen järjestämiseen. Panostetaan perusopetuksen
13 opettajien täydennyskoulutukseen.
- 14 • **Varmistetaan jokaiselle peruskoulusta valmistuvalle riittävä luku-, kirjoitus- ja laskutaito.** Lisätään
15 edelleen äidinkielen, kirjallisuuden ja matematiikan opetusta peruskoulussa.
- 16 • **Nostetaan oppiaineiden vähimmäisosaamisen vaatimustasoa.** Kasvatetaan annettavan opetuksen
17 määrää.
- 18 • **Panostetaan laadukkaisiin oppimateriaaleihin.** Varataan riittävästi määrärahoja esimerkiksi fyysisten
19 oppikirjojen hankkimiseen. Kynä ja paperi ovat usein paras käyttöliittymä oppimiseen.
- 20 • **Uudistetaan perusopetuksen opetussuunnitelmat.** Kevennetään valtakunnallisia opetussuunnitelman
21 perusteita ja luovutaan paikallisista opetussuunnitelmista. Perusteissa on keskityttävä eri oppiaineiden
22 ydintavoitteisiin ja niiden yhdenvertaiseen arvioimiseen.
- 23 • **Siirrytään entistä yksilöllisempään koulun aloitukseen.** Mahdollistetaan oppivelvollisuuden aloittamisen
24 aikaistaminen tai myöhentäminen lapsen kehityksen ja valmiuksien perusteella nykyistä joustavammin.
25 Siirrytään joustavaan alkuopetukseen, jotta jokainen lapsi voi edetä oppimisessa yksilölliseen tahtiin.
- 26 • **Tarjotaan lahjakkaille oppilaille tavoitteellista ja heidän osaamistaan vastaavaa opetusta.** Luodaan
27 joustavia oppimispolkuja, jotka mahdollistavat nopeamman etenemisen ja syventävät sisällöt.
28 Selkeytetään luokan yli hyppäämisen käytäntöjä.
- 29 • **Vahvistetaan vieraiden kielten opetusta.** Aloitetaan valinnaisen A2-kielen opiskelu kolmannella luokalla
30 koko maassa. Mahdollistetaan ja kannustetaan siihen, että ensimmäiseltä luokalta alkavaksi A1-kieleksi
31 valitaan joku muu kuin englanti, koska englannin ehtii oppia myöhemminkin.
- 32 • **Turvataan mahdollisuudet painotettuun opetukseen ja painotettuihin luokkiin.** Mahdollistetaan
33 erilaisten vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden tukeminen esimerkiksi kielissä, luonnontieteissä,
34 taideaineissa ja liikunnassa osana koulupolkua.
- 35 • **Turvataan yksityiskoulujen toimintaedellytykset.** Huolehditään siitä, että ne voivat jatkossakin
36 täydentää suomalaista koulutusjärjestelmää, tarjota pedagogisesti monipuolisia vaihtoehtoja ja vastata
37 perheiden erilaisiin tarpeisiin.
- 38 • **Hyödynnetään tekoälyä peruskouluissa hallitusti ja vastuullisesti.** Hyödynnetään tekoälyä yksilöllisen
39 oppimisen tukemiseen ja helpotetaan sen avulla opettajien hallinnollista työkuormaa. Suunnitellaan
40 kotitehtävät siten, ettei niitä voi tehdä tekoälyllä.
- 41 • **Päivitetään kotiopetusta koskevaa lainsäädäntöä.** Rajataan kotiopetus poikkeustapauksiin, tehdään
42 siitä luvanvaraista ja tehostetaan sen valvontaa.
- 43 • **Turvataan perusopetuksen digirauha.** Seurataan mobiililaitteiden käytön rajoittamiseen liittyvän
44 lainsäädännön toimivuutta ja tehdään siihen tarvittaessa täsmennyksiä.

45

46

47

1 Turvataan jokaiselle nuorelle tutkinto ja mahdollisuus tavoitella unelmia

2 Kokoomus haluaa jokaisen nuoren suorittavan vähintään toisen asteen tutkinnon. Ilman toisen asteen tutkintoa
3 nuorella ei ole mahdollisuuksia päästä työmarkkinoille tai edetä jatko-opintoihin. Kokoomuksen tavoite on, ettei
4 koulupudokkaita ole, vaan että jokainen koulunsa keskeyttänyt ohjataan jatkamaan opintojaan.

5 Suomalaisten koulutustason nosto edellyttää, että yhä useampi nuori suorittaa yleissivistävän ylioppilastutkinnon
6 ja saa hyvät valmiudet korkeakouluun. Kokoomus haluaa, että 60–65 prosenttia ikäluokasta suorittaa
7 ylioppilastutkinnon vuoteen 2035 mennessä.

8 Lukiokoulutusta on jatkossakin kehitettävä yleissivistävänä ja korkeakouluopintoihin valmentavana
9 koulutusmuotona. Ylioppilastutkinnon suorittavien osuuden kasvattaminen edellyttää lukioiden aloituspaikkojen
10 lisäämistä. Ammatillisessa koulutuksessa on keskityttävä työelämän tarpeita palvelevan vahvan ammatillisen
11 osaamisen varmistamiseen. Ammatillisen koulutuksen laatua ja vaikuttavuutta on vahvistettava.

12 Mitä ehdotamme?

- 13 • **Kehitetään toisen asteen koulutusta jatkossakin duaalimallilla.** Sekä lukiokoulutuksella että
14 ammatillisella koulutuksella on tärkeä roolinsa osana suomalaista koulutusjärjestelmää.
- 15 • **Nostetaan ylioppilastutkinnon suorittavien nuorten osuutta.** Kasvatetaan lukiokoulutukseen
16 hakeutuvien nuorten osuutta. Lisätään lukioiden aloituspaikkoja varsinkin suurissa kaupungeissa, joissa
17 sisään pääsyn arvosanarajat ovat nousseet paikoin kohtuuttomiksi. Kannustetaan ammatillisen
18 koulutuksen opiskelijoita suorittamaan myös ylioppilastutkinto (kaksoistutkinto).
- 19 • **Rajataan toisen asteen oppimateriaalien maksuttomuus kolmen vuoden tutkintoaikaan.** Kannustetaan
20 opintojen suorittamiseen tavoiteajassa ja ehkäistään opintojen tarpeetonta venymistä.
- 21 • **Vahvistetaan lukion yleissivistävyyttä kahden ainerealin mallilla.** Siirrytään kahteen ainerealiin
22 ylioppilaskirjoituksissa. Malli mahdollistaisi laaja-alaisuuden ja helpottaisi lukiolaisten paineita
23 ainevalinnoissa. Toinen ainereali kattaisi matemaattis-luonnontieteelliset reaaliaineet ja toinen
24 humanistis-yhteiskunnalliset aineet. Yksinkertaistetaan näin korkeakoulujen opiskelijavalintaa.
- 25 • **Vahvistetaan opinto-ohjausta toisella asteella.** Kannustetaan opiskelijoita erityisesti hakeutumaan
26 aloille, joihin heillä on motivaatiota ja opintomenestystä. Vähennetään opinto-ohjauksella opiskelualojen
27 voimakasta eriytymistä naisten ja miesten aloihin.
- 28 • **Varmistetaan ammatillisen koulutuksen tutkintojen laatu.** Kehitetään yhteisiin aineisiin valtakunnallinen
29 arviointimenettely. Lisätään lähiopetuksen määrää ammatillisessa koulutuksessa. Nostetaan
30 lähiopetuksen määrä 12 tunnista 18 tuntiin osaamispistettä kohden oppivelvollisuuttaan suorittavien
31 nuorten osalta.
- 32 • **Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyyttä.** Jatketaan ammatillisen koulutuksen
33 rahoitusmallin kehittämistä siten, että se kannustaa koulutuksen järjestäjiä varmistamaan jokaisen
34 tutkinnon suorittaneelle riittävän osaamisen työelämään tai jatko-opintoihin siirtymiseksi.
- 35 • **Vähennetään kouluttautumista samantasoisiiin tutkintoihin.** Priorisoidaan aloituspaikat oppivelvollisille
36 nuorille ja ensimmäistä tutkintoaan suorittaville. Sujuvoitetaan siirtymää ammatillisesta koulutuksesta
37 ammattikorkeakouluihin. Aikuisten koulutuksen osalta pyritään vahvistamaan markkinaehtoisen
38 koulutuksen osuutta.
- 39 • **Vahvistetaan työpaikalla tapahtuvaa oppimista.** Lisätään työnantajien tietoisuutta ammatillisen
40 koulutuksen reformin tuomista mahdollisuuksista kuten koulutus sopimuksen käytöstä sekä
41 oppisopimuskoulutuksen joustavoittamisesta.

42

1 Avataan ovet korkeakouluun yhä useammalle

2 Jos haluamme olla maailman kärkeä osaamisessa, meidän on oltava maailman kärkeä korkeakoulutuksen ja
3 tutkimuksen laadussa. Keskinäisyys ei riitä maalle, jonka kilpailukyky ja vauraus syntyvät korkeasta
4 osaamisesta, tutkimuksesta ja innovaatioista. Siksi suomalaisten koulutustasoa on nostettava huomattavasti.
5 Tämä tarkoittaa sekä korkeakoulutettujen määrän kasvattamista että koulutuksen ja tutkimuksen laadun
6 vahvistamista.

7 Korkeakoulujen ensisijainen tehtävä on tarjota korkeatasoista opetusta ja tehdä vaikuttavaa, tieteellistä ja
8 soveltavaa tutkimusta, joka auttaa ratkaisemaan yhteiskunnan suuria kysymyksiä. Yhä useamman on päästävä
9 nyt ja jatkossa korkeakouluun ja koulutuksen laatu ja vaatimukset on pidettävä korkealla. Korkeakoulujen on
10 valittava vahvuutensa ja erikoistuttava nykyistä vahvemmin, jotta rajalliset resurssit saadaan parhaaseen
11 käyttöön. Vain riittävän vahvat ja selkeästi profiloituneet osaamiskeskittymät vetävät puoleensa kansainvälisiä
12 osaajia ja investointeja ja tuottavat maailman mittakaavassa riittävän korkeatasoista tieteellistä tulosta.

13 Korkeakoulutuksen on vastattava myös muuttuvan työelämän tarpeisiin. Tekoäly ja automatisaatio korvaavat
14 nopeasti erityisesti vastavalmistuneiden tyypillisiä asiantuntijatehtäviä. Opiskelijoiden on opittava hyödyntämään
15 tekoälyä ja uutta teknologiaa omalla alallaan turvallisella, osaamista ja tuottavuutta tukevalla tavalla. Samalla
16 opetuksen on painotettava syvää substanssiosaamista, kriittistä ajattelua, eettistä harkintaa ja
17 vuorovaikutustaitoja – niitä valmiuksia, joita teknologia ei voi korvata.

18 Mitä ehdotamme?

- 19 • **Nostetaan korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuutta.** Avataan mahdollisimman monelle ovet
20 korkeakouluun. Nostetaan korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden 25–34-vuotiaiden nuorten aikuisten
21 osuus 60 prosenttiin vuoteen 2040 mennessä.
- 22 • **Parannetaan aloituspaikkojen ohjautumista ensimmäistä tutkintoa suorittaville.** Otetaan käyttöön
23 kohtuulliset maksut toisen samantasoisien korkeakoulututkinnon suorittamiseen.
- 24 • **Kannustetaan nopeampaan valmistumiseen.** Kasvatetaan opintolainan ja opintolainahyvityksen
25 painoarvoa opintotuessa. Porrastetaan opintolainahyvitys opiskeluajan pituuden perusteella.
26 Vahvistetaan entisestään korkeakoulujen kannustimia ohjata ja tukea opiskelijoita valmistumisessa.
- 27 • **Parannetaan korkeakoulutuksen laatua.** Selkeytetään koulutuspolkuja ja tuetaan korkeakoulujen
28 profiloitumista omille vahvuusaloilleen.
- 29 • **Toteutetaan korkeakoulujen perustutkintojen aito kaksiportaisuus.** Mahdollistetaan alanvaihto samalla
30 kun nopeutamme korkeakouluun pääsyä. Annetaan kandidaatin ja maisterin tutkintojen välissä
31 opiskelijoille aito mahdollisuus harkita omaa alavalintaansa ja erikoistumistaan.
- 32 • **Vahvistetaan korkeakoulujen taloudellista asemaa.** Turvataan korkeakoulujen perusrahoitus sekä
33 kasvava tutkimus- ja kehitysrahoitus. Kasvatetaan työllistymisen painoarvoa korkeakoulujen
34 rahoituksessa.
- 35 • **Kannustetaan korkeakouluja hankkimaan nykyistä laajemmin yksityistä rahoitusta.** Laajennetaan
36 korkeakoulujen rahoitus pohjaa edistämällä tilauskoulutuksia sekä järjestämällä vastinrahoituskierrroksia,
37 joissa valtio pääomittaa korkeakouluja samassa suhteessa kuin korkeakoulut saavat kerättyä yksityisiä
38 rahalahjoituksia.
- 39 • **Vahvistetaan korkeakoulutuksen kansainvälisyyttä.** Lisätään kansainvälistä opiskelijaliikkuvuutta
40 taloudellisella kannusteella. Vahvistetaan ulkomaalaistaustaisten opiskelijoiden integroitumista
41 korkeakouluyhteisöihin ja suomalaiseen yhteiskuntaan.
- 42 • **Kehitetään korkeakouluja jatkossakin omina koulutusmuotoinaan.** Sekä yliopistoilla että
43 ammattikorkeakouluilla on tärkeä roolinsa osana suomalaista koulutusjärjestelmää. Korkeakouluja
44 kannustetaan yhteistyöhön niillä osa-alueilla, jotka tukevat koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteita.

45

46

1 Viedään Suomi maailman huipulle tutkimuksessa ja innovaatioissa

2 Suomen menestys perustuu koulutettuihin ja osaaviin suomalaisiin, korkeatasoiseen tieteelliseen tutkimukseen,
3 tutkimustiedon luovaan hyödyntämiseen ja innovaatioiden kaupallistamiseen. Siksi meidän on nostettava
4 suomalaisten koulutus- ja osaamistasoa, panostettava korkeakoulujen opetukseen ja tutkimukseen sekä
5 kunnianhimoiseen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan.

6 Suomen talouskasvu, työpaikat ja kilpailukyky rakentuu korkean osaamisen ja maailman parhaan tutkimuksen
7 varaan. Tutkimuksen vaikuttavuus syntyy siitä, kun uusi tieto muuttuu kaupallisiksi innovaatioiksi ja paremmiksi
8 yhteiskunnallisiksi päätöksiksi.

9 Suomen talouden keskeisenä haasteena on jo pitkään ollut heikko tuottavuuden kasvu. Suomessa löytyy
10 kasvupotentiaalia erityisesti tietointensiivisten palveluiden alalta. Kuluneina vuosikymmeninä Suomi ei ole
11 kyennyt hyötymään uusista teknologisista innovaatioista eikä skaalaamaan uusia avauksia verrokkimaiden tavoin.
12 Samalla inhimillinen pääoma on rapautumassa. Suomen Pankin laskelmien mukaan osaavan työvoiman
13 väheneminen alkaa heikentää talouden kasvupotentiaalia nopeasti 2040-luvulla.

14 Tuottavuuden kasvattamiseen ja elinkeinorakenteen uudistamiseen on keskityttävä tulevina vuosina paljon
15 aiempaa enemmän. Tuottavuutta saadaan myös vauhditettua elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaan nykyistä
16 vahvemmin panostamalla. Suomalaisten yritysten kilpailukyky nojaa korkeaan teknologiaan, joka edellyttää
17 korkeaa osaamista. Siksi Suomen on oltava maailman paras maa kansainvälisille huippuosaajille.

18 Mitä ehdotamme?

- 19 • **Nostamme tutkimus- ja kehitysrahoituksen 4 prosenttiin BKT:stä vuoteen 2030 mennessä.**
20 Huolehditaan myös korkeakoulujen perusrahoituksesta ja riittävästä tohtorikoulutuksesta, jotta
21 tutkimus- ja kehitystoimintaan riittää osaajia.
- 22 • **Sitoudutaan parlamentaarisen TKI-työryhmän periaatteisiin.** Tavoitellaan TKI-järjestelmältä
23 ennakoitavuutta ja pitkäjänteisyyttä, vipuvaikutusta, kokonaisvaltaisuutta, tieteen vapautta, tutkimuksen
24 ja koulutuksen laatua, vaikuttavuutta, kilpailullisuutta, yhteistyötä, kansainvälisyyttä, globaalien
25 haasteiden tunnistamista sekä teknologia- ja toimialaneutraalisuutta.
- 26 • **Panostusten kohdentaminen:** Kohdennetaan tutkimus- ja kehitysrahoituksen lisäykset yliopistojen
27 tutkimustoimintaan ja ammattikorkeakoulujen TKI-toimintaan, tutkimuslaitoksille, yliopistosairaaloille
28 sekä kilpailtuun rahoitukseen Suomen Akatemialle ja Business Finlandille.
- 29 • **Vahvistetaan korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän välistä yhteistyötä.** Nostetaan
30 tutkimus- ja kehitysrahoituksen kansantaloudellista vaikuttavuutta tukemalla tutkimus- ja
31 osaamiskosysteemien juurruttamista ja yhteiskäyttöistä tutkimus- ja kehitysinfrastuktuuria.
- 32 • **Vahvistetaan yksityisiä TKI-panostuksia.** Kehitetään myös tutkimus- ja kehitystoiminnan
33 verokannustimia ja luodaan pk- ja kasvuyrityksille sopivia rahoitusmahdollisuuksia.
- 34 • **Houkutellaan Suomeen kansainvälisiä huippuosaajia.** Maailman paras tutkimus-, kehitys- ja
35 innovaatiotoiminta perustuu maailman parhaaseen osaamiseen.
- 36 • **Kannustetaan korkeakouluja tutkimuksen kaupallistamiseen.** Lisätään innovaatiotoiminnan
37 kannustimia kehittämällä korkeakoulujen kaupallistamiseen ja immateriaalioikeuksiin liittyviä
38 periaatteita.
- 39 • **Ohjataan tutkimus- ja kehitysrahoitusta innovaatiotoimintaan.** Mahdollistetaan innovaatioiden
40 kaupallistaminen tutkimus- ja kehitysrahoituksella.
- 41 • **Tuetaan opiskeluvaiheessa tapahtuvaa innovaatiotoimintaa.** Kehitetään korkeakoulujen startup-
42 ekosysteemejä ja hautomopalveluita, joissa voidaan tukea opiskelijoiden yritysideoiden jatkokehittämistä
43 ja syventää korkeakoulujen yritysyrityksiä.

44

45

1 **Vahvistetaan suomalaista kulttuuria ja luovia aloja**

2 Monipuolinen ja arvostettu taide- ja kulttuurielämä on sivistysvaltion tunnusmerkki. Yhdessä korkean
3 koulutustason kanssa kulttuuri muodostaa suomalaisen sivistyksen perustan. Oma kulttuuri ja kulttuuriperintö
4 liittävät meidät osaksi sukupolvien ketjua. Ilman kulttuuria ei ole olemassa kansallista identiteettiä. Kokoomus
5 haluaa vaalia suomalaista taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä.

6 Kulttuurilla on itseisarvo, mutta luoviin aloihin liittyy myös merkittävää kasvu- ja vientipotentiaalia. Suomella on
7 myös mahdollisuuksia kehittyä houkuttelevana ja kilpailukykyisenä tapahtumamaana. Tapahtumat tuovat
8 kaupunkeihin elinvoimaa, matkailijoita ja investointeja. Suuret urheilutapahtumat, kulttuurifestivaalit ja
9 kansainväliset kohtaamiset luovat työpaikkoja luoville aloille sekä majoitus- ja ravintola-alalle.

10 Musiikki, teatteri, kuvataide ja muut kulttuurin harrastamisen muodot vahvistavat henkistä hyvinvointia, luovuutta
11 ja osallisuuden kokemusta. Myös muut matalan kynnyksen harrastusmahdollisuudet vahvistavat sosiaalisia
12 taitoja, ehkäisevät yksinäisyyttä ja tukevat erityisesti lasten ja nuorten kasvua kohti aktiivista ja vastuullista
13 kansalaisuutta. Oma roolinsa on myös vapaan sivistystyön toimijoilla, jotka tarjoavat mahdollisuuden oppia ja
14 kehittyä läpi elämän. Ne tukevat aktiivista kansalaisuutta, vahvistavat työelämässä tarvittavia taitoja ja edistävät
15 hyvinvointia ilman suorituspainetta.

16 **Mitä ehdotamme?**

- 17 • **Vahvistetaan luovan talouden kasvua.** Hyödynnetään luovien alojen kasvu- ja vientipotentiaali
18 täysimääräisesti. Edistetään kulttuuriin liittyvää matkailua.
- 19 • **Lisätään kulttuurin ja luovien alojen rahoituksen ennakoitavuutta.** Luodaan julkisin varoin
20 rahoitettavalle toiminnalle selkeät, yhtenäiset ja vaikuttavat kriteerit.
- 21 • **Jatketaan pitkäjänteistä työtä suomalaisten lukutaidon vahvistamiseksi.** Huolehditaan
22 kirjastopalveluiden laadusta ja maantieteellisestä kattavuudesta.
- 23 • **Vaalitaan suomalaista kulttuuriperintöä.** Vahvistetaan museoiden korvaamatonta roolia suomalaisen
24 kulttuurihistorian ja -ympäristöjen, rakennusperinnön, paikallisidentiteettien ja sivistyksen vaalijoina
25 sekä suomalaisten ja ulkomaisten matkailijoiden sivistäjinä. Vaalitaan myös suomalaista kalastus-, erä- ja
26 saunakulttuuria.
- 27 • **Vaalitaan esittävien taiteiden asemaa.** Turvataan teatterin, tanssin, sirkuksen, oopperan ja muiden
28 esittävien taiteiden toimintaedellytykset. Huolehditaan esimerkiksi rahoitusehdoilla siitä, että
29 korkeatasoinen esittävä taide on saavutettavissa myös suurimpien kaupunkien ulkopuolella.
- 30 • **Huolehditaan kulttuuripalveluiden saavutettavuudesta.** Edistetään jokaisen pääsyä ja osallistumista
31 kulttuurielämään sekä taide- ja kulttuuriharrastuksiin.
- 32 • **Uudistetaan luovien alojen ammattilaisten sosiaaliturvaa.** Tunnistetaan lainsäädännössä epätyypilliset
33 työsuhteet.
- 34 • **Puretaan esteitä elävän kaupunkikulttuurin tieltä.** Kannustetaan kaupunkitilan hyödyntämiseen
35 omaehtoisen kulttuurin toteuttamisessa. Avataan kouluja ja muita kuntien tiloja aiempaa enemmän
36 kaupunkilaisten ilta- ja viikonloppukäyttöön.
- 37 • **Tehdään Suomesta houkuttelevampi ja kilpailukykyisempi tapahtumamaa.** Sujuvoitetaan
38 yleisötilaisuuksien järjestämiseen liittyviä lupaprosesseja ja muuta viranomaisasiointia. Puretaan
39 tarpeetonta ja ylimoitettua sääntelyä esimerkiksi alkoholin anniskeluun liittyen.
- 40 • **Tunnistetaan tapahtuma-ala elinkeinona.** Jatketaan tarpeettoman sääntelyn ja turhien normien
41 purkamista, jotta alan kasvumahdollisuudet vahvistuvat.
- 42 • **Vahvistetaan yksityisen rahoituksen osuutta taiteen ja kulttuurin tukemisessa.** Pidetään kiinni taiteen
43 ja kulttuurin lahjoitusten verovähennyuskelpoisuudesta.

44

45

1 Lisää liikettä arkeen ja huippuja maailmalle

2 Suomalaisten hyvinvointia uhkaa liian vähäinen liikkuminen. Suomalaisten kestävyyskunto on heikentynyt jo yli
3 neljäkymmentä vuotta. Riittävä liikunta kehittää motorisia taitoja ja parantaa hyvinvointia. Liikkuminen auttaa
4 oppimaan ja pitää yllä hyvää mielenterveyttä. Hyvä toimintakyky on edellytys vanhusten hyvälle voinnille ja kotona
5 asumiselle.

6 Lasten ja nuorten harrastamisen tukeminen ehkäisee syrjäytymistä ja luo terveitä elämäntapoja, jotka kantavat
7 aikuisuuteen asti. Samalla on huolehdittava siitä, että myös aikuisilla ja ikääntyvillä on matalan kynnyksen
8 mahdollisuuksia liikkua lähellä arkea. Yksi aikamme merkittävimmistä haasteista on suomalaisten heikkenevä
9 toimintakyky.

10 Huippu-urheilu inspiroi, innostaa ja luo yhteisiä kokemuksia yli sukupolvien. Menestyvät urheilijat ja joukkueet
11 toimivat esikuvina lapsille ja nuorille, kannustaen tavoitteellisuuteen, sitkeyteen ja terveisiin elämäntapoihin.
12 Huippu-urheilun menestys ei synny tyhjiössä, vaan se edellyttää pitkäjänteistä panostusta valmennukseen,
13 olosuhteisiin ja tutkimukseen.

14 Mitä ehdotamme?

- 15 • **Laitetaan Suomi liikkeelle.** Edistetään suomalaisten terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä
16 kannustamalla liikunnalliseen elämäntapaan, ulkoiluun ja arkiliikuntaan.
- 17 • **Mahdollistetaan jokaiselle lapselle ja nuorelle vähintään yksi mielekäs harrastus.** Luodaan seuroille,
18 järjestöille ja muille harrastuksen tarjoajille kannusteet tukea vähävaraisten harrastamista esimerkiksi
19 lisäämällä koulujen ja kolmannen sektorin välistä yhteistyötä.
- 20 • **Lisätään liikuntaa lähiympäristöissä.** Kannustetaan kuntia kehittämään päiväkotien ja koulujen pihoja
21 monipuolisiksi lähiliikuntapaikoiksi. Kannustetaan kuntia mahdollistamaan tilojensa käyttö nykyistä
22 laajemmin iltoina ja viikonloppuina.
- 23 • **Päivitetään kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma.** Rakennetaan turvallisia ja toimivia pyöräily- ja
24 kävelyväyliä ja varmistetaan niiden laadukas talvikunnossapito. Kannustetaan päiväkoti- ja
25 koulumatkojen pyöräilyyn ja kävelyyn.
- 26 • **Edistetään luonnon virkistyskäyttöä sekä luontomatkailua.** Tunnistetaan muun muassa metsästyksen,
27 erätoiminnan sekä lemmikkieläinten merkitys liikunnan lisäämisessä.
- 28 • **Käynnistetään Inttikuntoon-kampanja.** Kannustetaan toisen asteen opiskelijoita liikunnallisen
29 elämäntavan ja toimintakyvyn edistämiseen. Lisätään liikunnan pakollista opetusta toisen asteen
30 koulutuksessa. Hyödynnetään uutta teknologiaa liikunnan pelillistämässä.
- 31 • **Edistetään ikäihmisten terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä.** Turvataan ikäihmisten oikeus
32 liikuntaan ja ulkoiluun sekä tarvittaessa fysioterapiaan. Helpotetaan liikunta- ja kuntoutuspalveluiden
33 hankkimista esimerkiksi palveluseleillä tai kotitalousvähennyistä kehittämällä.
- 34 • **Vahvistetaan huippu-urheilun edellytyksiä.** Kehitetään urheilijan polkua kokonaisuutena varmistamalla,
35 että harjoittelu, valmennus, opiskelu ja muu elämä on mahdollista sovittaa yhteen eri uravaiheissa.
36 Vahvistetaan urheilu- ja liikuntayläkoulujen, toisen asteen urheiluoppilaitosten ja huippu-
37 urheilijamyönteisten korkeakoulujen toimintaedellytyksiä osana tavoitetta nostaa suomalaisen huippu-
38 urheilun kansainvälistä tasoa.
- 39 • **Edistetään kansainvälisten arvokilpailujen hakemista Suomeen yhteistyössä lajiliittojen kanssa.**
40 Suomen houkuttelevuutta arvokilpailuiden saamisessa vahvistetaan.

41

42

43

1 **4. Lapset, nuoret ja perheet**

2 Kokoomus haluaa vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden asemaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tavoitteemme
3 on, että jokaisella lapsella ja nuorella on taustasta riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet kasvaa, kouluttautua ja
4 toteuttaa unelmiaan. Haluamme rakentaa parhaat mahdolliset edellytykset vanhemmuudelle, jotta vanhemmat
5 voivat kasvattaa lapsistaan aktiivisia ja osallistuvia yhteiskunnan jäseniä.

6 Perhemyönteisyys ei synny vain yksittäisistä palveluista ja etuuksista, vaan siitä, että yhteiskunnan rakenteet ja
7 asenteet tukevat perheellistymistä ja perhearkea eri elämäntilanteissa. Työelämä, asuminen, varhaiskasvatus,
8 koulutus, sosiaaliturva sekä sosiaali- ja terveystalvet vaikuttavat kaikki siihen, uskaltavatko suomalaiset
9 perustaa perheen ja toteuttaa lapsitoiveensa.

10 Lapsiperheiden arki rakentuu lopulta pienistä, mutta ratkaisevista asioista: siitä, että varhaiskasvatuspaikka
11 löytyy läheltä kotia, työnteko ja perhe-elämä ovat sovitettavissa yhteen, apua saa ajoissa ja tulevaisuutta voi
12 suunnitella luottavaisin mielin. Kun arki toimii, perheillä on enemmän voimia rakentaa hyvää elämää.

13 Perhe on useimmille ihmisille elämän tärkein yhteisö. Siksi vanhemmuuden ja perhe-elämän edellytysten
14 vahvistaminen on sekä inhimillisesti että yhteiskunnallisesti välttämätöntä. Haluamme rakentaa yhteiskuntaa,
15 jossa perheen perustaminen ja lapsitoiveiden toteuttaminen voidaan kokea myönteisenä ja toiveikkaana
16 valintana. Tämä edellyttää hyväksyvää, modernia ja kannustavaa perhepuhetta sekä määrätietoisia toimia
17 perheellistymisen esteiden purkamiseksi.

18 Kokoomus haluaa nostaa lapsiperheiden hyvinvoinnin politiikan kärkiteemaksi. Tämä on arvovalinta, jolla
19 vahvistetaan mahdollisuuksien tasa-arvoa ja yhteiskunnan kestävyyttä. Lapsuudessa ja nuoruudessa rakentuvat
20 oppimisen edellytykset, luottamus toisiin ihmisiin ja usko omaan tulevaisuuteen. Kun perheiden arki toimii, myös
21 Suomi voi paremmin.

22 Kokoomuksen lähtökohta on, että vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsistaan ja perheensä arjesta.
23 Yhteiskunnan tehtävä ei ole korvata perhettä, vaan tukea sitä oikea-aikaisesti, vaikuttavasti ja oikeasuhtaisesti.
24 Ongelmien kasautumista on ehkäistävä ennalta ja varhain, sekä inhimillisistä että taloudellisista syistä.

25 Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, hyvään lapsuuteen ja huolenpitoon sekä
26 mahdollisuuteen kasvaa ilman väkivaltaa, kaltoinkohtelua, kohtuuttomia ristiriitoja tai turvattomuutta. Lapsen
27 etu on asetettava etusijalle kaikissa tilanteissa – myös perheiden kriiseissä, erotilanteissa ja lastensuojelussa.

28 Meidän on onnistuttava nykyistä paremmin lasten, nuorten ja perheiden turvallisuuden takaamisessa. Perheissä
29 ja parisuhteissa tapahtuva väkivalta on Suomessa vakava ja vaikea yhteiskunnallinen ongelma. Kokoomukselle on
30 selvää, että jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus väkivallattomaan lapsuuteen ja nuoruuteen. Jokaisella
31 suomalaisella on oikeus elää ilman väkivallan uhkaa varsinkin omassa kodissaan.

32 Väkivallan ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tunnistamiseen ja uhrien oikea-aikaiseen apuun on panostettava
33 määrätietoisesti kodeissa, varhaiskasvatuksessa, kouluissa sekä sosiaali- ja terveystalveissa. Samalla
34 lainsäädännön on tunnistettava nykyistä paremmin perheissä ja parisuhteissa tapahtuva väkivalta, kontrolli ja
35 lasten altistuminen väkivallalle sekä osoitettava yksiselitteisesti, että väkivalta on aina väärin.

36

1 Mahdollistetaan yhä useamman lapsitoiveen toteutuminen

2 Suomessa jopa joka kolmas lapsitoive jää Suomessa toteutumatta. Puolueiden ja poliitikkojen tehtävä ei ole
3 määritellä toivottujen lasten määrää. Yhteiskunta voi kuitenkin poistaa esteitä lapsitoiveiden toteutumisen tieltä.
4 Esimerkiksi hedelmöityshoitojen saatavuus on turvattava entistä paremmin.

5 Tahaton lapsettomuus on yksi aikuisiän suurimmista kriiseistä. Moni nuori aikuinen lykkää perheen perustamista,
6 jolloin lapsiluku voi jäädä pienemmäksi kuin toiveissa. Tarvitaan monipuolisia ratkaisuja, jotka lisäävät nuorten
7 luottamusta tulevaisuuteen.

8 Syntyvyys on vajonnut Suomessa historiallisen matalalle tasolle. Lasku on jyrkempää kuin muissa Pohjoismaissa.
9 Alhainen syntyvyys vähentää ennen pitkää työikäisen väestön määrää ja vaikeuttaa näin hyvinvointiyhteiskunnan
10 palveluiden rahoittamista. Alhainen syntyvyys näkyy ennen pitkää työelämässä, eläkejärjestelmässä ja verotuksen
11 nousupaineena.

12 Kokoomus haluaa rakentaa Suomea, jossa uskalletaan perheellistyä. Suomen pitäisi olla maailman paras paikka
13 perheen perustamiseen ja perhearkeen. Tärkeintä on lisätä nuorten aikuisten luottamusta tulevaisuuteen,
14 mahdollisuuksia kouluttautua ja päästä kiinni työelämään.

15 Mitä ehdotamme?

- 16 • **Tuetaan perheellistymisen aikaistumista.** Kehitetään korkeakoulutusta huomioimaan nykyistä
17 paremmin vanhemmuuden ja opiskelun yhteensovittaminen. Tarjotaan tukea nuorten aikuisten
18 mielenterveyteen ja parisuhteiden ongelmiin.
- 19 • **Vahvistetaan odottavien vanhempien tukea.** Kehitetään synnytys- ja perhevalmennusta. Mahdollistetaan
20 tulevien vanhempien synnytysosastoon tutustumiskäynnit koko Suomessa. Varmistetaan keskenmenon
21 ja raskaudenkeskeytyksen kokoneiden mahdollisuus saada psykososiaalista tukea.
- 22 • **Vahvistetaan hedelmällisyyteen liittyvää neuvontaa ja muita palveluita.** Vahvistetaan
23 hedelmällisyysneuvonnan roolia osana ehkäisy-, äitiys- ja lastenneuvolaa, perhekeskuspalveluita sekä
24 koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa. Lisätään erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten
25 hedelmällisyystietoutta.
- 26 • **Panostetaan hyviin synnytyskokemuksiin.** Varmistetaan synnyttäjille riittävä tuki, kiireetön
27 kohtaaminen, hyvä kivunlievitys sekä synnytyksen jälkeinen hoito. Huonot synnytyskokemukset
28 vähentävät tutkitusti todennäköisyyttä saada seuraavia lapsia.
- 29 • **Parannetaan synnyttäneiden äitien jälkitarkastusten ja -hoidon laatua.** Varmistetaan, että
30 jälkitarkastukseen pääsee ajoissa. Parannetaan synnytysvaurioiden tunnistamista ja jatkohoitoa.
- 31 • **Panostetaan lapsettomuushoitoihin.** Poistetaan julkisten terveydenhuollon lapsettomuushoidoista
32 enimmäislapsimäärä ja asiakasmaksut. Kasvatetaan lapsettomuushoitojen Kela-korvauksia, jotta
33 taloudellinen tilanne ei estä hoitoihin pääsyä. Korotetaan sukusolujen luovuttajan häittakorvausta.
34 Vahvistetaan lapsettomuushoitoja saavien psykososiaalista tukea.
- 35 • **Tarjotaan hedelmöityshoitoja kaikille niitä tarvitseville perhemuodosta riippumatta.** Varmistetaan
36 palveluiden yhdenvertainen saatavuus riippumatta siitä, eläkö ihminen parisuhteessa, yksin tai
37 sateenkaariperheessä.
- 38 • **Mahdollistetaan ei-kaupalliset sijaissynnytykset.** Sijaissynnytys mahdollistaisi lapsiperheellistymisen
39 esimerkiksi ilman kohtua syntyneille tai kohdun menettäneille, toistuvia keskenmenoja kokeville ja
40 sateenkaaripareille.
- 41 • **Perustetaan lisääntymisterveyden tutkimus- ja kehittämiskeskus.** THL:n yhteydessä toimiva keskus
42 kokoaisi ja tutkisi syntyvyyden, hedelmällisyyden, lapsitoiveiden toteutumisen, seksuaali- ja
43 lisääntymisterveyden ja hedelmöityshoitojen tilannetta. Keskus myös valmistelisi vastuisiinsa liittyviä
44 suosituksia ja ehdotuksia sekä toteuttaisi neuvontaa ja koulutuksia.

45

1 Tehdään lapsiperheiden arjesta toimivampaa

2 Kokoomus haluaa varmistaa suomalaisille lapsiperheille mahdollisimman toimivan, turvallisen ja sujuvan arjen.
3 Haluamme rakentaa Suomesta maan, jossa perheellistyminen tuntuu myönteiseltä ja luontevalta
4 elämänvaiheelta, ei taloudelliselta, käytännölliseltä tai kulttuuriselta riskiltä. Yhteiskunnan on tuettava ihmisten
5 mahdollisuutta perustaa perhe ja elää omanlaistaan perhe-elämää ilman tarpeettomia esteitä.

6 Lapsi- ja perhemyönteinen Suomi syntyy ennen kaikkea arjen toimivuudesta. Siksi haluamme helpottaa työnteon
7 ja perhe-elämän yhteensovittamista, vahvistaa perheiden valinnanmahdollisuuksia ja rakentaa palveluita, jotka
8 vastaavat aidosti perheiden erilaisiin tarpeisiin. Toimiva varhaiskasvatus, joustavat palvelut, sujuva työelämä ja
9 oikeudenmukainen sosiaaliturva ovat perheystävällisen yhteiskunnan perusta.

10 Kokoomukselle perhepolitiikka tarkoittaa myös kulttuurista muutosta: haluamme tehdä Suomesta yhteiskunnan,
11 jossa lapsiin, vanhemmuuteen ja perheisiin suhtaudutaan myönteisesti. Lasten tulee saada näkyä ja kuulua
12 arjessa, ja perheiden monimuotoisuus on tunnustettava nykyistä paremmin päätöksenteossa, palveluissa ja
13 lainsäädännössä. Kun yhteiskunta on aidosti lapsi- ja perhemyönteinen, se vahvistaa sekä perheiden hyvinvointia
14 että koko Suomen tulevaisuutta.

15 Mitä ehdotamme?

- 16 • **Tehdään Suomesta lapsi- ja perhemyönteisempi yhteiskunta.** Muutetaan suomalaista kulttuuria siten,
17 että lapset saavat olla mukana, näkyä ja kuulua. Tehdään töitä sen eteen, että perheellistyminen koetaan
18 myönteisenä valintana. Nostetaan lapsi- ja perhemyönteisyys poikkihallinnolliseksi periaatteeksi
19 kaikessa päätöksenteossa.
- 20 • **Helpotetaan lapsiperheiden arkea toimivalla varhaiskasvatuksella.** Varmistetaan varhaiskasvatuspaikka
21 mahdollisimman läheltä kotia, työpaikkaa tai läheltä joukkoliikenteen solmukohtia. Turvataan saman
22 perheen lapsille pääsy samaan päiväkotiin.
- 23 • **Helpotetaan kotipalveluiden hankkimista.** Tuetaan erityisesti useamman lapsen perheitä ja
24 yksinhuoltajia korottamalla kotiaavusta saatavaa kotitalousvähennystä.
- 25 • **Huomioidaan perheiden monimuotoisuus.** Suunnitellaan palvelut ja sosiaaliturva palvelemaan myös
26 esimerkiksi ero- ja sateenkaariperheitä sekä lasten vuoroasumista.
- 27 • **Turvataan lapsen oikeus kaikkiin vanhempiinsa.** Mahdollistetaan huoltajuuden lisäksi myös
28 oikeudellinen vanhemmuus useammalle kuin kahdelle vanhemmalle, jotta perheen sisäisessä adoptiossa
29 yhden vanhemman ei tarvitse luopua omasta vanhemmuudestaan.
- 30 • **Kehitetään työelämää lapsi- ja perhemyönteisemmäksi.** Varmistetaan, että työlainsäädäntö,
31 työehtosopimukset ja työpaikkojen käytännöt mahdollistavat työn ja perhe-elämän yhteensovituksen.
- 32 • **Poistetaan raskaus- ja perhevapaasyrjintä Suomesta.** Selkeytetään määräaikaisia työsopimuksia
33 koskevaa syrjintäsuojaa. Säädetään työsuojeluviranomaiselle mahdollisuus valvoa tasa-arvolain syrjinnän
34 kieltoa työelämässä. Laajennetaan syrjintäkielto adoptioprosessissa ja lapsettomuushoidoissa oleville
35 palkansaajille.

36

37

38

39

40

1 **Vahvistetaan perheiden tasa-arvoa ja toimeentuloa**

2 Kokoomus haluaa uudistaa lapsiperheiden sosiaaliturvaa lapsiperheiden toimeentulon parantamiseksi sekä
3 työelämän ja vanhemmuuden tasa-arvon vahvistamiseksi. Haluamme, että työnteon ja perhearjen
4 yhteensovittaminen on helppoa, koska vanhempien työnteko on kestävin tapa vähentää lapsiperheköyhyyttä.

5 Työlainsäädännön, työn organisoinnin ja sosiaaliturvan on tuettava perheellistymistä. Perheen perustaminen ei
6 saa olla este uralla etenemiseen. Perhevapaita on kehitettävä, jotta perheiden elintaso ei laske niiden aikana.
7 Lapsiperheiden sosiaaliturvaa on uudistettava tunnistamaan perheiden moninaisuus ja vuorovanhemmuus.

8 **Mitä ehdotamme?**

- 9 • **Uudistetaan perhevapaajärjestelmä.** Asetetaan uudistuksen tavoitteeksi lapsitoiveiden toteutuminen,
10 vanhemmuuden ja työelämän tasa-arvon vahvistaminen sekä varhaiskasvatuksen osallistumisasteen
11 nostaminen.
- 12 • **Vahvistetaan perhevapaiden tasaisempaa jakautumista vanhempien välillä.** Kasvatetaan
13 perhevapaapäivien määrää, mutta poistetaan nykymuotoinen kotihoidon tuki. Vahvistetaan taloudellisia
14 kannustimia perhevapaiden tasaiseen jakamiseen vanhempien välillä. Tehdään siirrettävistä
15 perhevapaapäivistä vähimmäispäivärahan suuruisia.
- 16 • **Korvataan vanhempainvapaan aikainen ansionmenetys täysimääräisesti.** Nostetaan
17 vanhempainpäivärahojen tasoa, jotta vanhempainvapaa ei laske perheen tuloja ja elintasoa.
- 18 • **Mahdollistetaan pidempi yhtäaikainen vanhempainvapaa.** Annetaan vanhemmille mahdollisuus pitää
19 vanhempainvapaata yhtäaikaisesti viisi viikkoa nykyisen kolmen viikon sijaan, jotta vastasyntynyt ja äiti
20 saavat riittävän avun ja tuen heti synnytyksen jälkeen. Annetaan adoptioperheille mahdollisuus
21 odotusvapaaseen.
- 22 • **Jaetaan vanhemmuudesta aiheutuvat kustannukset työnantajien kesken.** Korotetaan
23 vanhempainpäivärahojen tasoa, jotta työehtosopimuksen mukaisen palkan ja vanhempainpäivärahan
24 välinen erotus pienenee. Annetaan työnantajalle oikeus hakea korvausta tilanteissa, joissa vanhempi jää
25 hoitamaan sairastunutta lasta tilapäiselle hoitovapaalle. Maksetaan perhevapaakorvaus molempien
26 vanhempien työnantajille. Poistetaan näin työnantajan äiti- ja isäriski.
- 27 • **Kielletään vanhempien asemaa heikentävien työehtosopimusten solmiminen.** Huolehditaan
28 perhevapaalla olevien palkansaajien toimeentulosta ensisijaisesti riittävillä ansiosidonnaisilla
29 vanhempainpäivärahoilla.
- 30 • **Otetaan käyttöön ansiosidonnainen suruvapaa lapsensa menettäneille vanhemmille.** Lapsensa
31 menettäminen on suurimpia suruja, joita elämässä voi kokea. Rahoitetaan suruvapaa Kelan
32 sairausvakuutuksen työtulovakuutuksesta, kuten vanhempainpäivärahat. Suruvapaa vähentäisi tarvetta
33 sairauspoissaoloille.
- 34 • **Korvataan nykymuotoinen äitiysavustus vanhempainavustuksella.** Sisällytetään avustukseen
35 vauvapakkaus (250 euroa), rahallinen avustus (250 euroa) sekä lapsen säästötilin alkupääoma.
- 36 • **Toteutetaan lapsen säästötili.** Mahdollistetaan tilille muun muassa osake- ja rahastosijoitukset.
37 Huolehditaan, ettei sijoitettua varallisuutta tai sen tuottoa ole mahdollista nostaa ennen lapsen täysi-
38 ikäisyyttä. Varmistetaan, ettei lapsitilin saldo vaikuta perheen sosiaalietuuksiin. Sisällytetään
39 vanhempainpakkaukseen tietoa pitkäjänteisestä säästämisestä ja sijoittamisesta.
- 40 • **Uudistetaan lapsilisiä valtiontalouden kannalta neutraalilla tavalla.** Mahdollistetaan lapsilisien
41 jakaminen huoltajien kesken maksamalla lapsilisiä jokaisesta lapsesta yhtä paljon. Nostetaan lapsilisän
42 ikäraja 18 vuoteen. Kehitetään lapsilisiä jatkossakin verovapaana etuutena kannustinloukkujen
43 minimoimiseksi.
- 44 • **Varmistetaan yksinhuoltajien riittävä toimeentulo uudistamalla elatusjärjestelmää.** Varmistetaan, että
45 elatukseen kykenevät etävanhemmat maksavat elatusapua elatuskykynsä mukaisesti.

46

1 Panostetaan lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin

2 Kokoomus haluaa panostaa lasten, nuorten ja perheiden palveluihin, jotta lapsiperheiden arki sujuu ja mahdollisiin
3 terveyden ja hyvinvoinnin ongelmiin saadaan apua ajoissa. Lasten, nuorten ja perheiden toimivat palvelut ovat
4 tärkeässä roolissa mahdollisuuksien tasa-arvon toteuttamisessa.

5 Haluamme siirtää painopistettä raskaista ja korjaavista palveluista ennaltaehkäisyyn. Haluamme vahvistaa
6 neuvoloiden, varhaiskasvatuksen ja koulujen roolia lasten ja nuorten hyvinvoinnin tukena.

7 Haluamme varmistaa yhteiskunnan tuen tilanteissa, joissa sitä eniten tarvitaan. Esimerkiksi mielenterveys-,
8 päihde- ja riippuvuuspalvelujen on oltava tarjolla matalalla kynnyksellä riippumatta siitä, tarvitseeko apua lapsi tai
9 nuori tai hänen vanhempansa. Haluamme suojella lapsia päihteiden aiheuttamilta haitoilta jo ennen syntymää.

10 Mitä ehdotamme?

- 11 • **Vahvistetaan lasten, nuorten ja perheiden oikea-aikaista tukea.** Siirretään painopistettä pois
12 viimesijaisesta ja korjaavista palveluista ennaltaehkäisyyn.
- 13 • **Nostetaan neuvolan käyttöastetta.** Asetetaan neuvolakäynnit lapsilisän saamisen ehdoksi lasten,
14 nuorten ja perheiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Neuvola on keskeinen osa Suomen
15 ennaltaehkäisevää ja terveyttä edistävää terveydenhuoltoa.
- 16 • **Otetaan käyttöön digineuvola.** Kehitetään kaikkien perheiden käyttöön neuvolakäyntejä täydentävä
17 digineuvola, josta saa apua esimerkiksi imetykseen, lapsen ravintoon ja uneen, vanhemmuuteen,
18 parisuhteen ristiriitoihin tai kasvatukseen liittyviin huoliin juuri silloin, kun avun tarve on suurin.
- 19 • **Vahvistetaan lasten ja nuorten hyvinvointia kouluissa ja oppilaitoksissa.** Varmistetaan, että koulujen
20 terveydenhoitajat, kuraattorit ja psykologit voivat tukea tarvitsevia lapsia ja nuoria sekä koko
21 koulu yhteisöä. Vahvistetaan myös kouluissa tehtävää nuorisotyötä.
- 22 • **Varmistetaan jokaiselle lapselle mahdollisuus harrastaa.** Mahdollistetaan koulupäivän yhteydessä
23 harrastaminen jokaiselle alle 18-vuotiaalle.
- 24 • **Huolehditaan neurokirjon lasten hyvinvoinnista.** Vahvistetaan varhaiskasvatuksessa ja kouluissa
25 henkilöstön neurokirjo-osaamista sekä varmistetaan riittävät tukitoimet, jotta jokainen lapsi voi oppia,
26 osallistua ja onnistua omista lähtökohdistaan.
- 27 • **Vahvistetaan lasten ja nuorten mielenterveyttä.** Tarjotaan matalan kynnyksen apua ja tukea
28 mielenterveyden haasteissa. Varmistetaan sujuva ja nopea pääsy terapiaan lasten ja nuorten
29 terapiatakuulla kaikilla hyvinvointialueilla.
- 30 • **Torjutaan nuorten huumeiden käyttöä ja huumekuolemia.** Panostetaan alaikäisten päihde- ja
31 riippuvuuspalveluiden sekä nuorten psykiatrisen erikoissairaanhoidon toimivuuteen. Varmistetaan, että
32 nuoret eivät putoa sosiaali- ja terveyspalveluiden väliin. Vahvistetaan huumeisiin liittyvää terveys- ja
33 turvallisuusneuvontaa.
- 34 • **Suojellaan lapsia ja nuoria peliriippuvuudelta.** Arvioidaan rahapelijärjestelmän vaikutuksia lapsiin ja
35 lapsiperheisiin. Suojellaan lapsia rahapelaamiselta ja sen haitoilta. Myös videopelaaminen voi muodostua
36 toimeentuloa, terveyttä ja hyvinvointia haittaavaksi ongelmaksi.
- 37 • **Kielletään kasvot peittävien asusteiden käyttö kouluissa ja oppilaitoksissa.** Lasten on saatava olla
38 lapsia ja elää vapaina suomalaisessa yhteiskunnassa. Kasvot peittävät asusteet, kuten burkat ja niqabit,
39 eivät kuulu kouluihin. Suojellaan lapsia ja naisia alistavilta uskonnollisilta kulttuureilta. Huolehditaan,
40 ettei kenenkään tarvitse Suomessa peittää kasvojaan.
- 41 • **Vahvistetaan nuorten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.** Kuullaan ja huomioidaan lasten ja
42 nuorten näkemyksiä kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksenteossa sekä lainsäädännön valmistelussa
43 valtioneuvostossa ja eduskunnassa.

44

45

1 Turvataan lasten ja nuorten kasvurauha

2 Lasten ja nuorten oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja aitoon kasvurauhaan ovat perusta mahdollisuuksien
3 tasa-arvon toteutumiselle. Yhteiskunnan on kyettävä suojelemaan lapsia väkivallalta, ero- ja huoltoriitojen
4 vaikutuksilta, köyhyydeltä ja kaltoinkohtelulta. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään lapsuuteen ja huolenpitoon.

5 Kokoomus haluaa asettaa lasten edun kaikissa tilanteissa etusijalle. Lastensuojelun tavoitteena on oltava
6 lapsiperheiden tukeminen niin, ettei lapsia tarvitsisi sijoittaa kodin ulkopuolelle ollenkaan. Joidenkin lasten
7 kohdalla on kuitenkin arvioita myös adoptiota tai pysyvää sijoitusta lapsen arjen turvan ja pysyvyyden
8 varmistamiseksi. Lastensuojelussa on korostettava ennen kaikkea lasten ja nuorten oikeutta vakaaseen elämään,
9 turvalliseen kasvuympäristöön ja pysyviin ihmissuhteisiin.

10 Mitä ehdotamme?

- 11 • **Parannetaan lasten asemaa perheiden ja parisuhteiden kriiseissä.** Vahvistetaan kasvatus- ja
12 perheneuvolapalveluita sekä lastenvalvojien palveluita.
- 13 • **Vahvistetaan lasten asemaa vaikeissa erotilanteissa.** Vahvistetaan sovittelun roolia huoltajuuskiistoissa
14 ja ehkäistään huoltajuuskiistojen pitkittymistä tuomioistuimissa. Otetaan Lapsen hyvä tilanne -
15 neuvonpito laajasti käyttöön hyvinvointialueilla. Määrätään lapselle edunvalvoja vakavissa huoltoriidoissa.
- 16 • **Vahvistetaan vanhempien yhdenvertaista asemaa erotilanteissa.** Huolehditaan siitä, että lasten
17 huoltajuus- ja tapaamispäätökset perustuvat johdonmukaisesti lapsen etuun ja vanhempien
18 tosiasialliseen kykyyn huolehtia lapsesta ilman sukupuoleen liittyviä oletuksia.
- 19 • **Huomioidaan lasten vuoroasuminen palveluissa ja sosiaaliturvassa.** Parannetaan tasa-arvoisen
20 vanhemmuuden edellytyksiä. Mahdollistetaan lapsille osoite samanaikaisesti molempien vanhempien
21 luokse ja lapsilisien jakaminen vanhempien välillä.
- 22 • **Kriminalisoidaan lapsen vieraannuttaminen vanhemmastaan.** Ehkäistään tilanteita, joissa toinen
23 vanhempi pyrkii vaikeuttamaan lapsen suhdetta toiseen vanhempaan tai isovanhempaan esimerkiksi
24 estämällä tapaamisia.
- 25 • **Jatketaan lastensuojelun uudistamista.** Lisätään lastensuojeluviranomaisten mahdollisuuksia puuttua
26 toistuvasti oireilevan nuoren käytökseen muun muassa lisäämällä nuoren liikkumiseen liittyviä
27 rajoituksia.
- 28 • **Uudistetaan adoptiolaki osana lastensuojelun uudistamista.** Asetetaan lapsen etu aina etusijalle.
29 Lapsen edun mukaista on, että vanhemmilla on mahdollisimman vakaa elämäntilanne ja riittävästi
30 voimavaroja huolehtia lapsesta.
- 31 • **Tehdään adoptiosta aito vaihtoehto pitkäaikaiselle sijaishuollolle.** Lisätään adoptio lastensuojelulakiin
32 pitkäaikaisen sijoituksen vaihtoehdoksi ja turvallisten perhesuhteiden vahvistamiseksi. Adoptio voi usein
33 olla sekä inhimillisesti että taloudellisesti kestävämpi vaihtoehto kuin sijaishuolto.
- 34 • **Mahdollistetaan myös lasten pysyvä sijoitus.** Lapsella on oltava oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja
35 pysyviin ihmissuhteisiin. Adoption ohella myös pysyvän sijoituksen on oltava vaihtoehto, jos lapsen etu
36 sitä edellyttää.

37

38

1 Suojellaan lapsia, nuoria ja perheitä väkivallalta

2 Kokoomus haluaa varmistaa lapsille ja nuorille turvallisen lapsuuden ja nuoruuden. Yhteiskunnan on tehtävä kaikki
3 voitava väkivallan ennaltaehkäisemiseksi sekä väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneiden auttamiseksi. Myös
4 rikoslainsäädännön on osoitettava, että väkivalta on kaikissa tilanteissa väärin.

5 Kodin on oltava lasten ja vanhempien turvasatama. Valitettavasti monelle suomalaiselle koti on kuitenkin paikka,
6 jossa joutuu elämään väkivallan uhan alla. Perhe- ja parisuhdeväkivalta on Suomessa vakava ongelma.
7 Lähisuhdeväkivalta ei näy työpaikoilla, koulujen pihoilla tai kassajonoissa.

8 Koulukiusaaminen, perhe- ja parisuhdeväkivalta sekä lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta ovat vakavia
9 ongelmia, joihin on puututtava määrätietoisesti. Myös lasten ja nuorten oma väkivaltainen käytös vaatii varhaista
10 ja johdonmukaista puuttumista.

11 Mitä ehdotamme?

- 12 • **Turvataan lasten oikeus väkivallattomaan lapsuuteen.** Liian moni lapsi kokee tai todistaa väkivaltaa,
13 millä voi olla erittäin vakavia seurauksia lapsen kasvulle ja kehitykselle. Jatketaan määrätietoista ja
14 kunnianhimoista työtä väkivallattoman lapsuuden turvaamiseksi.
- 15 • **Puututaan määrätietoisesti kiusaamiseen ja kouluväkivaltaan.** Puhutaan asioista niiden oikeilla nimillä:
16 kouluissa tapahtuva väkivalta on kouluväkivaltaa, ei vain kiusaamista.
- 17 • **Rajoitetaan sosiaalisen median käyttöä alle 15-vuotiailta.** Suojellaan lapsia ja nuoria digitaalisissa
18 ympäristöissä tapahtuvalta väkivallalta.
- 19 • **Torjutaan perhe- ja parisuhdeväkivaltaa.** Kehitetään terveydenhuollon, varhaiskasvatuksen ja
20 koulutuksen ammattilaisten kykyä havaita lähisuhdeväkivaltaa.
- 21 • **Varmistetaan turvakotipalveluiden saatavuus.** Varmistetaan, että perheväkivaltaa tai sen uhkaa
22 kokeneet eivät jää ilman tarvitsemaansa apua.
- 23 • **Torjutaan kulttuuriin liittyviä väkivallan muotoja.** Varmistetaan, että viranomaisilla on kyky tunnistaa ja
24 reagoida esimerkiksi kunniaväkivaltaan, pakkoavioliittoihin, silpomiseen ja muihin kulttuurisen väkivallan
25 muotoihin. Kiristetään kunniaväkivaltaan liittyvien rikosten rangaistuksia.
- 26 • **Säädetään Suomeen lapsirauhariikos.** Kriminalisoidaan lapsen altistaminen lähisuhdeväkivallan tai
27 seksuaalirikoksen todistajaksi.
- 28 • **Kriminalisoidaan pakottava kontrolli.** Rikoslaisissa on tunnistettava nykyistä paremmin lapsen, puolison
29 tai muun läheisen itsemääräämisoikeutta rajoittava kontrolli ja eristäminen, sekä kontrolliin liittyvä
30 pitkäkestoinen henkinen väkivalta, uhkailu, painostaminen ja fyysinen väkivalta.
- 31 • **Kriminalisoidaan törkeä puolisonrauhan rikkominen.** Tällöin parisuhteessa ilmenevä toistuva fyysinen
32 tai psyykinen väkivalta, vallankäyttö ja henkinen kontrollointi voitaisiin käsitellä yhtenä
33 rikosoikeudellisina kokonaisuutena ja esitutkinnan aikana olisi mahdollista kohdistaa epäiltyyn oikea-
34 aikaisia ja -tasoisia pakkokeinoja.
- 35 • **Vahvistetaan lasten itsemääräämisoikeutta.** Kielletään poikien ei-lääketieteellisesti välttämättömät
36 ympärileikkaukset sekä intersukupuolisten lasten ei-lääketieteellisesti välttämättömät leikkaukset.
- 37 • **Tehdään lähisuhdeväkivallasta rikoksen koventamisperuste.** Varmistetaan, että lähisuhdeväkivaltaan
38 liittyvät rikokset tulevat tehokkaasti tuomioistuimissa ratkaistuiksi, muun muassa rajaamalla
39 asianomistajan oikeutta kieltäytyä todistamasta ja hyödyntämällä nykyistä laajemmin esitutkinta- ja
40 lääkärintodistusaineistoja.
- 41 • **Suojellaan lähisuhdeväkivallan uhreja.** Parannetaan lähestymiskiellon noudattamisen valvontaa ja
42 kovennetaan sen rikkomisesta annettavia rangaistuksia. Selvitetään lainsäädännön muutostarpeet, jotta
43 lähisuhdeväkivallan uhrilla on halutessaan tehokkaita ja toimivia keinoja vaihtaa nimeä ja asuinpaikkaa.

44

1 **5. Hyvinvointi ja terveys**

2 Kokoomuksen visiona on, että 2040-luvulla suomalainen sote-järjestelmä on maailman laadukkain ja se nojaa
3 osaaviin ammattilaisiin sekä parhaisiin innovaatioihin ja teknologisiin ratkaisuihin. Toimintakykyinen ihminen on
4 uusien keksintöjen, kasvun ja vientituotteiden keskiössä. Siksi koko kansan terveyttä ja hyvinvointia on
5 vahvistettava pitkäjänteisellä ja kokonaisvaltaisella sosiaali- ja terveyspolitiikalla.

6 Haluamme varmistaa sen, että nyt ja tulevaisuudessa Suomessa saa sujuvasti hoitoa, inhimillistä hoivaa ja muita
7 tarvittavia palveluja. Siksi ajamme voimakkaasti muutosta, jossa Suomessa siirrytään omalääkärimalliin. Tämä
8 edellyttää, että sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoitus, ohjaus ja hallinnolliset rakenteet toimivat tehokkaasti ja
9 selkeästi, ja että palvelut pystytään järjestämään laadukkaasti ja kustannustehokkaasti myös poikkeustilanteissa.

10 Ikäihmisten määrän kasvaessa käytettävissä olevat resurssit on hyödynnettävä aiempaa tehokkaammin laadusta
11 tinkimättä. Turhaa työtä aiheuttava sääntely pitää purkaa ja uusia teknologioita on valjastettava käyttöön, jotta
12 ammattilaiset voivat käyttää aikaa ihmisten kohtaamiseen palveluissa. Hyvin valmistellut digitalisaatioon
13 tukeutuvat uudet toimintatavat tukevat palveluiden saatavuutta ja laatua, henkilöstön työhyvinvointia sekä
14 mahdollistavat joustavan reagoinnin kriiseissä.

15 Kokoomus korostaa valinnanvapauden ja yksilön näkökulman merkitystä. Palvelujärjestelmän kokonaisuutta on
16 kehitettävä siten, että asiakkaiden tarpeet ja elämäntilanteet kohtaavat palveluiden tarjonnan saumattomasti.

17 Ennaltaehkäisevä työ ja terveyden edistäminen perustuvat sekä yksilön omiin valintoihin että yhteiskunnan
18 luomiin terveyttä edistäviin olosuhteisiin. Terveellisten ja kestävien valintojen tekeminen on oltava ihmisille
19 helppoa ja luonnollista, ja päätöksenteossa on huomioitava väestön terveys kokonaisuutena. Yhteiskunnassa,
20 jossa jokaisen oikeudet, velvollisuudet ja mahdollisuudet ovat tasapainossa, voidaan olettaa yksilön kantavan
21 myös nykyistä enemmän vastuuta omasta terveydestään. Näin voimme ennaltaehkäistä sairauksia, tukea
22 toimintakykyä ja vahvistaa yhteiskunnan kestävyyttä.

23 Jokaisella on oikeus osallistua, saada tarvitsemansa tuki ja tehdä itse valintoja elämästään ilman syrjintää iän,
24 sukupuolen, taustan tai terveydentilan perusteella. Tämä periaate ulottuu myös työelämään, lapsiperheisiin ja
25 kaikille yhteiskunnan osa-alueille, sillä kestävä hyvinvointi rakentuu ihmisten oikeudenmukaisen kohtelun ja
26 yhdenvertaisten mahdollisuuksien varaan.

27

1 Lisätään terveydenhuollon valinnanvapautta ja hoidon jatkuvuutta

2 Kokoomuksen mielestä perusterveydenhuollossa on muutettava ajattelutapaa perustavanlaatuisesti, jotta hoidon
3 saatavuuden ja jatkuvuuden ongelmiin pystytään vastaamaan. Kokoomus kannattaa perusterveydenhuollon
4 valinnanvapautta, jossa raha seuraa asiakasta, ja jossa hoidon jatkuvuus ja saatavuus on ratkaistu
5 omalääkärimallilla. Omalääkärimalli palvelee erityisesti ikääntyneitä ja monisairaita. Samalla hoidon jatkuvuutta
6 on tärkeää edistää osana työterveyshuoltoa ja teknologisilla ratkaisuilla.

7 Omalääkärimallissa ammatinharjoittajana toimivat lääkärit ovat keskeinen osa uutta palvelujärjestelmää, mutta
8 osa omalääkäreistä voi jatkossakin työskennellä suoraan hyvinvointialueiden palveluksessa. Omalääkärimalliin
9 siirtyminen tarkoittaa perusterveydenhuollon osalta suomalaisesta terveystaloudesta luopumista.

10 Jatkossa emme tarvitse laaja-alaisia terveystalouksia, vaan kontaktipiste terveydenhuoltoon on ensisijaisesti
11 omalääkäri-omahoitaja-työpari. Omalääkärimalliin voidaan yhdistää myös fysioterapian palveluita. Nykyisen
12 terveystalouden palveluvalikoimasta diagnostiikka, erikoislääkäripalvelut, digitaaliset keskitetyt palvelut, suun
13 terveydenhuolto, terapiapalvelut ja sosiaalihuollon palvelut voisivat jatkossakin olla järjestettynä keskitetysti.

14 Omalääkärimalliin siirtyminen tarkoittaa myös perusterveydenhuollon keskitetystä hoidontarpeen arvioinnista
15 luopumista. Jatkossa portinvartija ei ole terveystalouden puhelinvaihe, vaan omalääkäri tai -hoitajan
16 vastaanotolle pääsee suoraan ottamalla yhteyttä. Keskeinen osa omalääkärimallia on valinnanvapaus. Jos
17 hoitosuhde omalääkäriin ei toimi, omalääkäriä voi vaihtaa halutessaan.

18 Omalääkärimalli parantaa hoidon jatkuvuutta, kun oma lääkäri on tuttu, eikä jokaisella hoitokerralla tarvitse
19 aloittaa alusta. Hoidon saatavuus paranee, kun perusterveydenhuollon portinvartijoista luovutaan. Hoidon
20 jatkuvuuden parantaminen tutkitusti nostaa terveystalouden laatua, vähentää erikoissairaanhoidon
21 palvelutarvetta ja jopa kuolleisuutta.

22 Mitä ehdotamme?

- 23 • **Siirrytään perusterveydenhuollossa omalääkärimalliin koko Suomessa.** Omalääkäri toimii
24 lähtökohtaisesti työparina omahoitajan kanssa.
- 25 • **Luovutaan perusterveydenhuollon hoidon tarpeen arvioinnista tarpeettomana väliportaana.** Jatkossa
26 omalääkäriin ja omahoitajan vastaanotolle pääsyn on oltava sujuvaa ja kynnyksetöntä. Kun ihminen
27 pääsee suoraan tutun ammattilaisen vastaanotolle, hoito alkaa ajoissa ja palvelu toimii vaikuttavammin.
- 28 • **Ihmisten valinnanvapaus on olennainen osa omalääkärimallia.** Jos hoitosuhde omalääkäriin ei
29 toimi, on ihmisellä aina oltava mahdollisuus valita toinen omalääkäri.
- 30 • **Kehitetään Kela-korvauksia.** Vakinaistetaan 65 vuotta täyttäneiden valinnanvapauskokeilu.
31 Hyödynnetään valinnanvapauskokeilusta tuttua mallia myös muiden Kela-korvausten kehittämisessä.
32 Varmistetaan korvausten kohdentuminen asiakkaille hintakatolla ja kohtuullisilla omavastuuosuuksilla.
33 Hyödynnetään Kela-korvauksia erityisesti niissä palveluissa, joita julkinen tarjoaa liian vähän, kuten
34 hedelmöityshoidoissa, gynekologikäynneissä, suun terveydenhuollossa, fysioterapiassa ja
35 kuntoutuksessa.

36

1 Rakennetaan Suomeen maailman paras erikoissairaanhoito

2 Niukkojen resurssien maailmassa terveydenhuollon pitää olla vaikuttavaa ja kustannustehokasta. Hoidon ja
3 palvelujen vaikuttavuudesta sekä saavutetusta terveys- ja hyvinvointihyödystä saadun tiedon on ohjattava yhä
4 vahvemmin hoidon ja palveluiden järjestämistä. Tulevaisuudessa sote-ammattilaisten aika käytetään
5 ensisijaisesti potilas- ja asiakastyöhön, ei raskaaseen hallintoon tai tietojärjestelmien kanssa taistelemiseen.

6 Talouden realiteetit edellyttävät palveluvalikoiman selkeämpää priorisointia siten, että palveluiden
7 yhdenvertaisuus, saatavuus, laatu ja taloudellinen kestävyys turvataan koko maassa. Painopistettä siirretään
8 raskaista palveluista varhaisen vaiheen tukeen ja ennaltaehkäisyyn, jolloin nopea apu ja varhainen puuttuminen
9 ehkäisevät ongelmien kasautumista ja kalliimpien palveluiden tarvetta myöhemmin.

10 Erikoissairaanhoidossa on pystyttävä vahvistamaan suomalaisten luottamusta palveluiden laatuun ja
11 saatavuuteen. Korkeiden verojen vastineeksi tulee saada maailman parasta sairaanhoitoa. Suomen pitää pystyä
12 nousemaan takaisin hoitotulosten kärkeen esimerkiksi syöpähoidoissa ja otettava käyttöön nykyistä nopeammin
13 kehittyneimmät lääkehoidot.

14 Mitä ehdotamme?

- 15 • **Vahvistetaan erikoissairaanhoidon laatua, vaikuttavuutta ja potilasturvallisuutta.** Turvataan akuutit
16 päivystyspalvelut koko maassa. Kehitetään sairaaloiden työnjakoa sekä yliopistosairaaloiden että
17 keskussairaaloiden kesken. Kootaan suurempiin yksiköihin sellaisia tutkimuksia, toimenpiteitä ja hoitoa,
18 jotka edellyttävät esimerkiksi poikkeuksellista erityisosaamista, riittävän suurta potilasmäärää tai
19 merkittäviä investointeja laitteistoihin ja välineisiin.
- 20 • **Puretaan monituottajuuden esteitä.** Lisätään hyvinvointialueiden mahdollisuuksia järjestää palveluita
21 laadukkaalla, vaikuttavalla ja kustannustehokkaalla tavalla.
- 22 • **Otetaan käyttöön kustannusvaikuttavimmat tavat tuottaa palvelut.** Hyödynnetään palveluiden
23 tuotantotapojen vertailussa ja kustannusvaikuttavuuden arvioinnissa yksikkökustannusten laskentaa
24 sekä toiminta- ja tuottavuustietoja (DRG). Varmistetaan, että tietoja voidaan käyttää nykyistä vahvemmin
25 myös hyvinvointialueiden ohjauksen välineenä. Hyvinvointialueiden yksikkökustannusten on oltava
26 lähtökohtaisesti julkisia, jotta kustannusvertailu on mahdollista.
- 27 • **Luodaan valtakunnallinen erikoissairaanhoidon jonoportaali.** Tuetaan ihmisten hoitoon pääsyä ja
28 hoitopaikan valintaa luomalla valtakunnallinen jonoportaali, jossa asiakas voi seurata eri toimenpiteiden
29 jonotilannetta eri puolilla maata.
- 30 • **Parannetaan kivun hoitoa.** Varmistetaan kivun varhainen tunnistaminen, riittävä kivunlievitys sekä
31 sujuvat hoito- ja kuntoutuspolut, jotta kipu ei pitkittyessään johda toimintakyvyn alenemiseen,
32 työkyvyttömyyteen tai inhimilliseen kärsimykseen.
- 33 • **Perustetaan valtakunnallinen palveluvalikoimaviranomainen.** Kootaan sen tehtäviksi lääkehoitoihin
34 kuulumattomien terveydenhuollon menetelmien arviointitoiminta (HTA), vaikuttavuuden edistäminen
35 sekä terveydenhuollon valtakunnallisesta palveluvalikoimasta päättäminen. Arvioidaan sekä uusia että
36 käytössä olevia hoitomuotoja ja luovutaan vähähyötyisistä hoidoista, jotta jokainen käytetty euro ja tehty
37 työ tukee aidosti ihmisten terveyttä.
- 38 • **Keskitetään lääkehoitojen arviointitoiminta ja päätöksenteko yhdelle viranomaiselle.** Annetaan sen
39 tehtäväksi lääkkeiden arviointi sekä päätöksenteko käyttöönotosta ja korvattavuudesta sekä
40 hyvinvointialueiden sairaalalääkkeiden että Kelan korvaamien avohoidon lääkkeiden osalta.
- 41 • **Ehkäistään lääkehoitojen osaoptimointia.** Uudistetaan lääkehoitojen rahoitusta niin, että sekä
42 avohoidon lääkkeissä että sairaalalääkkeissä vastuu jakautuu neutraalisti hyvinvointialueiden ja Kelan
43 sairausvakuutusjärjestelmän kesken. Ehkäistään näin lääkehoitojen osaoptimointia, jossa lääkehoidon
44 valintaan vaikuttaa potilaan edun sijaan lääkehoidon rahoitusvastuun jakautuminen.
- 45 • **Vahvistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden itsemääräämisoikeutta.** Saatetaan loppuun
46 itsemääräämisoikeuden vahvistamista koskeva lakihanke (IMO-hanke) viimeistään vaalikaudella 2027-
47 2031.

1 Lisätään palvelujen vaikuttavuutta tutkimuksella, tiedolla ja teknologialla

2 Lääketieteellinen tutkimus, tieto ja teknologia luovat Suomelle mahdollisuuden kehittää uusia tuotteita, lääkkeitä
3 ja hoitomuotoja, jotka parantavat palveluiden kustannusvaikuttavuutta. Samalla ne luovat Suomelle
4 mahdollisuuksia kasvuun ja vientiin.

5 Etävastaanotot, kotiin tuotavat ja liikkuvat palvelut sekä älylaitteet mahdollistavat sujuvamman ja
6 yksilöllisemmän hoidon, kun tieto liikkuu luotettavasti ja reaaliaikaisesti. Samalla ammattilaisten aika vapautuu
7 ihmisille, ei kirjaamiseen. Palveluiden on kuitenkin oltava saavutettavia myös niille, joille digitaaliset ratkaisut
8 eivät ole mahdollisia.

9 Suomessa on erinomaista sosiaali- ja terveystietoa. Julkinen sektori käyttää satoja miljoonia tietojärjestelmiin ja
10 niiden kehittämiseen. Tällä hetkellä tietoa hyödynnetään palveluiden suunnittelussa, ohjauksessa sekä
11 tutkimuksessa ja arkistokäytössä. Tulevaisuudessa tämä tietopääoma pitää saada tuottamaan nykyistä enemmän
12 terveyshyötyä asiakkaille.

13 Kokoomus haluaa rakentaa Suomeen paremmat edellytykset hyödyntää sosiaali- ja terveystietoa
14 lääketieteellisessä tutkimuksessa, kehittämis- ja innovaatio toiminnassa ja opetuksessa tietoturva ja tiedon
15 anonymisoinnista tinkimättä. Lääketieteellinen tutkimus mahdollistaa uusia tutkimustuloksia, innovaatioita ja
16 hoitomuotoja, sekä niiden soveltamisen suomalaisessa terveydenhuollossa.

17 Sosiaali- ja terveystietoa pitäisi tulevaisuudessa hyödyntää myös ennakkolisessa terveydenhuollossa eli yksilön
18 terveysuhkien tunnistamisessa ja hoitotarpeen arvioimisessa. Ennakollisuuden kehittämisessä on iso potentiaali
19 asiakkaiden terveyden parantamiseksi, samalla kun erikoissairaanhoidon kuluja voidaan hillitä.

20 Mitä ehdotamme?

- 21 • **Edistetään sosiaali- ja terveystietojen sujuvaa liikkumista.** Varmistetaan potilas- ja asiakastietojen
22 siirtyminen turvallisesti ja reaaliaikaisesti eri organisaatioiden välillä, jotta hoito ei katkea. Hyödynnetään
23 tietoa vastuullisesti myös tutkimuksessa ja uusien palvelujen kehittämisessä.
- 24 • **Vahvistetaan sosiaali- ja terveystietojen tiedonhallintaa.** Harmonisoidaan tietomäärittelyt,
25 tietorakenteet ja kirjaamisohjeet niin, että tiedot voidaan kertakirjata sujuvasti. Varmistetaan, että kaikki
26 tieto on koneluetettavaa, että kerätty tieto on sujuvasti käytettävissä eri toimijoiden välillä ja että tietoa
27 voidaan hyödyntää myös palvelutarpeen ennakkointiin sekä varhaiseen puuttumiseen.
- 28 • **Laajennetaan terveydenhuollon kansallisia laaturekistereitä.** Parannetaan hoidon ja palvelujen laatua ja
29 vaikuttavuutta kaikkialla Suomessa hyödyntämällä kansallisten laaturekisterien tarjoamaa tietoa.
- 30 • **Hyödynnetään entistä enemmän työtä tehostavia ja helpottavia teknologioita.** Kehitetään palveluiden
31 laatua ja turvallisuutta hyödyntämällä digitaalisia välineitä, kuten älymattoja, liikkeentunnistimia,
32 liikkumisen ja kommunikaation apuvälineitä, lääkerobotteja tai mobiiliraportointivälineitä.
- 33 • **Mahdollistetaan tekoälyn hyödyntäminen sosiaali- ja terveystietojen palveluissa.** Hyödynnetään tekoälyä
34 tuottavuuden ja laadun parantamisessa sekä ammattilaisten ajankäytön suuntaamisessa potilastyöhön.
- 35 • **Otetaan käyttöön automatisoitu hoidon tarpeen arviointi perusterveydenhuollossa.** Nopeutetaan ja
36 yhdenmukaistetaan arviointia ja vapautetaan samalla ammattilaisten aikaa varsinaiseen potilastyöhön.
37 Ehkäistään samalla jonotusta ja tunnistetaan kiireellisimmät tapaukset nopeasti.
- 38 • **Uudistetaan asiakas- ja potilastietoja koskevaa lainsäädäntöä.** Edistetään tietosuojalainsäädännön
39 kehittämistä siten, että tietojen luovutuksen suostusmenettelystä luovutaan, eli henkilön pitää
40 erikseen kieltää hoitavan sote-henkilöstön pääsy omiin tietoihin sen sijaan, että siihen pitää antaa
41 erikseen lupa. Vahvistetaan ihmisten oikeutta ja mahdollisuuksia omien tietojensa hallintaan ja
42 hyödyntämiseen.

43

44

1 Edistetään terveellisiä elämäntapoja ja kokonaisvaltaista hyvinvointia

2 Hyvinvointiyhteiskunta suojaa sairauksia ja riskejä vastaan, mutta päätökset oman arjen elämäntapavalinnoista
3 ovat yksilönvapauden kovinta ydintä. Jokaisella on oikeus ja mahdollisuus vaikuttaa omaan terveyteensä.

4 Mahdollisuudet oman hyvinvoinnin seuraamiseen ja siten sen tietoisempaan edistämiseen ovat kasvaneet
5 vauhdilla uusien kehonmittausteknologioiden markkinoille tulon myötä. Mahdollisuus saada tietoa esimerkiksi
6 unen, aktiivisuuden tai stressin määrän vaikutuksista hyvinvointiin on tullut kaikkien ulottuville.

7 Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen tapahtuu ennen kaikkea yksilön mahdollisuuksien laajentamisen
8 kautta. Tiedon, tuen ja terveystalvelujen saavutettavuudella luomme ympäristön, jossa on mahdollista tehdä
9 omien arvojen mukaisia päätöksiä. Julkisen vallan toimet voivat osaltaan vahvistaa yksilöiden toimijuutta ja
10 ymmärrystä omista arjen valinnoista sekä niiden terveysvaikutuksista.

11 Yksilönvapauden rinnalla on reilua edellyttää, että ihmiset ottavat nykyistä enemmän vastuuta itsestään
12 terveystarkkailuissa. Erityisesti elämäntapasairauksien hoidossa ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat usein
13 kaikista vaikuttavimpia terveydenhuollon rajallisten resurssien kannalta. Suomi kuuluu Euroopan lihavimpien
14 kansojen joukkoon. Olisi sekä yhteiskunnan että yksilöiden hyvinvoinnin kannalta tärkeää, että nykyistä useampi
15 voisi saavuttaa normaalipainon. Lihavuuden vähentäminen on moninainen kokonaisuus, johon tarvitaan
16 yhteiskunnallisia valintoja, mutta myös yksilöiden panosta.

17 Mitä ehdotamme?

- 18 • **Ehkäistään sairauksia tiedolla ja teknologialla.** Suhtaudutaan teknologiaan ja terveysdataan
19 mahdollisuutena. Hyödynnetään täysimääräisesti uudenlaiset yksilölliset tavat, joilla erilaisilla
20 mittausteknologioilla voi seurata omien valintojen seurauksia. Kun yksilö näkee toimiensa seuraukset,
21 voi syntyä myös motivaatio muuttaa tottumuksia. Kehitetään seulontoja tutkittuun tietoon perustuen.
- 22 • **Suhtaudutaan teknologiaan ja yksilön terveysdataan mahdollisuutena.** Hyödynnetään täysimääräisesti
23 uudenlaiset yksilölliset tavat, joilla erilaisilla mittausteknologioilla voi seurata omien valintojen
24 seurauksia. Kun yksilö näkee toimiensa seuraukset, voi syntyä myös motivaatio muuttaa tottumuksia.
- 25 • **Nostetaan rokotuskattavuutta ja laajennetaan rokotusohjelmaa.** Rokotukset ovat keskeinen ja
26 kustannustehokas osa Suomen ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa. Rokottamisen tavoitteena on
27 suojata yksilöitä vakavilta taudeilta sekä ehkäistä tartuntatautien leviämistä väestössä.
- 28 • **Edistetään terveellisiä elintapoja.** Edistetään ravitsemussuositusten mukaisia ruokailuvalintoja.
29 Kannustetaan vahvasti "tunti liikuntaa päivässä" -ajatteluun. Kannustetaan käyttämään terveyttä
30 edistäviä digitaalisia sovelluksia esimerkiksi liikunnan, ruokailun ja unen seurannassa.
- 31 • **Varmistetaan riittävä apu unettomuuteen.** Edistetään esimerkiksi uniapnean tunnistamista ja hoitoa.
32 Madalletaan kynnyksiä hankkia apua uneen liittyvien sairauksien ja häiriöiden hoitoon.
- 33 • **Vahvistetaan mielenterveyttä.** Parannetaan tietopohjaa uupumisen, masennuksen ja mielenterveyden
34 haasteiden juurisyistä sekä kehitetään tietoon perustuvia, ennaltaehkäiseviä ratkaisuja mielenterveyden
35 vahvistamiseksi.
- 36 • **Käynnistetään järjestelmällinen työ lihavuuden vähentämiseksi.** Säädetään terveysvero epäterveellisille
37 elintarvikkeille. Edistetään kävelyn ja pyöräilyn roolia liikkumismuotoina kaupunki- ja
38 liikennesuunnittelussa. Parannetaan lihavuuden lääkehoidon saavutettavuutta. Hyödynnetään
39 käyttäytymistieteellistä tutkimusta yksilöiden tukemiseksi lihavuuden vähentämisessä.
- 40 • **Kielletään tupakan myyminen nuorille ikäluokille.** Kielletään vuonna 2030 tupakan myyminen vuoden
41 2015 jälkeen syntyneille nuorille.
- 42 • **Edistetään naisten terveyttä.** Vahvistetaan esimerkiksi endometriosisin ja PCOS-oireyhtymän
43 tunnistamista ja hoitoa. Parannetaan esivaihevuosi- ja vaihevuosioireiden tunnistamista ja
44 hormonikorvaushoitoa. Panostetaan naisten terveyteen liittyvään osaamiseen ja tutkimukseen.
- 45 • **Vahvistetaan seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin liittyviä terveystalveluita.**
46 Lyhennetään ehkäisyyn liittyvien terveystalveluiden jonoja ja parannetaan hoidon laatua.

47

1 **Vahvistetaan mahdollisuuksien tasa-arvoa sosiaalipalveluilla**

2 Jokaisella suomalaisella on synnynnäisistä ominaisuuksistaan riippumatta oikeus hyvään elämään. Kun joku
3 tarvitsee apua, on sitä oltava saatavilla. Sosiaalipalveluiden tehtävä on tukea hyvää arkea niissä tilanteissa, joissa
4 omat, perheen tai lähiyhteisön voimavarat eivät kannaa. Julkisen, yksityisen ja järjestösektorin yhteistyö on
5 sosiaalipalveluissa keskeistä.

6 Kokoomuksen mielestä sosiaalipalveluissa ja hoivassa on korostettava itsemääräämisoikeuden toteutumista ja
7 inhimillistä kohtaamista. Jokaisen ihmisen ja perheen tilanne on erilainen. Riittävää apua ja tukea on siksi
8 mahdotonta tyhjentävästi kuvata asetuksin tai ohjein. Onnistuneen avun ja tuen keskeinen tekijä onkin osaava ja
9 työhönsä sitoutunut sosiaalihuollon ammattilainen.

10 Kokoomuksen mielestä on aika vapauttaa ammattilaisten työaika hallinnollisesta työstä ihmisten auttamiseen.
11 Sosiaalihuollon sääntelyä on kevennettävä kauttaaltaan. Kaikkein vaativin sosiaalihuolto kannattaa koota
12 tarpeeksi suuriin yksiköihin. Samaan aikaan painopistettä on siirrettävä raskaimmista sosiaalipalveluista
13 sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tukeen.

14 **Mitä ehdotamme?**

- 15 • **Vahvistetaan omaishoitajien yhdenvertaisuutta ja jaksamista.** Varmistetaan omaishoitajille riittävä
16 toimeentulo, vapaat ja palvelut. Omaishoitajat ovat yhteiskunnan tärkeä voimavara.
- 17 • **Varmistetaan työttömille räätälöidyt sosiaali- ja terveystalvet.** Kehitetään terveystarkastuksia ja
18 kuntoutuspalveluja työttömien terveyden, hyvinvoinnin ja työkyvyn edistämiseksi. Varmistetaan
19 kuntouttavan työtoiminnan ja muiden työllistymistä edistävien palveluiden saatavuus.
- 20 • **Kehitetään päihde- ja riippuvuuspalveluita kokonaisvaltaisesti.** Varmistetaan päihdeongelmista
21 kärsiville terveys- ja sosiaalineuvonta, kuntoutus- ja asumispalvelut, päihdehuolto sekä
22 mielenterveyspalvelut. Kehitetään yhdenvertaisia riippuvuuspalveluita myös peliongelmissa kärsiville.
- 23 • **Torjutaan huumeiden käyttöä pehmeillä ja kovilla keinoilla.** Varmistetaan matalan kynnyksen
24 mielenterveys- ja päihdepalvelut ilman pelkoa leimautumisesta. Kehitetään katkaisuhuoltoon pääsyä.
25 Torjutaan huumeiden saatavuutta ja huumekauppaan kytkeytyvää järjestäytyntä rikollisuutta.
26 Tuomitaan huumeiden viihdekäyttö ja huumemyönteisiä asenteita esimerkiksi päihdekasvatuksella.
27 Panostetaan ehkäisevään päihdetyöhön, syrjäytymisen ja asunnottomuuden ehkäisemiseen sekä
28 mielenterveyspalveluihin.
- 29 • **Otetaan käyttöön vapaaehtoisuuteen perustuva tahdonvastainen päihdehoito.** Vapaaehtoisesta
30 tahdonvastaisesta päihdehoidosta olisi apua esimerkiksi päihteitä käyttävät raskaana olevat naiset sekä
31 lapsiperheet, joissa on päihderiippuvainen vanhempi.
- 32 • **Edistetään mielenterveyspalveluissa ihmisen kokonaisvaltaista terveyttä ja elämänhallintaa.**
33 Kokonaisvaltainen tuki vahvistaa toipumista, ehkäisee ongelmien pitkittymistä ja parantaa palvelujen
34 vaikuttavuutta.
- 35 • **Varmistetaan riittävät palvelut seksuaaliväkivaltaa kohdanneille.** Kehitetään Seri-tukikeskuksia, jotka
36 tarjoavat seksuaaliväkivaltaa kokeneille oikeuslääketieteellistä tutkimusta, lääketieteellistä hoitoa,
37 traumatukea ja psykologista neuvontaa sekä tukea oikeusprosessin käynnistämiseen.

38

39

1 Turvataan ikäihmisten hyvinvointi, terveys ja toimintakyky

2 Yhä useampi kansalainen on terve ja toimintakykyinen vuosikymmeniä eläkkeelle siirtymisen jälkeen.
3 Hyväkuntoisten ja aktiivisten senioreiden joukon kasvaessa on pohdittava, miten ikääntyneiden osallistumista
4 voidaan tukea. Seniorit ovat myös merkittävä voimavara kolmannella sektorilla ja omaishoidossa.

5 Ikääntyvä väestömme tarvitsee yhä enemmän palveluita tulevana vuosina, minkä vuoksi kaikki esteet sote-
6 palvelujen tuottavuuden ja kustannusvaikuttavuuden kehittämisen tieltä on purettava. Samalla on huolehdittava
7 siitä, että pienenevistä ikäluokista nykyistä useampi nuori koulutautuu, kiinnittyy työelämään ja voi rakentaa
8 omannäköisen, mielekkään elämän.

9 Hyvinvointialueen on toteutettava iäkkään henkilön arvokasta elämää tukeva pitkäaikainen hoito ja huolenpito
10 ensisijaisesti hänen kotiinsa annettavilla ja muilla sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluilla. Palvelut on
11 sovittava kunkin ikäihmisen yksilöllisiin tarpeisiin. Hoiva ja huolenpito on toteutettava kullekin ikäihmiselle
12 sopivalla tavalla terveys, toimintakyky ja perhesuhteet huomioiden.

13 Pitkäaikaista hoitoa ja huolenpitoa turvaavat sosiaali- ja terveyspalvelut on toteutettava tavalla, joka saa
14 ikäihmisen tuntemaan elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi. Ikäihmisen on voitava ylläpitää
15 perhesuhteitaan ja sosiaalista vuorovaikutusta. Ikäihmisillä on myös oikeus osallistua hyvinvointia, terveyttä ja
16 toimintakykyä edistävään toimintaan. Iäkkäille avio- ja avopuolisoille on järjestettävä mahdollisuus asua yhdessä.

17 Mitä ehdotamme?

- 18 • **Turvataan ikäihmisten elämän turvallisuus, merkityksellisyys ja arvokkuus.** Varmistetaan, että
19 ikäihmiset voivat ylläpitää sosiaalisia suhteitaan sekä osallistua mielekkääseen hyvinvointia, terveyttä ja
20 toimintakykyä edistävään toimintaan. Taataan avio- ja avopuolisoille oikeus asua yhdessä.
- 21 • **Kehitetään ikäihmisten palveluita kokonaisuutena.** Varmistetaan, että palvelut kykenevät vastaamaan
22 elämäntilanteissa olevien ihmisten tarpeisiin.
- 23 • **Annetaan mahdollisuus asua kotona mahdollisimman pitkään.** Kehitetään ikäihmisten arvokasta elämää
24 tukevia sosiaali- ja terveyspalveluita, jotta kotona asuminen on mahdollista mahdollisimman pitkään.
25 Sovitetaan palvelut ikäihmisen palvelutarpeiden mukaan. Kehitetään asiakkaiden kotiin ja
26 lähiympäristöön vietäviä sekä liikkuvia palveluja.
- 27 • **Varmistetaan pääsy ympärivuorokautiseen hoivaan.** Jos kotona asuminen ei ole mahdollista
28 heikentyneen terveyden tai toimintakyvyn takia, ikäihmisen on päästävä viipymättä asuinpaikasta
29 riippumatta laadukkaaseen hoivaan, jossa on riittävästi moniammatillista henkilökuntaa. Parannetaan
30 vapautta valita hoitopaikka ja turvataan oikeus hoitoon lähellä omaisia.
- 31 • **Tuodaan teknologia apuun ikäihmisten hoivassa.** Huolehditaan, että käytettävä teknologia on
32 tutkimukseen ja näyttöihin perustuvaa ja vapauttaa aikaa ihmisen kohtaamiseen.
- 33 • **Parannetaan ikäihmisten kotitalousvähennystä.** Edistetään kotona asumista, arkea helpottavien
34 palvelujen hankkimista ja työllisyyttä.

35

36

37

1 **Rakennetaan esteetöntä ja yhdenvertaista yhteiskuntaa**

2 Kokoomukselle yhdenvertainen Suomi tarkoittaa, että jokaisella on todellinen mahdollisuus elää ihmisarvoista
3 elämää, tehdä työtä, opiskella, asua turvallisesti ja osallistua yhteiskuntaan vammasta tai sairaudesta
4 riippumatta.

5 Esteettömyys ja saavutettavuus ovat tärkeitä edellytyksiä sille, että vammaiset henkilöt voivat elää itsenäisesti ja
6 osallistua täysimääräisesti kaikilla elämänalueilla. Esteetön rakennettu ympäristö, saavutettavat digitaaliset
7 palvelut sekä mahdollisuus vaikuttaa itseä koskeviin päätöksiin vahvistavat osallisuutta. Esteettömyyden
8 toteuttamisessa on kyse ajattelutavasta ja asenteesta, ei erityisjärjestelyistä.

9 Vammaisilla ihmisillä on oikeus yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen, osallisuuteen, itsemääräämisoikeuteen
10 ja itsenäiseen elämään. Yhteiskunnan on turvattava näiden toteutumiseksi tarvittavat yksilölliset palvelut ja muu
11 tuki. Sadat tuhannet suomalaiset elävät vamman tai vaikean toimintarajoitteen kanssa. Kyse on Suomen ja
12 maailman suurimmasta vähemmistöstä, jonka oikeus yhdenvertaiseen ja yksilölliseen kohteluun on turvattava
13 kaikessa päätöksenteossa.

14 Vammaisen henkilön jättäminen työelämän ulkopuolelle on paitsi inhimillisesti väärin myös kansantaloudellisesti
15 kestäväntöntä. Työ tuo taloudellista turvaa, mutta myös merkityksellisyyttä, osallisuuden kokemusta ja
16 mahdollisuuden olla osa työyhteisöä.

17 Vammaispalveluissa on siirryttävä järjestelmälähtöisyydestä ihmislähtöisyyteen. Oikeudenmukaisuutta ei ole se,
18 että vammaisen henkilö tai hänen perheensä joutuu taistelemaan perusoikeuksistaan byrokratian rattaissa.
19 Toimivat asumisratkaisut ja apuvälineet, itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja oikea-aikaiset palvelut
20 tukevat itsenäistä ja aktiivista elämää. Koulutuksessa on varmistettava riittävä tuki varhaiskasvatuksesta toiselle
21 asteelle ja korkeakoulutukseen.

22 **Mitä ehdotamme?**

- 23 • **Varmistetaan digitaalisten palveluiden saavutettavuus.** Varmistetaan, että verkkosivut ovat luettavissa
24 erilaisilla apuvälineillä, kuten ruudunlukuohjelmalla. Huomioidaan vammaisuuden monimuotoisuus ja
25 kiinnitetään huomiota myös verkkosivujen selkokielisyyteen.
- 26 • **Varmistetaan rakennetun ympäristön esteettömyys.** Rakennetaan esteettömiä julkisia rakennuksia.
27 Varmistetaan myös katu ympäristön ja joukkoliikenteen esteettömyys. Priorisoidaan jalkakäytävien ja
28 muiden kävelyväylien talvikunnossapitoa.
- 29 • **Edistetään aktiivisesti vammaisten osallistumista päätöksentekoon.** Poliittisessa päätöksenteossa
30 otetaan järjestelmällisesti huomioon muun muassa liikunta-, kuulo- ja näkörajoitteet sekä
31 kehitysvammat.
- 32 • **Varmistetaan vammaisten nuorten sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen.** Parannetaan
33 vammaisten nuorten mahdollisuuksia suorittaa toisen asteen tutkinto ja päästä korkeakouluopintoihin.
34 Panostetaan esteettömiin oppimisympäristöihin, yksilöllisiin tarpeisiin vastaamiseen ja saavutettaviin
35 tukipalveluihin.
- 36 • **Turvataan vammaisille ihmisille aidot mahdollisuudet osallistua työelämään.** Vahvistetaan myös
37 yrittäjyyden edellytyksiä keinona varmistaa toimeentulo. Vähennetään työmarkkinoilla tapahtuvaa
38 syrjintää purkamalla rakenteellisia esteitä, vaikuttamalla asenteisiin ja madaltamalla rekrytointikynnystä
39 esimerkiksi anonyymilla rekrytoinnilla.
- 40 • **Edistetään vammaisten henkilöiden mielekästä vapaa-aikaa.** Mahdollisuus harrastaa on olennainen osa
41 hyvää elämää. Vahvistetaan vammaisten henkilöiden osallisuutta kulttuurin, liikunnan, järjestötoiminnan
42 ja muun sosiaalisen toiminnan kautta.
- 43 • **Jatketaan vammaispalvelujen kehittämistä.** Varmistetaan, että palvelut aidosti poistavat esteitä yksilön
44 täysimääräisen osallistumisen tieltä. Hyödynnetään palvelujen tuottamisessa henkilökohtaista
45 budjetointia ja palveluseteleitä.

1 **6. Ympäristö, energia ja luonnonvarat**

2 Ilmastonmuutoksen torjumiseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja ympäristön suojelemiseen
3 liittyvän vastuun kantaminen on tärkein mitta, jolla tekojemme arvo määräytyy tulevien sukupolvien silmissä.
4 Luonnonvarojen kestävä käyttö, elinympäristöistä huolehtiminen ja eläinten hyvä kohtelu ovat sivistyneen
5 yhteiskunnan tunnusmerkkejä. Vastuu ympäristöstä, ilmastosta ja eläimistä kuuluu meille kaikille.

6 Kokoomus haluaa, että Suomi saavuttaa tilan, jossa päästöjen määrä ilmakehään ei enää kasva. Tavoittelemme
7 kunnianhimoisten ilmastotavoitteiden saavuttamista samalla, kun luomme kasvua ja uusia innovaatioita
8 Suomeen. Olemme sitoutuneet Suomen hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseen vuoteen 2035 mennessä.

9 Kokoomus haluaa rakentaa Suomesta entistä vahvempaa puhtaan energian suurvaltaa, joka houkuttelee uusia
10 investointeja sekä puhtaaseen energiaan että sitä hyödyntävään teollisuuteen. Kilpailuedun säilyttäminen vihreän
11 siirtymän investoinneissa edellyttää jatkossakin johdonmukaista, ennustettavaa ja kunnianhimoista ilmasto- ja
12 energiapolitiikkaa. Globaalissa päästöjen vähentämisessä Suomella voi olla huomattavasti kokoaan suurempi
13 kädenjälki nimenomaan puhtaan energian ja siihen perustuvan teollisuuden kautta.

14 Ilmastonmuutosta ei ratkaista yksin Suomen tai Euroopan toimilla. Suomen on jatkossakin edistettävä
15 kunnianhimoista ilmastotyötä sekä EU:ssa että muilla kansainvälisillä foorumeilla. Lisäkunnianhimoa
16 ilmastotoimissa tarvitaan niin Euroopassa kuin maailmallakin. Onneksi positiivisiakin merkkejä on. Esimerkiksi
17 globaalisti merkittävän saastuttajan Kiinan ilmastopäästöt ovat kääntymässä laskuun.

18 Kokoomuslaisen ilmastopolitiikan keskiössä on niin sanottu saastuttaja maksaa -periaate. Päästökauppa, muut
19 markkinamekanismit perustuvat ratkaisut sekä haittaverot ovat paras tapa kohdentaa päästövähennyksiä sinne,
20 missä niiden tekeminen on järkevintä ja kustannustehokkainta.

21 Markkinoiden voima ohjaa jo nyt yrityksiä toimimaan vastuullisesti, vähentämään tuotannon päästöjä, lisäämään
22 materiaalitehokkuutta ja kuluttamaan vähemmän energiaa. Kiertotalous markkinatalouteen nojaavana
23 toimintamallina on edellytys sekä ilmastonmuutoksen hillinnälle että luontokadon torjumiselle. Tulevaisuudessa
24 kiertotalouden rooli kasvaa.

25 Ilmastonmuutoksen ratkomisen rinnalla Suomen tulee ratkoa luontokatoon ja luonnon monimuotoisuuteen
26 liittyviä ongelmia. Kukaan muu ei suojele Suomen ainutlaatuista luontoa kuin me suomalaiset itse. Haluamme
27 jättää luonnon tuleville sukupolville paremmassa kunnossa kuin se tällä hetkellä on. Suojelun lisäksi luonnonvaroja
28 on voitava hyödyntämään vastuullisesti. Suomen mineraalitalouden merkitys tulee kasvamaan tulevaisuudessa.
29 Se on avainasemassa koko Euroopan strategisen kilpailukyvyn turvaamisessa.

30 Suomalainen teollisuus on pääsääntöisesti puhdasta ja resurssitehokasta. Meillä sähkö tuotetaan jo lähes
31 päästöttömästi ja raaka-aineita hyödynnetään vastuullisesti. Luotamme siihen, että Suomella on kaikki avaimet
32 ratkoa osaltaan ilmastonmuutokseen ja luontokatoon liittyvät haasteet ja samalla luoda uusia työpaikkoja ja
33 vaurautta.

34

35

36

1 Torjutaan ilmastomuutosta markkinaehtoisesti

2 Suomi ja muut Pohjoismaat ovat osoittaneet, että talouskasvu ja päästöjen vähentäminen eivät sulje toisiaan
3 pois. Harvemmin muistetaan, että Suomi oli ensimmäinen maa, joka otti käyttöön hiiliveron vuonna 1990 ja
4 nykyisin kivihiilen poltto Suomessa on loppunut. Suomen bruttokansantuote asukasta kohden on noin
5 puolitoistakertaistunut ja hiilidioksidipäästöt vähentyneet.

6 Päästökaupan kaltaiset markkinaehtoiset ratkaisut ovat tehokkain tapa toteuttaa päästövähennyksiä.
7 Ilmastopolitiikan on oltava johdonmukaista ja ennustettavaa, jotta yritykset uskaltavat investoida päästöttömiin
8 teknologioihin. Panostamalla samaan aikaan tutkimukseen ja tuotekehitykseen Suomi voi olla kokoaan suurempi
9 ilmastomuutoksen hillinnässä.

10 Hiilidioksidin talteenotto avaa suomalaisille yrityksille aivan uusia markkinoita niin puhtaiden polttoaineiden,
11 kemikaalien kuin vetytalouden ratkaisuisissa. Investoinnit synnyttävät arvoketjuja, jotka lisäävät työpaikkoja ja
12 talouskasvua. Yritykset saavat myös kilpailuedun teknologioissa, joiden kysyntä kasvaa nopeasti, kun
13 päästövähennyksiä on tehtävä maailmanlaajuisesti yhä enemmän. Suomella on erinomaiset mahdollisuudet olla
14 tässä maailman kärkeä, koska meillä edullista ja puhdasta sähköä sekä vahvaa osaamista metsäteollisuudesta.

15 Mitä ehdotamme?

- 16 • **Vähennetään päästöjä markkinamekanismia hyödyntäen.** Edistetään Euroopassa ja Euroopan
17 ulkopuolella hiilen hinnoittelua, jolloin investoinnit ohjautuvat puhtaisiin ratkaisuihin. Esimerkiksi
18 Euroopan laajuinen päästökauppa on markkinaehtoinen, kustannustehokas ja teknologianeutraali tapa
19 vähentää päästöjä.
- 20 • **Vauhditetaan Pariisin ilmastopimuksen toteutumista.** Huolehditaan, että Suomen lisäksi myös EU ja
21 muu maailma vähentää päästöjä sovitusti.
- 22 • **Kasvatetaan luonnollisia hiilinieluja sekä hiilivarastoja.** Toteutetaan hakkuita valtion metsissä kestäväällä
23 tasolla. Metsitetään ja ennallistetaan turvemaita. Lopetetaan uusien turvemaiden ojittaminen ja
24 raivaaminen turvetuotantoon. Vähennetään puun polttamista ja ainespuun energiakäyttöä.
- 25 • **Panostetaan hiilidioksidin talteenottoon ja teknisiin nieluihin.** Edistetään investointeja alkuvaiheessa
26 valtion tukemana. Sisällytetään hiilidioksidin talteenotto, varastointi ja biogeenisen hiilidioksidin
27 uudelleenkäyttö EU:n päästökauppaan, koska teknisten nielujen yleistymisen edellyttää toimivaa
28 markkinaa talteen otetulle hiilidioksidille.
- 29 • **Uudistetaan energiaverotusta.** Energiaverotuksen tulee ohjata tehokkaasti vähäpäästöisiin ratkaisuihin
30 ja vahvistaa markkinaehtoista siirtymää pois saastuttavista energialähteistä.
- 31 • **Jatketaan liikenteen päästöjen vähentämistä.** Vähennetään päästöjä sekä yksittäisten ajoneuvojen että
32 koko liikennejärjestelmän energiatehokkuutta parantamalla. Ohjataan verotuksella autokannan
33 uusiutumiseen ja päästöjen vähentämiseen. Edistetään vaihtoehtoisten käyttövoimien julkisen
34 jakeluinfran syntymistä ja kannustetaan taloyhtiöitä latausinfraan rakentamiseen. Pidetään kiinni
35 uusiutuvien polttoaineiden jakeluvälitteistä.
- 36 • **Vähennetään rakennetun ympäristön päästöjä.** Kannustetaan kaupunkiseutuja yhdyskuntarakenteen
37 tiivistämiseen. Ohjataan uudisrakentamista joukkoliikenneyhteyksien varten. Kannustetaan
38 kotitalouksia korvaamaan öljylämmitystä kestävämmillä lämmitysmuodoilla. Vähennetään myös
39 rakentamisen päästöjä.
- 40 • **Varaudutaan ilmastomuutoksen ympäristövaikutuksiin.** Lievennetään ilmaston lämpenemisestä
41 aiheutuvia haittoja ja hyödynnetään sen tuomia mahdollisuuksia.

42

1 Tehdään Suomesta puhtaan energian suurvalta

2 Kokoomuksen tavoitteena on varmistaa edullinen, puhdas ja toimitusvarma sähkö suomalaisille kotitalouksille ja
3 yrityksille. Tuuli- ja aurinkovoiman osuuden kasvu on tehnyt Suomessa käytetystä sähköstä entistä puhtaampaa ja
4 edullisempaa, mutta samaan aikaan sähkön hinnan vaihtelu on kasvanut. Hintojen vaihtelua voidaan hillitä
5 energian varastoinnilla, kulutusjoustoilla ja toimivilla siirtoyhteyksillä Suomen sisällä sekä Suomesta erityisesti
6 Ruotsiin ja Norjaan.

7 Sähkön osuus energian kokonaiskulutuksesta kasvaa jatkuvasti. Sähköistymisen seurauksena sähkön hinta
8 määrittelee tulevaisuudessa myös liikenteen ja lämmityksen kustannuksia. Sähkömarkkinoita on kehitettävä
9 suuntaan, joka tarjoaa mahdollisuuden säästä riippumattoman perus- ja säätövoiman kannattavalle
10 lisärakentamiselle. Näin kohtuuhintaista sähköä riittää myös tuulettomina pakkasjaksoina.

11 Suomen kilpailuetu nojaa edullisen, puhtaan ja toimitusvarman sähkön lisäksi toimivaan sähkönsiirtoverkkoon.
12 Sähkön käytön kasvu edellyttää investointeja verkkoihin, jotta puhtaan energian suurvaltavisio voi toteutua.
13 Samalla siirtomaksujen on pysyttävä kotitalouksille ja yrityksille kohtuullisina.

14 Mitä ehdotamme?

- 15 • **Edistetään ydinvoiman lisärakentamista.** Sitoudutaan antamaan kaikille lupaehdot täyttävälle
16 ydinvoimahankkeille myönteinen periaatepäätös. Puretaan pienydinvoiman rakentamisen esteitä.
17 Varmistetaan, että ydinvoima luokitellaan EU:ssa pysyvästi puhtaaksi energialähteeksi.
- 18 • **Hyödynnetään vesivoimaa.** Arvioidaan vesivoiman lisärakentamista sellaisiin vesistöihin, jotka on jo
19 valjastettu sähköntuotantoon, kalatalousvelvoitteista kuten kalateistä huolehtien. Puretaan
20 vähämerkityksellisiä vesivoimaloita ja palautetaan vesistöjä luonnontilaan. Edistetään
21 pumppuvoimaloiden rakentamista.
- 22 • **Edistetään tuulivoiman lisärakentamista maalla ja merellä.** Varmistetaan, ettei sääntely estä
23 tuulivoiman rakentamista. Säännellään tuulivoiman etäisyyttä asutuksesta kaavoituksella
24 yksityiskohtaisen lainsäädännön sijaan. Mahdollistetaan tuulivoimarakentaminen myös itäisessä ja
25 eteläisessä Suomessa kuitenkin huomioiden maanpuolustuksen tarpeet.
- 26 • **Edistetään aurinkovoiman lisärakentamista.** Korotetaan aurinkovoiman kaavarajaa. Ohjataan
27 aurinkovoiman rakentamista ensisijaisesti rakennettuun ympäristöön, turvetuotannosta vapautuneille
28 alueille ja joutomaille esimerkiksi peltojen ja talousmetsien sijaan.
- 29 • **Tunnistetaan kaukolämmön merkitys osana energiajärjestelmää.** Kaukolämpöjärjestelmä on tehokas
30 tapa hyödyntää teollisuuden ja esimerkiksi datakeskusten hukkalämpöä ja varastoida energiaa. Pidetään
31 kaukolämmön ja kiinteistökohtaisten energiaratkaisujen välinen kilpailuasetelma neutraalina.
- 32 • **Vahvistetaan kantaverkkoa koko Suomessa.** Varmistetaan samanhintainen sähkö koko maahan
33 kattavalla ja laadukkaalla kantaverkolla. Tavoitellaan Suomeen Euroopan tehokkainta sähköverkkoa.
34 Kehitetään verkkoa tukemaan erityisesti vihreän siirtymän energiahankkeita ja suuria investointeja.
- 35 • **Parannetaan energian siirtoyhteyksiä Pohjoismaissa.** Vahvat siirtoyhteydet mahdollistavat
36 Pohjoismaihin ja Baltiaan toimivat energiemarkkinat.
- 37 • **Edistetään säätövoiman lisärakentamista sekä sähkön ja lämmön varastointia.** Varmistetaan, että
38 säätövoimaa syntyy sähkömarkkinoille tasaamaan hintapiikkejä. Sujuvoitetaan varastointihankkeiden
39 luvitusta ja rakentamista.
- 40 • **Varmistetaan kotimaisen puhtaan energian saatavuus.** Vahvistetaan investointeja nestemäisiin
41 vähäpäästöisiin polttoaineisiin lentoliikenteessä. Varmistetaan riittävä huoltovarmuus myös
42 vaihtoehtoisille nestemäisille polttoaineille.
- 43 • **Edistetään sähkön kulutusjoustojen yleistymistä.** Kannustetaan kotitalouksia ja yrityksiä käyttämään
44 kulutusjoustoja, jotka madaltavat sähkölaskua. Kulutuksen siirtäminen korkean kysynnän tunneilta
45 matalan kysynnän tunteihin alentaa sähkön hintaa ja voi ehkäisee sähkön loppumista sähköpölyssä.
- 46 • **Järjestetään riittävät resurssit uskottavaan sähkömarkkinoiden valvontaan.** Parannetaan
47 markkinoiden läpinäkyvyyttä ja avoimuutta.

1 Edistetään kiertotaloutta ja mineraalien kestävä hyödyntämistä

2 Kiertotalous näkyy ihmisten arjessa konkreettisina ja helposti tunnistettavina tekoina. Se tarkoittaa tavaroiden
3 korjaamista ja huoltamista, käytettyjen tavaroiden ostamista ja myymistä sekä harkittuja kulutusvalintoja, joissa
4 painotetaan tuotteiden kestävyttä ja pitkäikäisyyttä. Kiertotalouteen kuuluu myös toimiva jätteiden lajittelu ja
5 kierrätys, joiden ansiosta materiaalit saadaan takaisin talouden käyttöön uusina tuotteina ja raaka-aineina.

6 Toimivat markkinat, investointeihin kannustava toimintaympäristö sekä tarkoituksenmukaiset ohjauskeinot ovat
7 kiertotalouden edellytyksiä. Kiertotalous on edellytys sekä ilmastonmuutoksen että luontokadon torjumiselle.
8 Samalla se on keino vahvistaa Suomen kilpailukykyä, huoltovarmuutta ja kestävä talouskasvua.

9 Kokoomuksen tavoitteena on nostaa Suomen kiertotalousaste 25 prosenttiin 2030-luvulla ja tehdä Suomesta
10 kiertotalouden edelläkävijä, jossa kotimaiset kierrätysraaka-aineet tukevat innovatiivista, kilpailukykyistä ja
11 kestävä teollisuutta. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö, geopolitiikka ja materiaaliniiukkuus edellyttävät,
12 että Suomi vähentää riippuvuuttaan neitseellisistä ja tuontiraaka-aineista vahvistamalla kiertotaloutta ja
13 kierrätysraaka-aineiden hyödyntämistä.

14 Kaivosteollisuus ja sen ympärille rakentuvat arvoketjut ovat Suomelle merkittävä työn, investointien ja kansallisen
15 vaurauden lähde. Ala luo hyvinvointia suoraan ja välillisesti eri puolille maata sekä vahvistaa Suomen teollista
16 pohjaa ja vientipotentiaalia. Elinvoimainen kaivosteollisuus myös vähentää osaltaan Suomen riippuvuutta
17 ulkomaisista raaka-aineista. Kiristynyt kansainvälinen turvallisuustilanne ja globaalien toimitusketjujen
18 haavoittuvuus ovat nostaneet esiin Euroopan tarpeen lisätä omavaraisuutta erityisesti kriittisten raaka-aineiden
19 osalta.

20 Euroopan unionin tavoitteet vahvistaa strategista kilpailukykyä luovat Suomelle huomattavan mahdollisuuden,
21 sillä maamme kallioperä on poikkeuksellisen rikas monien tärkeiden mineraalien osalta. Suomalaisia
22 luonnonvaroja pitää voida hyödyntää vastuullisesti.

23 Mitä ehdotamme?

- 24 • **Laitetaan krääsätalous kuriin.** Torjutaan EU:n ulkopuolisten halpaverkkokauppojen tuotteiden
25 aiheuttamat ongelmat kuluttajien terveydelle ja turvallisuudelle sekä ympäristölle ja reilulle kilpailulle.
- 26 • **Tehdään Suomesta kiertotalouden edelläkävijä.** Varmistetaan, että kotimaiset kierrätysraaka-aineet
27 tukevat kilpailukykyistä, innovatiivista ja kestävä teollisuutta.
- 28 • **Uudistetaan kiertotalouteen liittyvä lainsäädäntöä.** Varmistetaan, että lainsäädäntö mahdollistaa
29 kiertotalouden uusien innovaatioiden sujuvan markkinoille pääsyn.
- 30 • **Laajennetaan jätevero koskemaan useampia kaatopaikattavia jätteitä.** Toteutetaan siirtymä
31 ennustettavasti, jotta toimialat ehtivät valmistautua muutokseen.
- 32 • **Laajennetaan Ei enää jätettä -määritelmiä uusille tuotteille.** Siten aiemmin jätteenksi luokiteltu
33 materiaali voidaan hyödyntää uudelleen esimerkiksi uuden tuotteen raaka-aineena.
- 34 • **Varmistetaan kiertotalouden reilu kilpailu.** Varmistetaan, etteivät kuntaomisteiset yhtiöt vie epäreilulla
35 kilpailulla yksityisen jätealan toimintaedellytyksiä.
- 36 • **Vahvistetaan EU:n strategista kilpailukykyä mineraaleissa.** Varmistetaan luonnonvarojen kestävä
37 hyödyntäminen erityisesti kriittisten alojen kohdalla.
- 38 • **Hyödynnetään Suomen mineraalivarantoja kestävästi.** Sujuvoitetaan kaivostoiminnan lupamenettelyjä.
39 Luvan saamisen edellytysten tulee olla selvät ja luvilla tulee olla käsittelyaikatakuut.
- 40 • **Minimoidaan kaivostoiminnan ympäristövaikutukset.** Huolehditaan erityisesti, että kaivostoiminnan
41 kuormitus vesistöihin pysyy kaikissa oloissa raja-arvojen sisällä.

42

43

1 Suojellaan Suomen ainutlaatuista luontoa

2 Kukaan muu ei suojele Suomen ainutlaatuista luontoa kuin me suomalaiset itse. Suomessa on tehty
3 määrätietoista työtä luonnon suojelemiseksi, ja monessa suhteessa olemme luonnonsuojelussa kansainvälisesti
4 edistyskellinen maa. Tätä työtä on syytä jatkaa. Kokoomukselle suomalaisen luonnon suojelu on isänmaallista ja
5 merkki sivistyksestä. Luonnolla ja eläimillä on ihmisen tarpeista riippumaton arvo itsessään. Haluamme vaalia
6 luonnon monimuotoisuutta ja torjua luontokatoa.

7 Hyvinvoiva luonto tarjoaa virkistäytymismahdollisuuksia, jotka puolestaan luovat mahdollisuuksia
8 yritystoiminnalle. Luonnossa liikkumisella ja luontokosketuksella on myös terveyttä edistävä vaikutus.
9 Monimuotoinen ja kestävä luonto on vähemmän herkkä ilmastonmuutoksen myötä yhä todennäköisemmiksi
10 käyville tuhoille, kuten myrsky- ja hyönteistuhonille. Luonnonsuojelua voi hyödyntää myös maanpuolustuksen
11 tarpeisiin esimerkiksi ennallistamalla itärajan suoluontoa.

12 Suomen ainutlaatuisen luonnon suojelemiseksi tarvitaan panostuksia valtiolta, kunnilta, kansalaisilta ja
13 yrityksiltä. Luonnonarvomarkkinat ja ekologinen kompensatio ovat markkinaehtoinen ja tehokas keino
14 luonnonsuojelun ja ennallistamisen rahoittamiseksi ja myös maanomistajalle tulojen saamiseksi. Julkisen vallan
15 on luotava selkeät pelisäännöt luonnonarvomarkkinoiden toiminnalle. Toimivan markkinan synnyttäminen
16 edellyttää vahvaa tieteellistä pohjaa ja ymmärrystä eri alueiden luontoarvoista.

17 Luonnonarvomarkkinoiden on kannustettava erityisesti harvinaisimpien ja arvokkaimpien luontotyyppien
18 ennallistamiseen ja suojeluun. Luonnonarvomarkkinoiden avulla ei tulisi lähtökohtaisesti suojella talousmetsää.
19 Vaatimus lieventämishierarkiasta on sisällytettävä lainsäädäntöön myös jatkossa.

20 Mitä ehdotamme?

- 21 • **Luodaan Suomeen toimivat luonnonarvomarkkinat.** Luodaan selkeät pelisäännöt
22 luonnonarvomarkkinoiden toiminnalle. Ohjataan luonnonarvomarkkinoilla harvinaisimpien ja
23 arvokkaimpien luontotyyppien ennallistamiseen ja suojeluun. Ulotetaan markkinat koskemaan myös
24 vesialueita.
- 25 • **Jatketaan Metso-metsiensuojeluohjelmaa ja valtion vanhojen metsien suojelua.** Kannustetaan
26 metsänomistajia suojelemaan luonnonarvoiltaan monipuolisia ja eliölajien elinympäristöinä erityisen
27 arvokkaita metsiä. Kasvatetaan Metso-ohjelman rahoitusta ja laajuutta.
- 28 • **Jatketaan Helmi-elinympäristöohjelmaa.** Vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta ja parannetaan
29 elinympäristön tilaa suojelemalla, ennallistamalla, kunnostamalla ja hoitamalla soita, lintuvesiä,
30 perinnebiotooppeja, metsäisiä elinympäristöjä, pienvesiä ja rantaluontoa. Kasvatetaan ohjelman
31 rahoitusta ja laajuutta.
- 32 • **Uusitaan Luontolahja-kampanja.** Kannustetaan maanomistajia antamaan lahja luonnolle ja perustamaan
33 yksityisiä luonnonsuojelualueita. Kaksinkertaistetaan suojeltu hehtaarimäärä suojelemalla sama määrä
34 Metsähallituksen luontoarvoiltaan monimuotoisia alueita. Laajennetaan ohjelma kattamaan myös
35 meriluontoa.
- 36 • **Rakennetaan Suomen itärajalle vihreä muuri.** Hyödynnetään luonnon suojelua ja ennallistamista osana
37 maanpuolustusta ja rajaturvallisuutta. Ennallistetaan esimerkiksi soita, entisiä turvetuotantoalueita ja
38 järjestään korjaamatta myrskytuhoja, jotta maastoon syntyy luonnollisia etenemisesteitä. Edistetään
39 samalla luontokadon pysäyttämistä ja luonnon elpymistä.
- 40 • **Suojellaan Suomen alkuperäislajistoa torjumalla vieraslajeja.** Tarjotaan kiinteistöjen omistajille selkeät
41 ohjeet, neuvontaa ja tarvittaessa taloudellisia kannustimia torjunnan toteuttamiseen. Huolehditaan,
42 etteivät valtio ja kunnat omilla toimillaan levitä vieraslajeja.
- 43 • **Edistetään kaupunkiluonnon monimuotoisuutta.** Turvataan kaupunkimetsien ja lähiluonnon säilyminen.
44 Edistetään niittyjen, viherkattojen ja kaupunkiviljelyn yleistymistä. Varaudutaan ilmaston lämpenemiseen
45 lisäämällä katutilaa varjostavien puiden määrää kaupunkiympäristöissä.

46

1 Pelastetaan Itämeri ja Suomen vesistöt

2 Luonnon suojeleminen ja ympäristön kunnioittaminen ovat kokoomuslaisuuden ytimessä. Valitettavasti
3 suomalainen luonto ei voi kaikilta osin hyvin. Erityisen huono tilanne on Itämerellä, Saaristomerellä ja muilla
4 vesialueilla. Kokoomus panostaisikin erityisesti vesiemme tilan parantamiseen.

5 Merkittävä osa merialueista on yksityisomistuksessa. Suomessa tarvitaan nykyistä enemmän vapaaehtoiseen
6 yksityiseen suojeluun perustuvia ratkaisuja julkisten suojeluhankkeiden rinnalle. Suojelun on perustuttava ennen
7 kaikkea vapaaehtoisuuteen, mutta vapaaehtoinenkin suojelu tarvitsee toimivat lainsäädännölliset keihon.

8 Suomi tunnetaan tuhansien järvien maana. Meillä on merenrantaa lähes 50 000 kilometriä. Itämeri, järvet,
9 lammet, joet ja purot muodostavat merkittävän osan ainutlaatuisesta luonnostamme. Siksi haluamme, että
10 meremme ja vesistöemme voivat hyvin.

11 Mitä ehdotamme?

- 12 • **Jatketaan vesien ja meren tilan parantamiseen tähtäävää Ahti-ohjelmaa.** Panostetaan haavoittuvan
13 Saaristomeren suojeluun jatkamalla erityistä Saaristomeri-ohjelmaa.
- 14 • **Vahvistetaan Itämeren meriluonnon suojelua ja tutkimusta.** Perustetaan Suomeen ensimmäinen
15 merellinen luonnonpuisto. Ennallistetaan Itämeren vedenalaisia elinympäristöjä.
- 16 • **Käynnistetään meriluonnon vapaaehtoisen suojelun ohjelma.** Luodaan Metso-ohjelman kaltainen
17 suojeluohjelma yksityisessä omistuksessa olevan meriluonnon arvoalueiden suojelemiseksi.
- 18 • **Vähennetään meriliikenteen päästökuormaa.** Tarkistetaan rahtisatamien ympäristöluvut ja tehostetaan
19 niiden valvontaa. Parannetaan alusperäisten jätteiden, kuten ruuman- ja tankinpesuvesien ja
20 rikkipesurien jätteiden, vastaanottolaitteistoja satamissa.
- 21 • **Vähennetään vesistöjen ravinnekuormaa.** Vähennetään rehevöitymistä sitomalla fosforia maaperään ja
22 kehittämällä lannalle vaihtoehtoisia käyttötapoja esimerkiksi biokaasuksi ja kiertoravinteiksi. Edistetään
23 ravinnevalumia ehkäiseviä toimia, kuten kipsi-, rakennekalkki- ja kuituratkaisuja, yhteistyössä
24 maatalousyrittäjien kanssa. Luovutaan EU:n fosforiasetuksen lantapoikkeuksesta.
- 25 • **Vähennetään jo olemassa olevien ravinteiden määrää vesistöissä.** Edistetään muun muassa kestävä
26 poistokalastusta sekä järviruovikoiden niittoa. Lisätään kotimaisen luonnonkalan käyttöä julkisissa
27 ateriapalveluissa.
- 28 • **Vahvistetaan luonnon monimuotoisuuden kannalta keskeisten pienvesien suojelua.** Lisätään purot,
29 lähteiköt ja kalkkilammet suojelluiksi luontotyypeiksi.
- 30 • **Uudistetaan ojituksiin liittyvä lainsäädäntö.** Suomessa tehdään paljon turhia ojituksia, jotka eivät
31 juurikaan paranna metsien kasvua, mutta kuljettavat ravinteita vesistöihin ja lisäävät maaperäpäästöjä.
- 32 • **Jatketaan Nousu-vaelluskalaohjelmaa.** Vapautetaan ja kunnostetaan virtavesiä. Edistetään kalateiden,
33 ohitusuomien ja alasvaellusrakenteiden rakentamista. Vahvistetaan luontaisia kalakantoja. Räätelöidään
34 kalastusrajoituksia kalojen lisääntymisalueiden suojelemiseksi. Parannetaan vaelluskalojen
35 lisääntymisen seurantaa. Huolehtimalla vesiluonnon tilasta edistämme myös kalastukseen liittyviä
36 harrastuksia ja elinkeinoja. Kiinnitetään erityistä huomiota Suomen isojen vapaavirtaavien jokien Tornio-
37 Muoniojoen ja Simojoen lohikantojen vahvistamiseen.

38

39

1 Kohdellaan eläimiä kunnioittaen

2 Sivistys mitataan siinä, miten kohtelemme eläimiä ja kannamme vastuun luonnosta. Eläimillä ja luonnolla on
3 ihmisen tarpeista riippumaton arvo itsessään. Tämä arvo velvoittaa meitä rakentamaan yhteiskuntaa, jossa
4 eläimiä kohdellaan kunnioittaen. Yhteiskunnan moraalinen taso mitataan siinä, miten se suojelee
5 puolustuskyvyttömiä.

6 Useiden eläinlajien olemassaolo riippuu niiden elinympäristöjen tilasta. Siksi eläinten suojelu edellyttää
7 esimerkiksi erilaisten metsien, soiden, vesistöjen ja Itämeren monipuolista suojelua. Luonnon monimuotoisuus
8 on edellytys monimuotoiselle eläinkunnalle. Luonnonvaraisten eläinten suojelun lisäksi haluamme, että myös
9 tuotanto- ja lemmikkieläimiä kohdellaan Suomessa hyvin ja kunnioittaen.

10 Mitä ehdotamme?

- 11 • **Vahvistetaan eläinsuojelulainsäädännön toimeenpanoa.** Yhdenmukaistetaan valvontakäytännöt ja
12 varmistetaan viranomaisten riittävät resurssit ja toimivaltuudet. Nopeutetaan vakavien
13 eläinsuojelurikosten käsittelyä.
- 14 • **Tehostetaan eläintenpitokiellon valvontaa.** Puututaan tehokkaasti kiellon laiminlyönteihin ja ehkäistään
15 tehokkaasti eläinten kaltoinkohtelun toistuminen esimerkiksi rangaistuksia koventamalla.
- 16 • **Suojellaan saimaannorppaa ja turvataan lajin elinvoimaisuus.** Tavoitellaan saimaannorpan kannan
17 kasvua 700 yksilöön vuoteen 2030 mennessä. Rajoitetaan saimaannorpalle vaarallisia kalanpyydyksiä
18 lajin koko levinneisyysalueella. Turvataan saimaannorpan pesimä- ja karvanvaihtorauha.
- 19 • **Pelastetaan jokihelmisimpukat eli raakut.** Kartoitetaan raakkujokien taimenpopulaatiot. Perustetaan
20 raakun laitospesäntuotantoa raakkukantojen elvyttämiseksi.
- 21 • **Parannetaan tuotantoeläinten hyvinvointia.** Edistetään tuotantoeläinten mahdollisuuksia lajityypilliseen
22 käyttäytymiseen. Tuetaan tiloja siirtymässä parempiin olosuhteisiin kannustimilla ja investointituilla.
23 Kielletään porsitus- ja tiineytyshäkkien käyttö ja ylläpito sikatiloilla EU-tasolla. Turvataan
24 tuotantoeläinten jatkuva vedensaanti poikkeuksetta. Luovutaan lopuistakin häkkikanaloista.
- 25 • **Parannetaan koirien, kissojen ja muiden lemmikkieläinten hyvinvointia.** Vahvistetaan lemmikkien
26 kasvatuksen vastuullisuutta. Torjutaan pentutehtailua ja laitonta eläinkauppaa. Edistetään
27 eläinlääkäripalveluiden kohtuuhintaisuutta edistämällä kilpailua.
- 28 • **Turvataan pölyttäjien elinolosuhteet.** Vahvistetaan luonnon monimuotoisuutta kaupungeissa ja
29 maaseudulla. Kannustetaan maanomistajia esimerkiksi niittyjen, monimuotoisten pientareiden ja
30 kukkivien peltojen kasvattamiseen.
- 31 • **Torjutaan tehokkaasti haitallisia vieraslajeja.** Suojellaan Suomen alkuperäistä lajistoa ja luontotyyppejä.
- 32 • **Edistetään aktiivisesti eläinten hyvinvointia parantavia muutoksia EU-tasolla.** Luovutaan koko EU:n
33 tasolla kukkotipujen murskaamisesta ja asetetaan häkkikasvatuskielto. Vaikutetaan sen puolesta, että
34 EU-tasolla porsaiden saporoiden katkaiseminen lopetetaan ja voimassa olevaa kieltoa noudatetaan,
35 kuten Suomessa.
- 36 • **Sovelletaan samoja kriteerejä EU:n ulkopuolelta tuleviin eläinperäisiin tuotteisiin.**

37

38

1 Hyödynnetään metsiä kestävästi

2 Kokoomus haluaa, että metsäsektorilla on mahdollisuus menestyä Suomessa. Uudistuvaan, kotimaiseen raaka-
3 aineeseen perustuvaa teollisuutta tarvitaan, kun siirrymme kohti vähähiilisempää yhteiskuntaa.

4 Yli 600 000 suomalaista omistaa metsää. Metsiin liittyvän päätöksenteon on säilyttävä kansallisissa käsissä.
5 Metsäpolitiikassa on jatkossakin turvattava maanomistajien oikeudet. Metsänomistajilla on keskeinen rooli myös
6 Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Perinteisen puukaupan rinnalle voi tulevaisuudessa syntyä uusia
7 tulonlähteitä esimerkiksi luonnonarvo- ja hiilivuokramarkkinoilta, mikä edellyttää valtiovallalta selkeää,
8 ennakoitavaa ja toimivaa lainsäädäntökehystä.

9 Suomen ilmastotavoitteiden kannalta keskeinen haaste liittyy maankäyttösektorin muuttuneeseen
10 tilannekuvaan. Ilmaston lämmetessä maaperäpäästöt ovat kasvaneet, ja lisätoimia tarvitaan. Maankäyttösektori
11 on huomioitava päästölaskennassa, mutta poliittisten päätösten tueksi tilannekuvaa on tarkennettava aiempaa
12 luotettavamman tiedon pohjalta. Tilannekuvan täsmentyessä ilmastotoimia on otettava käyttöön siten, että
13 Suomi saavuttaa maankäyttösektorille asetetut tavoitteet ilman kohtuuttomia kokonaistaloudellisia vaikutuksia.

14 Kokoomus edistää ratkaisuja, joilla maankäyttösektori vahvistuu riittäväksi nieluksi heikentämättä
15 metsäteollisuuden toimintaedellytyksiä tai lisäämättä metsänomistajien hallinnollista taakkaa. Suomessa on
16 potentiaalia lisätä metsien määrää entisestään. Metsän lisääminen onkin tärkeää niin puuraaka-aineen
17 saatavuuden kuin hiilensidonnan kannalta. Ilmaston lämmetessä metsiä uhkaavat myös erilaiset sään ääri-ilmiöt,
18 joihin varautumiseen täytyy panostaa.

19 Mitä ehdotamme?

- 20 • **Kehitetään maankäyttösektorin päästö- ja nielulaskentaa koko EU:n tasolla.** Varmistetaan eri
21 jäsenmaiden ilmastopolitiikan vertailukelpoisuus ja nielulaskennan luotettavuus
- 22 • **Ei rajoiteta hakkuita luomalla kiintiöitä lainsäädäntöön.** Hakkuiden keinotekoinen rajoittaminen
23 Suomessa johtaa helposti hakkuiden lisääntymiseen muualla maailmassa. Nopeutetaan metsien kasvua
24 ja kasvatetaan metsien pinta-alaa.
- 25 • **Parannetaan metsien kasvua.** Luodaan erilaisia kannustimia, jotka pidentävät metsien kiertoaikaa ja
26 parantavat kasvua sekä tehostavat hiilensidontaa.
- 27 • **Ratkaistaan kuolinpesien metsänomistukseen liittyvät haasteet.** Kuolinpesien omistamat metsät ovat
28 usein huonommalla hoidolla. Ongelman ratkaiseminen lisäisi myös puuraaka-aineen saatavuutta. Otetaan
29 mallia Ruotsista, jossa kuolinpesät on purettava neljän vuoden kuluessa.
- 30 • **Huolehditaan metsätalouden kannalta olennaisen tieverkon kunnosta.** Metsien kestävä talouskäytön
31 sekä alueiden elinvoiman kannalta meidän on välttämätöntä huolehtia tieverkon kunnosta.
- 32 • **Parannetaan varautumista laajamittaisiin metsätuhoihin.** Kehitetään menetelmiä, joilla metsätuhoja
33 voidaan havaita ja niihin reagoida.
- 34 • **Kannustetaan maanomistajia metsittämiseen.** Tavoitellaan esimerkiksi tuottamattomien peltojen,
35 joutoalueiden ja turvepeltojen metsitystä. Metsittäminen vahvistaa hiilinieluja, ylläpitää hiilivarastoja ja
36 vähentää maaperän kasvihuonekaasupäästöjä.
- 37 • **Otetaan käyttöön maltillinen maankäytön muutosmaksu.** Maksu muodostaisi raivaukselle
38 lisäkustannuksen, joka kannustaisi metsänraivausta vähentäviin vaihtoehtoihin silloin, kun niitä on
39 tarjolla. Ohjausvaikutus olisi merkittävämpi pellonraivauksesta aiheutuvan metsäkadon hillitsemisessä
40 kuin rakentamisesta aiheutuvan metsäkadon hillitsemisessä.

41

42

1 Parannetaan maatalouden kilpailukykyä

2 Kokoomuksen tavoitteena on korkeaan osaamiseen perustuva kilpailukykyinen maatalous. Elinvoimaiset tilat,
3 toimivat markkinat ja uudistuva tukipolitiikka luovat parhaat edellytykset kannattavalle suomalaiselle
4 maatalousyrittäjyydelle ja vain kannattava maatalousyrittäjyys turvaa laadukkaan, lähellä tuotetun ruuan.
5 Suomalaisessa maataloudessa tulee hyödyntää tuottavuuden kehitys, uusi teknologia sekä pohjoisten
6 olosuhteiden tarjoamat vahvuudet.

7 Puhtaalle ja laadukkaalle suomalaiselle ruoalle on kasvavaa kysyntää myös kansainvälisillä markkinoilla. Siksi
8 elintarvikevientiin panostaminen on keskeistä koko alan kannattavuudelle. Kokoomus haluaa tehdä
9 määrätietoista työtä suomalaisen elintarvikeviennin kasvattamiseksi.

10 Kilpailukykyisen maatalouden perusta ovat vahvat, elinvoimaiset tilat ja osaavat yrittäjät. Sukupolvenvaihdoksia
11 ja tilusjärjestelyjä on edistettävä määrätietoisesti, jotta tilat voivat kehittyä elinkelpoisina yrityksinä. Sekä
12 kansallisten että EU-tukien tulee kohdistua ensisijaisesti aktiiviseen viljelyyn ja tuotantoa kehittäviin
13 investointeihin. Maatalouspolitiikan on kannustettava erityisesti uusia ja kasvuhakuisia yrittäjiä sekä niitä tiloja,
14 jotka sitoutuvat pitkäjänteisesti toiminnan kehittämiseen, tuottavuuden parantamiseen ja markkinalähtöiseen
15 toimintaan.

16 Suomella on erinomaiset edellytykset nousta kestävä ja korkean lisäarvon maatalouden edelläkävijäksi. Puhtaat
17 vesivarat, valoisat kesät ja nurmeen perustuva kotieläintuotanto ovat vahvuuksia, joiden varaan voidaan rakentaa
18 sekä kilpailukykyä että vastuullisuutta. Luomuviljely, korkea laatu ja jäljitettävät tuotantoketjut tarjoavat Suomelle
19 mahdollisuuden profiloitua kansainvälisesti arvostettuna maatalousmaana.

20 Mitä ehdotamme?

- 21 • **Sidotaan maataloustuet aktiiviseen viljelyyn ja myyntiin.** Kohdistetaan maataloustuet ensisijaisesti
22 aktiivisiin pellon kasvukuntoa parantaviin toimenpiteisiin. Suomen tulee maksimoida EU:n
23 maataloustukien saanto luonnonhaittaperusteella.
- 24 • **Edistetään kestävien tilarakenteiden syntymistä.** Myönnetään investointitukia tilarakenteen
25 kehittämiseen maatalouden kannattavuuden parantamiseksi. Investointituen myöntämisessä on
26 huomioitava alan kasvavat osaamisvaatimukset nykyistä paremmin. Tukipäätösten on perustuttava
27 huolelliseen arviointiin maatilayrityksen liiketoimintaedellytyksistä.
- 28 • **Karsitaan epäterveellisten sekä ympäristöä ja ilmastoa kuormittavien tuotteiden tukemista.**
29 Uudistetaan maataloustukia sekä kansallisesti että EU-tasolla. Asetetaan kasviproteiinien viljely reilulle
30 pelikentälle suhteessa eläinperäisen ruoan tuotantoon.
- 31 • **Vahvistetaan alkutuottajien neuvotteluasemaa elintarvikeketjussa.** Vahvistetaan määrävän markkina-
32 aseman väärinkäytön valvontaa.
- 33 • **Toteutetaan lomituspalvelujen kokonaisuudistus.** Kohdennetaan lomituspalvelut paremmin niitä aidosti
34 tarvitseville tiloille, joilla ei ole palkattua työvoimaa. Siirretään lomituksen järjestäminen
35 valtakunnalliselle viranomaiselle ja kilpailutetaan lomituspalveluiden tuotanto. Vahvistetaan
36 lomituspalvelumaksujen kustannusvastaavuutta. Siirretään lomitusta koskeva lainsäädäntö sosiaali- ja
37 terveysministeriöstä maa- ja metsätalousministeriöön.
- 38 • **Vahvistetaan maatalousyrittäjien osaamista.** Lisätään liiketoiminta- ja yrittäjyyskoulutuksen painoarvoa
39 sekä maatalousalan ammatillisissa tutkinnoissa että korkeakoulututkinnoissa. Nykyaikainen maanviljely
40 edellyttää vahvaa liiketoimintaosaamista, markkinoiden ymmärrystä ja pääomien hallintaa.
- 41 • **Ehkäistään satovahinkoja.** Poistetaan valkospkihanhien tarpeettomat metsästysrajoitukset.
- 42 • **Karsitaan maatalouden byrokratiaa.** Vähennetään viljelijöiden työaika viedä tarpeetonta sääntelyä.
- 43 • **Vahvistetaan ruoantuotannon huoltovarmuutta.** Huolehditaan myös ruoantuotannon ja elintarvikeketjun
44 logistisesta huoltovarmuudesta.
- 45 • **Vaalitaan suomalaista metsästyks- ja kalastuskulttuuria.** Varmistetaan metsästyksen ja kalastuksen
46 edellytykset. Edistetään kotimaisen kalan tuotantoa ja kulutusta.

47

1 **7. Asuminen, liikenne ja viestintä**

2 Suomi menestyy, kun arki toimii. Asuminen, liikkuminen ja toimivat digitaaliset yhteydet ovat perusrakenteita,
3 joihin nojaavat ihmisten sujuva arki, yritysten kasvu, julkisten palveluiden toimivuus ja yhteiskunnan turvallisuus.
4 Kokoomuksen tavoitteena on Suomi, jossa jokaisella on mahdollisuus rakentaa omaa elämäänsä toimivassa,
5 turvallisessa ja avoimessa yhteiskunnassa asuinpaikasta riippumatta.

6 Kaupungit ja kaupunkiseudut ovat yhä useammin työn, palveluiden ja investointien solmukohtia. Siksi asumisen ja
7 liikkumisen pullonkaulojen ratkaiseminen korostuu juuri kaupungeissa: riittävä ja monipuolinen asuntotuotanto,
8 elävät keskusta-alueet, sujuvat matkaketjut ja arjen palveluiden saavutettavuus. Samalla maakunnissa toimivat
9 yhteydet, logistiikka ja digitaalinen saavutettavuus ovat tärkeitä elinvoiman ja huoltovarmuuden kannalta.

10 Toimivat asuntomarkkinat ja sujuvat kaavoitusprosessit ovat kasvun käytännön edellytys. Tarvitaan ripeämpiä ja
11 selkeämpiä prosesseja, normien järkevöittämistä ja kustannustietoista sääntelyä, jotta rakentaminen vastaa
12 kysyntään ja asumisen hinta on kohtuullinen. Laatu ja viihtyisyys eivät synny ylisääntelystä, vaan siitä, että
13 keskitytään olennaiseen: hyvään kaupunkisuunnitteluun, toimiviin asuinalueisiin, lähiluontoon ja turvalliseen
14 arkiympäristöön. Kaupunkikeskustojen elinvoimaa vahvistetaan sekoittuneella kaupunkirakenteella,
15 täydennysrakentamisella ja palvelutalouden edellytyksillä. Parhaat ratkaisut tehdään paikallisesti, alueiden omat
16 vahvuudet tunnistaen.

17 Suomen pitkät etäisyydet ja vientivetoinen talous edellyttävät toimivaa ja kustannustehokasta
18 liikennejärjestelmää. Perusväylänpito, vaikuttavimmat investoinnit ja sujuvat yhteydet satamiin, rautateille, teille
19 ja lentoliikenteeseen ovat logistisen kilpailukyvyyn ja huoltovarmuuden ydintä. Arjen liikkumisessa tarvitaan
20 kaikkia liikennemuotoja: kaupunkiseuduilla korostuvat joukkoliikenne, matkaketjut ja palvelutaso, kun taas
21 harvemmin asutuilla alueilla keskeistä on liikennepalvelujen saatavuus, joustavuus ja kustannustehokkuus.
22 Rahoituksen ja sääntelyn on tuettava molempia. Kokoomus haluaa pitää koko Suomen turvallisena ja hyvänä
23 paikkana elää, asua ja työskennellä.

24 Myös digitaaliset viestintäverkot, moniarvoinen media ja kyberturvallisuus ovat arjen ja turvallisuuden
25 perusrakenteita. Nopeat ja toimintavarmat yhteydet mahdollistavat työnteon, yritystoiminnan ja palvelut sekä
26 kaupungeissa että maakunnissa. Samalla on turvattava sananvapaus, reilu kilpailu digitaalisilla markkinoilla ja
27 kotimaisen journalistisen median toimintaedellytykset. Kyberturvallisuus ja häiriönsietokyky on huomioitava
28 osana kokonaisturvallisuutta, jotta yhteiskunnan kriittiset järjestelmät ja luotettava tiedonvälitys kestävät myös
29 poikkeusoloissa. On tiedostettava vihamielisten, yleensä valtiollisten toimijoiden vaikuttamisyrietykset muiden
30 valtioiden kansalaisiin digitaalisilla viestintävälineillä.

31

32

33

1 Rakennetaan viihtyisiä asuinalueita ja eläviä kaupunkikeskustoja

2 Kokoomus edistää ihmisten mahdollisuuksia löytää toiveitaan vastaava asumisen muoto riippumatta siitä,
3 haluaako asua suuressa kaupungissa, maaseudulla tai jossain siltä väliltä. Asuntokaavoituksen tavoitteena on
4 viihtyisät asuinalueet, jotka vastaavat ihmisten asuntotarpeisiin ja kysyntään markkinoilla.

5 Kehitämme vehreitä, turvallisia ja arkiliikuntaan kannustavia kerrostalo- ja pientaloalueita. Hyvältä asuinalueelta
6 löytyy niin koulu, päiväkotiki kuin yksityiset lähipalvelut, kuten lähikauppa. Suunnittelemme omaleimaisia
7 asuinalueita, joilla voidaan vastata erilaisiin asumisen tarpeisiin.

8 Tutkitusti suuri osa suomalaisista haaveilee pientaloasumisesta. Olemme se puolue, joka määrätietoisimmin
9 edistää ihmisten pientaloasumisen unelmien toteutumista niin eduskunnassa kuin jokaisessa kunnassa
10 esimerkiksi riittävällä ja monipuolisella pientalokaavoituksella.

11 Viihtyisän elinympäristön takana on hyvä ja laadukas arkkitehtuuri. Tunnistamme hyvän arkkitehtuurin ja
12 kaupunkisuunnittelun voiman ja vaadimme rakennushankkeilta kustannustehokkuuden lisäksi myös laatua.

13 Kaupunkien keskustat ovat toimivan arjen ydintä sekä kaupunkien näyteikkuna ulospäin. Jokaisen
14 kaupunkikeskuksen kohtalo ratkaistaan paikallisesti. Hyvää elinympäristöä keskustoihin syntyy, kun kaupalliset
15 palvelut, asuminen ja työpaikat kohtaavat toisensa. Keskustojen elinvoima edellyttää sekoittuneen
16 kaupunkirakenteen luomista, jossa kaupungin kerroksellisuus ja täydennysrakentaminen kohtaavat ja myös
17 pienille palvelutalouden yrityksille on sijaa.

18 Toteutamme kaupunkien kasvua viihtyisyyteen panostaen. Lähiluontoa ja kaupunkivihreää pitää olla jokaisella
19 asuinalueella. Kaupunkikehitystä ja luonnonsuojelua on mahdollista toteuttaa samanaikaisesti.

20 Mitä ehdotamme?

- 21 • **Pysäytetään kaupunkikeskustojen näivettyminen.** Keskitytään sekoittuneen kaupunkirakenteen
22 kaavoittamiseen kaupunkien keskustoihin. Lisätään keskustojen asukastiheyttä kerroksellisella
23 täydennysrakentamisella. Panostetaan erityisesti keskustojen käveltävyyteen, kaupallisten palveluiden
24 toimivuuteen ja palvelualan pienyritysten toimintaedellytyksiin.
- 25 • **Vaaditaan rakennushankkeilta riittävää laatutasoa.** Laadun vaatiminen ja norminpurku ovat hyvin
26 yhdistettävissä, kun keskitymme kaavoituksessa olennaiseen: kerrostalon rappukäytävän valoisuuden
27 yksityiskohtaisen sääntelyn sijaan katse kannattaa kääntää siihen, miltä rakennus näyttää ulospäin.
- 28 • **Vauhditetaan monipuolista pientalorakentamista myös suurimmissa kaupungeissa.** Etenkin
29 lapsiperheitä kiinnostavien omakotitalojen lisäksi huomioidaan myös muut pientaloasumisen muodot.
30 Vauhditetaan rivitalojen ja tiivistä ja matalaa kaupunkirakentamista edistävien kaupunkipientalojen
31 rakentamista ja huolehditaan, että tarjontaa on myös yksin asuvia ja pariskuntia kiinnostavista
32 pienemmistä pientaloasunnoista.
- 33 • **Puututaan tiukasti kaupunginosien segregatiokehitykseen.** Kaikkien kaupunginosien pitää olla
34 turvallisia asuinalueita, joihin eri elämänvaiheissa olevat ihmiset voivat huoletta muuttaa. Estetään
35 tuetun vuokra-asumisen keskittymien muodostumisen. Huolehditaan, että päiväkodit, koulut ja muut
36 kaupungin palvelut ovat yhtä hyviä eri kaupunginosissa. Torjutaan segregatiota monialaisilla
37 kaupunkiuudistusohjelmilla.
- 38 • **Kehitetään kaupunginosista omaleimaisia ja myönteisesti toisistaan erottuvia.** Haetaan
39 kaupunkisuunnitteluun aktiivisesti uusia tuulia kansainvälisistä esimerkeistä.

40

41

42

1 Sujuvoitetaan kaavoitusta ja rakentamista

2 Kokoomuksen tavoitteena on ja ennakoitava kaavoitus ja luvitus. Näitä asioita edistetään niin lainsäädännössä
3 kuin kunnissa kautta maan. Kokoomuslaisessa kunnassa yhteistyö kunnan ja rakentajien välillä on sujuvaa ja
4 ratkaisukeskeistä. Toteuttamiskelpoisimmat kaavat syntyvät vuorovaikutuksessa maanomistajan, rakentajan ja
5 asukkaiden kanssa. Rakennusvalvontojen tulee toimia ripeästi ja tasapuolisesti.

6 Täydennysrakentamiseen, käyttötarkoituksen muutoksiin ja kaupunkirakenteen tiivistämiseen suhtaudutaan
7 lähtökohtaisesti myönteisesti. Pienet muutokset onnistuvat pienellä byrokratialla.

8 Tunnistamme, että samaan aikaan kun lainsäädäntö on kehittynyt kokoomuksen johdolla merkittävästi
9 joustavammaksi, moni kunta kulkee vastakkaiseen suuntaan. Rakennusvalvontojen yhteinen TOP10-ryhmä ja
10 kaupunkikuvatoimikunnat tuovat lisäsääntelyä ohi poliittisen päätöksenteon.

11 Mitä ehdotamme?

- 12 • **Nopeutetaan kaavoitus- ja lupaprosesseja ja lisätään niiden ennakoitavuutta.** Karsitaan turhat ja
13 aiheettomat valitukset, joita tehdään vain kiusaamis- tai viivyttämistarkoituksessa. Luodaan pienille alle
14 1000 m² asemakaavamuutoksille uusi kevytkaava helpottamaan esimerkiksi pientalojen kaavoitusta.
- 15 • **Vähennetään rakentamisen ylisääntelyä lainsäädännössä sekä kunnissa.** Karsitaan kaavojen,
16 tontinluovutusehtojen sekä maankäyttösopimusten turhaa yksityiskohtaisuutta. Keskitytään viihtyisän,
17 toimivan ja turvallisen rakennetun ympäristön kannalta oleellisimpiin asioihin.
- 18 • **Arvioidaan sääntelyn kustannukset niin lainsäädännössä kuin kaavoituksessa ja keskitymme**
19 **kustannustehokkaisiin toimiin.** Jatketaan rakentamisen norminpurkua. Ylisääntelyn kustannukset
20 asuntorakentamisessa maksaa lopulta asukas.
- 21 • **Edistetään vähäpäästöistä rakentamista ja rakentamisen kiertotaloutta teknologianeutraalisti.**
22 Jatketaan rakentamisen hiilijalanjäljen raja-arvojen asteittaista kiristymistä. Toteutamme ekologista
23 kompensaatiota rakentamisen aiheuttaessa luontohaittoja.
- 24 • **Vauhditetaan investointeja kaavoituksella.** Varmistetaan riittävä yritystonttien tarjonta. Sujuvoitetaan
25 edelleen kaava- ja lupaprosesseja. Edistetään puhtaan energian ja puhtaan teollisuuden investointeja
26 sujuvalla kaavoituksella.

27

28

29

30

1 **Mahdollistetaan jokaiselle oma koti**

2 Toimivat asuntomarkkinat ovat edellytys kansalaisten asumisen toiveisiin ja tarpeisiin vastaamiselle, työvoiman
3 liikkuvuudelle ja talouskasvulle. Paras tapa edistää monipuolista asuntotarjontaa ja edullisempaa vuokra- ja
4 omistusasumista on riittävä kaavoitus ja rakentaminen sekä toimivien asuntomarkkinoiden edistäminen.

5 Kokoomuslaisessa asuntopolitiikassa markkinaehtoinen asuntotuotanto on pääsääntö. Valtion tukemaa
6 asuntotuotantoa voidaan käyttää vaikean suhdanteen tasaajana sekä pienituloisten ja erityisryhmien
7 asumistarpeisiin vastaamisessa. Tunnistamme, että elämän eri vaiheissa tarvetta on erityyppiselle asumiselle.
8 Edistämme eri kokoisten ja hintaisten asuntojen rakentamista.

9 Kiinnitämme huomiota erityisesti ensiasunnon ostajiin, jotta nuoret pääsisivät halutessaan omistusasumiseen
10 kiinni aikaisemmin. Tunnistamme asuntosijoittamisen hyvänä tapana kerryttää omaa varallisuutta ja samalla
11 vahvistaa vuokra-asuntojen tarjontaa. Asuntomarkkinat ovat yhä eriytyneempiä maan eri osissa. Talouskasvua ja
12 investointeja edistävä kokoomuslainen politiikka on paras tae asuntojen arvojen säilymiselle myös
13 kasvukaupunkien ulkopuolella.

14 **Mitä ehdotamme?**

- 15 • **Parannetaan omistusasumisen mahdollisuuksia ihmisten asumisen unelmien toteutumiseksi.** Niin
16 edistetään kansankapitalismia ja taloudellista vakautta.
- 17 • **Kohdennetaan yhteiskunnan tukema asuntorakentaminen lähinnä erityisryhmille.** Huolehditaan, ettei
18 tuettu asuntorakentaminen ei syrjäytä markkinaehtoista rakentamista. Tuetaan pienituloisten asumista
19 ensisijaisesti asumistuella, joka on yhteiskunnan tukemaa asuntorakentamista oikeudenmukaisempi ja
20 läpinäkyvämpi tukea asumista.
- 21 • **Vähennetään tuettuun asuntotuotantoon liittyviä yhteiskunnan riskejä ja kustannuksia.** Lisäämme
22 läpinäkyvyyttä asumisen tukipolitiikassa. Tuettuun asuntorakentamiseen kohdennettu tontti tuottaa
23 kunnalle lähtökohtaisesti tulonmenetyksiä vapaarahoitteiseen asuntorakentamiseen verrattuna.
- 24 • **Tiukennetaan valtion tukemien asuntojen asukasvalinnan sääntelyä.** Varmistetaan, että yhteiskunnan
25 tuki kohdentuu aina sitä eniten tarvitseville. Uudistamme valtion tukeman asuntorakentamisen
26 lainsäädäntöä muun muassa valtion riskien vähentämiseksi.
- 27 • **Jatketaan maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimuksia.** Keskitytään sopimuksissa
28 liikennehankkeisiin, jotka tehokkaasti edistävät riittävää asuntotuotantoa. Luovutetaan osana
29 sopimuksia valtion maaomaisuutta kaupungeille kaupunkikehityksen ja erityisesti asuntotuotannon
30 tarpeisiin. Asetetaan MAL-sopimuksissa asuntotuotannon tavoitteita, mutta ei velvoiteta kaupungeja
31 valtion tukemaan vuokra-asuntojen rakentamiseen.
- 32 • **Muodostetaan Suomeen rakennetun ympäristön ministeriö.** Keskitetään ministeriöön maankäyttöä,
33 rakentamista, asumista, liikennettä sekä muuta rakennettua ympäristöä koskevat asiat.
- 34 • **Poistetaan pitkäaikaisasunnottomuus Suomesta.** Tehdään määrätietoista työtä asunnottomuuden
35 poistamiseksi kuntien, hyvinvointialueiden ja valtion yhteistyönä. Suunnataan asumisen tukemisen
36 voimavaroja varmistamaan, että jokaisella on oma koti ja tarvittaessa asumista tukevia palveluita.
- 37 • **Tiukennetaan lainsäädäntöä asumishäiriöihin puuttumiseksi.** Koti on ihmisen elämän tärkein paikka,
38 jossa on oikeus elää rauhassa ja turvallisesti.
- 39 • **Edistetään monipuolisia ratkaisuja senioreiden esteettömään asumiseen.** Käänteisen asuntolainan
40 houkuttelevuutta parantamalla on mahdollista jatkaa asumista omassa kodissa, mutta vapauttaa
41 kertynyttä varallisuutta käyttöön.

42

1 Kehitetään liikenneyhteyksiä koko Suomessa

2 Toimiva ja kustannustehokas liikennejärjestelmä on edellytys suomalaisten sujuvalle arjelle, yritysten
3 kilpailukyvyille ja työvoiman liikkuvuudelle. Haluamme sujuvoittaa liikkumista riippumatta kulkumuodosta.
4 Tunnistamme Suomen alueelliset erot ja luotamme ihmisten vapautteen valita itselleen tarkoituksenmukaisin tapa
5 liikkua. Haluamme, etteivät liikkumisen kustannukset estä työssäkäyntiä kaupungeissa tai maaseudulla.

6 Suomen pitkät etäisyydet ja vientivetoinen talous korostavat logistisen kilpailukyvyn merkitystä.
7 Liikenneyhteyksiä on kehitettävä koko Suomen kasvun ja kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Järkevästi kohdennetuilla
8 liikenneinvestoinneilla tavoittelemme kasvua, investointeja ja työllisyyttä.

9 Kokoomus haluaa huolehtia sekä tulevaisuuden väyläverkon kehittämisestä että olemassa olevan väyläverkon
10 korjausvelan kasvun pysäyttämisestä. Hyväkuntoinen tie- ja rataverkko on suomalaisten arjen, yritysten
11 kuljetusten ja alueellisen elinvoiman perusedellytys.

12 Liikkuminen on lähtökohtaisesti hyödyllistä. Ihmiset liikkuvat, koska ihmisillä on erilaisia tarpeita liikkua: töihin,
13 kouluun tai vapaa-ajalla. Liikkuminen ei siis ole ongelma, vaan liikenteen päästöt ovat ongelma. Haluamme
14 vähentää päästöjä, emme liikennettä. Siksi puhtailla energiamuodoilla toimiva liikenne on jatkossa edullisempaa.
15 Siksi tarvitsemme enemmän ja edullisempaa puhdasta energiaa.

16 Mitä ehdotamme?

- 17 • **Laitetaan liikenneinvestoinnit tärkeysjärjestykseen.** Edistetään ensisijaisesti sellaisia
18 liikenneinvestointeja, jotka tukevat sekä ihmisten että yritysten tavaroiden ja palveluiden liikkumista.
19 Kohdistetaan väyläverkon investoinnit erityisesti liikenteen pääväylille sekä teollisten investointien
20 mahdollistamiseen.
- 21 • **Parannetaan joukkoliikenteen kilpailukykyä.** Nostetaan raideliikenteen nopeus, tehokkuus ja
22 houkuttelevuus sellaiselle tasolle, jolla se näyttäytyy parhaana liikkumismuotona suurten kaupunkien
23 välillä. Parannetaan pääradan välityskykyä koko sen pituudella ja toteuttamalla Lentorata, joka parantaa
24 koko raideverkon välityskykyä. Edistetään junien tietoliikenneyhteyksiä. Kehitetään yöjunaliikennettä
25 koko Suomessa.
- 26 • **Lisätään raideliikenteen tosiasiallista kilpailua.** Yhtiöitetään VR:n koko kalusto erilliseen kalustoyhtiöön,
27 joka vuokraa kalustoa markkinaehtoisesti kaikille yhtiöille, jotka haluavat liikennöidä Suomen raiteilla.
28 Säilytetään Open Access markkinamalli.
- 29 • **Nostetaan maltillisesti maanteiden nopeusrajoituksia siellä, missä teiden kunto sen mahdollistaa.**
- 30 • **Kasvatetaan joukkoliikenteen, pyöräilyn ja kävelyn määrää kaupunkien sisäisessä liikenteessä.**
31 Kannustetaan kaupunkiseutuja tiivistämään yhdyskuntarakennetta ja ohjataan täydennysrakentamista
32 joukkoliikenteen pääreittien varteen. Lyhennetään yksityisautolla kuljettavia osuuksia työmatkoista
33 varaamalla riittävästi tilaa liityntäpysäköinnille raideyhteyksien varrella.
- 34 • **Mahdollistetaan toimiva arki myös ilman omaa autoa.** Edistetään yhteiskäyttöautojen, itseohjautuvien
35 autojen ja kaupunkipyörien käyttöönottoa. Rakennetaan käveltäviä kaupunkikeskustoja ja asuinalueita,
36 joissa kävely ja pyöräily ovat helpoin kulkumuoto päiväkot-, koulu- ja arkiasiointimatkoilla. Lisätään
37 pyöräilyn ja kävelyn houkuttelevuutta panostamalla laatureitteihin, baanoihin ja pyöräpysäköintiin.
- 38 • **Uudistetaan taksialaa kuluttajien ehdoilla.** Huolehditaan, ettei tarpeeton sääntely nosta taksiliikenteen
39 hintatasoa. Lisätään taksien turvallisuutta kustannustehokkain keinoin. Luovutaan taksimittareista
40 sovellustakseista. Säännellään tiukemmin kadulta ja taksitolpilta otettavia kyytejä kuin ennakkoon
41 esimerkiksi sovelluksen kautta tilattuja kyytejä Hollannin mallin tapaan.
- 42 • **Mahdollistetaan liikenteen tulevaisuus.** Mahdollistetaan autonominen liikenne ja robottitaksitoiminta
43 Suomessa. Luodaan Suomesta drooniliikenteen edelläkävijä joustavalla ja turvallisella sääntelyllä.

44

45

1 **Vahvistetaan Suomen kansainvälistä saavutettavuutta**

2 Suomi on maantieteellisesti eristyksissä muusta Euroopasta. Siksi Suomen on erityisen voimakkaasti
3 vahvistettava kansainvälisiä liikenneyhteyksiä muualle Eurooppaan ja maailmalle. Ne tukevat Suomen vientiä,
4 matkailua, investointeja ja työpaikkoja. Ne ovat myös keskeinen osa huoltovarmuutta ja turvallisuutta
5 maailmassa, jossa toimitusketjut ja geopoliittinen tilanne voivat muuttua nopeasti.

6 Suomen on oltava saavutettava maa-, meri- ja ilmaitse. Suomesta on tulevaisuudessa päästävä raiteita pitkin
7 Baltiaan, muihin Pohjoismaihin ja Keski-Eurooppaan. Kilpailukykyinen lentoliikenne varmistaa nopeat yhteydet
8 kansainvälisille markkinoille ja tekee Suomesta houkuttelevan kohteen matkailijoille, osaajille ja yrityksille.

9 Yhteydet eivät saa muodostua kasvun esteeksi. Suomen matkailupotentiaali on pystyttävä hyödyntämään
10 täysimääräisesti. Kansainvälisesti saavutettava Suomi on turvallisempi, vauraampi ja vahvempi. Suomen on
11 onnistuttava selvittämään, suunnittelemaan ja toteuttamaan rajat ylittäviä liikenneyhteyksiä, jotka mahdollistavat
12 rahoituksen myös Euroopan unionista.

13 Suomi on sidottava vahvasti osaksi eurooppalaista liikenneverkkoa. Kyse on Suomen logistisesta
14 saavutettavuudesta ja kilpailukyvyistä sekä turvallisuudesta ja huoltovarmuudesta.

15 **Mitä ehdotamme?**

- 16 • **Vahvistetaan Suomen liikenneyhteyksiä muualle Eurooppaan.** Edistetään rajat ylittäviä raidehankkeita
17 Suomesta etelään ja länteen. Hyödynnetään hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa EU-rahoitus.
- 18 • **Maksimoidaan EU-rahoitus Suomen liikenneinvestointeihin.** Nostetaan TEN-T-verkon
19 kehittämishankkeiden suunnitteluastetta, jotta Suomella on valmiita päätöskypsiä hankkeita, joille hakea
20 EU-rahoitusta. Haetaan EU-rahoitusta myös sotilaallisen liikkuvuuden hankkeisiin.
- 21 • **Kehitetään Helsinki-Vantaan lentokentän kansainvälistä kilpailukykyä.** Eriytetään Finavian
22 lentokenttäverkosta muut kuin markkinaehtoisesti kannattavat lentokentät omaksi erilliseksi yhtiökseen.
23 Näin turvataan Finavian investointikyky ja kohtuulliset lentokenttämaksut markkinaehtoisille
24 lentokentille.
- 25 • **Turvataan lentoyhteydet koko Suomeen.** Kehitetään maakuntakenttiä ottaen huomioon
26 matkustajaliikenteen, logistiikan, lentokoulutuksen ja puolustusvoimien tarpeet. Turvataan
27 maakuntalennot.
- 28 • **Ylläpidetään Finavian ulkopuolisia lentokenttiä tarvittaessa valtion ja kuntien tuella.** Pienemmät
29 lentokentät hyötyvät kustannustehokkaammasta ja joustavammasta operointimallista, jossa omistajalla
30 on korkeampi prioriteetti markkinoida kyseisen lentokentän palveluita.
- 31 • **Edistetään kansainvälisten suorien lentoyhteyksien toteutumista.** Vahvistetaan Visit Finlandin,
32 alueellisten matkailuorganisaatioiden ja Finavian välistä yhteistyötä ja yhteistä markkinointia.
- 33 • **Hyödynnetään Pohjois-Suomen matkailun koko potentiaali.** Investoidaan Pohjois-Suomen lentokenttiin
34 matkailun kysynnän kasvuun vastaamiseksi. Varmistetaan, ettei Pohjois-Suomen matkailupotentiaali jää
35 hyödyntämättä puutteellisten liikenneyhteyksien tai lentoasemien puutteellisen kapasiteetin takia.
- 36 • **Tehdään Suomeen ja Suomessa matkustamisesta mahdollisimman helppoa.** Vahvistetaan yhtenäisten
37 matkaketjujen digitaalista löydettävyyttä ja ostettavuutta.

38

39

1 Turvataan toimivat viestintäyhteydet ja median toimintaedellytykset

2 Luotettavat viestintäverkot, moniarvoinen ja elinvoimainen media sekä vahva kyberturvallisuus ovat modernin
3 demokratian, talouskasvun ja kokonaisturvallisuuden perusta. Ne turvaavat sananvapauden, tiedonsaannin,
4 kriisinkestävyden ja huoltovarmuuden sekä mahdollistavat avoimen ja toimivan yhteiskunnan kaikissa
5 olosuhteissa. Digitaalinen infrastruktuuri on nyky-yhteiskunnassa yhtä kriittistä kuin fyysinen infrastruktuuri, ja
6 sen toimintavarmuus on keskeinen osa kansallista turvallisuutta.

7 Digitalisaatio, datatalous ja teknologinen kehitys luovat merkittäviä mahdollisuuksia uudelle kasvulle, paremmille
8 julkisille palveluille ja tuottavuuden parantamiselle. Samalla ne lisäävät riippuvuutta toimivista
9 tietoliikennedyhteyksistä, turvallisista järjestelmistä ja luotettavasta tiedonvälityksestä. Kilpailu huomiosta,
10 mainostuloista ja yleisöistä käydään yhä useammin globaalien alustajättien ehdoilla, mikä asettaa erityisiä
11 haasteita kotimaiselle journalistiselle medialle ja kansalliselle sääntelylle.

12 Suomen on oltava houkutteleva investointiympäristö datatalouden, digitaalisten palveluiden, media-alan ja uuden
13 teknologian kehittämiseksi. Tämä edellyttää koko maan kattavia, nopeita ja toimintavarmoja viestintäverkkoja,
14 ennakoitavaa ja kasvua tukevaa sääntelyä sekä reilua kilpailua mediakentällä ja digitaalisessa mainonnassa.
15 Sääntelyn on tunnistettava kansainvälisten alustajättien vahva markkina-asema ja varmistettava, ettei kotimaisia
16 toimijoita aseteta epäedulliseen asemaan.

17 Samalla on huolehdittava yhteiskunnan kriittisten tietovarantojen ja viestintäjärjestelmien turvallisuudesta.
18 Kyberturvallisuuden, tekijänoikeuksien ja luotettavan tiedon puolustaminen ovat keskeisiä edellytyksiä sille, että
19 digitalisaatio vahvistaa demokratiaa ja taloutta sen sijaan, että se rapauttaisi niitä. Suomi vaikuttaa aktiivisesti
20 myös EU-tasolla, jotta sääntely tukee sananvapautta, vastuullista mediaa ja toimivia digitaalisia markkinoita.

21 Mitä ehdotamme?

- 22 • **Puolustetaan perinteisen median asemaa.** Varmistetaan kotimaisen kaupallisen journalistisen median
23 elinkelpoisuus. Annetaan liikenne- ja viestintäministeriölle koordinoiva vastuu journalistisen median
24 toimintaedellytysten edistämiseksi, jotta uuden sääntelyn vaikutukset mediaan arvioidaan
25 systemaattisesti ja ennakolta.
- 26 • **Turvataan Yleisradion ydintoiminta.** Tunnistetaan Ylen julkisen tiedonvälityksen rooli keskeisenä osana
27 kansanvallan, sananvapauden, kulttuurin, monikielisen palveluntuotannon ja poikkeusolojen
28 tiedottamista. Arvioidaan jatkuvasti Ylen toimintaa kilpailussa mediakentässä. Huolehditaan, ettei Yle
29 toiminnallaan syrjäytä kaupallisten medioiden markkinaehtoista sisältöä.
- 30 • **Suojataan suomalaista yhteiskuntaa informaatiovaikuttamiselta.** Vahvistetaan perinteisen median
31 roolia luotettavan tiedon välittäjänä. Lisätään EU-lainsäädännöllä sosiaalisen median yhtiöiden vastuuta
32 informaatiovaikuttamisen torjunnassa.
- 33 • **Edistetään mediakentällä ja digitaalisessa mainonnassa reilua kilpailua.** Tunnistetaan kansainvälisten
34 alustajättien vahva markkina-asema eikä aseteta sääntelyllä kotimaisia toimijoita epäedulliseen
35 asemaan. Ei aseteta mainonnan sääntelyyn enää uusia rajoituksia, vaan korjataan olemassa olevaa
36 sääntelyä siltä osin kuin se suosii kansainvälisiä alustajättejä.
- 37 • **Vahvistetaan suomalaisten medialukutaitoa.** Lisätään kykyä kriittiseen ajatteluun kaikilla
38 koulutusasteilla. Huomioidaan medialukutaidon kehittämisessä myös tekoälyn tuomat muutokset.
- 39 • **Turvataan nopeat ja toimintavarmat viestintäverkot koko maassa.** Sujuvoitetaan viestintäverkkojen
40 rakentamisen lupaprosesseja. Kevennetään lupakäytäntöjä, digitalisoidaan prosesseja ja kehitetään
41 palvelua yhden luukun periaatteella.

42

43

1 **8. Teknologia, tieto ja tekoäly**

2 Tekoäly, digitalisaatio ja data muokkaavat työtä ja palveluja nopeammin kuin koskaan, ja samalla globaali
3 teknologiakilpailu kiristyy. Suomen ei pidä jäädä sivustakatsojaksi, vaan tavoitella paikkaa teknologisen
4 kehityksen kärjessä.

5 Tekoäly ja uudet teknologiat ovat Suomelle ennen kaikkea mahdollisuus. Ne mahdollistavat paremmat julkiset
6 palvelut sekä valtavan tuottavuusloikan, joka vapauttaa yritysten resursseja investointeihin. Suomen tulee Viron
7 tavoin tavoitella tuottavuuden kaksinkertaistamista tekoälyn avulla.

8 Murros onnistuu vain, jos ihmiset pysyvät mukana. Tekoälyn vastuullisesta hyödyntämisestä on tultava uusi
9 kansalaistaito. Vahvat perustaidot, yleissivistys ja korkea koulutustaso ovat jatkossakin paras turva työelämän
10 muutoksissa. Jokaisella on oltava mahdollisuus päivittää osaamistaan työuran eri vaiheissa. Kokoomus haluaa
11 tehdä Suomesta maan, jossa uuden oppiminen on mahdollista läpi elämän.

12 Suomella on Euroopan vahvimmat lähtökohdat nousta tekoälymurroksen voittajaksi: korkea osaamistaso,
13 luotettava yhteiskunta, ainutlaatuiset tietovarannot, puhdas ja edullinen energia sekä vakaa toimintaympäristö.
14 Näiden vahvuuksien varaan voidaan rakentaa uusia työpaikkoja ja työtehtäviä, parempia palveluja ja nopeaa
15 talouskasvua.

16 Digitaalisen Suomen on oltava turvallinen ja luotettava. Kun yhä useammat yhteiskunnan toiminnot ovat verkossa,
17 myös häiriöt näkyvät nopeasti ihmisten arjessa, yritysten toiminnassa ja viranomaisten kyvyssä turvata maa. Siksi
18 kyberturvallisuus, kriittisten verkkojen suojaaminen ja keskeisten teknologioiden hallinta ovat osa Suomen
19 kokonaisturvallisuutta.

20

1 Ihmislähtöiset ja modernit julkiset palvelut

2 Teknologinen kehitys ja tekoäly tarjoavat valtavia mahdollisuuksia julkisten palveluiden ja julkisen sektorin
3 rakenteiden uudistamiseen. Kokoomukselle uudistamisen päämäärä on inhimillisemmät ja tehokkaat palvelut.
4 Haluamme, että Suomen julkiset palvelut ovat maailman eturintamassa hyödyntämässä kehittyntä teknologiaa
5 ja tekoälyä. Pyrimme etsimään ratkaisuja, joissa julkisen sektorin toimintaa voidaan tehostaa tekoälyn avulla niin,
6 että kustannukset laskevat ja samanaikaisesti palvelutaso jopa nousee. Tavoitteemme on julkinen sektori, joka
7 toimii älykkäästi, ennakoivasti ja on ihmistä varten koko elämän ajan.

8 Monesti hallintoa kuvaillaan byrokraattiseksi ja lähes vastakohtaksi ihmislähtöisyydelle. Hyvässä hallinnossa
9 päätöksiä, sääntöjä ja menettelyjä tarvitaan jatkossakin, mutta tekoälyn avulla palveluista voidaan tehdä aidosti
10 ihmislähtöisiä. Tavoitteena on, ettei ihminen joudu selviytymään byrokratiasta yksin, vaan tekoäly auttaa sen
11 hoitamisessa taustalla.

12 Haluamme mahdollistaa automaattisen päätöksenteon tapauksissa, jotka ovat ihmisen kannalta myönteisiä ja
13 selviä. Erityisen vaativiin tai kielteisiin päätöksiin on syytä toistaiseksi käyttää ihmistyötä. Jokaisella tulee myös
14 aina olla oikeus saada asiansa ihmisen käsiteltäväksi. Automaattisen päätöksenteon hyödyntämisellä voidaan
15 purkaa jonoja, nopeuttaa päätöksentekoa ja vapauttaa ihmisten aikaa rutiinimaisista töistä sinne, missä
16 ihmistyöllä ja osaamisella on eniten merkitystä.

17 Haluamme, että tieto liikkuu ihmisen ja yritysten tarpeiden mukaisesti kuitenkin tietosuojasta huolehtien.
18 Tietosuoja on hyvä renki, mutta huono isäntä. Se ei saa estää hyödyllisten ja järkevien asioiden tekemistä.
19 Haluamme uudistaa tietosuojalainsäädäntöä siten, että se ei muodosta tarpeettomia pullonkauloja teknologian
20 järkevälle hyödyntämiselle.

21 Mitä ehdotamme?

- 22 • **Mahdollistetaan automaattinen päätöksenteko myönteisissä viranomaispäätöksissä.** Vaaditaan
23 ihminen päätöksentekijänä vain kielteisiin päätöksiin.
- 24 • **Siirrytään myös kunnissa ja hyvinvointialueilla digitaalisuuden ensisijaisuuteen.** Varmistetaan, että
25 jatkossa asiakkailta ei vaadita paperisten lomakkeiden toimittamista, vaan asiointi on hoidettavissa
26 sähköisesti.
- 27 • **Säädetään Suomeen tekoälyvastuulaki.** Selkeytetään laissa järjestelmän kehittäjän, käyttöönottavan
28 organisaation ja viranomaisen vastuunjako. Selkeällä vastuusäätelyllä ja tutkimuspohjaista tietoa
29 vahvistamalla luodaan edellytykset tekoälyn rohkeammalle hyödyntämiselle julkisissa palveluissa ja
30 päätöksenteossa. Käyttöönottoa tuetaan käytännössä esimerkiksi julkisen sektorin testiympäristöillä.
- 31 • **Hyödynnetään tekoälyagentteja ihmislähtöisten julkisten palveluiden luomisen ja julkisen sektorin**
32 **modernisoimisen välineenä.** AI-agentilla tarkoitetaan tekoälyä, joka saa päämäärän ja hoitaa tehtävän
33 itsenäisesti alusta loppuun.
- 34 • **Helpotetaan elämänmuutoksiin liittyvää viranomaisasiointia.** Kun ihmisen elämässä tapahtuu suuri
35 muutos, kuten lapsen syntymä, läheisen kuolema tai muutto, palvelut löytyvät yhdestä paikasta, jotta
36 ihmisen tarvitse itse selvittää, mihin palveluun ottaa yhteyttä ja missä järjestyksessä.
- 37 • **Luodaan kansallinen dataomaisuuden hallintamalli.** Määritellään julkisen datan omistajuus,
38 laadunhallinta ja datatuotteiden kehittämisen periaatteet. Selkeä hallintamalli tekee datasta
39 hyödynnettävää raaka-ainetta palveluille, tutkimukselle ja tekoälysovelluksille.
- 40 • **Mahdollistetaan henkilökohtainen digikaksonen.** Kootaan ihmisen keskeiset julkiset tiedot ja valtuudet
41 yhteen paikkaan niin sanotuksi digikaksoseksi, joka mahdollistaa sujuvan asioinnin ja palvelujen
42 ennakoivan tarjoamisen läpinäkyvästi ja ihmisen omilla suostumuksilla. Digikaksonen voi toimia ihmisen
43 antamien valtuuksien puitteissa automaattisena agenttina, joka voi seurata määräaikoja, hakea etuuksia,
44 uusia asiakirjoja ja valmistella asiointia ympäri vuorokauden.
- 45 • **Käynnistetään tekoälyagenttien käyttöönotto viiden kansallisen muutoshankkeen kautta.**
46 Ensimmäiset muutoshankkeet ovat sosiaaliturva, verotus, oikeusapu, terveydenhuolto ja koulutus.

1 **Datatalous ja digitalisaatio yritysten kasvun ajureina**

2 Markkinatalous ja yrittäjyyden vapaus ovat Kokoomuksen politiikan perusta. Uskomme, että talouskasvu syntyy
3 yrityksissä, jotka kilpailevat avoimilla ja reiluilla markkinoilla. Digitalisaatio, tekoäly ja datatalous avaavat
4 suomalaisille yrityksille historiallisen mahdollisuuden kasvaa, kansainvälistyä ja luoda uusia liiketoimintamalleja ja
5 samalla vahvistaa koko Suomen taloutta.

6 Teknologinen murros madaltaa nopeamman kasvun esteitä. Yhä useampi yritys voi hyödyntää tekoälyä,
7 tuotteistaa osaamistaan ja tavoittaa globaalit markkinat riippumatta yrityksen koosta. Kokoomus haluaa tehdä
8 politiikkaa, joka antaa jokaiselle suomalaiselle yritykselle pienestä suureen paremmat edellytykset tarttua näihin
9 mahdollisuuksiin.

10 Datatalous on seuraava suuri kasvun lähde. Teollinen ja julkinen data voidaan valjastaa tehokkuuden, uusien
11 palvelujen ja kestäväen kilpailukyvyyn rakentamiseen. Haluamme rakentaa Suomea, jossa teknologia vauhdittaa
12 yrittäjyyttä, työn tekemistä ja vaurastumista sekä vahvistaa koko maan talouskasvua.

13 **Mitä ehdotamme?**

- 14 • **Rakennetaan Suomesta reaaliaikatalouden edelläkävijä.** Julkishallinto, yritykset ja rahoitusjärjestelmä
15 siirtyvät tapahtumapohjaiseen malliin, jossa palkka-, laskutus-, hankinta-, vero- ja tukitiedot päivittyvät
16 reaaliajassa. Tämä vähentää byrokratiaa, nopeuttaa päätöksentekoa ja luo pohjan älykkäälle yksilöiden ja
17 yritysten talousohjaukselle.
- 18 • **Painotetaan julkisia TKI-panostuksia tekoälyyn ja muihin kriittisiin teknologioihin.** Vauhditetaan niiden
19 käyttöönottoa käynnistämällä strategisia tuotteistamis- ja kaupallistamisohjelmia.
- 20 • **Kohdennetaan kasvukannusteita digitalisaatiota ja tekoälyä tuotteistaville vientiyrityksille.**
21 Uudistetaan Team Finland -vienninedistämistoimintaa siten, että se tukee yritysten kiinnittymistä
22 kansainvälisiin dataekosysteemeihin. Vienti on Suomen talouden selkäranka ja digiosaaminen on
23 vientivaltti, jota on hyödynnettävä täysimääräisesti.
- 24 • **Tuetaan Pk-yritysten digitalisoitumista ja tekoälyn hyödyntämistä.** PK-sektori on kasvun moottori,
25 mutta tarvitsee konkreettista tukea digiloikassa, esimerkiksi perusliiketoiminnassa räätälöidyillä
26 rahoitusohjelmilla, EU-rahoitteisilla innovaatiohubeilla ja käytännönläheisellä sparrauksella sekä AI
27 Finlandin yritysverkostoa hyödyntäen.
- 28 • **Edistetään digitaalisen identiteettilompakon käyttöönottoa.** Laajennetaan sen käyttöalaa
29 oikeushenkilöiden välisiin transaktioihin. Varmistetaan, että viranomaiset laajasti tarjoavat ja hyväksyvät
30 digitaalisia lupia, todistuksia ja rekisteriotteita sekä että organisaatiolompakot hyväksytään myös
31 yritysten ja viranomaisten väliseen asiointiin.
- 32 • **Kehitetään sääntelyn hiekkalaatikoita uuden teknologian kokeiluun.** Kokeiluympäristöt nopeuttavat
33 innovaatioiden markkinoille pääsyä mahdollistamalla testauksen hallituissa olosuhteissa.
- 34 • **Ajetaan EU:ssa sisämarkkinoiden syventämistä.** Varmistetaan, että kasvuyritykset voivat toimia koko
35 EU:n alueella yksillä säännöillä ilman maakohtaisia erityisvaatimuksia. Pirstoutunut sääntely ja markkina
36 on eurooppalaisten yritysten merkittävin kilpailuhaitta globaaleja toimijoita vastaan.

37

38

39

1 Kriittiset teknologiat ja infra kasvun moottoriksi

2 Suomella on erinomaiset edellytykset nousta kriittisten digitaalisten teknologioiden ja infrastruktuurin
3 suurvallaksi. Suomen kilpailuedut, kuten energian saatavuus, kylmä ilmasto, laadukas TKI-toiminta ja osaava
4 työvoima tekevät maastamme houkuttelevan sijainnin datakeskusinvestoinneille, ja tekoäly lisää näiden etujen
5 merkitystä entisestään.

6 Turvallisuusympäristön muutos korostaa digitaalisen infrastruktuurin strategista merkitystä. Kriittinen data ja
7 pilvipalvelut ovat huoltovarmuuden ydintä, eikä Suomi voi olla niissä täysin riippuvainen ulkomaisista toimijoista.
8 Kvanttilaskennan kehitys uhkaa nykyisiä salausten menetelmiä niin, että tänään talteen kerätty salattu tieto voidaan
9 tulevaisuudessa purkaa. Siksi kvanttiturvallisiin salausratkaisuihin on siirryttävä ajoissa. Samalla Euroopan
10 omavaraisuuteen tehtävät panostukset luovat edellytyksiä merkittävälle kasvulle.

11 Suomi rakentaa johtoasemaa useilla kriittisillä teknologia-alueilla: esimerkiksi Oulun 6G-verkko-osaaminen,
12 Kajaanin Lumi-supertietokone, Tampereen sirukyvykkyudet ja Otaniemen kvanttietokone ja avaruusratkaisut
13 osoittavat, että strategiset panostukset tuottavat osaamista ja taloudellista arvoa.

14 Datakeskusinvestoinnit, puhtaan energian tuotanto ja älykkäät sähköverkot voivat muodostaa itseään
15 vahvistavan kierteen. Kasvava laskentakapasiteetti luo kysyntäpohjan energiainvestoinneille, ja älykkäät verkot
16 mahdollistavat huipputehon hallinnan. Kokoomuksen tavoitteena on Suomi, joka on vuonna 2035 Euroopan
17 houkuttelevin ympäristö digitaalisille investoinneille ja jossa digitaalinen suvereniteetti on turvattu kaikissa
18 olosuhteissa. Suomalaisille tämä tarkoittaa toimivia yhteyksiä, jotka mahdollistavat etätöiden ja sujuvan asioinnin
19 kaikkialla maassa, sekä uusia työpaikkoja ja turvallisempaa arkea.

20 Mitä ehdotamme?

- 21 • **Vankistetaan Suomen vahvuuksia kriittisissä teknologioissa.** Suomi rakentaa johtoasemaansa useilla
22 kriittisen teknologian alueilla, kuten 6G-verkoissa, suurteholaskennassa, puolijohderatkaisuissa,
23 kyberturvallisuudessa sekä kvantti- ja avaruusteknologioissa.
- 24 • **Houkutellessaan miljardiluokan datakeskusinvestointeja.** Hyödynnetään Suomen puhdasta energiaa,
25 vakaata toimintaympäristöä ja kylmää ilmastoa. Rakennetaan Suomeen vahva kansallinen
26 datateollisuuden TKI-ekosysteemi käynnistämällä innovaatio-ohjelma kestävien datakeskusratkaisujen
27 kehittämiseksi ja viennin kasvattamiseksi. Investoinnit ja innovaatiot luovat työpaikkoja, vahvistavat
28 digitaalista ekosysteemiä ja tuovat Suomeen osaamista.
- 29 • **Varmistetaan Suomen osallisuus EU:n AI Factories ja AI Gigafactories -hankkeissa.** Hyödynnetään
30 LUMI-ekosysteemiä täysimääräisesti. Yhteiseurooppalainen laskentakapasiteetti tukee suomalaista TKI-
31 toimintaa ja avaa ovia kansainväliseen yhteistyöhön.
- 32 • **Mahdollistetaan kotimaisten tietoturva- ja salausratkaisujen pääsy vientimarkkinoille.** Hankitaan EU:n
33 tietoturvahyväksyntöjä myöntävän sekä Naton salausratkaisuja tuottavan maan asemat. Vahvistetaan
34 lisäksi Traficomien salaustuotteiden hyväksyntätoiminnon ja ulkoministeriön vientivalvonnan resursseja.
- 35 • **Turvataan vahva salaus digitaalisessa viestinnässä.** Luottamuksellinen viestintä on perusoikeus ja
36 liiketoiminnan edellytys. Viranomaisten pääsy digitaaliseen tietoon laillisesti toteutetaan tavoilla, jotka
37 eivät vaaranna Suomen asemaa korkean digitaalisen luottamuksen maana.

38

1 **9. Hallinto, kunnat ja hyvinvointialueet**

2 Kokoomuksen tavoitteena on mahdollisimman tehokas julkinen hallinto valtion keskus- ja aluehallinnosta
3 kaupunkeihin ja kuntiin. Julkisen hallinnon tehtävä on palvella ihmisiä ja yrityksiä tehokkaasti,
4 oikeudenmukaisesti ja luotettavasti. Kun arjen asiat hoituvat sujuvasti, ihmisille jää enemmän aikaa elämiseen ja
5 yrityksille kasvun rakentamiseen.

6 Kokoomuksen mielestä kunnat ja kaupungit ovat paras tapa järjestää lähidemokratia ja paikallishallinto. Ihmiset
7 tuntevat kuntansa, ja kunnan asioihin on helppo vaikuttaa. Osallistumisen vahvistaminen ja paikallinen
8 vaikuttaminen ovat demokratian ydin. Kunnat ovat monialaisia toimijoita, jotka pystyvät vastaamaan laajasti
9 ihmisten palveluista sekä vahvistamaan alueensa elinvoimaa.

10 Kokoomus kannattaa valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien välisessä työnjaossa läheisyysperiaatetta. Palveluiden
11 järjestämisestä ja tuottamisesta pitäisi päättää mahdollisimman lähellä ihmistä. Siksi kokoomus kannattaa sitä,
12 että tarkoituksenmukaisia tehtäviä siirrettäisiin tulevaisuudessa valtiolta ja hyvinvointialueilta nykyistä
13 vahvemmille kunnille.

14 Esimerkiksi hyvinvointialueiden työllistymistä edistävät sosiaalipalvelut sekä oppilas- ja opiskelijahuolto voisivat
15 siirtyä hyvinvointialueilta takaisin kuntien järjestämisvastuulle. Kunnat voisivat tulevaisuudessa ottaa
16 hoitaakseen myös esimerkiksi valtion elinvoimakeskusten tehtäviä, jotka liittyvät yritystoiminnan ja työllisyyden
17 edistämiseen, maaseudun kehittämiseen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen.

18

19

20

21

1 **Vahvistetaan kaupunkien ja kuntien roolia**

2 Haluamme Suomeen nykyistä vahvemmat kunnat, jotta tarvetta kuntayhtymille ja muille ylimääräisille
3 hallintorakenteille olisi vähemmän. Jotta päätöksenteko olisi aidosti demokraattista, pitäisi hallinnossa pyrkiä
4 mahdollisimman yksinkertaisiin ja helposti ymmärrettäviin rakenteisiin. Mielestämme kuntien välinen yhteistyö
5 on tehokkainta hoitaa vastuukuntamallilla, jossa esimerkiksi kaupunkiseudun keskuskaupunki ottaa tietyistä
6 palveluista järjestämävastuun, mutta päätökset tehdään yhdessä kuntien kesken sopien.

7 Suomen kuntakenttä on nykyisellään liian hajanainen. Osa kunnista ei kykene hoitamaan järjestämävastuullaan
8 olevia palveluja. Osassa palvelutarve vähenee väestömuutoksen ja kaupungistumisen vuoksi. Jotta kuntien roolia
9 voidaan vahvistaa, kuntarakenteen on kehityttävä joko kuntien yhdistymisen ja määrän vähenemisen kautta tai
10 eriyttämällä tehtäviä kuntien välillä. Kokoomuksen mielestä molempia on edistettävä rinnakkain. Erilaistuminen
11 on sallittava. Kaikki kunnat eivät voi, eikä niiden pidä tehdä samoja asioita.

12 Tehtävien eriyttäminen tarkoittaisi sitä, että kuntalaki ja muu kuntia koskeva lainsäädäntö tunnistaisivat kaksi
13 erilaista kuntatyyppiä: ydinkunnat ja lähikunnat. Kunnat saisivat itse valita kuntatyyppien väliltä. Ydinkunnilla olisi
14 enemmän lakisääteisiä tehtäviä ja laajempi järjestämävastuu palveluista kuin lähikunnilla. Ydinkuntina voisivat
15 toimia esimerkiksi Suomen suurimmat kaupungit, maakuntakeskukset ja vahvimmat seutukaupungit. Muut
16 kunnat voisivat jatkaa lähikuntina kevyemmällä tehtävillä ja järjestämävastuilla.

17 Nykykuntien tärkeimmät tehtävät liittyvät varhaiskasvatukseen ja koulutukseen. Suomen alhainen syntyvyys on
18 johtanut tilanteeseen, jossa yli 100 kunnassa syntyy alle koululuokallinen lapsia. Noin kolmanneksessa kuntia
19 koulun aloittaa alle 20 lasta vuonna 2029. Maan sisäinen muuttoliike tai maahanmuutto ei ratkaise tilannetta.
20 Vahvemmat kunnat turvaisivat yhdenvertaisemman varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen – sivistyksellisten
21 oikeuksien – toteutumisen.

22 Kokoomus haluaa kannustaa kuntia vapaaehtoisin ja järkeviin kuntaliitoksiin. Vahvemmat kunnat pystyvät
23 tarjoamaan parempia palveluita, turvaamaan koulutuksen ja rakentamaan elinvoimaista arkea ihmisille.
24 Vahvempia kuntia tarvitaan myös siksi, että osassa kunnista veroaste on karannut liian korkeaksi.

25 **Mitä ehdotamme?**

- 26 • **Uudistetaan kuntia koskeva lainsäädäntö tunnistamaan kaksi kuntatyyppiä.** Kunnat voisivat itse valita,
27 toimivatko ne ydinkuntina vai lähikuntina. Ydinkunnilla olisi laajempi järjestämävastuu erilaisista
28 palveluista. Lähikunnilla vastuut olisivat rajatummalla ja paremmin niiden kantokykyyn sopivat.
- 29 • **Tavoitellaan Suomeen mahdollisimman vahvoja kuntia.** Kun Suomeen on rakennettu riittävän vahvat
30 peruskunnat, voidaan erillisestä jaosta ydinkuntiin ja lähikuntiin luopua.
- 31 • **Kannustetaan kuntia vapaaehtoisin ja järkeviin kuntaliitoksiin.** Mitä vahvempia kunnat ovat, sitä
32 vähemmän on tarvetta ylimääräisille hallintorakenteille palveluiden järjestämiseksi.
- 33 • **Luodaan kannustinjärjestelmä vapaaehtoisille kuntaliitoksille.** Järjestelmässä yhdistymisavustuksen
34 suuruus kasvaa portaittain muodostuvan kunnan väestöpohjan mukaan.
- 35 • **Kiristetään kriisikuntamenettelyn kriteereitä.** Talouden tunnuslukujen raja-arvojen täyttymisen osalta
36 riittäisi jatkossa, että kolme neljästä nykyisestä kriteeristä täyttyy. Käynnistetään arviointimenettely ja
37 kuntajakoselvitys aina kriteerien täytyessä.
- 38 • **Kasvatetaan kuntien omien verotulojen roolia.** Kun kunta saa mahdollisimman suuren osan kunnan
39 alueella syntyvistä verotuloista, kunnalla on vahvat kannustimet luoda edellytyksiä yritystoiminnalle ja
40 ihmisten työllistymiselle.
- 41 • **Vahvistetaan kuntien taloudellista kestävyyttä ja mahdollisuuksia kehittyä.** Kasvatetaan kuntien jako-
42 osuutta yhteisöverotuotosta.
- 43 • **Huolehditaan kuntien riittävästä rahoituksesta.** Kun kuntien rahoitusjärjestelmää uudistetaan,
44 valtionosuuksiin tehtävät muutokset on tasapainotettava veroratkaisuilla, jotka vahvistavat kuntien omia
45 tuloja.

46

1 Uudistetaan hyvinvointialueiden rakenne ja rahoitus

2 Suomen sosiaali- ja terveyspalvelut ovat murroskohdassa. Väestö ikääntyy, hoivan tarve kasvaa ja samaan aikaan
3 työikäisten määrä vähenee. Siksi tarvitsemme rohkeita uudistuksia nyt. Nykyinen hyvinvointialuerakenne on
4 poliittisten päättäjien tekemä kompromissi, ei paras ratkaisu ihmisten palveluiden kannalta. Alueita on liikaa,
5 hallinto on raskasta ja rahaa kuluu byrokraatiaan hoidon sijaan. Kun resurssit ovat rajalliset, jokainen euro on
6 käytettävä ihmisten hoitoon ja hoivaan.

7 Vahva hyvinvointialue tarkoittaa ihmiselle varmuutta siitä, että palvelut toimivat myös tulevaisuudessa.
8 Taloudellisesti kestävä alue pystyy hoitamaan lakisääteiset tehtävänsä, kehittämään palveluja ja panostamaan
9 hoidon laatuun. Suurempia yksiköitä hyödynnetään siellä, missä niistä on aidosti hyötyä, esimerkiksi vaativassa
10 erikoissairaanhoidossa.

11 Ihmisen arjen palveluiden on oltava ihmistä lähellä. Perusterveydenhuollossa, mielenterveyspalveluissa ja
12 ikäihmisten hoidossa tärkeintä on nopea apu, tuttu hoitosuhde ja inhimillinen kohtaaminen. Kokoomus ei
13 puolusta järjestelmää, vaan ihmistä. Rakennamme tulevaisuuden sotea, jossa hoitoon pääsee ajoissa, palvelut
14 toimivat sujuvasti ja jokainen saa tarvitsemansa avun elämän eri vaiheissa.

15 Hyvinvointialueiden rahoituksen on oltava alueille ennakoitavaa, hillittävä kustannusten hallitsematonta kasvua ja
16 kannustettava järjestämään palvelut vaikuttavasti ja tehokkaasti. Samalla sen on turvattava lakisääteisten
17 palvelujen toteutuminen kaikkialla Suomessa. Yhteistä rahaa ei ole rajattomasti, ja jokainen euro on käytettävä
18 viisaasti.

19 Nykyinen rahoitusmalli nojaa liikaa epävarmaan ja alueittain vaihtelevaan diagnoositietoon. Tämä heikentää
20 rahoituksen ennakoitavuutta ja rapauttaa luottamusta koko järjestelmään. Rahoituksen on perustuttava tietoon,
21 johon voidaan luottaa. Rahoituksen painopiste on siirrettävä nykyistä vahvemmin väestörakenteeseen
22 perustuviin tekijöihin, kuten asukasmäärään, väestön ikärakenteeseen, sosioekonomisiin tekijöihin ja alueen
23 ominaispiirteisiin, jotka kuvaavat palvelutarvetta luotettavasti. Samalla rahoitusta on ohjattava niin, että
24 kasvavilla alueilla on mahdollisuus varautua tulevaan palvelutarpeeseen.

25 Lisäksi hyvinvointia ja terveyttä edistävää työtä on vahvistettava rahoituksessa. Ennaltaehkäisy, varhainen tuki ja
26 toimivat peruspalvelut säästävät inhimillistä kärsimystä ja yhteisiä varoja, ja pitävät ihmiset pidempään terveinä
27 ja toimintakykyisinä. Tavoitteena on rahoitusmalli, joka on ymmärrettävä, oikeudenmukainen ja kestävä. Malli,
28 joka turvaa palvelut ihmisille nyt ja varmistaa, että ne ovat olemassa myös huomenna.

29 Mitä ehdotamme?

- 30 • **Rakennetaan Suomeen nykyistä vahvemmat hyvinvointialueet.** Uudistetaan hyvinvointialueita, jotta
31 niillä on paremmat edellytykset järjestää suomalaisille sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluita.
- 32 • **Uudistetaan hyvinvointialueiden rahoitus.** Uudistetaan hyvinvointialueiden rahoitusmalli
33 ennakoitavammaksi ja vaikuttavammaksi. Siirretään rahoituksen painopistettä väestörakenteeseen
34 perustuviin tekijöihin, kuten asukasmäärään, sosioekonomisiin tekijöihin ja väestön ikärakenteeseen.
35 Vahvistetaan ennaltaehkäisevän sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävän työn painoarvoa
36 hyvinvointialueiden rahoituksessa.

37

38

39

1 Päivitetään valtionhallinto 2030-luvulle

2 Kokoomus edistää valtionhallinnon digitalisaatiota ja tuottavuustoimia määrätietoisesti. Tekoälyä ja
3 automaattista päätöksentekoa hyödynnetään laajasti niissä tehtävissä, joissa se on tarkoituksenmukaista,
4 turvallista ja ihmisten oikeusturvan turvaavaa.

5 Tavoitteemme on nopeammat palvelut, vähemmän byrokratiaa, parempi asiakaskokemus ja fiksumpi resurssien
6 käyttö. Teknologialla vapautamme virkailijoiden aikaa siihen, missä ihmistä todella tarvitaan: neuvontaan,
7 päätöksentekoon ja inhimilliseen kohtaamiseen.

8 Samalla tarkastelemme ministeriörakennetta ja joustavoitamme ministeriörajat ylittävää johtamista. Moni
9 yhteiskunnan iso haaste, kuten työllisyys, turvallisuus, hyvinvointi ja ilmasto, eivät mahdu yhden ministeriön
10 lokeroon. Tarvitsemme sujuvampaa yhteistyötä ja selkeämpää johtamista.

11 Orpon hallitus uudisti valtion aluehallinnon elinvoimakeskuksiin sekä lupa- ja valvontaviraston alueellisiin
12 toimipisteisiin. Uudistuksen tavoitteena on ollut selkeyttää rakenteita, vähentää byrokratiaa, nopeuttaa
13 päätöksentekoa ja tuoda palvelut lähemmäs ihmisiä ja yrityksiä. Pidämme järkevänä seurata uudistuksen
14 vaikutuksia ennen tarkempia jatkotoimia.

15 Hallinnon tehtävä on tukea kasvua, ei hidastaa sitä. Kun palvelut ovat sujuvia, lupa-asiat etenevät ajoissa ja
16 viranomaisyhteistyö toimii, koko Suomi menestyy. Yritysten investoinnit, uudet työpaikat ja alueiden
17 kehittäminen tarvitsevat sujuvaa viranomaisyhteistyötä ja ennakoitavaa lupaprosessia.

18 Mitä ehdotamme?

- 19 • **Edistetään valtionhallinnon digitalisaatiota.** Hyödynnetään tekoälyä ja automaattista päätöksentekoa
20 tarkoituksenmukaisissa ja turvallisissa tehtävissä.
- 21 • **Vahvistetaan julkisen hallinnon tuottavuutta.** Vähennetään byrokratiaa ja hallinnollista työtä.
22 Kohdennetaan henkilöstöresursseja neuvontaan, päätöksentekoon ja ihmisten kohtaamiseen.
- 23 • **Varmistetaan sujuvat ja ennakoitavat lupaprosessit.** Hyödynnetään valtakunnallisia toimintamalleja ja
24 lisätään asiakaslähtöistä palveluasennetta.
- 25 • **Nopeutetaan lupa- ja viranomaispäätöksiä.** Hyödynnetään automaattista päätöksentekoa ja
26 tekoälyavusteisia ohjelmistoja.
- 27 • **Uudistetaan valtioneuvoston johtamista.** Tarkastellaan ministeriörakennetta tarkoituksenmukaisimman
28 valtion johtamisjärjestelmän luomiseksi. Joustavoitetaan ministeriörajat ylittävää johtamista.

29

30

1 **10. Maahanmuutto ja kotoutuminen**

2 Kokoomus suhtautuu maahanmuuttoon maltillisesti ja käytännönläheisesti. Nykyinen väestökehityksemme
3 heikentää talouskasvun edellytyksiä ja kykyä rahoittaa nykyisenlaisen hyvinvointiyhteiskunnan palvelut.
4 Tarvitsemme lisää erityisesti työikäisiä ihmisiä, jotta taloutemme kasvaa ja työntekijöitä riittää niin yrityksiin kuin
5 julkisiin palveluihin.

6 Maahanmuutto ei ole mutkatonta, vaan siihen liittyy monenlaisia vaikutuksia yhteiskuntaamme. Osa niistä on
7 myönteisiä ja osa kielteisiä. Meidän on otettava kaikki irti maahanmuuton myönteisistä vaikutuksista.
8 Kansainvälisyys on Suomelle vahvuus. Huoltosuhteen haasteita voidaan korjata, kun Suomeen muuttaa työikäisiä,
9 työkykyisiä ja työhaluisia maahanmuuttajia. Samaan aikaan meidän on rehellisesti tunnustettava
10 maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyvät ongelmat. Kielteiset vaikutukset, kuten integroitumisen ongelmat,
11 negatiiviset julkisen talouden vaikutukset, rikollisuus tai länsimaisten arvojen haastaminen, pitää pystyä
12 torjumaan.

13 Suomesta ja suomalaisuudesta on pystyttävä puhumaan ylpeästi. Olemme maailman paras maa, ainakin omasta
14 mielestämme. Meille jakamattomia arvoja ovat tasa-arvo, yhdenvertaisuus, sivistys, vapaus ja demokratia. Näiden
15 arvojen omaksumista saamme odottaa Suomeen muuttavilta. Suomessa ei ole tilaa rinnakkaisyhteiskunnille,
16 joissa kyseenalaistetaan sukupuolten tasa-arvo ja ihmisten yhdenvertaisuus. Olemme myös ylpeitä suomen ja
17 ruotsin kielestä. Ne ovat omia kieliämme, joiden opetteluva voimme vaatia Suomessa asuvilta.

18 Suomessa on noudatettava lakeja. Hyvinvointiyhteiskunta koostuu velvollisuuksien ja oikeuksien tasapainosta.
19 Täällä jokaisen kykenevän tehtävä on elättää itsensä ja perheensä työnteolla. Tasa-arvosta tai naisten oikeuksista
20 emme tingi. Myöskään rasismia emme hyväksy. Suomen on oltava hyvä maa jokaiselle, joka haluaa rakentaa sitä.

21 Tarvitsemme työperäistä maahanmuuttoa, yhteiskuntamme uusia rakentajia, koska väestömme ikääntyy.
22 Opiskelijat ovat tulevaisuuden työntekijöitä. Siksi suhtaudumme myös opiskeluperäiseen maahanmuuttoon
23 myönteisesti. Kannamme myös kansainvälistä vastuuta kykymme mukaan. Tarjoamme kansainvälistä suojelua
24 hädässä oleville ihmisille. Kiintiöpakolaisjärjestelmän kautta apu kohdentuu eniten tarvitseville. Autamme myös
25 humanitaarisen avun ja kehitysavun kautta sodan jaloissa eläviä.

26 Maahanmuutto on mitoitettava niin, että jokaisella maahanmuuttajalla on aito mahdollisuus integroitua
27 suomalaiseen yhteiskuntaan. Meidän on huolehdittava myös julkisen talouden kestävydestä. Muu olisi
28 karhunpalvelus niin Suomelle kuin maahanmuuttajalle itselleen. Tällä hetkellä kotoutuminen Suomeen ei toimi
29 niin kuin sen pitäisi. Maahanmuuttajien työttömyysaste on merkittävästi kantaväestöä korkeampi ja monissa
30 rikoslajeissa maahanmuuttajat ovat ylliedustettuina. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, joka vaatii
31 vaivannäköä yksilöltä, mutta edellyttää tukea ja vastaanottokykyä myös suomalaiselta yhteiskunnalta ja
32 työmarkkinoilta. Jos ei halua kotoutua, Suomeen ei myöskään tarvitse jäädä.

33 Suhtaudumme myönteisesti erilaisista taustoista tuleviin ihmisiin. Meille moninaisuus on vahvuus. Rakennamme
34 yhteiskuntaa, jossa ihmisiä eivät määritä alkuperä ja lähtökohdat, vaan omat teot ja määränpää. Jokainen
35 Suomen rakentaja on Suomeen tervetullut, mutta suomalaiseen yhteiskuntaan kuuluu oikeuksien lisäksi myös
36 velvollisuuksia. Niistä tärkeimmät ovat työ, kieli ja kotoutuminen.

37

1 Toivotetaan tervetulleeksi töihin ja opiskelemaan

2 Suomen työikäinen väestö vähenee samaan aikaan, kun ikääntyneiden määrä kasvaa. Yhtälö haastaa
3 hyvinvointimme perustaa. Pienenevän työikäisen joukon on kyettävä omalla työllään kannattelemaan
4 hyvinvointiyhteiskuntaa. Jotta hyvinvointiyhteiskunnan palveluista voidaan huolehtia kestävästi ja suomalaisten
5 verotus pitää kohtuullisena, tarvitsemme lisää työntekijöitä Suomeen.

6 Suomen on oltava houkutteleva ja kilpailukykyinen maa työn tai opiskelupaikan perässä muuttaville. Työ- ja
7 opiskeluperäinen maahanmuutto on tulevaisuuden Suomessa yksi keskeinen edellytys työikäisen väestön määrän
8 pitämiseksi riittävällä tasolla. Ilman työperäistä maahanmuuttoa Suomen huoltosuhde heikkenee ja
9 hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohja murenee.

10 Työperäisen maahanmuuton esteitä on poistettava määrätietoisesti. Samaan aikaan on päättäväisesti torjuttava
11 myös maahanmuuton lieveilmiöitä, etenkin työperäisten maahanmuuttajien hyväksikäyttöä työelämässä.
12 Suomessa töitä tehdään suomalaisilla työehdoilla.

13 Mitä ehdotamme?

- 14 • **Asetetaan työperäiselle maahanmuutolle strategia ja selkeät tavoitteet.** Varmistetaan, että
15 maahanmuutolla täytetään työvoimatarpeet ja kasvatetaan Suomen inhimillistä pääomaa.
- 16 • **Nopeutetaan työperusteisten oleskelulupien käsittelyä.** Käsitellään erityisasiantuntijoita koskevat
17 oleskeluluvat alle viikossa ja muita koskevat luvat alle kuukaudessa.
- 18 • **Luovutaan työvoiman saatavuusharkinnasta.** Käytetään saatavuusharkinnan sijaan resursseja nykyistä
19 enemmän hakijoiden taustan tarkistuksiin sekä työehtojen toteutumisen valvontaan.
- 20 • **Luodaan erityisohjelma huippuosaajien rekrytoimiseksi Suomeen.** Suomi tarvitsee menestyksen
21 tekijöiksi parhaat huippuosaajat maailmalta.
- 22 • **Helpotetaan syntyperäisten Suomen kansalaisten jälkeläisten paluumuuttamista Suomeen.** Tehdään
23 paluumuuttamisesta nykyistä nopeampaa, ennakoitavampaa ja byrokratialtaan kevyempää.
- 24 • **Edistetään työnantajien mahdollisuuksia rekrytoida kansainvälisiä osaajia.** Edistetään työvoiman
25 liikkuvuutta EU:n sisällä ja jatketaan kansainvälistä rekrytointia valituista kohdemaista (Intia, Brasilia,
26 Vietnam ja Filippiinit). Pidetään painopisteenä korkeakoulutetut henkilöt sekä ammattitaitoiset
27 työntekijät todennetuilla työvoimapula-aloilla.
- 28 • **Kehitetään ulkomaalaisia palkkaavien työnantajien sertifiointijärjestelmää.** Nopeutetaan
29 moitteettomasti veloitteensa hoitaneiden yritysten työntekijöiden työlupien myöntämistä.
30 Ennaltaehkäistään ongelmia jälkivalvontaa tehostamalla sekä rangaistuksia kiristämällä.
- 31 • **Helpotetaan maahanmuuttajien asettautumista Suomeen.** Sujuvoitetaan pankkitilien avaamista,
32 huolehditaan englanninkielisten koulutuspaikkojen riittävydestä ja hoidetaan viranomaisprosessit
33 asiakaslähtöisesti. Helpotetaan ulkomaisten tutkintojen tunnustamista. Lisätään kaksikielisiä tutkinto-
34 ohjelmia työvoimapula-aloille.
- 35 • **Tarkastellaan yrittäjän oleskeluluvan kriteereitä.** Tehdään yritystoiminnan harjoittamisesta
36 päätoimisesti tai palkkatyön ohessa Suomeen tuleville aiempaa helpompaa.
- 37 • **Parannetaan työttömäksi jäävän ulkomaalaisen edellytyksiä löytää uutta työtä.** Luovutaan niin
38 sanotusta kolmen kuukauden säännöstä. Annetaan kuuden kuukauden suoja-aika työnhakuun ja
39 mahdollistetaan siirtyminen alueellisesti määritellylle työvoimapula-alalle.
- 40 • **Laitetaan työmarkkinarikollisuudelle stoppi.** Puututaan nopeammin ja tehokkaammin työperäiseen
41 hyväksikäyttöön. Vahvistetaan viranomaisten resursseja ja valvontaa. Kiristetään sanktioita ja
42 rangaistuksia työehtoja polkeville toimijoille. Varmistetaan Rikosuhripäivystyksen rahoitus ja
43 ihmiskaupan uhrien riittävät tukipalvelut.
- 44 • **Kannustetaan korkeakouluista valmistuneita jäämään Suomeen.** Rakennetaan lukukausimaksujen ja
45 opintolainan hyvitysmalli niille ulkomaalaisille opiskelijoille, jotka jäävät valmistumisensa jälkeen
46 Suomeen töihin. Varmistetaan, että kielitaidon kehittäminen on kiinteä osa opintoja.

47

1 **Kohdennetaan turvapaikat kaikista hädänalaisimmille**

2 Kokoomuksen turvapaikkapolitiikka rakentuu ajatukselle avun kohdentamisesta aidosti hädänalaisimmille.
3 Haluamme siirtyä kaikkein hädänalaisimpien valikointiin mahdollisimman lähellä lähtömaita ja mahdollisimman
4 suurelta osin kiintiöpakolaisjärjestelmän kautta. Haluamme myös varmistaa, että turvapaikkapäätökset tehdään
5 mahdollisimman nopeasti, sujuvasti ja laadukkaasti.

6 Nykymuotoinen turvapaikkajärjestelmä on rakennettu aikaan, jolloin kansainvälinen muuttoliike oli nykyistä
7 vähäisempää. Mahdollisuutta hakea turvapaikkaa tarvitaan esimerkiksi mielipiteensä, uskontonsa tai
8 henkilökohtaisen vainon vuoksi pakeneville, mutta laajamittaisena maahanmuuton väylänä se ei toimi.
9 Kansainvälisen suojelun jatkumisen on edellytettävä sitä, että suojelun tarve on edelleen olemassa.

10 Kiintiöpakolaisjärjestelmällä apu saadaan kohdistettua aidosti suurimmassa avun tarpeessa oleville, eikä niille,
11 jotka pystyvät matkustamaan Suomen tai EU:n ulkorajalle. Turvapaikan hakemisen edellytyksenä ei voi olla
12 hengissä selviäminen vaarallisesta Välimeren ylityksestä ja Euroopan halki matkustamisesta. Suomen on hyvä
13 noudattaa humanitaarisessa maahanmuutossa yleispohjoismaista linjaa. Meidän ei ole syytä olla muita
14 Pohjoismaita houkuttelevampi kohdema.

15 Suomen humanitaarisen maahanmuuton painopiste on viime vuosina ollut Ukrainan sotaa paenneissa
16 ukrainalaisissa. Tälle on suomalaisessa yhteiskunnassa laaja hyväksyntä. Lisäksi kannamme kansainvälistä
17 vastuuta humanitaarisella avulla, kehitysyhteistyöllä ja kiintiöpakolaisjärjestelmän kautta.

18 **Mitä ehdotamme?**

- 19 • **Jatketaan Ukrainasta Suomeen paenneiden auttamista.** Edistetään tilapäistä suojelua saavien
20 ukrainalaisten työllistymistä ja pääsyä osaksi suomalaista yhteiskuntaa.
- 21 • **Jatketaan turvapaikkapolitiikassa yleispohjoismaalaista linjaa.** Tuetaan EU:n turvapaikkasääntöjen
22 tiukentamista ja tuodaan niiden mahdollistamat tiukennukset kansalliseen lainsäädäntöön. Säilytetään
23 kansainvälinen suojelu väliaikaisena.
- 24 • **Varmistetaan kansainvälisen suojelun ohjautuminen sitä eniten tarvitseville.** Kohdennetaan
25 kansainvälinen suojelu haavoittuvimmassa ja hädänalaisimmassa asemassa oleville. Priorisoidaan
26 kansainvälisessä suojelussa naiset, lapset ja perheet.
- 27 • **Autetaan hädänalaisimpia humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön keinoin.** Autetaan hädänalaisia
28 ensisijaisesti edistämällä ihmisoikeuksien toteutumista ja yhteiskunnallista kehitystä lähtömaissa.
- 29 • **Minimoidaan rajanylitykseen perustuva turvapaikanhaku.** Siirrytään kaikkein hädänalaisimpien
30 valikointiin mahdollisimman läheltä lähtömaita ensisijaisesti kiintiöpakolaisjärjestelmän kautta.
- 31 • **Ehkäistään perusteettomien turvapaikkahakemusten uusintahakemuskierre.** Turvataan palautukset
32 muutoksenhausta huolimatta.
- 33 • **Nopeutetaan turvapaikkaprosessia perusteettomien hakemusten käsittelyssä.** Keskitetään
34 maahanmuuttoasiat yhteen hallinto-oikeuteen oikeusvarmuuden parantamiseksi.
- 35 • **Kiristetään uusintahakemuksen tekemisen edellytyksiä.** Hakemuksen uusiminen on oltava mahdollista
36 vain hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa erityisin perustein.
- 37 • **Tehostetaan maasta poistamista.** Palautetaan kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet
38 mahdollisimman nopeasti lähtömaihin. Säilytetään mahdollisuus ottaa turvapaikanhakija säilöön maasta
39 poistamisen varmistamiseksi. Asetetaan Suomen ja kohdemaan väliset palautussopimukset
40 kehitysyhteistyön ehdoksi.

41

42

1 Hallitaan muuttoliikettä Eurooppaan

2 Maahanmuuttoon ja kotoutumiseen liittyvät ongelmat ovat yksi merkittävimmistä syistä poliittisen kentän
3 sirpaloitumiseen, ääriliikkeiden vahvistumiseen ja sisäiseen epävakauteen Euroopassa. Siksi EU:n on löydettävä
4 keinot uudistaa maahanmuuttopolitiikkaa ja ennen kaikkea turvapaikkajärjestelmää.

5 Tarvitsemme osaavia, ahkeria ja yritteliäitä ihmisiä Eurooppaan myös jatkossa, mutta maahanmuuton on
6 tapahduttava hallitusti ja laillisia reittejä pitkin. Meidän on löydettävä Euroopan tasolla keinot ohjata
7 kansainvälistä suojelua kiintiöpakolaisjärjestelmän ja ulkorajakeskusten kautta toteutettavaksi.

8 EU:n ja jäsenmaiden on hyödynnettävä keinovalikoimassa myös ulko-, kauppaa- ja kehityspolitiikkaa.
9 Kaupankäynnin, kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun ehdoksi on asetettava palautussopimusten laatiminen.
10 EU:n on tarjottava jäsenmailleen tukea tilanteissa, joissa lähtömaat eivät suostu ottamaan vastaan omia
11 kansalaisiaan.

12 EU:lla on oltava yhteinen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka, jotta ihmisten vapaa liikkuvuus EU:n sisällä
13 voidaan varmistaa. Eurooppa tarvitsee vahvaa ulkorajaa, tehokasta rajamenettelyä ja sujuvia palautuksia.
14 Euroopan on myös yhdessä onnistuttava maahanmuuttajien integroimisessa eurooppalaiseen kulttuuriin,
15 elämäntapaan, arvoihin ja periaatteisiin.

16 Mitä ehdotamme?

- 17 • **Siirrytään EU-tasolla kaikkein hädänalaisimpien auttamiseen.** Kuljetaan kohti järjestelmää, jossa
18 kansainvälisen suojelun tarjoaminen siirtyy hädänalaisimpien noutamiseen kriisialueilta, pakolaisleireiltä
19 ja turvallisista kolmansista maista.
- 20 • **Keskitetään turvapaikkahakemusten käsittely EU:n ulkorajakeskuksiin.** Turvapaikanhaku tapahtuisi
21 koordinoitusti ihmisoikeuksia kunnioittavissa keskuksissa.
- 22 • **Vahvistetaan EU:n ulkorajaa.** Vahvistetaan EU:n rajavalvontavirasto Frontexia niin henkilöstömäärän,
23 kaluston kuin toimivaltuuksien osalta yhteisen ulkorajan turvaamiseksi.
- 24 • **Siirretään turvapaikanhaku EU:n rajojen ulkopuolelle.** Mahdollisuus rajat ylittävään turvapaikanhakuun
25 kannustaa käyttämään kalliita ja laittomia reittejä. Torjutaan ilmiötä siirtämällä turvapaikkaa tällä tavalla
26 hakevat turvallisiin kolmansiin maihin odottamaan hakuprosessin lopputulosta. Tarjotaan suojaa
27 turvapaikkaan oikeutetuille turvallisissa kolmansissa maissa.
- 28 • **Lisätään painetta palautussopimusten syntymiseen.** Käytetään neuvotteluissa vipuvartena ulko-,
29 kauppaa- ja kehityspolitiikan keinoja.

30

31

1 **Rakennetaan selkeä ja kannustava oleskelulupajärjestelmä**

2 Maahanmuuttajien oleskelulupiin, kansalaisuuteen ja perheen yhdistämiseen liittyvien sääntöjen on oltava
3 arkijärjellä ymmärrettäviä. Läpinäkyvät ja perustellut kriteerit ovat tärkeä osa maahanmuutto- ja
4 kotoutumispolitiikan hyväksyttävyyttä. Kokoomus kannattaa porrastettua järjestelmää, jossa työn tekeminen,
5 koulutus ja kielitaito voivat helpottaa oleskeluluvan tai kansalaisuuden saamista.

6 Suomalainen yhteiskunta perustuu oikeuksille, mahdollisuuksille ja velvollisuuksille. Suomessa oleskelu perustuu
7 oleskelulupajärjestelmään, jossa oleskeluluvulle on erilaisia perusteita. Pysyvän oleskeluluvan saaminen perustuu
8 työntekoon tai opiskeluun ja kielen oppimiseen. Suomen kansalaisuus tarkoittaa sitä, että on tullut
9 suomalaiseksi. Se on siis seuraus onnistuneesta kotoutumisesta.

10 Maahanmuuttojärjestelmän legitimitetin kannalta on olennaista, että laittomasti maassa oleskelevat
11 palautetaan mahdollisimman tehokkaasti lähtömaihin. Palautuksia on tehostettava, jotta voimme ehkäistä
12 varjo-yhteiskuntien syntymistä. Järjestelmän on mahdollistettava rikoksiin syyllistyneiden oleskelulupien
13 kumoaminen ja maasta karkottaminen viipymättä.

14 Perheen yhdistämisen kriteerien on oltava selvät ja sellaiset, että perhe pystyy lähtökohtaisesti tulemaan toimeen
15 omalla työllään. Perheen yhdistäminen ei saa johtaa tilanteisiin, jossa elämän perusedellytykset täyttääkseen
16 joutuu tekemään alipalkattua työtä tai turvautumaan leipäjonoihin. Selkeät kriteerit ehkäisevät järjestelmän
17 väärinkäyttöä ja ovat myös perheiden etu.

18 **Mitä ehdotamme?**

- 19 • **Kehitetään oleskelulupajärjestelmää nykyisen portaittaisen järjestelmän pohjalta.** Edellytetään kaikilta
20 pysyvän oleskeluluvan saajilta työhistoriaa ja kielitaitoa. Evätään oleskeluluvat henkilöiltä, jotka uhkaavat
21 yhteiskunnan yleistä turvallisuutta ja järjestystä.
- 22 • **Pidetään kiinni pysyvän oleskeluluvan pikakaistoista.** Mahdollistetaan jatkossakin pysyvän oleskeluluvan
23 saaminen normaalia nopeammin, jos hakijalla on riittävä tulotaso, Suomessa tunnustettu
24 korkeakoulututkinto tai erityisen hyvä suomen tai ruotsin kielen taito. Ulotetaan mahdollisuus
25 koskemaan myös alemman ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita.
- 26 • **Huolehditaan, että kansalaisuuden ja pysyvän oleskeluluvan ehdot ovat keskenään sopusoinnussa.**
27 Pysyvä oleskelulupa tulee järjestyksessä ennen kansalaisuutta ja kansalaisuuden ehdot voivat luontevasti
28 olla tiukemmat kuin pysyvän oleskeluluvan.
- 29 • **Kansalaisuus tarkoittaa sitä, että on tullut suomalaiseksi.** Edellytetään Suomen kansalaisuuden
30 myöntämisen ehtona riittävää kielitaitoa, työllä turvattua toimeentuloa sekä nuhteettomuutta.
- 31 • **Korjataan opiskelijoiden perheen yhdistämiseen liittyvät ongelmat.** Opiskeluperäisen maahanmuuton
32 ensisijainen motiivi pitää olla opiskelu, ei perheen saaminen Suomeen.
- 33 • **Kiristetään perheen yhdistämisen tulorajoja.** Perheenkokoajan tulee pystyä aidosti huolehtimaan
34 perheen elatuksesta ilman sosiaaliturvaa. Lopetetaan sosiaaliturvan laskeminen perheenkokoajan
35 tuloiksi lukuun ottamatta lapsilisää.
- 36 • **Perutaan oleskelulupa vakavaan rikokseen tuomituilta.** Lakkautetaan turvapaikka ja oleskelulupa sekä
37 asetetaan maahantulokielto vakavista rikoksista tuomituille. Edistetään vapaaehtoisia paluita ja
38 paluuneuvontaa. Mahdollistetaan palautukset turvallisiin kolmansiin maihin, jos lähtömaa ei ota vastaan
39 kansalaistaan.
- 40 • **Torjutaan työperäistä hyväksikäyttöä ja ihmiskauppaa.** Kehitetään ratkaisuja työperäisen hyväksikäytön
41 sekä lähisuhdeväkivallan uhrien oleskeluluvilla painostamisen estämiseen. Mahdollistetaan
42 lähisuhdeväkivaltaa kokeneille maahanmuuttajanaيسille oikeus itsenäiseen oleskelulupaan, jotta he voivat
43 turvata oman sekä lastensa turvallisuuden ja hyvinvoinnin.
- 44 • **Vaikutetaan laitonta maassa oleskelua.** Kiristetään luvattoman ulkomaisen työvoiman käytön
45 rangaistuksia hyväksikäyttävälle työnantajalle. Varmistetaan, että oleskeluluvan menettänyt menettää
46 myös kotikuntansa sekä siihen liittyvät palvelut ja oikeudet Suomessa. Annetaan oppilaitoksille
47 mahdollisuus erottaa opiskelija lainvoimaisen käännäytys- ja karkotuspäätöksen perusteella.

1 **Varmistetaan maahanmuuttajien integroituminen yhteiskuntaan**

2 On välttämätöntä, että Suomeen oleskeluluvan saaneille tarjotaan edellytykset integroitua suomalaiseen
3 yhteiskuntaan. Kotoutumisen on perustuttava oikeuksien ja mahdollisuuksien lisäksi velvollisuuksiin. Suomeen
4 tulevilla on oikeus tietää, mitä heiltä odotetaan suomalaisen yhteiskunnan jäsenenä.

5 Kielen oppiminen, varhaiskasvatus, opiskelu ja työnteko ovat varhimmat keinot integroitua Suomeen.
6 Kotoutumisessa on kuitenkin kyse muustakin kuin työstä. Kyse on halusta ja kyvystä kuulua ja osallistua
7 suomalaiseen yhteiskuntaan. Ilman näitä syntyy segregatiota ja varjoyhteiskuntia. Ensisijainen vastuu
8 integroitumisesta on ihmisellä itsellään. Yhteiskunta voi kuitenkin myös tehdä paljon kotoutumisen tukemisessa.
9 Kielikoulutuksen ja muiden työllistymistä edistävien palveluiden tarjoaminen on järkevää.

10 Suomi on enemmän kuin vain maantieteellinen alue, kieli ja säädöskokoelma. Meillä suomalaisilla on yhteinen
11 historiamme, kulttuurimme ja perinteemme, jotka ilmenevät taiteessa, kirjallisuudessa, ruokapöydässä, tavoissa
12 ja kielessä. Meillä on myös yhteisiä arvoja ja periaatteita, joiden varaan haluamme Suomea rakentaa.

13 Suomalainen identiteetti elää ajassa, mutta yhteiset tekijät luovat meille kokemuksen yhteenkuuluvuudesta.
14 Tämä identiteetti symboleineen ja perinteineen on tärkeä Suomeen muuttaneelle, joka yrittää ja haluaa
15 integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan. Jotta integraatio voi ylipäänsä onnistua, on oltava selvää, mihin
16 Suomeen muuttaneiden odotetaan integroituvan.

17 **Mitä ehdotamme?**

- 18 • **Korostetaan maahanmuuttajan omaa velvollisuutta kotoutumisessa.** Tarjotaan Suomeen jääville hyvät
19 mahdollisuudet integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan huolehtimalla kielikoulutuksen ja muun
20 kotoutumisen riittävistä resursseista.
- 21 • **Parannetaan kielikoulutusta ja muita kotoutumispalveluita.** Tehdään kielikoulutuksesta
22 velvoittavampaa ja tavoitteellisempaa. Järjestetään koulutusta myös iltaisin ja viikonloppuisin, jotta
23 myös työssäkävillä maahanmuuttajilla on mahdollisuus osallistua siihen.
- 24 • **Velvoitetaan työnhakuun ja työpaikan vastaanottamiseen.** Työnhakua ja työn vastaanottamista
25 koskevien velvoitteiden on astuttava voimaan heti oleskeluluvan saamisen jälkeen, eivätkä ne saa katketa
26 kotoutumisjaksolla tarjottavien palveluiden ajaksi.
- 27 • **Uudistetaan maahanmuuttajien sosiaaliturvaa työhön ja kotoutumiseen kannustavaksi.** Asetetaan
28 sosiaaliturvaan kotoutumiseen, asumisaikaan ja työssäkäyntiin liittyviä ehtoja. Torjutaan tehokkaasti
29 sosiaaliturvan väärinkäytöksiä. Rajataan oikeus tulkkauspalveluun enintään kahteen vuoteen.
- 30 • **Vahvistetaan maahanmuuttajien työllisyyttä.** Edistetään erityisesti maahanmuuttajanaisten
31 osallistumista työelämään ja lasten osallistumista varhaiskasvatukseen.
- 32 • **Varmistetaan kaikille peruskoulun suorittaville riittävä suomen tai ruotsin kielen taito.** Kielitaito on
33 edellytys pärjätä arjessa ja menestyä jatko-opinnoissa. Uudistetaan S2- ja R2-opetusta siten, että se on
34 lähtökohtaisesti määräaikaista ja jatkuu tukiovetusluontoisena yleisopetuksessa. Suomalaisen
35 peruskoulun käyneen on osattava suomea tai ruotsia äidinkielen tasoisesti. S2- tai R2-oppimäärä ei voi
36 olla huoltajien valinta, vaan sen on perustuttava koulun arvioon oppilaan osaamisesta.
- 37 • **Torjutaan asumisen segregatiota.** Väestöryhmien voimakas eriytyminen voi johtaa ongelmiin
38 kaupunkien tasapainoisessa kehityksessä ja vaikeuttaa maahanmuuttajien integroitumista suomalaiseen
39 yhteiskuntaan.

40

41

1 11. Oikeusvaltio ja sisäinen turvallisuus

2 Suomen erityinen vahvuus on kansalaisten korkea luottamus oikeusvaltioon, demokratiaan ja viranomaisiin.
3 Luottamus on kuitenkin ansaittava aina uudelleen, kun uudet ilmiöt pyrkivät heikentämään järjestäytyneitä
4 yhteiskuntia. Oikeusvaltiota ja sisäistä turvallisuutta ei voi pitää itsestäänselvyyksinä muuttuvassa maailmassa.
5 Siksi niitä on vahvistettava ennakoivasti lainsäädännöllä, resursseilla ja rakenteellisilla uudistuksilla.

6 Suomen on 2030-luvulla oltava maa, jossa oikeus toteutuu viivytystä. Tuomioistuinten ja syyttäjälaitoksen on
7 toimittava riippumattomasti ja tehokkaasti. Demokratian pelisääntöjen on oltava selkeitä. Luotettava
8 tiedonvälitys edellyttää vapaata ja elinvoimaista mediaa. Samalla Suomessa on torjuttava määrätietoisesti
9 informaatiovaikuttamista ja väärän tiedon levittämistä. Parhaan suojan informaatiovaikuttamista ja demokratian
10 rapautumista vastaan antaa koulutettu ja sivistynyt kansa.

11 Kokoomukselle jokainen ihminen on yhtä arvokas. Lain edessä kaikki ovat samalla viivalla. Syrjintään, häirintään ja
12 rakenteelliseen epätasa-arvoon on puututtava johdonmukaisesti. Yhteiskunnan vakaus ja luottamus syntyvät
13 siitä, että ihmiset kokevat tulevansa kohdelluiksi oikeudenmukaisesti taustastaan riippumatta.

14 Oikeus ei toteudu, jos sitä joutuu odottamaan kohtuuttoman pitkään. Siksi Suomessa on varmistettava koko
15 oikeudenhoidon ketjun riittävät resurssit ja huolehdittava siitä, ettei oikeudenkäyntien kuluriski nouse
16 kohtuuttomaksi. Tuomioistuinten on voitava keskittyä ydintehtäviinsä.

17 Toimiva yhteiskunta edellyttää, että rikoksista seuraa oikeasuhtainen ja vaikuttava rangaistus. Uhrien asema on
18 turvattava. Seuraamusjärjestelmän on oltava johdonmukainen: rangaistusten tulee vastata teon vakavuutta ja
19 vahvistaa luottamusta oikeusjärjestelmään. Vankeuden on toimittava sekä seuraamuksena että mahdollisuutena
20 katkaista rikoskierre koulutuksen, työn ja kuntoutuksen avulla.

21 Yhteiskunnan on torjuttava määrätietoisesti sekä perinteisiä että uusia rikollisuuden muotoja. Ulkomailta
22 johdettu järjestäytyneet rikollisuus, katujengien huumekauppa ja verkkorikollisuus – kuten huijaukset ja lasten
23 hyväksikäyttö sosiaalisessa mediassa – heikentävät turvallisuutta ja voivat kytkeytyä myös hybrdivaikuttamiseen.
24 Muuttuva turvallisuusympäristö, mukaan lukien Venäjän hyökkäyssodan jälkiseuraukset, lisää riskiä rajat
25 ylittävälle rikollisuudelle ja vaikuttamiselle, mikä edellyttää viranomaisilta vahvaa ennakoitua ja toimintakykyä.

26 Koko yhteiskunnan varautumista on vahvistettava seuraavina vuosikymmeninä. Pelastustoimi, ensihoito ja
27 kriittisen infrastruktuurin suojaaminen on mitoitettava vastaamaan 2030-luvun riskejä ja turvaamaan
28 ihmishenkiä, omaisuutta ja ympäristöä kaikissa tilanteissa arjen onnettomuuksista poikkeusoloihin.

29

1 Lujitetaan oikeusvaltion ja demokratian perustuksia

2 Vahva oikeusvaltio ja toimiva demokratia muodostavat yhteiskuntamme perustan. Ne turvaavat yksilön
3 perusoikeudet, yhdenvertaisuuden lain edessä ja varmistavat, että julkisen vallan käyttö perustuu lakiin.

4 Autoritaarisuuden ihannointi on maailmalla nousussa. Maailman väestöstä enemmistö elää autoritaarisissa
5 maissa. Oikeusvaltiokehitys myös eräissä länsimaissa, kuten Unkarissa on ollut huolestuttavaa. Samanaikaisesti
6 kuitenkin tiedetään, että oikeusvaltiossa ihmiset ovat onnellisempia ja vauraampia. Suomen tulee tukea
7 demokratiakehitystä osaltaan myös ulkomailla, jotta esimerkiksi kehittyvät maat eivät luisu autoritaaristen
8 valtioiden vaikutuspiiriin.

9 Suomi on yksi maailman vahvimista oikeusvaltioista. Kokoomus haluaa vahvistaa edelleen suomalaista
10 oikeusvaltiota, joka on turvallinen ja oikeudenmukainen kaikille. Kokoomus katsoo, että oikeusvaltion tulee toimia
11 myös käytännössä. Oikeuteen pääsy on varmistettava. Suomen on lisäksi vahvistettava oikeusvaltion rakenteita
12 entisestään hyvän sään aikana. Oikeusvaltiota vahvistamalla ehkäisemme korruptiota ja turvaamme kansalaisten
13 luottamusta instituutioihin.

14 Kokoomukselle demokratia merkitsee ennen muuta kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa, osallisuuden ja
15 vaikuttavuuden kokemusta sekä päätöksenteon läpinäkyvyyttä. Demokratia vaatii toimiakseen valvutuneita
16 äänestäjiä, minkä vuoksi sivistyksen ja koulutuksen vaaliminen ovat demokratian ytimessä. Samalla sivistys
17 ehkäisee yhteiskunnan polarisaatiota ja vihamielisten valtioiden keinoja horjuttaa suomalaisen yhteiskunnan
18 yhtenäisyyttä. Toimiva oikeusvaltio tai demokratia eivät ole itsestäänselvyksiä, vaan ne vaativat jatkuvaa
19 huolenpitoa, avoimuutta ja kansalaisten aktiivista osallistumista.

20 Suomalaisen yhteiskunnan arvokkaimpia piirteitä on luottamus kansalaisten välillä ja luottamus viranomaisiin.
21 Tätä luottamusta on vaalittava ja turvattava, muun muassa parantamalla kansalaisten osallisuutta
22 yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

23 Mitä ehdotamme?

- 24 • **Varmistetaan pitkäjänteinen ja riittävä rahoitus koko oikeudenhoidon ketjulle**, poliisista
25 rikosseuraamuslaitokseen, painopisteenä oikeudenkäyntien keston lyhentäminen ja prosessien
26 keventäminen sekä riita-asioiden käsittelyn kustannusten alentaminen.
- 27 • **Luovutaan käräjäoikeuksien lautamiehistä**. Lautamiesjärjestelmä on historiallinen jäännös, jonka
28 tarkoitus on ottaa paikallisen oikeustajun vivahteet huomioon lainkäytössä. Modernissa oikeusvaltiossa
29 lainkäytön tulee kuitenkin olla paikallisista näkökulmista riippumaton ja ammattituomarien käsissä.
30 Nykytilanteessa, kun puolueet nimeävät lautamiehet, liittyy järjestelmään myös oikeusvaltioperiaatteen
31 kannalta ongelmallinen politiikan ja tuomiovallan kytkös.
- 32 • **Vahvistetaan perustuslain tasolla tuomioistuinten ja syyttäjälaitoksen riippumattomuutta**. Kirjataan
33 tuomareiden eläkeikä ja korkeimpien oikeuksien tuomareiden lukumäärä perustuslakiin.
- 34 • **Vahvistetaan kansanvallan perustuksia**. Vahvistetaan kansalaisten, erityisesti nuorten, demokraattista
35 osallistumista panostamalla medialukutaitoon ja yhteiskuntaoppiin, torjumalla informaatiovaikuttamista
36 ja turvaamalla avoin keskustelu ja medianvapaus. Sivistyksen vaaliminen ja koulutustason parantaminen
37 turvaavat toimivan demokratian jatkossakin.
- 38 • **Varmistetaan, että kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua politiikkaan**. Puututaan politiikkaan
39 ja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuviin kohdistettuun sosiaalisen median häirintään ja turvataan
40 naisten tasavertaiset osallistumismahdollisuudet politiikkaan.
- 41 • **Kunnioitetaan yksilön täyttä oikeutta määrätä omaisuudestaan kuoleman jälkeenkäin**. Annetaan
42 mahdollisuus rajata testamentilla rintaperillisten lakiosat pois silloin, kun perillinen on täysi-ikäinen.

43

44

1 **Rakennetaan tasa-arvoista ja yhdenvertaista yhteiskuntaa**

2 Jokainen ihminen on yhtä arvokas riippumatta esimerkiksi synnynnäisistä ominaisuuksistaan. Jokaisen on
3 voitava lähtökohdistaan riippumatta tavoitella omia päämääriään, oppia uutta, kehittää itseään ja hyötyä
4 ahkeruutensa ja järkevien valintojen tuloksista.

5 Kokoomus haluaa vahvistaa sukupuolten tasa-arvoa ja ihmisten yhdenvertaisuutta kaikilla elämän ja politiikan
6 osa-alueilla. Suomessa on perustuslaista lähtien hyvin vahva lainsäädännöllinen perusta tasa-arvolle. Monet
7 käytännön esimerkit silti osoittavat, että syystä tai toisesta esimerkiksi eri sukupuolet kohtaavat tilastollisesti
8 tarkasteltuna erilaisia ongelmia. Miesten elinajanodote on naisia matalampi. Nuoret naiset ovat ahdistuneempia
9 kuin koskaan ennen. Pojat jäävät tytöistä jälkeen oppimistuloksissa ja koulutustasossa. Väkivalta on
10 sukupuolittunutta ja työelämässä esiintyy eriarvoisuutta. Naisiin kohdistuva väkivalta on Suomessa tasa-arvon
11 muste piste, johon on puututtava entistä määrätietoisemmin.

12 Suomessa yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat vahvasti turvattuja perustuslaissa, mutta käytännön tasolla eri
13 taustaiset ihmiset voivat yhä kohdata eriarvoisuutta tai suoraa syrjintää. Kokoomus on sitoutunut edistämään
14 aktiivisesti syrjimättömyyttä ja yhdenvertaista yhteiskuntaa kaikilla tasoilla. Haluamme puuttua sekä näkyviin
15 että piileviin epäoikeudenmukaisuuksiin. Meidän on varmistettava, että jokainen suomalainen saa yhdenvertaisen
16 mahdollisuuden osallistua yhteiskuntaan.

17 **Mitä ehdotamme?**

- 18 • **Puolustetaan sukupuolten tasa-arvoa kaikissa tilanteissa.** Edistetään sukupuolten tasa-arvon
19 toteutumista esimerkiksi koulutuksessa, työelämässä, vanhemmuudessa ja yhteiskunnallisessa
20 osallistumisessa. Torjutaan määrätietoisesti sukupuolittunutta väkivaltaa.
- 21 • **Varmistetaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien toteutuminen.** Laaditaan
22 poikkihallinnollinen sateenkaaripoliittinen toimenpideohjelma, jossa määritellään toimenpiteet
23 seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisen kohtelun edistämiseksi eri elämänalueilla.
24 Arvioidaan tarve uudistaa tasa-arvolakia.
- 25 • **Vahvistetaan lasten itsemääräämisoikeutta.** Kielletään poikien ei-lääketieteelliset ympärileikkaukset
26 sekä intersukupuolisten lasten ei-lääketieteelliset leikkaukset.
- 27 • **Kielletään eheytyshoidot.** Eheytyshoidot ovat esimerkiksi uskonnollisissa yhteisöissä esiintyviä
28 uskomushoitoja, joilla pyritään muuttamaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten
29 identiteettiä.
- 30 • **Uudistetaan lakia sukupuolen vahvistamisesta.** Mahdollistetaan väestötietojärjestelmään ja muihin
31 julkisiin rekistereihin kolmas sukupuolimerkintä. Vahvistetaan näin muun muassa intersukupuolisten
32 ihmisten itsemääräämisoikeutta ja yhdenvertaista kohtelua. Yksilön itsemääräämisoikeuden on oltava
33 vahva lähtökohta kaikessa, eikä valtion pidä tätä ilman painavaa syytä rajoittaa.
- 34 • **Puolustetaan sukupuolten tasa-arvoa ja ihmisten yhdenvertaisia oikeuksia kansainvälisesti.**
35 Korostetaan Suomen ulkopoliitikassa ja kehitysyhteistyössä erityisesti naisten ja tyttöjen aseman ja
36 koulutuksen edistämistä, naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ja syrjinnän lopettamista sekä
37 seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien toteutumista.
- 38 • **Varmistetaan, että sateenkaarisenioreiden tarpeet kohdataan palveluissa.** Henkilöstölle tulee tarjota
39 koulutusta, jotta jokainen saa turvallista, kunnioittavaa ja yksilöllistä hoitoa. Lisätään tutkimusta ja
40 osaamista sateenkaarisenioreiden fyysisen ja psyykkisen terveyden erityiskysymyksistä, jotta palvelut
41 vastaavat todellisiin tarpeisiin.
- 42 • **Tehostetaan sukupuoleen perustuvan väkivallan ja häirinnän vastaista työtä kouluissa.** Opettajien ja
43 rehtoreiden osaamista digitaalisissa ympäristöissä tapahtuvan häirinnän tunnistamisessa vahvistetaan.
- 44 • **Turvataan kaikille mahdollisuus osallistua kykyjensä mukaan.** Jokaisella on oltava oikeus työhön.
45 Parannetaan täsmä- ja osatyökykyisten mahdollisuuksia työskennellä. Ehkäistään kaikenlaista häirintää
46 työelämässä.

1 Sujuvoitetaan oikeusprosesseja

2 Oikeusvaltion ydin on toimiva ja tehokas oikeuslaitos, jossa jokainen saa oikeutta viivytyksettä. Pitkäksi venyvät
3 käsittelyajat tarkoittavat käytännössä sitä, ettei oikeutta saa.

4 Kansainvälisesti vertaillen suomalainen oikeusvaltio ja oikeudenhoito ovat vankalla pohjalla. Suomen ongelmat
5 liittyvät oikeudenhoidon määrärahojen riittämättömyyteen, oikeusprosessien pituuteen ja oikeudenkäyntien
6 kalleuteen. Haluamme turvata koko oikeudenhoidon ketjun eli muun muassa poliisitoimen, syyttäjälaitoksen ja
7 tuomioistuinten riittävät resurssit.

8 Kokoomus haluaa oikeusturvan varmistuksen keventää oikeusprosesseja ja vähentää tuomioistuinten turhaa
9 kuormitusta. Tuomioistuinten on voitava keskittyä ydintehtäviinsä. Asiat, jotka eivät vaadi tuomarin harkintaa, on
10 ohjattava kevyempiin käsittelytapoihin. Näin varmistamme nopeammat käsittelyajat ja paremman oikeuden
11 saatavuuden kaikille.

12 Mitä ehdotamme?

- 13 • **Parannetaan uhrien tukipalveluita oikeusprosessin aikana ja sen jälkeen.** Huolehditaan myös
14 rikosuhrijärjestöjen toimintaedellytyksistä. Kiinnitetään erityishuomiota seksuaalirikosten
15 oikeudenkäyntien traumasensitiiviseen otteeseen, jotta tuomioistuinprosessista ei muodostu uhrille
16 henkisesti kuormittavaa.
- 17 • **Varmistetaan perhe- ja parisuhdeväkivallan uhrien turvallisuus.** Ankaroitetaan lähestymiskiellon
18 rikkomisen rangaistusasteikkoa ja mahdollistetaan uhrille ja tämän avustajalle mahdollisuus hakea
19 tehostettua lähestymiskieltoa.
- 20 • **Kehitetään Suomen oikeusapujärjestelmää sujuvammaksi ja tehokkaammaksi.** Tehdään selvitys
21 Ruotsin mallin mukaisesta oikeusapujärjestelmästä.
- 22 • **Varmistetaan oikeuden saatavuus.** Lyhennetään oikeudenkäyntien kestoa ja hillitään kustannusriskiä,
23 jotta oikeus ei ole kenenkään tavoittamattomissa. Kehitetään oikeusturvavakuutusta. Mahdollistetaan
24 ryhmäkanteet ja usean asianomistajan jutut nykyistä vaivattomammin.
- 25 • **Annetaan tuomioistuinten keskittyä ydintehtäviinsä.** Karsitaan tuomioistuimista pois asiat, jotka eivät
26 vaadi tuomarin harkintaa. Siirretään esimerkiksi avioerot maistraattien ratkaistavaksi, lievät ja
27 perusmuotoiset veropetokset ja muut soveltuvat lievät rikokset hallinnollisen seuraamusjärjestelmän
28 piirissä rangaistavaksi ja velkajärjestelyt ulosottoviranomaiselle.
- 29 • **Lisätään vaihtoehtoisia ratkaisukeinoja.** Hyödynnetään nykyistä enemmän esimerkiksi
30 syyteneuvotteluja ja rangaistuspäättämismenettelyä. Laajennetaan rikos- ja riita-asioiden sovittelun
31 käyttöä muissa kuin henkeen, terveyteen tai seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen liittyvissä jutuissa.
- 32 • **Varmistetaan oikeudenkäyntien tasavertainen saatavuus koko maassa.** Tehostetaan valtakunnallista
33 juttujakoa ja varmistetaan tuomioistuinverkoston tehokas käyttö. Käsitellään yksinkertaiset riita- ja
34 rikosasiat virtuaalisessa tuomioistuimessa.
- 35 • **Kehitetään ja tehostetaan tuomioistuinten työskentelyä.** Digitalisoidaan oikeusasioiden
36 seuranta- ja automatisoidaan prosesseja, jotta ammattilaisten aikaa vapautuu tuomioiden
37 varsinaiseen työhön. Kehitetään tuomioistuinten työskentelyä lisäämällä avustavaa oikeudellista ja
38 tukihenkilöstöä tuomareiden työn tueksi. Mahdollistetaan tekoälyn käyttö nykyistä laajemmin
39 rutiiniluonteisten asioiden käsittelynä apuna.

40

41

1 Varmistetaan oikeudenmukaiset rangaistukset

2 Toimiva yhteiskunta perustuu luottamukseen ja lakiin, jonka rikkomisesta seuraa oikeasuhtainen rangaistus.

3 Rangaistusten on oltava oikeassa suhteessa rikosten vakavuuteen ja niiden on oltava vaikuttavia.

4 Vankeusrangaistuksen on toimittava sekä seuraamuksena että mahdollisuutena irtautua rikollisesta
5 elämäntavasta. Erityisesti nuorten kohdalla on ensisijaisesti käytettävä muita keinoja kuin vankeutta.

6 Vankilan keskeinen tehtävä on kuntouttaa vangit yhteiskuntakelpoisiksi. Tavoitetilassa jokainen vanki osallistuu
7 vankeusaikanaan koulutukseen, mikä edistää heidän paluutaan normaaliin elämään ja estää rikosten uusimista.

8 Vankila on nähtävä viimesijaisena vaihtoehtona, sillä vankilaympäristössä rikollisesta elämäntavasta luopuminen
9 on vaikeaa. Myös muita kuntouttavia rangaistuskeinoja on lisättävä, erityisesti ensikertalaisille rikoksentekeijöille.
10 Samalla on varmistettava, että vankiloissa on aina tilaa vaarallisimmille vangeille.

11 Mitä ehdotamme?

- 12 • **Vahvistetaan rikosten uhrien oikeutta korvauksiin.** Muutetaan lakia niin, että kun rikoksentekeijän
13 omaisuutta otetaan vakuustakavarikkoon, korvamerkitään siitä osa korvauksiin sellaiselle rikoksen
14 uhrille, joka on luonnollinen henkilö.
- 15 • **Varmistetaan riittävät rangaistukset seksuaali- ja väkivaltarikoksista.** Nostetaan raiskauksen
16 vähimmäisrangaistus 2 vuoteen ehdotonta vankeutta.
- 17 • **Kriminalisoidaan järjestelmällinen häirintä.** Suojellaan näin esimerkiksi toimittajia, poliiseja, syyttäjiä tai
18 tutkijoita hiljentämiseltä.
- 19 • **Arvioidaan rikoslaissa kriminalisoitavia tekoja kriittisesti.** Poistetaan mahdollisesti tarpeettomia
20 rikossäännöksiä.
- 21 • **Vältetään nuorten rikoksentekeijöiden kohdalla vankilarangaistusta.** Vankilassa nuoret valitettavasti
22 voivat entistä laajemmin omaksua rikollisen elämäntavan. Siirretään painopiste ennaltaehkäisyyn ja
23 moniammatilliseen apuun. Lisätään vankilarangaistuksen sijaan esimerkiksi nuorisorikosrangaistusten,
24 sovittelun ja valvotun kotiaarestin käyttöalaa. Lisätään Ankkuritoimintaan osallistumisen velvoittavuutta.
- 25 • **Pidetään rikosvastuun ikäraja ennallaan.** Ikärajan laskeminen ohjaisi rikollisjärjestöt hyväksikäyttämään
26 entistä nuorempia rikoksenteon välikappaleina. Varmistetaan kuitenkin vakavien rikosten osalta, että
27 esitutkinta ja pakkokeinot voidaan turvata myös alle 15-vuotiaiden osalta.
- 28 • **Uudistetaan rikosoikeudellinen seuraamusjärjestelmä.** Lisätään yhdyskuntapalvelun
29 käyttömahdollisuutta. Edellytetään yhdyskuntapalveluun tuomittavalta sitoutumista tarvittaessa päihde-
30 ja mielenterveyskuntoutukseen. Lisätään myös aresti- ja valvontarangaistusten käyttöä.
- 31 • **Lisätään vankien velvoitteita ja mahdollisuuksia opiskeluun ja päihdekuntoutukseen.**
32 Kouluttautuminen parantaa osallisuutta ja mahdollisuuksia palata osaksi järjestäytyntä yhteiskuntaa.
- 33 • **Varataan vaarallisimmille vangeille vankiloista erilliset tilat.** Parannetaan vankiloiden turvallisuutta ja
34 pidetään ylitörkeistä rikoksista, eli rikoksista, joiden minimirangaistus on yli kaksi vuotta vankeutta,
35 epäillyt vangittuina.
- 36 • **Edistetään ulkomaalaisten vankien lähettämistä kotimaihinsa.** Mahdollistetaan ulkomaalaisten vankien
37 ja rikoksista epäiltyjen lähettäminen kotimaihinsa syytettäväksi ja suorittamaan vankeusrangaistusta,
38 muun muassa turvaamalla Eurojustin, eli EU:n rikosoikeudellisen yhteistyön viraston, riittävän
39 syyttäjäresursoinnin ja kehittämällä EU-valtioiden välistä yhteistyötä.

40

1 **Vahvistetaan Suomen rajoja ja sisäistä turvallisuutta**

2 Yhteiskunnan on aktiivisesti tunnistettava ja torjuttava niin vanhoja kuin uusia rikollisuuden muotoja. Esimerkiksi
3 ulkomailta johdettu järjestäytynyt rikollisuus ja katujengien huumekauppa heikentävät turvallisuutta ja
4 mahdollistavat myös ulkomaisen hybridivaikuttamisen. Ilman torjuntatoimia ne muodostavat kasvavan uhan
5 yhteiskunnan ja yksilön turvallisuudelle.

6 Rikollisuuden riskiä voidaan ehkäistä muun muassa koulutuksella, työllisyydellä, lastensuojelulla sekä
7 mielenterveys-, päihde- ja riippuvuuspalveluilla, sillä osattomuus lisää rikollisuuden riskiä. Ennaltaehkäisy on aina
8 niin taloudellisesti kuin inhimillisesti kestävämpi vaihtoehto. Rikosten torjumisessa on huomioitava yhä
9 vahvemmin verkkorikollisuus, kuten huijaukset ja erityisesti sosiaalisen median alustoilla tapahtuva lasten ja
10 nuorten hyväksikäyttö. Verkosta tilattavissa oleva rikollisuus on ilmiö, jota on määrätietoisesti torjuttava.

11 Suomessa on varauduttava Venäjän hyökkäyssodan loppumiseen Ukrainassa. Venäjän huomio tulee ennen pitkää
12 vapautumaan muualle. Tämä voi entisestään lisätä Suomen rajaseuduille ja aluevesille sekä suomalaisen
13 yhteiskuntaan kohdistuvaa hybridivaikuttamista. Samaan aikaan sodan jälkiseuraukset, kuten aseiden
14 leviäminen, traumojen kasaantuminen ja rikollisverkostojen toimintamahdollisuuksien laajentuminen, voivat
15 lisätä rajat ylittävää rikollisuutta. Tämä edellyttää sisäisen turvallisuuden viranomaisilta ennakointia.

16 **Mitä ehdotamme?**

- 17 • **Varmistetaan poliisin läsnäolo koko Suomessa.** Lisätään poliisien määrää sisäisen turvallisuuden
18 vahvistamiseksi. Parannetaan poliisityön veto- ja pitovoimaa parantamalla poliisina työskentelevien
19 työturvallisuutta, oikeusturvaa ja suojavälineitä. Annetaan poliisin keskittyä ydintehtäviin ja vähennetään
20 poliisilta tehtäviä, jotka voidaan osoittaa muiden viranomaisten hoidettaviksi.
- 21 • **Vahvistetaan rikosten tutkinnan voimavaroja.** Varmistetaan, että myös muut kuin vakavimmat rikokset
22 pystytään tutkimaan ja saattamaan tekijät vastuuseen rikoksistaan.
- 23 • **Torjutaan järjestäytynyttä ja katujengirikollisuutta.** Varmistetaan muun muassa varmistamalla
24 tehokkaat rikostiedustelutoimivaltuudet ja varautumalla säättämään poliisin tehostetun valvonnan
25 mahdollisuuksista sellaisissa kohteissa, joissa katujengien oleskelu aiheuttaa säännöllistä
26 turvallisuushkaa.
- 27 • **Laaditaan kansallinen huumetorjuntaohjelma.** Parannetaan viranomaisten työnjakoa. Vahvistetaan
28 tullin, rajavartiolaitoksen ja poliisin voimavaroja huumeiden salakuljetuksen ja kaupan paljastamiseksi ja
29 estämiseksi. Kehitetään riippuvuus- ja päihdepalveluita sekä hoitoonohjausta. Varmistetaan huumeiden
30 käyttäjille matalan kynnyksen pääsy vieroitukseen ilman pelkoa rikolliseksi leimautumisesta. Tuetaan
31 riippuvuudesta eroon päässeitä päihteettömän elämäntavan ylläpidossa.
- 32 • **Torjutaan informaatiovaikuttamista.** Huolehditään, että järjestelmällinen vieraan valtion lukuun
33 tapahtuva Suomen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen ja Suomen päätöksentekoa tai
34 yhteiskunnallisia oloja koskevan perättömän tiedon levittäminen on tehokkaasti kriminalisoitu.
- 35 • **Estetään Suomen painostaminen välineellistetyllä maahantulolla.** Vahvistetaan maastoesteitä,
36 rajaviranomaisen resursseja ja välineitä. Pidetään yllä mahdollisuus rajaturvallisuuslain tai vastaavien
37 poikkeustoimivaltuuksien käyttöön vakavan uhan torjumiseksi.
- 38 • **Vahvistetaan rajavartiolaitoksen toimintakyky.** Varmistetaan, että rajavalvonnasta ja sisäisestä
39 turvallisuudesta vastaavilla viranomaisilla on käytössään paras mahdollinen teknologinen ja kalustollinen
40 kyvykkyys. Panostetaan rajavalvonnan liikkuvaan kalustoon. Tämä mahdollistaa rajavalvonnan
41 kyvykkyyksien nostamisen tarpeen mukaan eri alueilla.
- 42 • **Vahvistetaan Euroopan yhteistä ulkorajaa ja sisäistä turvallisuutta.** Vahvistetaan Euroopan raja- ja
43 merivartiovirasto Frontexia ja lisätään EU:n ulkorajavaltioiden vastuuta ulkorajaosuutensa vartioinnista
44 ja valvonnasta. Vahvistetaan Euroopan unionin poliisivirasto Europolin kykyä avustaa EU-maiden sisäisen
45 turvallisuuden viranomaisia kansainvälisen rikollisuuden ja terrorismin torjunnassa.

46

1 Turvataan pelastuspalvelujen toimintakyky koko maassa

2 Pelastustoimi ja ensihoito ovat arjen turvallisuuden kivijalka. Ne turvaavat ihmishenkiä, omaisuutta ja ympäristöä
3 onnettomuuksissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Muuttuva turvallisuusympäristö, ilmastonmuutoksen
4 vaikutukset ja kasvavat kansalliset riskit edellyttävät entistä vahvempaa varautumista, osaamista ja
5 toimintakykyä koko maassa.

6 Turvallisuus ei synny sattumalta. Se rakentuu riittävästä rahoituksesta, koulutetusta henkilöstöstä,
7 ajanmukaisesta kalustosta ja toimivasta johtamisesta. Pelastustoimen ja ensihoidon on kyettävä toimimaan
8 tehokkaasti niin arjen onnettomuuksissa kuin laajoissa kriisi- ja poikkeustilanteissa, mukaan lukien sotilaallisissa
9 kriiseissä. Samalla on huolehdittava siitä, että palvelut ovat saatavilla yhdenvertaisesti kaikkialla Suomessa.

10 Kokonaisturvallisuus edellyttää tiivistä viranomaisyhteistyötä, riskiperusteista resursointia ja vahvaa
11 ennaltaehkäisyä. Kansallisesti merkittävät riskikohteet, väestönsuojelu, sopimuspalokunnat sekä ensihoidon
12 riittävät resurssit on tunnistettava osana yhteistä varautumista. Samalla on varauduttava ilmastonmuutoksen
13 lisäämiin sään ääri-ilmiöihin sekä väestön ikääntymisen kasvattamaan palvelutarpeeseen.

14 Mitä ehdotamme?

- 15 • **Vahvistetaan pelastustoimen roolia osana kokonaisturvallisuutta.** Tiivistetään entisestään yhteistyötä
16 sosiaali- ja terveydenhuollon, puolustusvoimien ja muiden turvallisuusviranomaisten kanssa.
17 Harjoitellaan säännöllisesti yhteistoimintaa poikkeusolojen varalle. Vahvistetaan pelastajien edellytyksiä
18 toimia poikkeusoloissa esimerkiksi rauniopelastamisen osaamista ja kalustoa kehittämällä.
- 19 • **Uudistetaan pelastustoimen rahoitusmalli.** Otetaan rahoituksessa nykyistä paremmin huomioon
20 kansalliset riskikohteet kuten ydinvoimalat ja öljysatamat.
- 21 • **Vahvistetaan sopimuspalokuntien toimintaedellytyksiä.** Hyödynnetään sopimuspalokuntia myös
22 häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.
- 23 • **Turvataan pelastajien saatavuus koko Suomeen.** Jatketaan pelastajakoulutusta Kuopion
24 pelastusopistossa ja Helsingin pelastuskoulussa.
- 25 • **Edistetään uusien teknologioiden hyödyntämistä pelastustehtävissä.** Hyödynnetään esimerkiksi
26 drooneja ja robotiikkaa vaarallisissa ja vaikeapääsyisissä kohteissa pelastajien työturvallisuuden
27 parantamiseksi. Toteutetaan käyttöönotto koulutukseen ja huolelliseen riskinarviointiin perustuen.
- 28 • **Kehitetään pelastustoimen kaluston ja kiinteistöjen investointisuunnittelua.** Yhtenäistetään hankintoja
29 kustannustehokkuuden lisäämiseksi. Varmistetaan kaluston soveltuvuus myös vaativiin sää- ja
30 kriisiolosuhteisiin.
- 31 • **Vahvistetaan väestönsuojelun valmiuksia vastaamaan muuttunutta turvallisuusympäristöä.**
32 Parannetaan väestönsuojien kuntoa ja saavutettavuutta sekä kansalaisten omatoimisen varautumisen
33 osaamista.
- 34 • **Lisätään ennaltaehkäisevää turvallisuustyötä.** Suunnataan resursseja riskiperusteiseen valvontaan ja
35 turvallisuusviestintään. Kohdennetaan toimenpiteitä erityisesti riskiryhmiin ja korkean riskin kohteisiin.
36 Hyödynnetään datan ja tekoälyn mahdollisuuksia onnettomuuksien ehkäisyssä.
- 37 • **Torjutaan tehokkaasti ympäristöriskejä.** Varmistetaan pelastustoimen ja muiden viranomaisten kyky
38 torjua maastopaloja, öljyvahinkoja ja muita ihmisten ja ympäristön terveyttä uhkaavia onnettomuuksia.
39 Parannetaan pelastustoimen kykyä reagoida ilmastonmuutoksen myötä lisääntyviin poikkeuksellisiin
40 sääilmiöihin, kuten tulviin ja myrskyihin.

41

42

43

1 **Varaudutaan häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin**

2 Kokoomus haluaa pitää huolen, että Suomi on varautunut huolellisesti kaikkiin kansallisen riskiarvion mukaisiin
3 suuronnettomuuksiin, häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Yrityksillä on
4 keskeinen rooli kokonaisturvallisuudessa ja huoltovarmuudessa. Kansalaisten varautuminen, kyky kantaa vastuu
5 itsestään ja muista määrittää viime kädessä yhteiskunnan kriisinkestokyvyn.

6 Hybridivaikuttaminen on moninaista ja sitä on vaikea täysin estää. Siksi meidän on panostettava kykyyn
7 ennakoida, varautua ja reagoida sekä korjata esimerkiksi haavoittunutta infrastruktuuria. Lisäksi on Suomen ja
8 Euroopan vahvistettava työkalupakkia hybridivaikuttamiseen vastaamiseksi ja ennaltaehkäisevän pelotteen
9 luomiseksi.

10 Kokonaismaanpuolustuksen periaatteen mukaisesti sotilaallinen maanpuolustus nojaa yhteiskunnan vahvaan
11 tukeen. Esimerkiksi kriittisen infrastruktuurin suojeleminen, energia-, vesi- ja elintarvikehuollon varmistaminen sekä
12 sosiaali- ja terveyspalveluiden toiminta kaikissa olosuhteissa luovat perustan maanpuolustukselle.

13 **Mitä ehdotamme?**

- 14 • **Vahvistetaan entisestään koko yhteiskunnan varautumista sotilaalliseen voimankäyttöön.**
15 Rakennetaan ennaltaehkäisevää pidäkettä sotilaallisen maanpuolustuksen lisäksi
16 kokonaisturvallisuudella. Varmistetaan siviiliyhteiskunnan toimintakyky kaikissa tilanteissa.
- 17 • **Varaudutaan monipuoliseen poliittiseen, taloudelliseen ja sotilaalliseen painostukseen.** Varmistetaan,
18 että viranomaiset, elinkeinoelämä ja yksittäiset kansalaiset osaavat toimia tilanteissa, joissa Suomea
19 painostetaan esimerkiksi hybridi- ja informaatiovaikuttamisella.
- 20 • **Huolehditaan tieto- ja viestintäverkkojen toiminnasta kaikissa tilanteissa.** Torjutaan
21 palvelunestohyökkäyksiä, tietomurtoja ja kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaa häirintää.
- 22 • **Torjutaan terrorismi-iskuja yhteiskunnan rakenteisiin ja ihmisjoukkoihin.** Poistetaan viranomaisten välisiä
23 tiedonvaihdon esteitä kansallisen turvallisuuden ja yhteiskunnan perusrakenteiden suojaamiseksi.
24 Lisätään tiedonvaihtoa myös EU-maiden viranomaisten kesken.
- 25 • **Varaudutaan suurten väkijoukkojen väkivaltaiseen liikehdintään.** Varmistetaan, että poliisilla ja muilla
26 sisäisen turvallisuuden viranomaisilla on resurssit ja toimivaltuudet ylläpitää yleistä järjestystä ja
27 turvallisuutta kaikissa tilanteissa.
- 28 • **Ehkäistään talouden ja rahoitusjärjestelmän häiriöitä.** Turvataan rahoitusjärjestelmän vakaus ja
29 luotettavuus sekä rahoitus- ja maksupalvelut kaikissa olosuhteissa.
- 30 • **Varaudutaan energia-, vesi- ja elintarvikehuollon häiriötilanteisiin.** Varmistetaan sähkön ja
31 polttoaineiden katkeamaton saatavuus. Suojataan vesihuollon kriittistä infrastruktuuria
32 hybridivaikuttamiselta. Turvataan kotimainen ruoantuotanto sekä logistiset yhteydet Suomeen
33 elintarvikehuollon varmistamiseksi. Harjoitellaan häiriötilanteita, erityisesti sähkökatkoksia,
34 säännöllisesti.
- 35 • **Varmistetaan Suomen logistiset yhteydet Eurooppaan myös poikkeusoloissa.** Vahvistetaan maantie- ja
36 raideyhteyksiä Suomesta Ruotsiin ja Norjaan siltä varalta, että meriliikenne Itämerellä keskeytyy.
- 37 • **Varmistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakyky kaikissa tilanteissa.** Varaudutaan
38 pandemioihin, suuronnettomuuksiin sekä muihin kansallisen riskiarvion mukaisiin häiriötilanteisiin ja
39 poikkeusoloihin myös sosiaali- ja terveydenhuollossa. Varmistetaan sosiaali- ja terveydenhuollon kyky
40 tukea puolustusvoimia sotilaallisen voimankäytön tilanteissa.
- 41 • **Panostetaan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen EU-tasolla.** Ohjataan rahoitusta ja yhteisiä
42 toimenpiteitä esimerkiksi sähköverkkojen, tietoliikennejärjestelmien, merikaapeleiden sekä
43 energiakuljetusten turvaamiseen.

44

1 **12. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka**

2 Kokoomuslaisessa ajattelussa ulko- ja turvallisuuspolitiikan on perustuttava arvopohjaiseen realismiin. Suomen
3 ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on turvata Suomen itsenäisyys ja alueellinen koskemattomuus sekä
4 varmistaa suomalaisten turvallisuus ja hyvinvointi. Siksi Suomen on ulko- ja turvallisuuspolitiikallaan edistettävä
5 valtioiden suvereniteetin kunnioittamista, voimankäytön kieltoa sekä monenkeskistä yhteistyötä.

6 Nato ja Euroopan unioni ovat olennaisia Suomen turvallisuudelle. Niiden toimintakyvyn vahvistaminen ja
7 kehittäminen ovat siten keskeisiä elementtejä Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Syvennämme
8 yhteistyötä jaettujen intressien pohjalta liittolaistemme ja kumppaneidemme kanssa. Kykenemme rakentavaan
9 yhteistyöhön myös niiden maiden kanssa, joiden kanssa olemme eri mieltä. Emme toisaalta epäröi nostaa
10 tarvittaessa esiin epäkohtia tai tuomita laittomuuksia.

11 Suomen turvallisuus rakentuu vahvalle ja uskottavalle kansalliselle puolustuskyvyille osana Naton yhteistä
12 pelotetta ja puolustusta. Kaiken perustana on korkea maanpuolustustahto. Yleinen asevelvollisuus, toimiva
13 vapaaehtoinen maanpuolustus sekä laaja ja hyvin varusteltu reservi muodostavat puolustusjärjestelmämme
14 käytännön selkärangan. Kriisien aikaisen toimintakyvyn turvaaminen edellyttää myös korkeaa huoltovarmuutta,
15 vahvaa kotimaista puolustusteollisuutta sekä kykyä torjua hybridi- ja kyberuhkia.

16 Suomen hyvinvointi ja kansallinen turvallisuus nojaavat vahvasti talouden suorituskykyyn. Talous ja turvallisuus
17 ovat kolikon kaksi puolta: ilman talouskasvua ei ole turvallisuutta, esimerkiksi panostukset puolustukseen
18 edellyttävät yhä enenevässä määrin talouskasvua. Samalla ilman turvallisuutta talous ei voi menestyä. Siksi
19 kokoomuksen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ytimessä on perinteisen turvallisuuden ja diplomatian lisäksi
20 talouskasvun edellytysten parantaminen, investointien houkuttelevuus Suomeen ja viennin edistäminen.

21 Nopea teknologinen kehitys muuttaa kansainvälistä toimintaympäristöä, taloutta ja turvallisuutta. Tästä syystä
22 Suomen tulee olla eturintamassa rakentamassa teknologista osaamista, keksimässä ratkaisuja yhteisiin
23 haasteisiin ja markkinoimassa niitä maailmalle.

24

25

1 **Vahvistetaan sääntöpohjaista kansainvälistä järjestelmää**

2 Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana on demokratian, kansainvälisen oikeuden,
3 oikeusvaltioperiaatteen, ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Maailman muuttuessa
4 Suomen on keskityttävä määrätietoisiin tekoihin sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän vahvistamiseksi.
5 Se edellyttää aloitteellisuutta, rohkeutta ja osaamista sekä laajoja verkostoja ja kumppanuuksia.

6 Suomi on luotettava ja aktiivinen toimija kansainvälisessä yhteistyössä. Toimimme johdonmukaisesti ja
7 kannamme vastuuta myös haastavissa tilanteissa. Suomen sanaan ja sitoumuksiin voi luottaa. Yhteistyö perustuu
8 avoimuuteen, keskinäiseen kunnioitukseen ja pitkäjänteiseen kumppanuuteen.

9 Toisen maailmansodan jälkeen rakennettu kansainvälinen järjestelmä, jonka tavoitteena on ollut edistää rauhaa,
10 vakautta, ihmisoikeuksia ja valtioiden välistä yhteistyötä, on yhä kasvavan paineen alla. Suomelle on kriittisen
11 tärkeää, ettei kansainvälinen järjestys perustu voimankäyttöön tai mielivaltaan, vaan yhteisiin sääntöihin ja
12 monenkeskiseen yhteistyöhön.

13 Muuttuneessa maailmassa status quon ylläpitäminen tai puolustaminen ei ole itseisarvo. Teemme
14 kumppanimaiden kanssa työtä sen eteen, että monenkeskiset järjestöt palvelevat mahdollisimman tehokkaasti
15 jäsenmaitaan sekä edistävät laajemmin vakautta maailmassa. Olemme valmiita uudistamaan järjestöjä näiden
16 tavoitteiden saavuttamiseksi. Lähestymistapa pätee kaikkiin kansainvälisiin järjestöihin, joissa Suomi toimii.

17 **Mitä ehdotamme?**

- 18 • **Vahvistetaan YK:n toimintakykyä.** Edistetään YK-järjestelmän tehokkuutta, vastuullisuutta,
19 edustavuutta ja läpinäkyvyyttä. Vaikutetaan YK:n yleiskokouksen roolin vahvistamiseksi ja
20 turvallisuusneuvoston uudistamiseksi. Tavoitellaan Suomen valintaa turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi
21 jäseneksi kaudelle 2029–2030.
- 22 • **Lisätään suomalaisten määrää YK:ssa ja muissa kansainvälisissä järjestöissä.** On tärkeää, että
23 suomalaistaustaisia virkamiehiä toimii mahdollisimman laajasti eri tehtävissä.
- 24 • **Puolustetaan kansainvälistä oikeutta.** Vahvistetaan kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) asemaa YK:n
25 virallisena tuomioistuimena sekä kansainvälisen rikostuomioistuimen toimintaedellytyksiä. Varmistetaan
26 kansainvälisten tuomioistuinten itsenäisyys ja riippumattomuus.
- 27 • **Vahvistetaan Maailman kauppajärjestön (WTO) toimintaedellytyksiä.** Tuetaan EU:n pyrkimyksiä WTO:n
28 uudistamiseksi. Edistetään näin avointa, monenkeskistä ja sääntöperusteista kansainvälistä kauppaa.

29

30

1 **Vaikutetaan taloussuhteilla ja kehityspolitiikalla**

2 Kauppasuhteet ja kehitysyhteistyö ovat olennainen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Olemme
3 sitoutuneita kestävän kehityksen tavoitteisiin ja edistämme Suomen intressejä, taloussuhteita sekä vakautta
4 luomalla kestäviä kauppasuhteita ja panostamalla tasavertaisiin kumppanuuksiin. Kokoomus puolustaa ja edistää
5 kansainvälistä vapaakauppaa, koska se hyödyttää vaihdannan molempia osapuolia. Vapaakaupan puolustaminen
6 perustuu arvoihimme ja periaatteisiimme.

7 Kehityspolitiikkamme perustuu arvoihin kuten naisten ja tyttöjen aseman parantamiseen sekä demokratian
8 vahvistamiseen. Korostamme yksityisen sektorin merkitystä Suomen kehityspoliittisten tavoitteiden
9 toteuttamiseksi. Kehityspolitiikan on tuettava paitsi globaalia vakautta myös kotimaista taloutta ja yritysten
10 mahdollisuuksia toimia uusilla markkinoilla.

11 Suomi rakentaa taloudellista vaikuttavuuttaan pitkäjänteisillä kumppanuuksilla, jotka ulottuvat EU:n sisälle ja sen
12 ulkopuolelle. Talouskasvun, viennin ja investointien edistäminen on keskeinen osa Suomen strategista toimintaa
13 kansainvälisessä ympäristössä: se lisää vaikutusvaltaa, vahvistaa turvallisuutta ja luo kestävän pohjan Suomen
14 hyvinvoinnille.

15 Kokoomus haluaa panostaa jatkossakin kehitysyhteistyöhön, humanitaariseen apuun sekä rauhanvälitykseen.
16 Kehitysyhteistyö ja kauppapolitiikka muodostavat kokonaisuuden. Kehitysyhteistyön tavoitteena on luoda
17 edellytyksiä ja edistää kehitysmaiden talouskasvua, jotta ne voivat pitkällä aikavälillä pärjätä omillaan ilman
18 riippuvuutta länsimaiden avusta. Tavoitteena on lisäksi syventää kauppasuhteita sekä luoda pohjaa
19 kansainväliselle yhteistyölle muillakin osa-alueilla.

20 Suomen kehitysyhteistyön keskeisinä ohjenuorina on oltava YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, tuloksellisuus ja
21 vaikuttavuus. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjaisuus on keskeinen elementti Suomen
22 kehityspolitiikassa. Suomen on keskityttävä entistä selkeämmin naisten ja tyttöjen aseman ja koulutuksen
23 edistämiseen, seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistamiseen, ilmastonmuutoksen vastaisiin
24 toimiin, yksityisen sektorin kehittämiseen sekä terrorismin torjuntaan ja radikalisoitumisen ehkäisyyn.

25 **Mitä ehdotamme?**

- 26 • **Edistetään määrätietoisesti vapaakauppaa.** Puretaan vapaakaupan esteitä sekä tullevia.
- 27 • **Varmistetaan kehitysyhteistyön määrärahojen vaikuttavuus ja tuloksellisuus.** Siirretään osa
28 kehitysyhteistyön kansalaisjärjestöjen määrärahoista YK-järjestöille sekä muille monenvälisille
29 järjestöille.
- 30 • **Hyödynnetään yksityistä rahoitusta tehokkaammin kauppa- ja kehityspolitiikassa.** Tuetaan
31 kohdemaiden omia talouksia kestäväällä tavalla, vahvistaen yksityisomistuksen suojaa ja hyödyntäen
32 markkinataloutta.
- 33 • **Panostetaan viennin edistämiseen kärkialoilla.** Viedään aktiivisesti maailmalle muun muassa
34 suomalaista avaruusteknologiaa, tekoäly- ja kvanttiosaamista ja terveysteknologiaa.
- 35 • **Lisätään kehitysyhteistyön vastavuoroisuutta.** Emme tee kehitysyhteistyötä maiden kanssa, jotka eivät
36 esimerkiksi suostu ottamaan vastaan omia kansalaisiaan tai tukevat Venäjän hyökkäyssodan kaltaisia
37 räikeitä kansainvälisen oikeuden loukkauksia.
- 38 • **Levennetään viennin kivijalkaa.** Lisätään pienten ja keskisuurten, kasvuun tähtäävien vientiyritysten
39 määrää. Nostetaan pk-sektorin vientiosuus Ruotsin ja Tanskan tasolle vuoteen 2031 mennessä.
- 40 • **Vahvistetaan kauppadiplomatiaa ja vientiyritysten rahoitusmahdollisuuksia.** Annetaan suurlähetystöille
41 vahvempi vientimandaatti ja mitattavat tavoitteet. Otetaan kaupunkien elinkeinopolitiikka osaksi
42 vienninedistämistoimintaa, ja hyödynnetään paikallisia ekosysteemejä.
- 43 • **Turvataan puolustusteollisuuden viennin edellytykset.** Huolehditaan vientilupien ennustettavuudesta
44 pitkällä aikavälillä. Vahvistetaan valtioiden välisen puolustustarvikekaupan (G2G) mallia siten, että se
45 tukee puolustusteollisuuden kasvua ja vientiä.

46

1 Varmistetaan Suomen ja Euroopan turvallisuus

2 Suomi on maantieteellisen sijaintinsa myötä pohjoinen etulinjan maa. Suomelle on tärkeää, että Euroopan
3 unionissa ja puolustusliitto Natossa panostetaan arktisen alueen, Itämeren sekä EU:n ja Naton itärajan
4 turvallisuuteen. Venäjä muodostaa vakavan ja pitkäkestoisen uhan niin Suomelle kuin Euroopalle ja koko
5 transatlanttiselle yhteisölle.

6 Suomi edistää Euroopan unionin roolia laajan turvallisuuden tuottajana. EU:n on oltava tulevaisuudessa yhä
7 vahvempi ja yhtenäisempi toimija erityisesti ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Tämä vaatii muun muassa
8 päätöksentekokyvyn parantamista, puolustustarviketuotannon kasvattamista ja puolustuskyvyn vahvistamista.
9 Euroopasta on rakennettava määrätietoisesti sotilaallinen suurvalta.

10 Mitä ehdotamme?

- 11 • **Vahvistetaan omalta osaltamme läntistä arvo-, talous- ja turvallisuusyhteisöä.** Tuotetaan enemmän
12 turvallisuutta kuin kulutetaan sitä. Toimitaan aloitteellisesti Euroopan unionissa ja puolustusliitto
13 Natossa. Syvennetään entisestään Suomen suhteita tärkeimpiin kumppaneihin eli EU:n ja Naton
14 jäsenmaihin.
- 15 • **Kehitetään Suomen ja Euroopan suhdetta Yhdysvaltoihin.** Suomelle ja Euroopalle on olennainen tavoite,
16 että Yhdysvallat pysyy sitoutuneena transatlanttiseen yhteistyöhön sekä Euroopan turvallisuuteen.
- 17 • **Vahvistetaan Pohjoismaiden välistä kumppanuutta.** Syvennetään yhteistyötä esimerkiksi ulko-,
18 turvallisuus- puolustuspolitiikassa sekä valmius- ja varautumiskysymyksissä. Tiivistetään yhteistyötä
19 myös ulkoasiainhallinnon edustustoverkon ylläpidossa sekä EU:ssa, YK:ssa, Natossa ja muissa
20 järjestöissä. Tiivistetään myös Pohjoismaiden ja Baltian välistä kumppanuutta.
- 21 • **Syvennetään Suomen suhteita myös EU:n ja Naton ulkopuolisiin kumppanimaihin.** Luodaan Suomelle
22 entistä vahvempaa kumppanuutta esimerkiksi Australiaan, Uuteen-Seelantiin, Japaniin ja Etelä-Koreaan.
23 Edistetään myös EU:n ja Naton yhteistyötä näiden maiden suuntaan.
- 24 • **Edistetään kestävää ja oikeudenmukaista rauhaa Ukrainaan.** Lisätään johdonmukaisesti painetta
25 Venäjän suuntaan rauhan aikaansaamiseksi. Hyödynnetään pakotteita, korotettuja tuontituloja sekä
26 muita keinoja Venäjän sotatalouden heikentämiseksi. Otetaan käyttöön Venäjän jäädytetyt varat.
27 Osallistutaan Ukrainan jälleenrakentamiseen.
- 28 • **Tunnistetaan Venäjä Euroopan ja Naton tärkeimmäksi turvallisuusuhaksi.** Pidättäydytään poliittisten
29 suhteiden rakentamisesta Venäjän kanssa ainakin niin kauan kuin se jatkaa hyökkäyssotaa Ukrainassa.
30 Tunnustetaan, että Venäjä on muuttunut pysyvästi arvaamattomaksi, vihamieliseksi ja aggressiiviseksi
31 Suomea ja Eurooppaa kohtaan.
- 32 • **Vahvistetaan Natoa ja Euroopan vastuunkantoa.** Huolehditaan, että eurooppalaiset liittolaiset kantavat
33 tulevaisuudessa isomman vastuun Euroopan puolustuksesta ja pelotteesta. Säilytetään Naton avoimien
34 ovien politiikka. Tuetaan täysimääräisesti Naton puolustuksen ja pelotteen vahvistamista ydinasepelote
35 mukaan lukien.
- 36 • **Turvataan Pohjois-Euroopan turvallisuusintressit Natossa.** Huolehditaan, että Natossa ja muissa
37 turvallisuus- ja puolustusyhteistyön rakenteissa tunnistetaan Pohjois-Euroopan strateginen merkitys
38 koko Euroopan ja arktisen alueen turvallisuuden kannalta.
- 39 • **Vahvistetaan eurooppalaista yhteistyötä puolustustarvikkeissa.** Kehitetään EU:n SAFE-
40 rahoitusmekanismiin ja European Defence Fundin kaltaisia eurooppalaisia rahoitusvälineitä
41 puolustustarviketuotannon rahoittamiseen. Luodaan puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. Ajetaan
42 yhteistä eurooppalaista asevientipolitiikkaa ja eurooppalaisen puolustushankintaviraston perustamista.
- 43 • **Vahvistetaan Euroopan ja Suomen sisäistä sotilaallista logistiikkaa.** Kasvatetaan EU-varoja sotilaallisen
44 liikkuvuuden parantamiseen, jotta eurooppalaiset väyläverkot saadaan modernisoitua soveltumaan myös
45 maanpuolustuksen tarpeisiin. Panostetaan kriittisiin huoltoreitteihin, kuten raideyhteyteen Pohjois-
46 Suomesta Atlantille.

47

1 **Vahvistetaan Suomen maanpuolustusta**

2 Kokoomuksen tavoitteena on, että Suomi on jatkossakin turvallinen maa, joka kykenee takaamaan kansalaistensa
3 turvallisuuden kaikissa olosuhteissa. Sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitus on Suomen itsenäisyyden ja
4 alueellisen koskemattomuuden turvaaminen. Jokaisella kansalaisella on maanpuolustusvelvollisuus.

5 Turvallisuutemme perustuu vahvaan kansalliseen maanpuolustukseen Naton täysjäsenenä; laajaan, hyvin
6 koulutettuun ja varustettuun reserviin, yleiseen asevelvollisuuteen ja kynnysasejärjestelmiin sekä korkeaan
7 maanpuolustustahtoon. Yleistä asevelvollisuutta tulee edelleen vahvistaa ja kehittää, vapaaehtoisen
8 maanpuolustuksen edellytykset varmistaa ja reservin osaamista ylläpitää säännöllisillä kertausharjoituksilla.

9 Nato-jäsenyys on keskeinen osa Suomen puolustusta. Tavoitteenamme on vahvistaa Naton yhtenäisyyttä ja
10 toimintakykyä. Samalla panostamme liittokunnan puolustusteollisuuden kehittämiseen ja kyberuhkiin
11 varautumiseen. Suomen sotilaallinen ja poliittinen panos liittokunnassa luo uskottavan pelotteen sekä
12 alueellisesti Itämeren ja arktisen alueen erityispiirteet huomioiden.

13 **Mitä ehdotamme?**

- 14 • **Sitoudutaan nostamaan puolustusmenot vähintään 3,5 + 1,5 prosenttiin bkt:sta.** Toimitaan sen
15 puolesta, että tavoite täytetään kattavasti koko puolustusliitto Natossa.
- 16 • **Kehitetään puolustusmateriaalihankintoja.** Edistetään hankintamalleja, joissa yrityksille asetetaan
17 selkeä suorituskykytavoite. Näin tuetaan nopeaa teknologista kehitystä, vastataan nopeasti muuttuvan
18 turvallisuusympäristön vaatimuksiin ja vahvistetaan puolustusteollisuuden roolia osana Suomen ja
19 Euroopan turvallisuutta.
- 20 • **Tunnistetaan Ahvenanmaan merkitys koko Itämeren alueen turvallisuudelle.** Kokoomus on valmis
21 tarvittaessa myös tarkastelemaan ennakkoluulottomasti kysymystä demilitarisoinnin tulevaisuudesta.
- 22 • **Lujitetaan yleistä asevelvollisuutta ja maanpuolustustahtoa.** Yleinen asevelvollisuus ja vahva
23 maanpuolustustahto ovat Suomen puolustuksen kulmakiviä. Kehitetään asepalvelusta jatkossakin
24 velvollisuuteen, ei vapaaehtoisuuteen perustuvana. Laajennetaan kutsunnat koskemaan koko ikäluokkaa
25 ja edistetään laaja-alaisesti naisten osallistumista vapaaehtoiseen asepalvelukseen.
- 26 • **Vahvistetaan puolustuskykyä kasvattamalla sodan ajan vahvuutta.** Kehitetään vastaavasti varuskuntia
27 ja rekrytoidaan puolustusvoimille uutta henkilökuntaa.
- 28 • **Nostetaan asepalveluksen suorittamisastetta merkittävästi.** Nuorten fyysisen kunnon ja henkisen
29 hyvinvoinnin vahvistaminen vaatii koko yhteiskunnassa laaja-alaista ajattelutavan muutosta. Nuorten
30 monenlaisten taitojen ja vahvuuksien on päästävä esiin maanpuolustuksen tehtävissä. Huolehditaan, että
31 puolustusvoimien palvelusturvallisuus on huipputasoa.
- 32 • **Vahvistetaan varusmiesten taloudellista asemaa.** Tuplatetaan varusmiesten päivärahat. Mahdollistetaan
33 varusmiesten viikonlopputyöt uudistamalla sotilasavustusta niin, että työtulot leikkaavat
34 sotilasavustusta enintään 50 %. Huolehditaan, etteivät varusmiehet häviä toimeentulossa vangeille.
- 35 • **Kasvatetaan kertausharjoitusten määrää.** Vahvistetaan reserviläisten ja Maanpuolustuskoulutuksen
36 (MPK) roolia kertausharjoitusten toteutuksessa. Kehitetään vapaaehtoista maanpuolustusta.
- 37 • **Kehitetään siviilipalvelusta kouluttamaan kokonaisturvallisuutta tukevia taitoja.** Tällaisia ovat
38 esimerkiksi yhteiskunnan häiriötilanteisiin varautuminen sekä muut aseettomat kokonaisturvallisuuden
39 kannalta keskeiset taidot.
- 40 • **Vahvistetaan pohjoismaisten puolustusvoimien yhteistyötä.** Lisätään yhteistä harjoittelua ja viedään
41 asejärjestelmien ja kaluston yhteentoimivuus mahdollisimman pitkälle. Vahvistetaan yhteistyötä myös
42 JEF-maiden, Euroopan itäisen reunan maiden (Eastern Flank) sekä Pohjoismaiden ja Baltian maiden
43 (NB8) kesken.

44

45

1 **13. Eurooppa-politiikka**

2 Kokoomukselle Suomen Euroopan unionin jäsenyys on arvovalinta. Kuulumalla Euroopan vapaiden kansojen
3 perheeseen Suomi on tehnyt valinnan ylläpitää ja edistää yhteisiä eurooppalaisia liberaalin demokratian arvoja ja
4 periaatteita: yksilöiden vapautta ja vastuuta, mahdollisuuksien tasa-arvoa, eurooppalaista sivistystä,
5 kansanvaltaa, oikeusvaltiota ja markkinataloutta.

6 EU:n kautta voimme vaikuttaa asioihin tavalla, joka ei pienelle maalle muuten olisi mahdollista. EU on vahvojen ja
7 yhteistyöhön sitoutuneiden jäsenvaltioiden unioni, jonka kautta Eurooppa voi ajaa yhteisiä asioita
8 maailmanlaajuisesti. EU tarkoittaa myös kompromisseja, kun erilaisia näkemyksiä sovitetaan neuvotteluissa
9 yhteen.

10 Kokoomus haluaa, että EU on iso isoissa asioissa ja pieni pienissä asioissa. EU:n on kyettävä olemaan yhtenäinen
11 ja vahva ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä sekä ratkomaan ilmastonmuutoksen, luontokadon ja
12 tartuntatautien kaltaisia rajat ylittäviä ja kansainvälisiä ongelmia. Kokoomus haluaa EU:lle vahvemman roolin
13 myös muuttoliikkeiden hallinnassa, ulkorajojen turvaamisessa sekä sisäisen turvallisuuden varmistamisessa.

14 EU:lla on korvaamaton rooli Euroopan kilpailukyvyn rakentamisessa. Kokoomus kannattaa vahvasti EU:n
15 sisämarkkinoiden syventämistä ja kansainvälisen vapaakaupan laajentamista. Tavaroiden, palveluiden, pääomien
16 ja ihmisten vapaa liikkuvuus EU-alueella luovat vahvan perustan Euroopan kilpailukyvyille sekä talouden ja
17 hyvinvoinnin kasvulle. Kauppasopimukset luovat maailmaan kansakuntien rauhanomaista yhteenkuuluvuutta
18 sekä vapautta, vakautta ja vaurautta.

19 Jotta EU voi menestyä epävarmemmassa maailmassa, on meidän välttämätöntä tehdä uudistuksia
20 päätöksentekokyvyn, yhtenäisyyden, itsemääräämisoikeuden ja kilpailukyvyn parantamiseksi. Kokoomuksen
21 tavoitteena on vahva, toimintakykyinen ja sääntöperustainen EU, joka vahvistaa kansalaisten turvallisuutta,
22 edistää taloudellista menestystä ja puolustaa vapaata eurooppalaista yhteiskuntajärjestystä.

23

1 Kasvatetaan EU:n painoarvoa maailmanpolitiikassa

2 EU:n on oltava kansainvälisen politiikan muutosvoima ja aktiivinen toimija kiihtyvän suurvaltakilpailun
3 maailmassa, jotta se voi turvata jäsenmaidensa kuten Suomen etuja. Käytännössä tämä tarkoittaa määrätietoisia
4 uudistuksia ja päätöksiä EU:n kansainvälisen roolin vahvistamiseksi. Kokoomuksen mielestä Suomen paras turva
5 on nykyistä vahvempi Euroopan unioni ja olemme valmiita harkitsemaan myös toimivaltuuksien laajentamista tai
6 syvempää integraatiota tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

7 Sääntöperusteisen maailmanjärjestyksen kohdatessa kansainvälisiä haasteita tulee EU:n tekemän ulkopoliitiikan
8 olla arvoihin perustuvaa, mutta pragmaattisesti ankkuroitua. EU:n on puolustettava kansainvälisen oikeutta,
9 valtioiden suvereniteettia, ihmisoikeuksia sekä avointa kaupankäyntiä myös jatkossa. EU:n tulee tarjota
10 kumpaakin osapuolta hyödyttävää yhteistyötä, investointeja ja turvallisuutta. Tämä edellyttää myös sitä, että
11 Eurooppa vahvistaa omaa puolustuskykyään ja taloudellista kilpailukykyään, jotta se voi tukea sääntöperusteista
12 järjestystä myös tilanteissa, joissa vastassa on sotilaallinen voima, taloudellinen kiristys tai
13 informaatiovaikuttaminen.

14 Tärkeä toimenpide kokoomuksen mielestä on määräenemmistöpäätämiseen siirtyminen ulko- ja
15 turvallisuuspolitiikassa. Näin EU voi toimia vahvemalla äänellä ulkopoliitiikan kysymyksissä ilman, että
16 yksittäinen jäsenmaa voi täysin jumittaa päätöksentekoa. Myöskään perussopimusten avaamista kokoomus ei
17 täysin sulje pois, jos se osoittautuu välttämättömäksi ulkopoliittisen päätöksentekokyvyn lisäämiseksi.

18 EU:n on välttämätöntä vahvistaa itsemääräämisoikeuttaan ja riippumattomuuttaan. Tämä tarkoittaa yhteistyön
19 lisäämistä eri maanosien kanssa, EU:ta ja sen jäsenvaltioita hyödyttävältä ja pragmaattiselta pohjalta.
20 Yhteistyötä tulee tiivistää erityisesti demokraattisten liittolaisten ja strategisten kumppaneiden kanssa. EU:n on
21 pyrittävä yhtenäiseen toimintaan YK:ssa ja muissa kansainvälisissä yhteyksissä.

22 Mitä ehdotamme?

- 23 • **Laajennetaan EU-tason yhteistyötä strategisten demokraattisten kumppanien kanssa.** Esimerkiksi
24 Yhdistyneet kuningaskunnat, Kanada, Japani, Etelä-Korea, Australia ja Uusi-Seelanti ovat strategisesti
25 tärkeitä valtioita, joihin EU:n tulee rakentaa entistä syvempää yhteistyösuhdetta kaupan, talouden ja
26 turvallisuuden alueilla.
- 27 • **Luodaan kestäviä suhteita globaalien etelän maiden kanssa.** EU pystyy luomaan strategisia
28 kumppanuuksia sääntelyn, kaupan ja kehityspolitiikan kautta, mistä mm. Global Gateway -aloite on hyvä
29 esimerkki. Tiivistetään erityisesti Euroopan ja Afrikan maiden yhteistyötä laajasti eri sektoreilla. Pitkän
30 aikavälin tavoitteena tulee olla EU:n ja Afrikan unionin välinen kauppasopimus.
- 31 • **Rakennetaan EU:n yhteinen ja yhtenäinen suhde Kiinaan realistiselta pohjalta.** EU tarvitsee yhteisen
32 Kiina-politiikan, sillä Kiina on EU:n jäsenvaltioille merkittävä kauppakumppani, mutta myös haastaja. On
33 tärkeää pyrkiä vahvistamaan Kiinan sitoutumista kansainväliseen oikeuteen ja kansainväliseen
34 sääntöpohjaiseen järjestelmään. Tämä koskee myös ihmisoikeuksien kunnioittamista, joka on
35 järjestelmän keskeinen osa. EU:n tulee valvoa kaupallisia ja strategisia intressejään ja vähentää
36 määrätietoisesti riippuvuuksia kriittisillä sektoreilla. Ilmastomuutoksen kaltaisissa
37 globaalikysymyksissä yhteistyötä on jatkettava tiiviisti.
- 38 • **Solmitaan lisää uusia kauppasopimuksia.** Vahvistetaan näin EU:n geopoliittista painoarvoa ja
39 vähennetään riippuvuutta yksittäisistä markkinoista.
- 40 • **Priorisoidaan kauppasopimuksista neuvoteltaessa Euroopan taloudelliset intressit.** Tehdään muita
41 tavoitteita edistävää yhteistyötä tarvittaessa näistä erillään, jotta kauppasopimuksia saadaan solmittua
42 nopeammin ja useampien eri tahojen kanssa.

43

44

1 **Syvennetään EU:n sisämarkkinoita ja kevennetään sääntelyä**

2 Ilman vahvaa taloudellista pohjaa Suomella tai EU:lla ei ole tarvittavaa painoarvoa kansainvälisessä politiikassa,
3 eikä se pysty vastaamaan kasvaviin puolustusmenojen tarpeisiin tai ikääntyvän väestön tuomiin eläke- ja
4 hoitokustannuksiin. Siksi kokoomuslaisen politiikan keskeisenä painopisteenä on kilpailukyvyn parantaminen niin
5 Suomen kuin EU:n tasolla. Kestävä kilpailukyky syntyy työn, yrittäjyyden ja osaamisen arvostuksesta sekä siitä,
6 että taloudessa on tilaa kasvaa ja uudistua.

7 Euroopan talouden moottori ja merkittävin kilpailuetu on yli 450 miljoonan ihmisen sisämarkkinat. Sisämarkkinat
8 lisäävät kilpailua, laskevat hintoja, parantavat laatua ja laajentavat kuluttajien valinnanvapautta. Kun yritys voi
9 kasvaa kotimarkkinaa laajemmille markkinoille, syntyy mittakaavaetuja, uusia työpaikkoja sekä tuottavuuden
10 kasvua. Sisämarkkinat eivät kuitenkaan toimi vielä tehokkaasti, vaan esteitä kaupalle on usealla eri toimialalla ja
11 sektorilla.

12 Kokoomuksen mielestä sisämarkkinoiden integraatio pitää viedä loppuun EU:n taloudellisen kilpailukyvyn ja
13 yritysten toimintaedellytysten parantamiseksi. Tavoitteena on sisämarkkina, jossa suomalainen yritys voi ajatella
14 EU:ta yhtenä kotimarkkinana, ja jossa säännöt ovat selkeät, ennakoitavat ja yhdenvertaisesti sovellettavat.
15 Kaikenkokoisten yritysten pitää päästä toimimaan sisämarkkinoilla. Vahvat ja tehokkaasti toimivat sisämarkkinat
16 tekevät Euroopasta myös houkuttelevamman investointikohteen ja lisäävät Euroopan globaalia kilpailukykyä.

17 Tunnistamme liiallisen sääntelyn Euroopan kilpailukykyä haittaavana tekijänä. Liiallinen ja monimutkainen
18 sääntely sitoo resursseja pois tuotekehityksestä, investoinneista. Se myös osuu usein suhteettomasti pieniin ja
19 keskisuuriin yrityksiin. Siksi edistämme voimakkaasti sääntelyn keventämistä Suomen lisäksi EU:ssa. Sääntelyn
20 on tuettava uudistumista ja mahdollistettava uudet teknologiat, ei jarrutaa niiden syntymistä ja kehittämistä.

21 **Mitä ehdotamme?**

- 22 • **Syvennetään EU:n sisämarkkinoita.** Toteutetaan palveluiden sisämarkkinat, digitaaliset sisämarkkinat,
23 pääomamarkkinaunioni sekä pankkiunioni. Puretaan kaupan esteitä ja sääntelyn päällekkäisyyttä
24 siirtymällä sisämarkkinoiden sääntelyssä asetusten käyttämiseen direktiivien sijaan.
- 25 • **Toteutetaan vapaaehtoinen eurooppalainen yritysmuoto (nk. 28. järjestelmä).** Tämä mahdollistaisi
26 yrityksille toiminnan koko EU:n alueella yhdenmukaisen oikeudellisen kehikon pohjalta.
- 27 • **Edistetään EU:n sisämarkkinoiden toimivuutta.** Puretaan turhia normeja ja tarpeettoman
28 yksityiskohtaista sääntelyä, vauhditetaan reilua kilpailua ja kevennetään yritysten hallinnollista taakkaa.
29 Kynnystä uuden sääntelyn laatimiseen pitää nostaa olennaisesti, ja sääntelyä yksinkertaistavia Omnibus-
30 pakettien tekemistä tulee jatkaa myös tulevaisuudessa, esimerkiksi pysyvänä jokaisen vaalikauden
31 aikana toistuvana toimintatapana.
- 32 • **Kehitetään tehokas vastaus eurooppalaisten yritysten skaalausongelmaan.** Suomen Veturi-malli
33 tarjoaa markkinaehtoisena ja EU-tasolle yleistettävänä ratkaisun siitä, miten yritysvetoiset ekosysteemit
34 voivat vahvistaa kasvua, investointeja ja sisämarkkinoiden toimivuutta ilman uusia suoria
35 tukimekanismeja.
- 36 • **Tehdään parempaa EU-lainsäädäntöä.** Ehdotetuista säädöksistä täytyy tehdä nykyistä kattavammat
37 vaikutusarvioinnit. Puretaan hallinnollista taakkaa ja sitoudutaan yksi sisään, yksi ulos -periaatteeseen.
38 Varmistetaan, että sääntely on ennakoitavaa ja teknologianeutraalia.

39

40

1 Edistetään EU:n strategista omavaraisuutta

2 Eurooppa on tällä hetkellä riippuvainen ulkoisista toimijoista usealla strategisesti merkittävällä toimialalla, minkä
3 vuoksi haluamme parantaa taloudellisen kilpailukyvyn lisäksi EU:n strategista kilpailukykyä ja omavaraisuutta.
4 Tämä ei tarkoita ovien sulkemista maailmalta, vaan pragmaattiselta pohjalta tehtävää yhteistyötä,
5 riippuvaisuuksien vähentämistä ja riskien hajauttamista. EU:n riippuvuutta muista maanosista ja valtioista tulee
6 vähentää erityisesti strategisesti merkittävien sektoreiden kuten energian, tietoliikennejärjestelmien ja
7 tietojärjestelmien sekä kriittisten raaka-aineiden kohdalla.

8 Teknologisen omavaraisuuden parantamiseksi EU:n täytyy olla täysipainoisesti mukana digitalisaatioon ja uusiin
9 teknologioihin perustuvassa teollisessa vallankumouksessa. Tämä ei onnistu vanhentuneella ajattelulla EU:sta
10 "sääntelyn supervaltana", vaan määrätietoisella taloudellisen kilpailukyvyn, osaamisen ja yritysten
11 toimintaedellytysten parantamisella.

12 EU:n on vahvistettava digitaalista resilienssiään ja vähennettävä riippuvuutta EU:n ulkopuolisista digitaalisista
13 toimijoista. Eurooppalaisten ja avoimeen lähdekoodiin perustuvien ratkaisujen kehittäminen ja käyttöönotto
14 lisäävät kilpailua, tietoturvaa ja teknologista omavaraisuutta ilman markkinoiden sulkemista.

15 Energiatuotanto on toinen merkittävä strateginen alue, johon haluamme panostaa EU tasolla. EU on ollut pitkään
16 riippuvainen venäläisestä fossiilienergiasta ja muusta energiatuonnista. Tämän takia näemme energiamurroksen
17 ja vihreän siirtymän mahdollisuutena Euroopalle päästöjen vähentämisen lisäksi myös omavaraisuuden kannalta.
18 Puhtaaseen energiaan panostaminen ja investoinnit mahdollistavat lisäksi runsaasti energiaa kuluttavan
19 prosessiteollisuuden houkuttelun takaisin Eurooppaan ja Suomeen, mikä parantaa pitkällä aikavälillä EU:n
20 omavaraisuutta myös teollisen tuotannon alueella.

21 Mitä ehdotamme?

- 22 • **Vahvistetaan EU:n omavaraisuutta raaka-aineissa.** Luodaan vaihtoehtoisia tuontireittejä mineraaleille
23 ja raaka-aineille, kehitetään Euroopan sisäistä kestävästä kaivostuotantoa ja luodaan edellytyksiä omalle
24 kriittisten komponenttien tuotannolle. Vahvistetaan EU:n taloudellista itsenäisyyttä ja varmistetaan
25 tuotannon luonto- ja kestävyysstandardit kolmansien maiden tuontiin verrattuna paremmin.
- 26 • **Ohjataan suurempi osuus EU:n rahoituksesta uusiin teknologioihin.** Lisätään teknologista
27 omavaraisuutta EU:n tutkimus- ja kehittämisrahoituksella. Panostuksia kannattaa tehdä erityisesti
28 kaksikäyttöisiin teknologioihin, joista avaruusala toimii hyvänä esimerkkinä. Erityisosaamisesta
29 esimerkiksi tekoäly-, siru ja kvanttitutkimuksessa on pidettävä kiinni.
- 30 • **Tehdään EU:sta suotuisa ympäristö kehittää ja ottaa käyttöön tekoälyä ja muita teknologioita.** Tässä
31 kannattaa edetä sääntelyn parantamisen kautta. Samalla EU:n on edistettävä uuden teknologian
32 käyttöön liittyvien ihmisoikeuksien toteutumista.
- 33 • **Viimeistellään energiaunioni.** Investoidaan hyviin siirtoyhteyksiin ja sähköverkkoihin Euroopan sisällä
34 sekä korjataan energian sisämarkkinoiden ongelmat. Tavoitteena on Euroopan laajuiset vapaat
35 sähkömarkkinat, joita säädellään vastuullisesti ja tasavertaisesti.
- 36 • **Rakennetaan lisää ydinvoimaa.** Ydinvoima on luokiteltava pysyvästi puhtaaksi energialähteeksi EU:n
37 taksonomiassa. Euroopan on oltava eturintamassa pieniin modulaarisiin reaktoreihin (SMR) tai muihin
38 turvallisen ja luotettavan ydinvoiman rakentamisessa. Panostetaan eurooppalaiseen ydinpolttoaineen
39 tuotantoon ja jätteen käsittelyyn.
- 40 • **Irrottaudutaan täysimääräisesti venäläisestä fossiilienergiasta koko EU:n tasolla.**

41

42

1 Lujitetaan eurooppalaista demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta

2 EU:n suurin kilpailuetu on sen demokraattinen ja avoin yhteiskuntajärjestys, jonka arvoja ovat ihmisarvo, vapaus,
3 tasa-arvo, oikeusvaltioperiaate ja ihmisoikeudet. Demokratian, oikeusvaltion ja laajan yksilönvapauden eteen on
4 kuitenkin tehtävä taukoamatta töitä.

5 EU:n arvoja haastetaan niin ulkoa kuin sisältä. Kokoomuksen mielestä EU:n tulee lujittaa erityisesti
6 oikeusvaltioperiaatteen toteutumista unionin sisällä, jotta EU:n ja sen jäsenmaiden toimintaan voidaan
7 jatkossakin luottaa. Päätöksenteon tulee olla läpinäkyvää, perusteltua ja tapahtua tarkoituksenmukaisella tasolla,
8 jotta edustuksellisen demokratian oikeutus säilyy vahvana. Voimakas ja moniääninen kansalaisyhteiskunta on
9 kriittinen osa demokratiaa.

10 Monet maat haluavat vapaaehtoisesti liittyä EU:n jäseniksi. Kokoomus pitää oven auki uusille jäsenmaille. Uusien
11 jäsenvaltioiden myötä EU:n vaikutusvalta ja painoarvo maailmassa kasvaa entisestään. Jäsenyytlupauksen on
12 oltava uskottava ja johdonmukainen, jotta kandidaattimaiden demokraattinen kehitys jatkuu eikä tilaa synny
13 takapakille tai ulkopuoliselle vaikutusvallalle. Haluamme kuitenkin pitää vahvasti kiinni laajenemisen
14 meriittipohjaisuuden periaatteesta ja kiinnittää erityistä huomiota oikeusvaltion ja demokraattisten
15 instituutioiden tilaan.

16 Mitä ehdotamme?

- 17 • **Sidotaan EU:n rahoitus oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen.** Otetaan äänioikeus pois periaatetta
18 rikkovilta jäsenmailta. Tällä vahvistetaan oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen jäsenmaissa ja
19 rakennetaan perälauta demokraattisen luisumisen estämiseksi. Tämä voidaan saavuttaa uudistamalla
20 Euroopan unionin sopimuksen artikla 7.
- 21 • **Vahvistetaan länsimaisen yhteiskunnan perusarvojen toteutumista.** Vahvistetaan EU:n kykyä puuttua
22 yksilönvapauden, sananvapauden, lehdistönvapauden ja riippumattoman oikeuslaitoksen loukkauksiin.
- 23 • **Vahvistetaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä.** EU:n on ulotettava toimenpiteensä
24 demokratian ja oikeusvaltion puolustamisessa koskemaan myös kansalaisyhteiskuntaa.
- 25 • **Torjutaan hybrivaikuttamista EU-tasolla.** Kehitetään EU:n kykyä tunnistaa ja torjua psykologisia ja
26 kognitiivisia ulkoisia vaikuttamisoperaatioita. EU:n on torjunnan lisäksi kyettävä myös pelotteen
27 ylläpitämiseksi aktiivisiin operaatioihin ulkoisia vihamielisiä toimijoita vastaan, joiden tarkoituksena on
28 horjuttaa jäsenvaltioiden sisäistä yhtenäisyyttä.
- 29 • **Suhtaudutaan myönteisesti EU:n laajenemiseen.** Pidetään kuitenkin tiukasti kiinni jäsenyyden selkeistä
30 kriteereistä ja ehdoista. Kytetään unionin laajeneminen yhteen EU:n päätöksentekoprosessin
31 uudistamisen kanssa. Tarkastellaan määränemmistöpäätämisen lisäksi komissaarien määrää.
- 32 • **Hyväksytään Ukraina EU:n jäseneksi.** Suhtaudutaan rakentavasti erilaisiin ratkaisuihin tämän
33 saavuttamiseksi, esimerkiksi asteittaisella integraatiolla.

34

35

36

37

1 Varmistetaan EU:n ja jäsenmaiden vastuullinen taloudenpito

2 EU:n rahoitusta on ohjattava enemmän niille aloille, joilla on saavutettavissa eniten eurooppalaista lisäarvoa.
3 Samalla haluamme tehdä yhteisten varojen käyttämisestä läpinäkyvämpää ja tarkemmin valvottua. Uusien
4 menojen rahoittaminen tulee tehdä ensisijaisesti varoja uudelleen kohdentamalla, käytön ja valvonnan
5 tehostamisella ja kehittämällä omien varojen järjestelmää.

6 EU:n jäsenvaltiot tulevat jatkamaan aktiivista teollisuuspolitiikkaa ja jakamaan valtiontukia aiempaa enemmän,
7 halusimme sitä tai emme. Kokoomus tunnistaa, ettei tavoitteita strategisesta riippumattomuudesta tai nykyistä
8 omavaraisemmasta raaka-ainetuotannosta, teollisuudesta ja energiasta voida saavuttaa ilman aktiivista
9 teollisuuspolitiikkaa ja jonkinlaista julkista rahoituskehikkoa. Tästä huolimatta periaate siitä, että kukin jäsenmaa
10 kantaa ensisijaisen vastuun omasta talouspolitiikastaan ja julkisen taloutensa kestävydestä on tärkeä säilyttää.
11 Valtiontukien osalta ajamme mallia, jossa koordinaatiota tehtäisiin EU-tasolla, jotta pystymme säilyttämään
12 reilun ja tasaisen pelikentän yrityksillemme mahdollisimman hyvin.

13 Mitä ehdotamme?

- 14 • **Uudistetaan EU:n budjettia turvallisuutta ja kilpailukykyä paremmin tukevaksi.**
- 15 • **Sidotaan EU:n rahoitusvälineet yhä tiiviimmin osaksi EU:n budjettia.** Tämä mahdollistaa paremman
16 valvonnan ja ohjauksen EU-varojen käytölle. Lisäksi varojen myöntäminen pitää sitoa vahvemmin
17 jäsenmaiden rakenteellisiin uudistuksiin, erityisesti koheesiorahoituksen kohdalla.
- 18 • **Kiinnitetään EU-budjetissa erityistä huomiota EU:n itäisten raja-alueiden elinvoimaan.** Alueille
19 suunnattujen tukien on otettava nykyistä vahvemmin sodan tai sen uhan vaikutukset. EU:n
20 puolustuspanostusten tulee kohdistua sinne, missä unionia ensisijaisesti puolustetaan.
- 21 • **Kehitetään EU:n omien varojen järjestelmää.** Kokoomus suhtautuu avoimesti esimerkiksi haittaverojen
22 tai haittamaksujen keräämiseen EU:n toimesta, mutta keinojen pitää tuoda aitoa lisäarvoa eikä siirtää
23 veroja jäsenmailta EU-tasolle.
- 24 • **Suhtaudutaan varauksella rahoitustarpeiden kattamiseen yhteisvelalla.** Yhteisvelkajärjestely voidaan
25 hyväksyä vain huolellisen harkinnan perusteella puolustuksen kaltaisilla kriittisillä alueilla. Niillä ei saa
26 tehdä koheesio politiikkaa tai rahoittaa muita tavanomaisia EU:n menoja.
- 27 • **Uudistetaan EU:n finanssipoliittisen sääntelykehikko.** Kehikon on edistettävä julkisen talouden
28 tasapainoa, vastasyklisyyttä ja pidettävä sisällään myös tehokkaita sanktioita. Suhtaudutaan avoimesti
29 ajatukseen kunkin jäsenmaan velkakestävyuden huomioivasta räätälöidyistä velka- ja
30 alijäämäkriteereistä.
- 31 • **Valvotaan EU-sääntöjen noudattamista paremmin.** Vahvistetaan muun muassa EU:n varojenkäytön
32 valvontaa sekä sisämarkkinasääntöjen täytäntöönpanon valvontaa. Tiukennetaan valvontaa EU:n
33 rahoitusinstrumenttien kohdalla. Käynnistetään rikkomusmenettelyitä hanakammin, jos EU-säädöksiä ei
34 noudateta.
- 35 • **Kerätään valtiontuet EU-tasoiseen kilpailukykyrahastoon kansallisten poikkeuslupien sijaan.** Rahasto
36 myöntäisi rahaa Excellence-periaatteella strategisesti merkittävälle toimialoille. Tukia ei tule kohdistaa
37 tuotantotukiin tai tehdä sillä koheesio politiikkaa.

38

1 Uudistetaan EU:n päätöksentekoa ja Suomen vaikuttamista

2 EU:n on toimittava aiempaa tehokkaammin, jotta se voi parantaa kilpailukykyään, kasvattaa vaikutusvaltaansa ja
3 vahvistaa strategista riippumattomuuttaan. Kunnianhimoiset tavoitteiden realistinen saavuttaminen edellyttää
4 kokoomuksen mielestä muutoksia unionin päätöksentekojärjestelmään ja toimivallan kohdistamista niille
5 politiikkasektoreille, joilla EU-tasoinen koordinaatio tuo eniten lisäarvoa.

6 Kokoomus on valmis tarkastelemaan EU:n toimivaltaa ja tukemaan syvempää integraatiota esimerkiksi
7 puolustukseen, talouteen, sisämarkkinoihin ja ulkopoliittikkaan liittyvissä kysymyksissä, mikäli esitykset ovat
8 oikeasuhtaisia ja tuovat strategista kapasiteettia EU:lle.

9 Tärkeimpänä yksittäisenä toimenä kannatamme EU:n siirtymistä määräenemmistöpäätämiseen ulko- ja
10 turvallisuuspolitiikan kysymyksissä. Tämän voi tehdä osittain jo nykyisen perussopimusrakenteen puitteissa,
11 mutta emme sulje pois myöskään perussopimusneuvotteluita. EU:n tuleva laajentuminen tekee
12 päätöksentekojärjestelmän uudistamisesta entistä välttämättömämpää, sillä nykyisessä
13 päätöksentekorakenteessa uusien jäsenmaiden mukaantulo lisääisi entisestään riskiä päätöksenteon
14 jumiutumisenesta.

15 Suomen näkökulman huomioimisen EU:ssa voi varmistaa vain Suomi itse. Vaikuttamalla ennakoivasti EU-
16 politiikan sisältöön Suomi voi varmistaa kriittisten näkökulmien huomioimisen jo valmisteluvaiheessa. Kykyä
17 prioriteettien tunnistamiseen ja oikealla hetkellä vaikuttamiseen tulee entisestään vahvistaa ja ylläpitää.
18 Proaktiivisella ja ennakoivalla vaikuttamisella pystymme saamaan Suomelle EU-jäsenyyden täyden hyödyn. EU-
19 tasoihin yhteistyöohjelmiin esimerkiksi tieteen ja kulttuurin saralla tulee lähteä ennakkoluulottomasti mukaan.

20 Mitä ehdotamme?

- 21 • **Syvennetään EU:n integraatiota tarvittaessa myös asteittain.** Edistetään aloitteita halukkaiden
22 jäsenmaiden kanssa, vaikka poliittista tahtotilaa tai riittävää yksimielisyyttä ei löytyisi koko EU:n tasolla.
- 23 • **Siirrytään määräenemmistöpäätämiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kysymyksissä.** Tämän voi
24 tehdä osittain jo nykyisen perussopimusrakenteen puitteissa, mutta emme sulje pois myöskään
25 perussopimusneuvotteluita.
- 26 • **Vahvistetaan EU:n toimeenpanokykyä ja johtamisen yhtenäisyyttä.** Tämän voi toteuttaa esimerkiksi
27 yhdistämällä komission puheenjohtajan ja neuvoston puheenjohtajan tehtävät. Kytkös demokratiaan on
28 tärkeää varmistaa esimerkiksi formalisoimalla Spitzenkandidat-prosessi.
- 29 • **Korjataan suomalaisten aliedustus EU-tehtävissä.** Tuetaan suomalaisten virkamiesten pääsyä EU:n,
30 Naton ja YK:n kansainvälisiin tehtäviin kehittämällä valtion tukipalveluita kansainvälisiin rekrytointeihin.
31 Käynnistetään uudelleen ministeriöiden EU-virkamiesohjelmat.
- 32 • **Laaditaan Suomelle vuosittain konkreettinen EU-vaikuttamisstrategia.** Käsitellään strategiassa laaja-
33 alaisesti keskeiset kysymykset, joihin Suomen on kyettävä ennakoivasti määrittämään strategiset
34 painopisteensä EU-vaikuttamiselle. Otetaan säännönmukaisesti sidosryhmien osaaminen ja näkökulmat
35 huomioon EU-politiikan ennakkovaikuttamisen kannanmuodostuksessa.

36